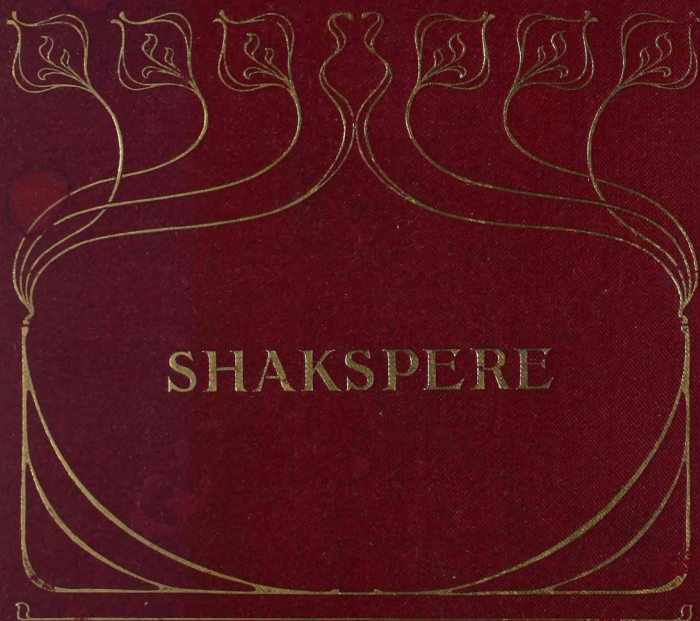

1 12733

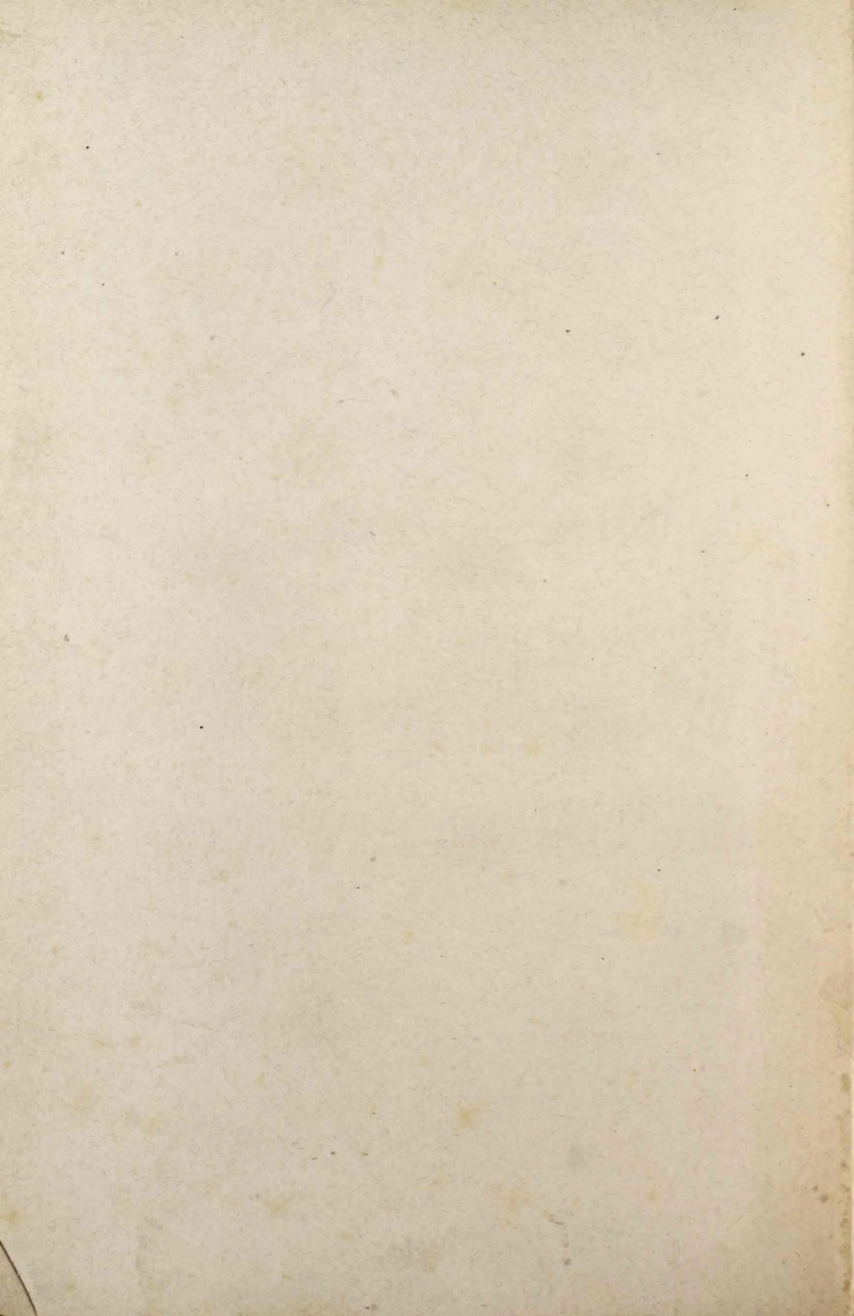

TRAGÉDIÁK

II.

SHAKSPERE MINDEN MUNKÁI

ELŐSZÖR KIADTA A KISFALUDY-TÁRSASÁG

FORDITOTTÁK

ARANY JÁNOS, ARANY LÁSZLÓ, ÁCS ZSIGMOND, FEJES ISTVÁN,
GREGUSS ÁGOST, GYÖRY VILMOS, LÉVAY JÓZSEF,
LŐRINCZI (LEHR) ZSIGMOND, PETŐFI SÁNDOR, RÁKOSI JENŐ,
SZÁSZ KÁROLY, SZIGLIGETI EDE, VÖRÖSMARTY MIHÁLY

JAVITOTT KIADÁS

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE, AZ ÉLETRAJZOT ÉS TANULMÁNYOKAT

IRTA

DE VOINOVICH GÉZA.

II. KÖTET

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1903

SHAKSPEERE TRAGÉDIÁI

MÁSODIK KÖTET

- TROILUS és KRESSIDA *Fordította Fejes István*
ATHÉNI TIMON *Fordította Greguss Ágost*
CORIOLANUS *Fordította Petőfi Sándor*
JULIUS CAESAR *Fordította Vörösmarty Mihály*
ANTONIUS és CLEOPATRA *Fordította Szász Károly*
TITUS ANDRONICUS *Fordította Lévay József*

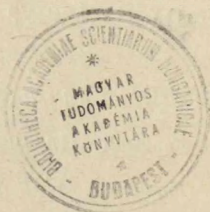
BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1903

112733

TROILUS
ÉS
KRESSIDA.

FORDITOTTA

FEJES ISTVÁN.

Személyek.

PRIAMUS, Trója királya.

HEKTOR,
TROILUS,
PARIS,
DEIPHOBUS, } Priamus fiai.

HELENUS,
ÆNEAS,
ANTENOR, } trójai vezérek.

KALCHAS, a görögökhöz pártolt trójai pap.

PANDARUS, Kressida nagybátyja.

MARGARELON, Priamus természetes fia.

AGAMEMNON, görög fővezér.

MENELAUS, testvére.

ACHILLES,
AJAX,
ULYSSES,
NESTOR,
DIOMEDES,
PATROKLUS, } görög vezérek.

THERSITES, esetlen bohóc görög.

ALEXANDER, Kressida szolgája.

Troilus szolgája; Paris szolgája; Diomedes szolgája.

HELÉN, Menelaus neje.

ANDROMACHE, Hektor neje.

KASSANDRA, Priamus leánya; jósnő.

KRESSIDA, Kalchas leánya.

Trójai és görög katonák; kíséret.

A történet helye Trója és alatta a görög tábor.

PROLOG.

A színhely Trója. A görög szigetek
Kevély fejedelmei, boszúra gyúlva,
Athén alá küldék hajóikat
Megrakva gépekkel s szolgálóival
A bős harcznak. Az atheni öbölből
Hatvankilencz koronás fő hajózott
A frig föld ellen, mind megesküvén,
Hogy elvesztik Tróját, melynek szilárd
Falai közt bujálkodott Parissal
Az elrabolt Helén, Menelaus
Királyi hölgye. Ez a harc oka. —
Elérve Tenedosba,
A mélyöblü hajók legott kitették
A harci terhet; mig Dardánia
Sikján kifejté büszke sátrait
Az élénk és még sértetlen görögség. —
Hat kapuja Priamos városának:
Tymbria, Dandran, Ilias, Chetas,
Trojan és Antenorides, — megannyi
Erős tolóval és ahhoz való
Kipróbált zárral, elesuká előttök
Trójának fiai.
Majd a remény, e csiklándó, ledér
Szellem, mindkét felet, grájt és trojánt,
A vérszbe hajtott. — Innen jöttem én
Mint felszerelt Prolog; de nem a költő
Tollára, vagy a színész szózatára
Elbizakodva, nem, hanem csupán
Szerény tárgyunkhoz illendő ruhával.
Azért, hogy elmondjam, diszes közönség,
Hogy játékunk a harc előzaját
Általszöki és kezd csak a középben.

Itt is választ, csak azt adván elő,
 A mi a színen is élvezhető.
 Tetszés szerint ítéljetez felette:
 Ha jó, ha rossz, mind csak hadi szerencse.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Trója Priamus palotája előtt.

Troilus fegyveresen és Pandarus jönnek.

TROILUS. Hívd szolgálmat; levetkezem megint.
 Mért küzdjek én Trójánk falán kívül,
 Midőn itt benn zug a szilaj csata?
 Mehet a harczba minden trójai,
 Ki ura szívének, Troilus, oh, nem.

PANDARUS. Meddig fuvod még ezt a régi dalt?

TROILUS. A gráj erős, erősen ügyes is;
 Ügyesen merész, merészen vitéz;
 De én gyöngébb vagyok, mint nő könye;
 Szelidebb, mint álom, dőrébb, mint balgaság;
 Félénkebb, mint a szüz leány az éjben;
 S ügyetlen, mint gyakorlatlan gyerek.

PANDARUS. Jól van, erről eleget beszéltem már. Ré-
 szemről nem ártom bele magamat s nem teszek többé
 semmit. A ki buzakenyeret akar enni, annak várnia
 kell az őrlésre.

TROILUS. Nem vártam én?

PANDARUS. Igen, az őrlésre; de még várnod kell a
 szítálásra.

TROILUS. Nem vártam én?

PANDARUS. Igen, a szítálásra; de még várnod kell a
 kovászolásra is.

TROILUS. Vártam már arra is.

PANDARUS. Igen, a kovászolásra; de még ezután kö-

vetkezik a dagasztás, fűtés, sütés; sőt várakoznod kell a hülésre is, különben meg találod égetni a szádat.

TROILUS. A türés istennője ön maga

Nem birja úgy, mint én, a szenvedést;

Ülök Priam királyi asztalánál

S ha szép Kressid eszembe jut... Tehát

Így, áruló? — *ha jut?* — Mikor nincs ő ott?

PANDARUS. Valóban, tegnap oly szép volt, mint még soha, mint senki más.

TROILUS. Akartam mondani: midőn szívem

A bűtől ékelve kettéhasad,

Hogy meg ne tudja Hektor és atyám,

Mégis (miként viharban fénylik a nap)

Mosoly redőivel fedem be búmat;

De bánatom, bár látszó fény fedezze,

Mint az öröm, gyorsan csap át keservbe.

PANDARUS. Ha haja valamivel sötétebb nem volna, mint a Heléné (különben ez mit sem tesz), össze sem lehetne hasonlítani őket; de a mi engem illet, ő rokonom. Nem akarom, mint mondani szokták, feldicsérni; csak szerettem volna, ha úgy hallja valaki beszédét tegnap, mint én; nem gyalázom Kassandra nénéd szellemét, de —

TROILUS. Ó! Pandarus, ó! mondom, Pandarus,

Ha mondom, hogy elfultanak reményim,

Ne kérdd, hány öl mélyben merültek el?

Én azt mondom: Kressid szerelmeért

Eszem' vesztém; te válaszolsz, hogy ő szép;

Szívem nyitott sebére öntözöd

Szemét, haját, képét, jártát, szavát.

Te azt mondogod, ó! hogy kezéhe' képest

Minden fehérség tinta, mely saját

Gyalázatáról ir: hogy lágy fogása

Mellett a hattyu pelyhe érdes és

A lelki érzet durva pórmarok.

Így szólsz te; és bár oly valót beszélsz,

Mint én, ha mondom, hogy szeretem őt;

De mégis ó! ir és olaj helyett

Sebemre, mit a szerelem nyilalt,

Szúró tövist vetsz.

PANDARUS. Csak azt mondom, a mi igaz.

TROILUS. Nem mondod épen azt.

PANDARUS. Lelkemre, nem elegyedem többé bele. Le-
gyen olyan, a milyen; ha szép, annál jobb neki; ha
nem, kezében a szépítő szer.

TROILUS. Jó Pandarus, hogyan, hogy' Pandarus?

PANDARUS. Megkaptam munkámért jutalmamat: há-
látlanságot tőle, hálatlanságot tőled. Lótok-futok s így
köszönik meg fáradságomat.

TROILUS. Haragszol, Pandarus? hogy'? és reám?

PANDARUS. Mivel ő rokonom, azért nem oly szép
mint Helén; ha nem volna az, szebb lenne pénteken,
mint Helén ünnepen. De mi gondom rá? Nem bánom,
ha fekete is mint a szerecsen; nekem mindegy.

TROILUS. Hát mondtam én, hogy nem szép?

PANDARUS. Nem gondolok vele, mondtad vagy nem.
Bolond, hogy atyjától elmaradt, most a görögök közt
lehetne. Ezt verem fejébe, mihelyt találkozom vele.
Részemről nem ártom többé magam' ebbe a dologba.

TROILUS. Pandarus —

PANDARUS. Nem én.

TROILUS. Kedves Pandarus —

PANDARUS. Ne is beszélj, kérlek; mindent úgy hagyok,
a mint találtam, azzal vége. (Pandarus el. Csatazaj.)

TROILUS. Hallgass, kegyetlen zaj, vad lárma, hallgass!

Bolondok mindenütt! Helén lehet szép,

Mert véretekkel festi be magát.

Ép e miatt én nem harezolhatok,

A harcz oka meggyengíté karom'.

De Pandar — Ó! be vertek, istenek!

Csak Pandar által juthatok Kressidhez,

S az oly makacs, hogy őt nőmmé tegye,

Mint minden esdésre ez hajthatatlan.

Szólj, Phoebus, ó! Daphné szerelmire,

Mi Kressida, mi Pandar és mi én?

Nyughelye India, ott fekszik e gyöngy,

S mi Trója és lakása közt esik,

Az egy vad, zajgó tengeráradat;

Magam kalmár vagyok s Pandar vitorlám,

Sajkám, kísérom és kétes reményem.

Harczi zaj. Aeneas jön.

AENEAS. Hogy-hogy, Troilus, mért nem a csatán?

TROILUS. Hát mert nem ott. Elég e női válasz,

Mert asszonyos dolog nem lenni ott.

Mi ujság ma a harciban, Aeneas?

AENEAS. Hogy Paris megsebezve jött haza!

TROILUS. Kitől, Aeneas?

AENEAS. Menelaustól, Troilus.

TROILUS. Vérezhetik, szégyen csupán sebe,

Ha Menelaus szarva dőfte le. (Harczi zaj.)

AENEAS. Hah! mily derék mulatság van ma kin!

TROILUS. Szebb lenne itt, ha mondhatnám: enyim!

De el a vadra. — Jösz te is talán?

AENEAS. Egész készséggel.

TROILUS. Úgy egymásután. (Elmennek.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Utcza.

Kressida és Alexander jönnek.

KRESSIDA. Ki ment el itt?

ALEXANDER. Hekuba és Helén.

KRESSIDA. Hová mennek?

ALEXANDER. A keleti toronyhoz,

A harcot nézni: mert onnan belátszik

A völgy egészen. Hektor, a kinek

Türelme rendületlen, ma felindult,

Nejét szidá, apródját megveré —

És mintha gazdaság volna a harc is,

Napkelt előtt fényes fegyverbe' volt

S rohant a síkra, hol minden virág

Jósként sira, sejtven mintegy a vész

Hektor tüzeiben.

KRESSIDA. Mi gyujtá fel úgy?

ALEXANDER. A pletyka ez: az achivok között van

Egy hős, troján vér, Hektornak kis öcsese,

Neve Ajax.

KRESSIDA. S mi baja volt vele?

ALEXANDER. Mondják, hogy az csak ember ám magáért,
Olyan szilárdan áll —

KRESSIDA. Mindenki úgy áll, ha nem részeg, nem beteg, vagy lábszára van.

ALEXANDER. Ez az ember, asszonyom, sajátos tulajdonaikban lopta meg a vad állatokat: bátor mint az oroszlán, goromba mint a medve, tompa mint az elefánt; a természet annyi szeszélylyel árasztotta el, hogy bátorsága balgasággal kevert, balgasága pedig eszélylyel van föleresztve; nincs erény, melyből egy sugárt ne bírna, nincs hiba, melyből egy foltot ne viselne. Merengő ok nélkül; csapongó czéltalanul; ügyes mindenre és ügyetlen mindenben. Olyan mint egy köszvényes Briareus: száz kezének semmi haszna; vagy mint egy vak Argus: csupa szem és semmit se' lát.

KRESSIDA. De ily ember, ki engem megnevettet, hogyan boszanthatá fel Hektort?

ALEXANDER. Mondják, hogy tegnap összetűzött Hektorral a csatában és földre sújtá; ezen való boszúsága és szégyene miatt azóta Hektor se nem eszik, se nem alszik.

Pandarus jön.

KRESSIDA. Ki jő itten?

ALEXANDER. Nagybátyád, Pandarus.

KRESSIDA. Hektor derék hős.

ALEXANDER. A milyen a világon csak lehet.

PANDARUS. Mi az, mi az?

KRESSIDA. Jó reggelt, Pandar bácsi.

PANDARUS. Jó reggelt, Kressid húgom. Miről is beszéltek? — Jó reggelt, Alexander. — Hogy mint vagy, kis húgom? Mikor voltál Iliumban?

KRESSIDA. Ma reggel, bácsikám.

PANDARUS. Miről is beszéltek, mikor jövék? Hektor fegyverben volt s elment már, mikor Iliumból eljöttél? Helén nem volt még fenn, úgy-e?

KRESSIDA. Hektor elment, s Helén nem volt még fenn.

PANDARUS. Egészen úgy; Hektor korán elindult.

KRESSIDA. Erről s haragjáról beszélgeténk.

PANDARUS. Haragos volt?

KRESSIDA. Azt mondja ez.

PANDARUS. Igaz, az volt; azt is tudom, miért. Csak úgy fogja ma őket maga körül teríteni, azt mondhatom nekik; de Troilus sem fog hátrább maradni: őrizkedjenek Troilustól, azt is mondhatom nekik.

KRESSIDA. Mit, hát ő is haragszik?

PANDARUS. Ki? Troilus? Troilus a különb kettőjük közt.

KRESSIDA. Oh, Jupiter! nincs itt hasonlítás.

PANDARUS. Hogy? nincs Troilus és Hektor közt? Megismered te az embert, ha látod?

KRESSIDA. Igen, ha már láttam és ismertem.

PANDARUS. Helyes; mondom, Troilus mindig Troilus.

KRESSIDA. Azt mondd, a mit én, mert bizonyos, hogy nem Hektor.

PANDARUS. Nem; Hektor sem Troilus bizonyos tekintetben.

KRESSIDA. Az áll mindegyikökről. Ő — önmaga.

PANDARUS. Önmaga? Jaj szegény Troilus! Bár volna!

KRESSIDA. Igen, ő az.

PANDARUS. Ha az volna, örömet mennék mezítláb Indiába.

KRESSIDA. Ő nem Hektor.

PANDARUS. Ő? nem; ő nem önmaga. Bár volna az! De fenn az istenek! Az idő gyógyít, vagy öl. Úgy, Troilus úgy. Volna csak szívem e lány mellében! Nem, Hektor nem különb, mint Troilus.

KRESSIDA. Megbocsáss.

PANDARUS. Amaz idősebb.

KRESSIDA. Bocsánat, bocsánat.

PANDARUS. Ez még nem jutott oda. Te sem így fogsz beszélni, ha ez oda jut. Hektornak soha sem lesz olyan esze.

KRESSIDA. Nincs is szüksége a máséra, ha van magának.

PANDARUS. Sem oly képessége.

KRESSIDA. Nem kérdés.

PANDARUS. Sem oly szépsége.

KRESSIDA. Az nem is illenék neki; különb az övé.

PANDARUS. Nincs neked ítélő tehetséged, húgocskám. Maga Helén megesküdt a minap, hogy Troilus barna képu is (mert meg kell vallanom, hogy az), nem is.

KRESSIDA. Nem; csak barna.

PANDARUS. Igazán mondva, barna is, nem is.

KRESSIDA. Igazán mondva, igaz is, nem is.

PANDARUS. Arczszínét túldicsérte a Parisén.

KRESSIDA. Pedig Paris elég piros.

PANDARUS. A biz a.

KRESSIDA. Akkor Troilusnak igen is pirosnak kell lenni. Ha Helén túldicsérte a Parisén, úgy arca még pirosabb mint azé; az pedig, hogy az egyik piros, a másik meg vörös, igen lángoló dicséret egy szép arczszínre; csaknem annyit tesz, mintha Troilust rezes orráért dicsérte volna fel Helén aranyos nyelvecskéje.

PANDARUS. Esküszöm neked, én azt hiszem, hogy Helén jobban szereti őt, mint Parist.

KRESSIDA. Akkor Helén kaczer görög nő, igen.

PANDARUS. Nem! bizonyos vagyok benne, hogy szereti. A napokban egy ablakmélyedésbe ment hozzá, és, mint tudod, Troilusnak még csak három-négy szál szakála van.

KRESSIDA. Valóban, majd egy csaplár számtudománya adogassa össze e tekintetben ritka tulajdonait.

PANDARUS. Mert ő még nagyon ifjú, mindamellett három font hijján épen annyit bír felragadni, mint Hektor.

KRESSIDA. Tehát oly ifjú és oly vén ragadozó?

PANDARUS. De hogy megmutassam, hogy Helén őt szereti: hozzá ment tehát és fehér kezét hasadt állához vitte.

KRESSIDA. Juno, segíts! miért hasadt az el?

PANDARUS. Mert gödrös az, tudod. Azt tartom, jobban áll neki a mosoly, mint akárkinek Phrygiában.

KRESSIDA. Oh! pompásan mosolyog.

PANDARUS. Nem-e?

KRESSIDA. Oh igen, mint az őszi felhő.

PANDARUS. Legyen úgy, no. De, hogy bebizonyítsam, hogy Helén Troilust szereti —

KRESSIDA. Troilus áll a próbának, ha épen úgy akar-nád azt bizonyítani.

PANDARUS. Troilus? Nem ad többet rá, mint én egy ürös tojásra.

KRESSIDA. Ha úgy szeretnéd az ülös tojást, mint az ürös fejet, csibét ennél a héjból.

PANDARUS. Én csak nevetni tudom, ha rá gondolok, hogy' csipkedte állát; valóban, csodálatos fehér keze van, azt meg kell vallanom.

KRESSIDA. Kínpad nélkül.

PANDARUS. És merészkedett állán egy fehér szálat keresni.

KRESSIDA. Oh! szegény áll; némely szemölcs gazdagabb.

PANDARUS. De lett is rá kaczaj. Hekuba királyné úgy nevetett, hogy könyek gördültek a szeméből.

KRESSIDA. Mint a malomkő.

PANDARUS. Kassandra is nevetett.

KRESSIDA. De tán gyengébb tűz égett szemeinek bögréje alatt; vagy az ő szeméből is kigördült?

PANDARUS. Hektor is nevetett.

KRESSIDA. S min volt az a nagy nevetés?

PANDARUS. Ej, hát a fehér szálon, melyet Helén Troilus állán kikémlt.

KRESSIDA. Ha zöld lett volna, én is nevettem volna.

PANDARUS. Nem is annyira azon nevettek, mint jeles válaszában.

KRESSIDA. S mi volt az a válasz?

PANDARUS. Helén szólt: «Álladon ötvenkét szál szakál van s abból is egy fehér.»

KRESSIDA. Ez a kérdés.

PANDARUS. Kérdést sem szenved, hogy az. «Ötvenkettő», mondá Helén, «és egy fehér; e fehér szál atyám és a többi az ő fiai.» «Jupiter! — folytatá — melyik ezen szálak közül férjem, Paris?» «A melyik kétágú — felelt Troilus — húzd ki és add neki.» — Ezen támadt a kaczaj. Helén elpirult, Paris boszankodott, a többi pedig úgy nevetett, hogy majd elszaladt.

KRESSIDA. No csak hadd fussanak; régen volt az, tán nem is igaz.

PANDARUS. Jól van, húgoeskám; tegnap mondtam valamit, emlékezzél csak rá.

KRESSIDA. Azt teszem.

PANDARUS. Esküszöm, hogy igaz. Úgy fog sírni utánad, mintha áprilisban született volna.

KRESSIDA. És én nőni fogok a könyeire, mint májusig a csalán. (Hátrálót fűnek.)

PANDARUS. Ha! jönnek vissza a harczból. Menjünk csak amoda fel, és nézzük, hogy vonulnak Iliumba: jer, húgom, kedves Kressid húgocskám.

KRESSIDA. Tetszésed szerint.

PANDARUS. Itt, itt; mi pompás hely ez itt; innen a legjobban láthatunk. A mint elmennek, mind megnevezem neked őket; de te csak Troilust jegyezd meg. (Aeneas átmege a színen.)

KRESSIDA. Ne beszélj olyan hangosan.

PANDARUS. Ez Aeneas. Derék ember úgy-e? Egyike Trója díszleinek, mondhatom; de te csak Troilust tartsd eszedbe', mindjárt meglátod.

KRESSIDA. Hát az ki? (Antenor átmege.)

PANDARUS. Antenor; élesesű férfi, mondhatom; tökéletes ember. A legerősebb ítélő tehetséggel bír Trójában, e mellett személyére is kiváló. — Mikor jön Troilus? — Mindjárt megmutatom Troilust is; megládd, hogyha észrevesz, fejet biczczent nekem.

KRESSIDA. Lebiczczen a feje?

PANDARUS. Majd meglátod.

KRESSIDA. Úgy a gazdagnak több van egynél. (Hektor átmege.)

PANDARUS. Az Hektor, az; nézd csak, az az; ez ám a legény! Haladj, haladj, Hektor. Ez a derék férfi, húgom. Oh! dicső Hektor! Nézd csak tekintetét; mily magatartás! Derék-e, mi?

KRESSIDA. Oh, igenis, derék!

PANDARUS. Nem-e? Csak látása is jól esik a szívednek. Nézd csak, minő vágások vannak páncélján. Nézz oda; látod? Nézz oda! Nem lehet ott tréfálni; ki mit keres, ott megtalálja, mint mondani szokták. Minő vágások!

KRESSIDA. Kardvágások azok? (Paris átmege.)

PANDARUS. Kardéi? Akármí, avval nem gondol; ha az ördög kél is ellene, neki mindegy; lelkemre, éled

a szív, őt látva. Ott jön Paris; nézz csak oda, húgom; nem jeles férfi-e ez is? Nem-e? Derék biz az most is. Ki is mondta, hogy megsebesítve tért haza? Hisz nincs megsebesítve; örülni fog ennek Helén szivecskéje. Ha! szeretném már látni Troilust is. Mindjárt meglátod Troilust.

KRESSIDA. Hát az ki? (Helenus átmegy.)

PANDARUS. Helenus. — Csodálkozom, hol van Troilus? — Az Helenus. — Már azt hiszem, hogy ma ki sem ment. Az Helenus.

KRESSIDA. Jól harczol Helenus, bácsikám?

PANDARUS. Helenus? Nem; igen; meglehetősen jól. Csodálkozom, hova lett Troilus? Ha! — hallod, hogy rivalg a nép Troilusnak? — Helenus — pap.

KRESSIDA. Miféle tunnyogó legényke megy ott? (Troilus átmegy.)

PANDARUS. Hol? ott? Az Deiphobus. — Ez Troilus. Ez ám az ember, húgom. Hm! — Derék Troilus, a lovagiság fejedelme!

KRESSIDA. Csitt, fúj, csitt!

PANDARUS. Ezt jegyezd meg, ezt tartsd meg. — Oh, dicső Troilus! — Nézd meg jól, húgoeskám; nézd, milyen véres a kardja s pánczélján még több vágás van, mint a Hektorén; aztán tekintete, aztán járása! — Oh bámulatos ifjú! Még nem töltötte be a huszonhármat. Haladj, Troilus, haladj! Ha volna nővérem, mint a kellem, vagy lányom, mint egy istennő, választást engednék neki. Oh, bámulatos ember! Paris? — Paris dibdáb mellette; fogadom, hogy cserébe Helén odadná egyik szemét ráadásul. (Katonák vonulnak át.)

KRESSIDA. Ott megy a többi.

PANDARUS. Szamarak, bolondok, tuskók; polyva és koipa, korpa és polyva; hús után ezibere. Troilust látva, szeretnék élni és meghalni. Sohse nézd már, sohse nézd már; tova szállt a sas; varjak, csókák, varjak, csókák. Én jobb szeretnék Troilusnak lenni, mint Agamemnonnak, mint az egész Görögországnak.

KRESSIDA. A görögök közt ott van Achilles is, a ki egy kicsit különb Troilusnál.

PANDARUS. Achilles? Targonczás, hordár, valóságos tevé.

KRESSIDA. Jó, jó!

PANDARUS. Jó, jó? Hát van neked egy csöpp eszed? Van neked szemed? Tudod te, milyen egy férfi? Nem a születés, szépség, neveltség, beszéd-kellem, férfiaság, tanultság, lovagiság, hősiség, erély, szabad szellem és a többi, gyökere és sava-e egy férfinak?

KRESSIDA. Ah, igen, a gyökér felaprózva, péppé főzve, megjárja a férfinak is — szükségből.

PANDARUS. Te vagy csak a nő. Tudja a kő, micsoda védfalhoz támaszkodol.

KRESSIDA. Hátamra, hogy előrészemet védjem; elmésségre, hogy cseleimet elfedjem; hallgatásra, hogy becsületemet őrizzem; álarcz alá, hogy szépségemet megtartsam; hozzád, hogy mindezeket megvédd. Ezen védfalak alatt nyugszom én, mint ezernyi védpaizs alatt.

PANDARUS. Mondj egyet védpaizsaiddból.

KRESSIDA. Nem, azt őriznem kell, s a mi fő, tőled azért is, mert ha nem védhetném magamat ott, a hol ütest nem szeretnék kapni, óvakodhatom legalább, hogy megtudván, el ne áruld gyenge oldalamat; e nélkül az ütes feldagadna s az őrizet dugába dölne.

PANDARUS. Úgy már egészen más vagy.

Troilus apródja jön.

APRÓD. Uram, sürgős beszéde volna veled

A herczegnek . . .

PANDARUS. Hol?

APRÓD. Házadban; ott veté le fegyverét.

PANDARUS. Mondd meg, fiam, megyek. (Apród el.)

Félek, sebet kapott. Isten veled, hugom.

KRESSIDA. Ég veled, bácsikám.

PANDARUS. Oda és vissza, s mindjárt itt leszek.

KRESSIDA. S hozasz nekem . . .

PANDARUS. Emléket Troilustól. (El.)

KRESSIDA. Úgy emlékeddel te kerítő vagy.

Szó, köny, ajándék, esküfogadása,

Szerelmi áldozat, azt hagyja másra.
 S bár többet látok búredőiben,
 Mint Pandarus szépítő tükriben,
 Tartom magam. A nő, míg kérik, angyal,
 Küzdésben van a kék, sikerrel elhal.
 A ki szerelmes, az ehez nem érthet,
 Hogy többre becsülik az el nem értet;
 De a ki még nem az, az gondol erre,
 Epesztő vágygyal édesebb szerelme.
 Elvem azért az lesz: a szerelem
 Parancs elérve, küzdve kérelem;
 Így szívem is erős lesz azt viselnem,
 S látszani nem fog mégsem a szememben. (El.)

III. SZÍN.

A görög tábor, Agamemnon sátra előtt.

*Kürtölés. Agamemnon, Nestor, Ulysses, Menelaus és
 mások jönnek.*

AGAMEMNON. Vezérek!

Mi bú szült sápadást orcátokon?
 Bármely nagy czél, a mely reményen épül,
 E földön kezdett minden tervezetben,
 Nem teljesül oly mérvben, mint hívők;
 De gát s balsors a tetterőt feszítik:
 Miként a görcs az enyvek bő folyásán
 Az ép fenyőt rongálja bár, de az
 Átfurva és gátolva is kinő —
 Az sem lehet hát meglepő, urak,
 Ha czéljainktól úgy elütteténk,
 Hogy Troja még hét évi harczon fennáll.
 Mert minden eddig elmúlt tetteinket,
 Melyekre még emlékszünk, czéltalan
 És össze-vissza hajtók végre csak.
 Épen e tervtelen kalandozás
 Szülé meg a csalódást. — No's, urak,
 Pironkodó szemmel néztek tovább is
 Munkáitokra? Szégyelvén, a mi

Csak nagy Zeusnak kísértése volt,
 Hogy lel-e még bennünk szilárd kitartást?
 Az érez valóságát nem derült nap
 Mutatja meg: mert az merészt s pulyát,
 Bölcsét, butát, műveltet és vadat,
 Erőst, puhát rokon fényébe von;
 De megmutatja a pokolsötét
 Vész és vihar, merész, hatalmas szárnynyal
 Csapkodva szét s kioltva a világot.
 A mi szilárd s valódi, önmagában
 Gazdag becsű s vegyületlen marad.

NESTOR. Nagy Agamemnon. Nestor vég szavad'
 Tovább füzi, fenséges helyzetedhez
 Illő mély tisztelettel. Férfiut
 A sors-ellenzés próbál meg valóban.
 A sima tenger csendes öblire
 Ezernyi hitvány kis tutaj leszállhat,
 Haladva együtt a derék hajókkal;
 De a szelid Thetis boszantsa fel csak
 A dühös orkánt: akkor az erős
 Bordás hajó a habhegyen kitör,
 Szökelve a két bős elem között,
 Mint Perseus lova. Hová lesz ekkor
 A törpe sajka, gyenge mellivel, mely
 Még az imént versenyt uszik vala
 Az óriással? Vagy révhez siet,
 Vagy Neptunus zsákmánya lesz. Ekép
 Az ál s való bátorság is a sors
 Vészében válik el. A nap ha délszin-
 Fényben ragyog, a nyájt jobban boszantja
 A bögöly, mint a tigris; de ha szél zúg,
 Meghajtva a bütykös tölgy térdeit,
 Megbúnak a legyek: nem így a bátor
 Állat; de sőt bősítve a vihartól,
 Melylyel dühe rokon: felordítóz,
 S hasonló hangon visszhangot bocsát
 A viharos időbe.

ULYSSES. Agamemnon,
 Nagy fejdelem te, e nép csontja, izma,
 Seregünk szíve, lelke, szelleme.

Kire minden szív s elme tartozik
Hallgatni: halld meg mégis szózatom'
A tetszésen s javallaton kívül,
A melylyel — oh, te leghatalmasabb (Agamemnonhoz.)
S te tiszteletreméltó aggkoru! — (Nestorhoz.)
Beszédtetek vevém: amazt azért, hogy
Agamemnon és a görögség karja
Kinyuljék ércz erőben; ezt pedig,
Hogy Nestor, a tisztos, ezüstös ősz,
A szellem erős kötelekivel
(Mint tengely, min az ég kering) lekösse
Okos szavához mind e nép fülét:
Tessék tinektek is, te főnség,
S te bölcs, Ulyssesst is meghallani.

AGAMEMNON. Szólj, Ithakának főura. Tetőled
Ingyen se várjuk, hogy haszontalan
Üres beszédre nyisd meg ajakad',
Mint hiszszük ezt a kóbor Thersitesről,
Ha örvös torkát tátja már; tetőled
Csak szépet, elmést s bölcslet hallhatunk.

ULYSSES. Hogy Trója áll s le nem dőlt ekkoráig,
Hogy a hős Hektor kardja kézbe' van még:
Ezek okozzák:

Nem volt elég gond szoros fegyelemre,
És im, a mennyi üres sátor áll
E téren, épen annyi a hiú párt.
Ha a vezér nem olyan, mint a kaptár,
A melybe gyűjt a méh mindent, hogyan
Remélhető méz? Fedd be rangodat,
S álarczban a hitvány játszik jelest.
Maga az ég, a csillagok s a föld
A rendnek minden ágain figyelnek
A rangra, elsőbbségre, állapotra,
Helyzetre, sorra, kor-, alak-, viszonyra,
Haszonra, munkakörre. Ép ezért
Székel s kering a nap, e büszke csillag,
Fénypompa közt a többiek fölött;
Ennek varázs-szeme fordítja el
A rossz csillagzatot, és ez vezérel
Mint a király, jót, rosszat, gát ne'kül.

De ám, ha kába zürzavarban
 Futosnak szerteszet a csillagok,
 Van akkor dögvész, lázadás, csapás!
 Felzúg a tenger, megrendül a föld,
 Üvölt a lég, a vész, szél és vihar,
 Csavarva, tépve, bontva és kiirtva
 Az állam épségét s békés frigyét
 Mind gyökerestül. Oh! midőn a rend,
 — Minden magasb czél lelke — ingadoz,
 Megdől a vállalat. A társaságok,
 A városi és iskolai rend,
 Testvériség, békés járás-kelés,
 Elsőszülöttség, születési jog,
 Kor, becs, királyi páleza s korona
 Előjoga: hogy' állhatnának épen,
 Ha nem a rend által? De vedd el ezt:
 Bomlik az összhang, kész a zürzavar.
 Minden merő ellenkezésre tör;
 A fékezett folyók a part fölé
 Duzzasztják mellöket, benyelve a
 Szilárd földet legott; a hatalom
 Zsarnoka lesz a gyöngének! fiu
 Nemzője életére tör vadul;
 Ököljog áll be, vagyis jog s erőszak,
 Melyek közt a tusát csak az igazság
 Békíti ki, nevöket elveszítik,
 És az igazság is elvesz velök.
 Minden magától kész a hatalomra,
 A hatalom a kényre, kény a vágyra,
 A vágy, ez általános farkas, oly
 Kettős segélyt nyert a kényben s erőben,
 Hogy a világot zsákmányául ejti,
 És végre felfalja önönmagát.
 A rend, ha meg van fojtva, ez reá,
 Nagy Agamemnon, a következés;
 S a rendnek eme föl sem vétele
 Hátra siet fokonként, mivel ott
 Felkapni czélja. A vezért gyalázza,
 Ki ép' utána áll; ezt meg a másik;
 Emezt alárendeltje, s így tovább;

Ekkép az elsőtől példázva, ki
Felsőbbjét megveté, sápadt, irigy
Vetélykedés hidege rázza őket.

Ez az a láz, mely tartja még ma Tróját,
Nem izmai. Röviden, Trója már nem
Ön-erején, de mingyengénken áll fen.

NESTOR. Igen bölcsen fedezte föl Ulysses
A bajt, a melyben megbágyadt erőnk.

AGAMEMNON. A kór mivoltát eltaláltad, im,
Mi hát a gyógyszer?

ULYSSES. Nagy Achilles, kit a közvélemény

A sereg izmának s jobbjának ismer,

— Hiú hírével eltelvén füle —

Érdemeire büszkén terveinket

Gúnyolva sátorába' nyugszik; ott

Patroklos is, ki a tenger napot

Bohóc tréfákkal tölti tunya ágyán;

Sőt még ügyetlen és bohózat

Játékival (mit a rágalmazó

Utánzásnak nevez) gúnyt űz belőlünk.

Olykor magas személyed' is bevonja,

Nagy Agamemnon, s mint kevély színész,

Kinek lábába száradott esze,

S ki pompás hallománynak véli, ha

Feszítő léptein a deszkapad döng

S a kar visszhangot ad, úgy játszsza ő ki

Siralmas torzképben nagyságodat.

Mint a repedt kongó, oly hangot ad;

Beszéde oly zavart, hogy a zugó

Tiphon nyelvéről elgörögve is

Túlságnak tetszenék. S ezen dohos

Tárgyon, kinyúlva dengelt fekhelyén,

A testes Achilles fel-felkaczag

Öblös melléből, tetszését jelentve;

Majd felkiált: «Pompás, ép' Agamemnon!

Nestort mutasd most; de simítsd szakalád'

S kákogj, miként ő, ha beszélni készül.»

Megvan ez is. És bárha messze áll,

Mint ég a földtől, Vulkántól neje,

Achill, az isteni, mégis kiált:

«Pompás, ép' Nestor! Ugyan játszd ki még
Fegyverkezését éji riadáskor.»

És akkor persze a kor gyöngesége
Bohózat tárgya! Köpdös és köhécsel,
Sántit, nyakát tapintja s az ümeg
Szögét zötyögteti; a hős pedig
Oda van e bohózaton, s kiált:

«Elég, Patroklus, vagy aczél bordát adj,
Lépem szakad, ha még tovább neveltetsz.»
Ezen modorban minden érdemünk,
Módunk, tehetségünk, természetünk,
Közös s külön tevékenységeink,
Terv, végrehajtás, rend, megfontolás,
Intés a harczra és a nyugalomra,
Győzés, vesztés, való vagy nem való:
Mind, mind tárgyat szolgáltatnak nekik
A torzításra.

NESTOR. S ezeknek példájára (a kiket,
Ulyssesként, a közhit hangadóknak
Ismer), sokan meg vannak vesztegetve.
Ajax makacscsá lett s egészen oly
Büszkén hordozza fenn fejét, miként
Merész Achilles; sátorába ő is
Visszavonul, pártos lakmákat ad,
És harzi érdemünket oly merészen
Vagdalja, mint egy jóda; sőt lovallja
A szolgálalkü Thersitest is, a ki
Épés rágalmaid pénzként veri
És ránk háritva, csak szennybe kever,
Hogy rosszabbá legyen még helyzetünk,
A mely a nélkül is vészben forog.

ULYSSES. Becsmérlik ildomunkat s gyávaságnak
Tartják; szerintök ész a harczra nem kell;
Lenézik a megfontolást s csupán
A kar vívmányait becsülik: így
A csendes ész hatását, mely kiméri,
Hány kar vívjön, ha int az alkalom,
Majd terhes kémelettel kiveti
Az ellen számát — mert nem kar műve —
Ágyból, házból, térképről harczolásnak

Mondják ezek; tehát a faltörő kos,
Mivel nagyot vet és hatalmasan sújt,
Több lesz a kéznél, mely gépét csinálta,
Vagy annál, a ki finom szellemével
Kellón intézi rombolásait.

NESTOR. Ha áll ez, akkor Achilles lova
Thetis nem egy fiával érne föl. (Kürtölés.)

AGAMEMNON. Mi kürtös az? Nézd csak, Menelaus.

MENELAUS. Egy trójai.

Aeneas jön.

AGAMEMNON. Mi hozott sátorunkba?

AENEAS. A nagy Agamemnonnak sátra ez?

AGAMEMNON. Az ez!

AENEAS. Merhet-e egy hirnök és fejdelem

Kedves hirt vinni a király füléhez?

AGAMEMNON. Erősebb tusz mellett Achill kezénél,

Mindez urak előtt, kik Agamemnont

Egyhangulag főnek, vezérnek vallják.

AENEAS. Derék kezesség és nagy biztosíték.

Mikép ismerhet legfelségesebb

Személyére, más halandók között,

Az idegen?

AGAMEMNON. Mikép?

AENEAS. Igen, uram!

Azért kérdem, hogy tiszteletre gyűljak,

És arczomat a pir borítsa el,

Miként a hajnalét, midőn az ifjú

Phoebusra néz szemérmesen.

Ki itt a nép ura, a földi isten,

Melyik a nagy s hatalmas Agamemnon?

AGAMEMNON. Ez a troján gúnyol minket, vagy e nép

Ily szertartásos udvaronez?

AENEAS. Az ám!

Pegyver ne'kül művelt és fesztelen,

Angyalszelid, békében ez hire;

De ha mint harezos lép fel, van epéje,

Van szívós izma, karja, kardja a

Javából, és — Zeus tanum — mindennél

Egészebb szíve. De csitt csak, troján!

Ajkadra ujjod', hallgass, Aeneas!

Mindig veszít fényéből a dicsőség,

Ha a dicső maga terjeszti dicsét;

Csak a mit az irigy ellen elismér,

Az száll tisztán, azt emeli a hirszél.

AGAMEMNON. Uram, troján, te magad vagy Aeneas?

AENEAS. Igen, görög, az a nevem.

AGAMEMNON. Nos és mi ügybe' jársz?

AENEAS.

Bocsánat, azt

Csupán Agamemnon hallhatja meg.

AGAMEMNON. Magánosan nem hallgat az ki senkit,

Ki Trojából jön.

AENEAS.

Nem is úgy jövék

Trojából, hogy suttogjak itt neki;

Kürtöst hozék, hogy felköltsem fülét,

Kedélyét hajló figyelemre birjam,

S aztán beszéljek.

AGAMEMNON.

Rajta, mint a szél, szólj!

Nem ily időben alszik Agamemnon;

Ébren van ő, megtudhadd ezt, troján:

Maga beszél veled.

AENEAS.

Kürtös, rivallj!

Érezhangod zugjon e rest sátrakon

S minden görög, ki bátor, tudja meg:

Troja kiáltja nyiltan, a mit érez. (Kürt rivall.)

Van nekünk Trojában egy herczegünk,

Nagy Agamemnon, a Priam fia,

Hektor nevű, kit e hosszas tunya

Fegyverszünetben a penész emészt.

Ez hagyta meg, hogy egy kürtöst vevén,

Ekkép szóljak: «Királyok, fők, urak!

Ha a görögség színe közt leszen,

Kinek drágább hire, mint élete;

Ki inkább diest keres, mint fél a véstől;

Ki bátorságot ismer, rettegést nem;

Ki hölgyet úgy szeret, hogy vallomáskor

Csalárd csókkal nem éli ajkait,

De más karjának szépségét s kecsét is

Elismeri: ahhoz szól e kihívás.

Hektor minden görög s troján előtt
 Kivívja minden áron azt magának,
 Hogy az ő hölgye oly szép, hű, okos,
 Minőt görög kar nem ölelt soha:
 Ezért reggel kürtjével jelt adand
 Sátorotok és Trója vára közt,
 Hogy tette keltse, ki hiven szeret.
 Ha lesz, ki felkél, ő megtiszteli;
 Ha nem, Trojába visszatérve így szól:
 A görög nők rútak s nem érdemesek
 Ládsatörésre!» Ennyi az egész. [jeinknek;

AGAMEMNON. Megmondjuk ezt, uram, kedvelt-

Ha senki sem vágnék efféle dicsre,
 Hon maradunk. De mi hősök vagyunk,
 S a bajnokok közt oly korcs nem lehet,
 Ki nem szeretett, avagy nem szeret!
 Így, ki szerelmes, vagy csak lenni vél,
 Az összetűz Hektorról; ha nem, én!

NESTOR. Mondd neki Nestorról, ő férfi volt,

Midőn Hektor szépapja még szopott:
 Most már öreg; de ha görög hadunkban
 Nem lesz nemes, kit láng hevítene
 Hölgyéért megfelelni: mondj neki,
 Ezüst szakálam bévonom arannyal,
 Védszíjba fűzöm fonnyadt izmaim',
 És összetűzve megmondom szemébe,
 Hogy hölgyem szebb volt, mint az ő nagyanja,
 És tiszta, mint e földön senki sem.
 Ezt én a vérmes ifjunak, hitemre,
 Egy-két csepp véremmel bizonyítom be.

AENEAS. Isten mentsen ifjakban oly hiányt!

ULYSSES. Amen!

AGAMEMNON. Derék nemes, hadd fogjam meg kezed',

Hogy sátoromba vigyelek, uram.
 Achill ez ügről értesítve lesz,
 És sátrankint minden görög nemes.
 Most visszatértedig velünk maradj,
 Hogy lásd, az ellen szívesen fogad.

(El mind, Ulyssesen és Nestoron kívül.)

ULYSSES. Nestor!

NESTOR. Mit mondasz, Ulysses?

ULYSSES. Agyamban ím egy zsenge gondolat:

Légy te időm, s képezd, érleld meg azt!

NESTOR. Mi az?

ULYSSES. Ez az.

A tompa ék görcsöt hasít. A dölyföt,
Mely megeredve, Achillt, a buját,
Felfújja, most kell magván metszenünk,
Mert várva még megszüli rossz faját,
Mely minket mind leront.

NESTOR. No, és hogyan?

ULYSSES. E fölhívás, mit a derék Hektor küld,

Kiterjed bár egész nemünkre, de
Czéljában csak Achillest illeti.

NESTOR. A czél világos, mint a fogalom,

Melynek nagyságát részjegyek teszik;
És hirdetéskor, ha nem fejtjük is fel,
Achilles, bárha az agya velője

Oly száraz is, mint Lybia homokja

(Phoebusra, ez elég aszú pedig!),

Mégis egész készséggel, sőt azonnal

Belátja, hogy Hektor reája czéloz.

ULYSSES. És gondolod, hogy kész lesz rá felelni?

NESTOR. Miért ne? Ez a legtanácsosabb.

Kiről tehetnéd fel, ha róla nem,

Hogy Hektortól jó hírét visszahozza?

De lenne bár ez csak játék: sokat

Ítélnék a kísérletekből is;

Mert itt finom inyével a troján

Legdrágább hírünket izlelgeti;

S elhidd, Ulysses, a mi hitelünk

Leend a koczkán e szilaj tréfában,

Mert bár egyéni a süker, de részben

Jót és rosszat közöl majd az egészszel.

A tartalom (habár halvány nyom ez

A rá jövő könyvhöz) kicsinyben is

Feltünteti a roppant terjedelmet,

Mely majd következik. Feltéve, hogy

Választás dönti el, ki megy Hektorra:

Ez, mert ítéletünk közös végzése,
 A megválasztást érdemmé teszi,
 Sőt mintegy mindnyájunkból alkot egyet,
 Erőnkkel felruházva, ki ha veszt,
 Mily lángot kap a győző fél azon,
 Övéinek bizalmát edzeni!
 Olyan játékhoz, mely komoly lehet,
 Ügyes kéz kell, mely bánni tudjon a
 Fegyverrel is.

ULYSSES. Bocsánat szavaimnak!

A tüzes Achill ép ezért ne tűzzön
 Hektorral össze. Mint kereskedők
 Mutassuk a hitvány kelmét előbb,
 Remélve, hogy talán elkél; ha nem,
 A jobbnak fénye győz majd a selejtes
 Mutató után. Ám ezért ne hagyd
 Achillt Hektorral vini: mert hírünk
 Két szörnyü eb torka közé jut így.

NESTOR. Nem látom agg szememmel, hogy mikép?

ULYSSES. A dicsen, melyet Achill Hektoron nyer,

Ha gőgje nincs, megosztoznánk vele;
 De ő ma már túlságosan kevély;
 S égessen inkább napja Afrikának,
 Mintsem kevély, éles gúnyú szeme,
 Ha Hektortól épen jön el. Ha veszt,
 Legjobb hősrünk gyalázatával a
 Mi hírünk is lehull. Koczkát tehát!
 És jel szerint hadd huzza bárgyu Ajax
 A bajvivás sorát. Magunk között
 Hagyjuk reá, hogy ő a legkülönb.
 Ez meggyógyítja majd a myrmidon hőst,
 Ki tombol az éljenzajon; taréját,
 Mély kék Irisnél büszkébben hajol,
 Lecsapja ez. S ha a tuskó, buta
 Ajax győz, akkor feldicsérjük őt;
 Ha megbukik, hírünk mitsen veszít,
 Mert van különb hősrünk. De bárhogy üt ki,
 Erkölsileg meglesz tervem előnye:
 Ha Ajax megy, leesik Achill gőgje.

NESTOR. Most már, Ulyss, kezd tetszeni tanácsod.

Szeretném rögtön tudtul adni ezt
 Agamemnonnak: el, hozzá tehát!
 A két kutya barátkozik, de vesd csak
 Nekik a dics konczát, majd összekapnak. (El.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

A görög tábor más oldala.

Ajax és Thersites jönnek.

AJAX. Thersites!

TERSITES. Agamemnon, hogyha keléses volna, tetőtől talpig, generaliter...

AJAX. Thersites!

TERSITES. És kelései megindulnának? No igen, nem megindulna akkor a generális is? nem egy geny-tok volna ő akkor?

AJAX. Kutya!

TERSITES. Akkor csak jönne ki belőle valami; most nem látok semmit.

AJAX. Te ebfajzat, nem hallasz? Érezz hát! (Üti.)

TERSITES. A görög kórság verjen meg, te marhafejű kórs úr, te!

AJAX. Beszélj már, te dohos kovász, no! Simára verlek mindjárt, te!

TERSITES. Hamarabb kigúnyollak én téged eszedért és kegyességedért; ámbár úgy hiszem, lovad elébb megtanulna egy beszédet, mint te egy könyörgést könyv nélkül. Rugdozódol te, te; rugdozódol? Üssön beléd a marha-dög.

AJAX. Te mérges gomba, mondd el nekem a hirdetést.

TERSITES. Azt gondolod, nem érzek én is, hogy úgy ütsz?

AJAX. A hirdetést! . . .

THERSITES. Téged hirdettek ki bolondnak, úgy hiszem.

AJAX. Ne többet, tarajos sül, ne többet. Viszket az ujam.

THERSITES. Bár csak viszketnél tetőtől talpadig s én hadd vakarnálak, nem volna akkor útálatosabb koszos nálad. Ha neki bolondulsz, oly marhamódra versz, mint az a másik.

AJAX. Mondom, a hirdetést!

THERSITES. Te minden perczben zsémbelsz és morogsz Achillesre; nagyságát úgy irigyled, mint Cerberus Proserpina szépségét; úgy, úgy, mindig ugatsz reá.

AJAX. Thersites asszony!

THERSITES. Azt ütnéd inkább.

AJAX. Kamasz!

THERSITES. Az darabokra zúzna öklével, mint a hajós a kétszersültet.

AJAX. Te gaz kurafi!

THERSITES. Üss, üss!

AJAX. Te boszorkány széke, te!

THERSITES. No, no, körpaagyú uraság! Nincs annyi velő fejedben, mint könyökömben; egy oktondi őrződ lehetne, te rücskös hős számár! Te csak azért vagy itt, hogy a trójaiakat nyomtasd; úgy adnak-vesznek téged e kurta eszűek közt, mint egy barbár rabszolgát. Ha még tovább versz, sarkadon kezdve ízenkint elmondom, hogy milyen vagy, te üres csont, te!

AJAX. Te kutya!

THERSITES. Te rücskös úr!

AJAX. Te gaz! (Üti.)

THERSITES. Üss, ostoba katona; üss, csak üss, te teve!

Achilles és Patroklus jönnek.

ACHILLES. Nos, hogy' mint vagy, Ajax? miért teszed
ezt?

Hát te hogy' vagy, Thersites? Mi a baj, ember?

THERSITES. Látod ezt itt, látod?

ACHILLES. Igen; de mi a baj?

THERSITES. Nem látod? Nézz csak reá!

ACHILLES. Azt teszem ; de mi a baj ?

THERSITES. Nem ; vizsgálj meg jobban.

ACHILLES. No, hisz azt teszem.

THERSITES. Még sem nézted meg jól, mert nem más ez, csak — Ajax !

ACHILLES. Ismerem, bolond !

THERSITES. Igen, de ez a bolond nem ismeri magát.

AJAX. Ezért verlek épen.

THERSITES. Né, né, né, né : mily szikra élcz tört ki belőle ! pedig ötletei olyan fülesek. Jobban megcsipdestem agyvelejét, mint ő megverte hátamat. Veszek kilencz verebet egy batkáért, de az ő koponyája nem ér annyit, mint egy veréb kilenczed része. Ez az úr, Achilles, Ajax, kinek elméje gyomrában, gyomra fejében van. Mindjárt elmondom, mit tartok róla.

ACHILLES. Mit ?

THERSITES. Mondom, ennek az Ajaxnak . . .

(Ajax ütni akarja, Achilles közbe lép.)

ACHILLES. Nem, kedves Ajax.

THERSITES. Nincs annyi esze —

ACHILLES (Ajaxhoz). Nem, visszatartlak.

THERSITES. Mint a mennyi betöltené Helén tüjének fokát, kiért harezolni jött.

ACHILLES. Csitt, bolond !

THERSITES. Hallgatnék és nyugodnám, de ez a bolond nem akar : ez, ott ! Nézd !

AJAX. Ó te átkozott gaz ! mindjárt —

ACHILLES. Bolondhoz akarod magad tenni ?

THERSITES. Ne félj tőle, mert a bolond megszegyenitené.

PATROKLUS. Szebb szavakkal, Thersites.

ACHILLES. Min foly a vita ?

AJAX. Arra kértem e czudar baglyot, mondja el nekem a hirdetés tartalmát, és ő elkezdett czivódni.

THERSITES. Én nem vagyok szolgál.

AJAX. Igen ? No lám, no lám !

THERSITES. Én itt önként szolgálok.

ACHILLES. Az iménti szolgálatod szenvedő volt, nem önkéntes : senkisémm ütteti magát készakarva. Ajax volt az önkényes, te pedig elnyomott alattvaló.

THERSITES. Igazán? Neked is jóformán lábadda száradt az eszed, vagy hazugság minden. Hektor bizony nagyot nyer, ha valamelyiktek agyvelejét szétüti: mintha csak egy üres, penészes diót csapna széjjel.

ACHILLES. Mit? velem is így, Thersites?

THERSITES. Itt van Ulysses és az öreg Nestor, kinek esze avas volt, mielőtt nagyapátok lábain köröm lett volna; ezek járomba fognak titeket, mint az igavonó barmot s töretik veletek a harczot.

ACHILLES. Mit, mit?

THERSITES. Igenis, egészen úgy: csá Achilles, pru Ajax, hó hahó!

AJAX. Kivágom a nyelved' mindjárt!

THERSITES. Se baj, még akkor is tudnék annyit beszélni, mint te.

PATROKLUS. Szót se többet, Thersites! csitt!

THERSITES. Azért hallgassak, mert Achilles kopója parancsolja, azért?

ACHILLES. Nesze neked, Patroklus!

THERSITES. Hogy függve lássalak benneteket, mint a lopótököt, mikor még valaha sátratokba jövök. Megyek oda, hol még az ész forgalomban van! itt hagyom a bolondok seregét. (El.)

PATROKLUS. Jó, hogy megszabadultunk.

ACHILLES. Tehát azt hirdetik ki a sereg közt:

Hektor holnap korán, öt órakor,
Sátrunk és Trója közt kürtöt fuj és
Tusára hiv föl egy oly bajnokot,
Kinek szíve helyén. Ilyet ha kap.

Nem t'om, miért? botorság. Ég veled!

AJAX. Az ég veled! Ki felel meg neki?

ACHILLES. Azt nem tudom; sorsot vetnek; különben Talált vón' emberére.

AJAX. Már mint benned!

Megyek többet megtudni e dologról. (Elmennek.)

II. SZÍN.

Trója. Szoba Priamus palotájában.

Priamus, Hektor, Troilus, Paris és Helenus jönnek.

PRIAMUS. Oly sok beszéd, idő- s életvesztés után,
Még egyszer Nestor ily ajánlatot tesz :
«Helén adassék vissza, más egyéb kár,
Mint az idő, költség, becs, fáradat,
Sebek, bajtársak s minden kincs, melyet
E rabló harez mohó gyomrába nyelt,
Ne jöjön számba.» Mit szólsz erre, Hektor ?

HEKTOR. Bár legkevésbbé félek a görögtől
S magam miatt érzékeny sem vagyok,
Mégis, dicső Priam,
Hölgy szíve s keble sem lágyabb s puhább,
Hogy az ijedség érzetét beszívja
És felsikoltson : «A jövőt ki tudja» ?
Mint Hektoré. A békének sebe
A tulzott bátorság ; mig a szerény
Megfontolás egy oly kutasz, a mely
A seb mélyére száll. El hát Helénnel !
Mióta az első fegyver kivillant
Ez ügy miatt, minden tizedikünk,
Megannyi tizezer közt, többet ért
Helénnél, azt hiszem ; s ha közülünk
Elveszténk annyi tizedet : érdemes-e
Védni, mi nem mienk ? De volna bár az,
És érne annyit, mint tizedikünk :
Mely észszerű ok tiltaná így is,
Hogy őt kiadjuk ?

TROILUS. Piha, bátya, pi !
Hát ily csekély mértékkel méred-e
Becsét és érdemét egy oly királynak,
Mint min dicső atyánk ? Fillérezed
Az ő felszámíthatlan érdemét ?
És oly kicsiny araszt s ujat feszítsz
Egy mérhetlen mélységnek, mint az ész
És félelem ? Piha, szégyeld magad !

HELENUS. Nem csoda, hogy úgy vagdalod az észet,
 A mily üres vagy attól. Azt ajánlod,
 Hogy mert neked nincs, hát atyánk is úgy,
 Ész nélkül intézze nagy dolgait?

TROILUS. Te csak alvásra vagy való, papom;
 Te keztyüd' is észszel béled. Im elved:
 Tudod, az ellen ártásodra tör,
 Tudod, hogy a kivont fegyver veszélyes,
 S az ész minden ártó dolgot kerül.
 Csoda-e hát, hahogy Helenus egy
 Görög vitézt s kardját meglátva, az
 Ész szárnyait bokájára köti
 S fut, mint a feddett Mercur Zeus elől,
 Vagy mint futó csillag? Ha így beszélünk,
 Zárjunk kaput s aludjunk: mert a becsvágy
 És hősiség nyulszívüvé lesz úgy,
 Ha puffasztó eszélylyel tömjük el.
 Bölcselkedés, ijedtség a kedélyt
 Leverve, kóros sárgaságba ejt.

HEKTOR. Öcsém, e nő nem éri meg, mibe
 Itt tartása kerül.

TROILUS. Mi ér többet, mint mennyire becsüljük?

HEKTOR. De a becslés nem függ egyéni kénytől:

Az tartja meg becsét és érdemét,
 A mi magában ép oly drága, mint
 A becslésben. Bolond bálványozás az,
 Ha istennél az áldozat nagyobb;
 S örült a szív, ha oly dolgot kegyel
 Beteg indulatával, melyben a
 Megindító oknak csak színe sincs.

TROILUS. Veszek ma egy nőt s választásom itt

Kényem vezérletére indul el;
 Kényem' pedig a szem s fül gyújtja fel,
 E két ügyes kalauz, a vágy s ítélet
 Veszélyes partja közt. De majd, ha nem
 Kedvelem is: én választám; tehát
 Hogyan taszítsam el? Nincs, nem lehet
 Itt visszalépés; állni kell a szónak.
 Nem vetjük vissza a kereskedőnek
 A selymet, ha beszennyezők; sem az

Ételmaradványt nem szórjuk ki, bárha
 Már jóllakánk. Megfontolásra történt,
 Hogy Paris a görögöt megtorolja.
 Nagy hűhótokra szállt tengerre is;
 Hab, szél (e két vén harczos) elnyugodt,
 Kedvezve néki, míg várt partot ért;
 S a vén anyóka helyett, kit a hellen
 Fogságba' tartott, hoza egy királynőt,
 Ki ifjabb, mint Phoebus, s reggnél üdébb.
 Mért tartjuk őt itt? Az anyó helyett.
 Hogy éri-é a tartást? Gyöngy e nő,
 Kiért ezer hajó szállt vizre és
 Koronás fők levének kalmárokká.
 Ha hát igaz, hogy Paris útja bölcs volt,
 A mint az, mert ti zugtatok: «Eredj!»
 S ha áll az is, hogy szép zsákmányt hozott,
 A mint úgy is van, mert nagy tapsolással
 Ti rivallátok: «Megbecsülhetetlen!»
 Saját bölcseségetek következését
 Miért becsmérlitek? s mért teszitek
 Azt becstelenné, mit föld- s tengeren
 Felülemeltetek? Oh, rút lopás!
 Elorzók, mit félünk megtartani!
 S melyet, bár honn már rá szégyent hozánk,
 Megvédeni nem mer most min hazánk!

KASSANDRA (kүн). Oh, sírjátok, trojánok, sírjátok!

PRIAM. Mi zaj, mi sikoly az?

TROILUS. Örült nővérünk; hangját ismerem.

KASSANDRA (kүн). Trojánok, sírjátok!

HEKTOR.

Kassandra az.

Kassandra jön örjöngve.

KASSANDRA. Ifjak, szüzek, ősz aggok, férfiak,
 S ti csak sirásra képes csecsemők,
 Járuljatok jajszómbhoz! tudjuk el most
 Közelgő nagy keservünknek felét.
 Sírj, ó nép, sírj! szoktasd szemed' a könyhöz:
 Trója elvész, szép Ilium ledől;
 Tüzes testvérünk, Paris éget el.

Sírj, sírj, troján! Helén, ó jaj nekünk!
 Trója leég, Helén miatt veszünk! (Elmegy.)

HEKTOR. No vérmes Troilus, nem költnek-e
 Nővérünk ajkán e mély jós-igék
 Lelkedben önvádat? Vagy véred oly
 Veszett hő, hogy se' böles tanács, se' aggály,
 Hogy a rossz kezdet csak rossz véget érhet,
 Nem csillapítja le?

TROILUS. Nem, bátya, mert
 Azt nem hihetjük el, hogy tetteink
 Igazsága csak a sükerben áll;
 Bátorságunk sem lesz mindjárt oda
 Cassandra tébolyáért! Nem lehet,
 Hogy őrzöngésivel kedvünk' vegye
 E harcztól, melyhez önbecsünk' kötök le,
 Hogy szívesen víjjuk. Mi engem illet,
 Mint Priam fiai, én is úgy érzek,
 S mentsen Zeus, hogy itt köztünk csak egy
 Rossz lép szakadjon is le, ily ügyért
 Harczolva.

PARIS. Úgy a világ könnyelműnek hihetné
 Vállalatom' s tanácstok' egyaránt;
 De istenimre, közmegegyezéstek
 Adott vágyamra szárnyat, az üzé el
 Kételyemet e vészes terv fölött.
 Mert mit tehet karom, ó! egymagára?
 Mi oltalom van egynek erejében,
 Hogy feltartsa az ellent s üldözést
 E harez okától? Ámde esküszöm
 — S bár volna oly hatalmam, mint szívem —
 Ha egymagannak kell is küzdenem:
 Paris, a mit tett, nem tagadja meg.
 S a folytatástól sem retteg.

PRIAMUS. Paris!
 Te édes kéjedtől kábulva szólsz így;
 Még szádban a méz; de itt már epéd,
 Ily hősködés nem érdem semmikép.

PARIS. Én nem csupán csak a gyönyört kívánom.
 A melyet ily szépség birása szül;
 Hanem megszojtetésének szenyét is

Vágyom lemosni, védve őt hiven.
 Mily árulás vón' az a szöktetett
 Királynőre, mi rút nagy híretekre,
 S szégyen reám, ha most adnók ki őt,
 Lealjasító kényszer-szóra? Hát
 Lehetne az, hogy ily korcs érzelem
 Gázoljon a ti nemes szívetekben?
 Sergünkbe' nincs oly aljas szellemű,
 Ki föl ne bátorodnék, vagy ne vonna
 Kardot, midőn Helént kell védeni;
 Nincs oly nemes sem, a kinek becses
 Ne vón' az élet, s a halál dicső,
 Heléneért. Tehát, kiről bevalljuk,
 Hogy nincs a széles földön párja sem,
 Lehet azért harczolnunk szívesen.

HEKTOR. Jól szóltatok ti, Paris és Troilus,
 Simítva a vitás kérdést, ügyet.
 Csakhogy sekélyesen, majd mint az ifjak,
 Kikről Aristoteles azt hivé,
 Hogy buzgón hallgatják erkölcsanát.
 A felhozott okok inkább a rossz vér
 Hév szenvedélyéhez ragadnak el,
 Semhogy a jog s igazság közt szabad
 Választást engednének: mert a két
 És a bosszú süketebb, mint a kígyó,
 Az igazság szavára. A természet
 Kivánja: adjuk meg kinek-kinek,
 Mi az övé; s van-é becsesb saját
 Az emberek közt, mint férjnek neje?
 Ha e természettörvényt megtöri
 A szenvedély; s ha a nagy szelleme,
 Követve önzésből csábkenyőket,
 Azt megszegik: minden jól szervezett
 Nemzetnek van törvénye, mely ezen
 Dühös vágyat megfékezi, habár
 Még egyszer oly konok s makranczos is.
 Ha hát Helén a spártai királyné,
 A mint világos is, hogy az, tehát
 A nemzeti s természeti törvények
 Követelik, hogy adjuk vissza őt.

Allandóság a bűnben, ám a bűnt
 Nem gyengíti, de súlyosbitja csak.
 A jog szerint ez Hektor véleménye.
 De mégis végül, bátor véreim,
 Hozzátok állok, hogy védjem Helént:
 Mert oly ügy ez, mely nem csak egyesek,
 De mindnyájunk becsületében áll.

TROLLUS. Mert élénk rajzunk szivedig hatott.

Hiszen, ha nem dicsvágy hevitene,
 Hanem csak a dagadt lép izgatása,
 Egy csepp troján vért sem ohajtanék
 Miatta ontani. De, hősi Hektor,
 Ő a dicsőség és hirnév oka,
 A hősi és nagy tettek ingere,
 S ha most az ellent bátran földre sújtjuk,
 Jövőben a hír minket istenít.

Ezért, hiszem, dicső Hektor, hogy a
 Remélt dicsnek ily dúsgazdag babérját,
 Mely e harez homlokáról ránk mosolyg,
 Mind e világért sem hagynád oda.

HEKTOR. Tied vagyok, hős sarja nagy Priamnak.

Egy kérkedő kihívást küldtem is már
 A pártos és tunya görög urakhoz,
 Hogy felrázzam szunyadó lelköket.
 Úgy értesültem, alszik fővezérök,
 Míg az irigy szenv dül egész hadán:
 Ez, úgy hiszem, felkölti őt. (Elmennek.)

III. SZÍN.

Görög tábor, Achilles sátra előtt.

Thersites jön.

TERSITES. Mi baj, Thersites? mi? Elvesztél dühöd
 tömkelegében? Így felülkerekedett rajtad ez az ele-
 fánt Ajax? Ő ver engem, én pedig szidom: ó pom-
 pás elégtétel! Jobb volna visszájára: hadd én ütném,
 ő hadd szidna. Teringettét! megtanulom a varázslást
 és ördögüzést, de hasznát kell látnom mérges átko-

zódásaimnak! Itt van Achilles is, ez a csoda-indzsinér. Ha Troját nem vesszük be addig, míg ezek ketten elbuktatják: úgy állni fog fala, míg magától össze nem omlik. Ó! te Olympon mennydörgő Zeus, felejtsd el, hogy te vagy az istenek királya; te is Mercur, Kaduceusodból vedd ki a kigyói eszélyt: ha el nem veszitek tőlük azt az iczi-piczi parányi észet is, melyről a legszegényebb fej is tudja, hogy annyira csekély, hogy ők maguktól nem képesek kiszabadítani egy legyet a pókhálóból, ha csak súlyos fegyvereket kirántva, ketté nem vágják. Mindezek után, verje meg az átok az egész tábor! Még jobb, ha a nápolyi köszvény: mert nekem úgy tetszik, megérdemli az az átkot, ki egy szoknyáért hadra kél. Elmondám imámat. Irigység ördöge, mondj rá ament. Hahó! Achilles úr!

Patroklus jön.

PATROKLUS. Ki van itt? Thersites? Jó Thersites, jöj be és szitkozódjál.

THERSITES. Ha vissza tudnék emlékezni egy aranyos képre, majd szemügyre vennék tetőtől talpig; de semmi, akaszszanak fel magadra! Az emberi nemnek közös átka, az ostobaság és tudatlanság, érjen téged nagy bőséggel! Őrizzen az ég tanítótól és a tudomány közel se járjon hozzád! Véred izgasson mind holtodig! s ha majd nyújtóztatód az találja mondani, hogy szép tested volt: égre földre esküszöm neki, hogy bizony csak egy Lázárt terite ki. Amen. Hol van Achilles?

PATROKLUS. Mit? tán szentté lettél? imádkozál?

THERSITES. Igen; hallgasson meg az ég!

Achilles jön.

ACHILLES. Ki van itt?

PATROKLUS. Thersites, uram!

ACHILLES. Hol, hol? Te vagy a'? Ej, sajtom, emész-töm! Néhány este miért mulasztád el föltenni asztalomra *magadat*? Jöszte csak: mi is hát Agamemnon?

THERSITES. Parancsnokod, Achilles. Te pedig azt mondd meg, Patroklus, mi Achilles?

PATROKLUS. Urad, Thersites. De azt mondd meg, hogy te mi vagy.

THERSITES. A te ismerőd, Patroklus. De mondd meg csak, te mi vagy?

PATROKLUS. Azt te mondd meg, ha ismersz!

ACHILLES. Oh, monddsa, mondd!

THERSITES. Elejtegetem az egészet: Agamemnon parancsol Achillesnek; Achilles az én uram; én Patroklus ismerője vagyok; Patroklus pedig — bolond.

PATROKLUS. Te gaz!

THERSITES. Csitt, bolond! még nem végeztem.

ACHILLES. Neki erre kiváltságavan. Folytasd, Thersites.

THERSITES. Agamemnon bolond; Achilles bolond; Thersites bolond; és mint mondám, Patroklus is bolond.

ACHILLES. No, fejtsd ki ezt.

THERSITES. Agamemnon bolond, mert parancsolni akar Achillesnek; Achilles bolond, mert Agamemnon parancsol neki; Thersites bolond, mert ilyen bolondot szolgál; Patroklus pedig bolond mindenképen.

PANDARUS. Mért vagyok én bolond?

THERSITES. Kérdezd meg attól, a ki meghagyott. Nekem elég, hogy az vagy. Nézd csak, ki jön ott?

Agamemnon, Ulysses, Nestor, Diomedes és Ajax jönnek.

ACHILLES. Patroklus, nem akarok senkivel sem beszélni. Jőj be velem, Thersites! (El.)

THERSITES. Oh, mily hibáavalóság, mily alakoskodás, mily semmirevalóság foly itt! Mindennek oka egy gyáva férj és egy rima. Derék harci ok: irigy pártokat támasztani és abban el is vérzeni! No hogy a száraz sömör az indítót, mindnyájatokat pedig a háború és a fajtalanság pusztítson el! (El.)

AGAMEMNON. Hol Achilles?

PATROKLUS. Sátrába' van, fenség, de rosszul.

AGAMEMNON. Tudasd vele, hogy mink vagyunk itt.

Már követünk járt itt; jogunk szerint

Meglátogatjuk most személyesen.

Így mondd meg ezt, netán, hogy azt higye,

Nem is merünk rangunkról szólani,

Vagy azt se' tudjuk, kicsodák vagyunk.

PATROKLUS. Megmondom ezt neki. (El.)

ULYSSES.

Beteg is az!

Sátrának ajtajában láttam őt.

AJAX. Igen, oroszlán-nyavalya, a dölyfösség töri; vagy ha szelidebben tetszik, a melancholia bántja; de lelkemre, csak dölyf biz az! Ugyan no miért? Szeretném tudni az okát? Egy szóra, fenség!

(Agamemnonnt félrevonja.)

NESTOR. Mi készíti Ajaxt, hogy rá így ugat?

ULYSSES. Achilles elcsalá tőle bolondját.

NESTOR. Kit? Thersitest?

ULYSSES. Azt!

NESTOR. Úgy hát nem fog tudni beszélni, ha elveszté fő argumentumát.

ULYSSES. Sőt inkább, majd Achilles ellen, a kinél argumentuma van.

NESTOR. Annál jobb; ránk nézve kívánatosabb, ha e két ember egymástól elpártol, mint ha egy párton van. Mégis erős egyezség lehetett az, hogy egy bolond ketté tudta vágni.

ULYSSES. Azt a barátságot, melyet nem az okosság kötött, könnyű szerrel felbonthatja a bolondság. Itt jön Patroklus.

NESTOR. Achilles nincs vele.

Patroklus visszatér.

ULYSSES. Az elefántnak van csuklója, de nem a bókolasra; van ina arra, a mire kell, de nem a hajlongásra.

PATROKLUS. Achilles ezt hagyá jelentenem:

Nagyon sajnálja, hogyha kedv- s idő-

Telésnél fontosabb ügy hozta volna

Nagyságodat s e diszes rendeket

Látogatására; de azt reméli,

Csakis egészség s emésztés miatt,
Ebédutáni szellőzés.

AGAMEMNON. Halld, Patroklus!
Ismerjük ám jól az efféle választ:
A gúny gyors szárnyán búna ki, de most
Neheztelésünk' nem kerüli el.
Sok érdeme van néki és nekünk is
Okunk van azt megadni; de erénye
Semmit sem ér, ha maga látja csak
S ha min szemünk előtt dicsfénye vész.
A szép gyümölcs is undorító tálczán,
Kelletlen, mint a rothadt. Mondd neki:
Beszélni jöttünk véle; nem hibázzsz,
Ha megmondod: fenhéjázónak és
Alávalónak tartjuk, hogy nagyobb
Az önhittségben, mint önismeretben;
Felebbvalóihoz nyers s eltaszító,
Elferditi parancsaink szentségét
És szembetűnően mutatja ki
Szeszélyes úrvágyát. De látjuk ám
Bolond havát, árját, apályait,
Mintha bizony azon fordulna meg
A harc egész hajója! Menj, tudasd
Mindezt vele; s tedd hozzá, hogy ha oly
Magasra lát, nem vesszük semmibe;
Hadd üljön itt, mint egy nem hordható gép,
Ezen czimen: «Hozzátok el a harcot
Helyébe, mert ez nem mehet oda.»
Egy mozgó törpe többet ér nekünk,
Mint egy alvó Gigas: mond meg neki.

PATROKLUS. Igen, és rögtön válaszát hozom. (El.)

AGAMEMNON. A más szájával nem lakunk mi jól;

Vele kell szólanunk; menj csak, Ulysses. (Ulysses el.)

AJAX. Mivel több ő, mint más?

AGAMEMNON. Csak annyi, mint maga hiszi.

AJAX. Csak annyi? Hát azt hiszed, hogy különbnek
tartja magát nálam is?

AGAMEMNON. Nem kérdés.

AJAX. Hát aláírnád vélekedését? Azt hiszed, hogy
különb?

AGAMEMNON. Nem, nemes Ajax! te épen oly erős vitéz, bölcs vagy; nem kevésbé nemes és sokkal szívesebb.

AJAX. Miért lesz valaki büszkévé? Honnan származik a kevélység? Én nem ismerem a kevélységet.

AGAMEMNON. Annál józanabb elméd, Ajax, s erényeid annál őszintébbek: a kevély önmagát falja fel; kevélység annak tükre, kürtje, krónikája; és mindaz, ki magát dicséri (hanemha tettben), öndicsérete által lerontja tetteit.

AJAX. Úgy utálok a kevélyt, mint a varangy fáját.

NESTOR (félre). Mégis önző vagy, nem mindegy-e az?

Ulysses visszatér.

ULYSSES. Achilles nem akar harcolni holnap.

AGAMEMNON. És mi okon?

ULYSSES. Nem közli senkivel.

Csupán az önkény árja űzi őt,
Senkit se' tisztel, nem hajt senkire,
Saját javallatán s kényén kívül.

AGAMEMNON. Szíves kértünkre, úri sátoránál

Mért nem jöve ki hozzánk a szabadba?

ULYSSES. A semmiséget is, mihelyt a' kérés,

Csupán azért, igen nagyra veszi:
Annyira öntelt, hogy önönmagához
Göggel beszél, magában dülva-fulva.
Felfújta végkép képzelt érdeme;
Beszéde lázas; elme és kedély

Örült zavarban, úgy hogy a nagy Achill
Magát a földre vágja. Szóljak-e még?
Oly undok e gög, melyet a halál is
Így bélyegezne meg: «Gyógyíthatatlan.»

AGAMEMNON. Hadd menjen Ajax hozzá. Kedves úr,

Menj s üdvözöld őt sátorába'; mondják,
Reád nagyon hajt és kértedre tán
Kissé magához tér.

ULYSSES. Ó Agamemnon,
Csak ezt ne hagyd! Áldott vala a lépés,
A melylyel Ajax eljöve Achilltől.

Ama kevélyt, ki hájával keni
 Öntelt fejét, a melybe semmi sem fér
 Azon kívül, mit ő maga megrágott
 S meg hányt-vetett; — ezt fogja az imádni,
 A kit magunk jobban bálványozunk!
 Nem, e valódi, hármás érdemű hős,
 Koszorúját, mit dicscsel szerze meg,
 Be ne keverje; sem pedig, szerintem,
 Az érdemet, a mely van oly jeles,
 Mint az Achillesé, meg ne alázza
 Azzal, hogy ő menjen be Achilleshez.
 Kövér dicsére ez voln' csak a zsir,
 Olaj a tűzre, mely magában is
 Mindent eléget olthatatlan lánggal.

Ez a hős menne hozzá? Ments Zeus!

És szólj dörögve: «Achill jöjön ehhez!»

NESTOR (félre). Ő, már e' jó; bibéjét eltalálta.

DIOMEDES (félre.) Hogy' iszsza némán a dicséretet.

AJAX. Ha én megyek hozzá, arczul csapom
 Öklömmel.

AGAMEMNON. Ó nem úgy: te nem mehetsz.

AJAX. Ha velem is paczkázik, megsimítom

Én azt a döllyföt; hadd menjek be én.

ULYSSES. Nem, a hirért nem, mely harcunkra vár.

AJAX. Haszontalan daczos legénye!

NESTOR (félre).

Hogy'

Rajzolja önmagát!

AJAX. Nem egyesülhetne ő is velünk?

ULYSSES (félre). Holló a varjut vágja!

AJAX. Leccsapolom különöz véréét.

AGAMEMNON (félre). Orvos akarna lenni a beteg.

AJAX. Ha minden egy értelmén volna vélem!

ULYSSES (félre). Nem volna észre szükség.

AJAX. Nem vinné így el szárazon, előbb

Pegyvert falna; megkapja ezt a döllyf!

NESTOR (félre). Ha úgy lehetne, te kapnád felét.

ULYSSES (félre). Ő tíz részt.

AJAX. Összegyúrom, megpuhítom! [dicscsel;

NESTOR (súgva). Még nem hevült át: most szorítsd a

Dicszszomja még csuklik: tölts, tölts neki.

ULYSSES. Sok kedvetlenséget nyelsz itt, uram.

(Agamemnonhoz.)

NESTOR. Ne vedd ezt fel se, ó nemes vezér!

DIOMEDES. Kezdhetd a harczot Achill nélkül is.

ULYSSES. Neve hallása is rosszúl esik.

Itt egy férfi; de csak szemébe' még sem.

Jobb, hallgatok.

NESTOR. Ugyan miért? Hisz őt

Nem bántja a dies szenve, mint Achillest.

ULYSSES. Tudja egész világ, csak oly derék!

AJAX. Czudar kutya, ez boszant minket így?

Ó volna csak troján!

NESTOR. Minő hiba

Volna Ajaxban az . . .

ULYSSES. Ha dölyfös volna?

DIOMEDES. Avagy dicsszomjas.

ULYSSES. Vagy goromba faj.

DIOMEDES. Avagy különcz, rátartó.

ULYSSES. Hál' az égnek.

Te oly kedves teremtés vagy, uram!

Dicséret nemzödnek, dajkádnak is,

Dicsőség oktatódnak s hármasan

Dicsőség minden tan fölött — eszednek!

Azzal pedig, ki harczra oktatótt,

Öröklétét Ares hadd ossza meg,

Adván felét neki: mert általa

Vagy oly erős, hogy a bikaverő

Miló is meghódolna izmaidnak.

Elméd' nem dicsérem, mely mint patak,

Mint part és mint sövény köríti be

Széles, terjedt agyad'. Itt Nestor, a ki

A vén időtől megtanítva, már csak

Okos lehet (az is, kell, hogy legyen!);

Bocsáss meg mégis, ősz atya, korod

Ha ily zöld volna, mint övé s agyad

Ily szerkesztésű, nem mulnád felül,

Épen ha csak olyan lennél!

AJAX. Szabad

Atyámnak hívnom?

NESTOR. Igen, jó fiam!

DIOMEDES. Ő hadd vezessen, Ajax tégedet.

ULYSSES. Ne vesztegeljünk itt; a szarvas Achill

Sűrűben ül, Tessék, ó fővezér,

Hívd egybe mind a hadfőket: Trojába

Új hősök érkeztek, holnap tehát

Legjobb erőnkkel kell kiállanunk;

S az itt van im! Nyugat, kelet királyi,

Virágokat: Ajax fog síkra szállni!

AGAMEMNON. Menjünk tanácsba hát! Achilles hadd szunyadjon:

Nehéz hajó sülyed, könnyű csolnak haladjon! (El.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Trója. Szoba Priamus palotájában.

Pandarus és egy szolga jönnek. Zene hallatszik.

PANDARUS. Barátom, hé, kérlek egy szóra! Nem Paris királyfi kísérője vagy te?

SZOLGA. Igen, uram, mikor ő előttem megy.

PANDARUS. Úgy értem, hogy őt szolgálod-e?

SZOLGA. Az Urnak szolgálok, uram.

PANDARUS. Nemes uraságot szolgálasz; meg kell őt dicsérenem.

SZOLGA. Dícséret az Urnak!

PANDARUS. Ismersz te engem, nem?

SZOLGA. De igen, uram; félig-meddig.

PANDARUS. Ismerj meg jobban, barátom: én Pandarus úr vagyok.

SZOLGA. Remélem, jobban is meg fogom ismerni méltóságod'.

PANDARUS. Óhajtom!

SZOLGA. Ön kegyelmes. (Kün zene.)

PANDARUS. Kegyelmes? nem barátom; úr és tisztelt úr az én czimem. Micsoda zene az?

SZOLGA. Annyit tudok, uram, hogy hangszer-zene.

PANDARUS. Ismered a zenészeket?

SZOLGA. Teljesen, uram!

PANDARUS. Ugyan kinek játszanak?

SZOLGA. A hallgatóknak, uram.

PANDARUS. De kinek tetszésére, barátom?

SZOLGA. Az enyimre, uram, és azokéra, kik a zenét kedvelik.

PANDARUS. Parancsot értettem, barátom.

SZOLGA. Parancsot? Hát kinek parancsolok én?

PANDARUS. Barátom, így nem értjük meg egymást; én igen udvarias vagyok, te pedig igen ravasz. Kinek kívánatára játszanak ezek?

SZOLGA. Úgy? a' már más! Tehát a Pariséra, az én uraméra, a ki maga is ott van; vele a halandó Venus, a megtestesült szépség, a szerelem halhatatlan lelke.

PANDARUS. Ki? az én Kressida húgom?

SZOLGA. Nem az, uram; Helén. Hát nem tudtad kitalálni tulajdonairól?

PANDARUS. Azt kell hinnem ficzkó, hogy te nem látad még Kressid kisasszonyt. Troilus királyfítól jövök üzenettel Parishoz; csak egy rohamos üdvözetet teszek neki, mert ügyem égető.

SZOLGA. Égető ügy; gőzölgő kifejezés, valóban.

Paris és Helén kísérettel jönnek.

PANDARUS. Szép jó napot, uram, és az egész szép társaságnak! Szép óhajtásaitok a legszebb mérvben teljesednek be; különösen a tied, szép királyné. Szép álmokat, szép párnáidon!

HELÉN. Kedves úr, te teli vagy szép szavakkal.

PANDARUS. Hízeleg szép tetszésed, kedves királyné. Szép királyfi, itt egy pompás zene szakadt meg.

PARIS. Te szakítottad meg, bátya; de lelkemre, újra fogod kezdeni, sőt még szerzeményednek valamelyikével meg is toldod. Csupa harmonia ő, Helén!

PANDARUS. Nem asszonyom, igazán.

HELÉN. Ó uram!

PANDARUS. Zordon, igazán; vagy igazabban, igen-igen zordon.

PARIS. Jól mondád, uram; de visszafelé kell azt érteni.

PANDARUS. Egy kis dolgom volna a herceggel, kedves királyné. Megengedsz egy szót, uram?

HELÉN. Nem, ezzel nem bújsz ki: okvetlen hallani akarjuk dalodat.

PANDARUS. Jól van, kedves királyné; te csak enyelegsz velem. De valóban úgy, uram. Kedves hercegem és igen nagyra becsült barátom, testvéred, Troilus. . .

HELÉN. Uram, édes kedves Pandarus!

PANDARUS. Rajta, kedves királyné, rajta! Ajánlja magát leghívebb szolgád.

HELÉN. Tán csak nem fosztasz meg dalodtól? Buskomorságunk száll fejedre akkor.

PANDARUS. Édes királyné, kedves királyné! Ez a kedves királyné, valóban —

HELÉN. És egy ily édes hölgyet megszorítani, keserű sértés.

PANDARUS. Nem, az nem változtat rajtad, nem is fog; csak azért sem! Nem félek én az efféle beszéd-től, nem, nem! És, uram, ő kéret téged, hogy ha a király vacsoránál kérdezné, légy szíves kimenteni.

HELÉN. Pandarus úr!

PANDARUS. Mit parancsolsz, kedves királyné, kedves királyném?

PARIS. Micsoda hős tette készül? Hol vacsorál az este?

HELÉN. No de, uram . . .

PANDARUS. Mit akarsz, kedves királyné? Kis hügom megharagszik rád; azt nem szükség tudnod, hol vacsorál.

PARIS. Fejem' teszem rá, hogy az én kegyesemnél, Kressidánál.

PANDARUS. Nem, nem, korántsem; messze jársz tőle! A te kegyesed beteg.

PARIS. Jó, majd kimentem.

PANDARUS. Igen, kedves herczeg. Miért említéd Kressidát? Nem, a te szegény kegyesed beteg.

PARIS. Meglesem.

PANDARUS. Megleseed? mit lessz meg? Nosza egy egy hangszer! Tehát, kedves királyné. . .

HELÉN. Ez már udvariasság!

PANDARUS. Az én húgocskám borzasztóan szerelmes valamibe, a mit te bírsz, kedves királyné.

HELÉN. Övé lesz, uram, ha csak nem férjem, Paris.

PANDARUS. Ó? Nem; vele nem akar semmit; ők ketten kétfelé járnak.

HELÉN. Összejöve, meg elválva, úgy lesz abból három is.

PANDARUS. No, no! nem akarok erről többet. Most tehát elmondom dalomat.

HELÉN. Ó, ó, csak gyorsan, kérlek! Lelkemre, kedves úr, neked igen sima képed van.

PANDARUS. Az meglehet, az meglehet!

HELÉN. Énekelj a szerelemről; az semmisít meg mindnyájunkat, Ó Kupido, Kupido, Kupido!

PANDARUS. Szerelem? Igen, az lesz valóban!

PARIS. Rajta tehát! Szerelem, szerelem, semmi más, csak szerelem!

PANDARUS. Eltaláltad, épen úgy kezdődik:

«Szerelem, szerelem, mindig csak a szerelem!

A szerelem olyan iga,

Ünöt, bakot összefog a';

Láncza, ha nehéz is,

Nem öl ám meg mégis,

Csak csiklándoz, ingerel.

A szerelmes, habár sipít: ó, jaj, elveszek!

Mégis, a ki már azt hiszi,

Hogy a bánat sírba viszi,

Annak fordul jajja

Leghamarabb hajhira;

S a haldokló szerelem nyer újra életet.

Kis ideig: ó jaj! azután: hahaha!

Megint jön a sóhaj, utána: hahaha! Ujuju!

HELÉN. Szerelmes, ahá, fülig szerelmes.

PARIS. Úgy jár, a ki a galambbal él. A galamb meleg vért készít, a meleg vér heves gondolatokat szül, a heves gondolatok tüzes tetteket okoznak, s a tüzes tettek — már szerelem.

PANDARUS. Ez a szerelem származása? Tüzes vér, tüzes agy, tüzes cselekedetek? A vipera is ilyen, úgy tehát a szerelem a vipera fajzata. Kedves herczeg, ki van ma a harcban?

PARIS. Hektor, Deiphobus, Helenus, Antenor és Trójának egész színe. Én is szerettem volna ma kardot kötni, de Helénkém nem engedte. Hogy' esett az, hogy Troilus öcsém sem ment ki?

HELÉN. Duzzog valamiért; te tudod, miért, Pandarus.

PANDARUS. Nem én, kedves királyné. Szeretném halni, hogy ütött ki nekik a mai nap. Nem felejtet el kimenteni öcsédet?

PARIS. Ó nem!

PANDARUS. Isten veled, kedves királyné!

HELÉN. Ajánlj húgodnak.

PANDARUS. Igenis, kedves királyné. (Elmegy.)

(Takarodót fúnak.)

PARIS. Jönnek a harczból. El, Priam termébe!

Köszöntsük ott a hősokeket. De kérlek,
Kedves Helén, segítsd majd Hektorunkat

A vetkőzésben: érczes vértjei

Fehér kezed varázs nyomásinak

Jobban engednek, mint kard élínek,

Vagy a görög izmának. Ó, neked

Lefegyverezned őt könnyebb leszen,

Mint e kis királyoknak összesen.

HELÉN. Büszke vagyok, ha őt szolgálhatom,

S ha elfogadja azt hálám gyanánt,

E pálma, mint szépségem, többet ér,

Ó, mert az átragyog ezen.

PARIS. Szeretlek, édes, mondhatatlanul! (Elmennek.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Pandarus kertje.

Pandarus és egy szolgál, találkozá jönnék.

PANDARUS. Nos hol van urad! Kressid hugomnál?

SZOLGA. Nem, uram; rád vár, hogy hozzá vezesd.

Troilus jön.

PANDARUS. Ah, itt jön ő. Hogymint, hogymint?

TROILUS. Távozz', fiú. (Szolga el.)

PANDARUS. Láttad kis hugomat?

TROILUS. Nem, csak bolyongtam ajtaja körül,

Mint új lélek a Styxnek partjain,

Várván az átvitelt. Légy Kharonom te!

S vigy át hamar ama mezőre, hol

A méltóknak szánt liljom-ágyakon

Mulathatok. O, drága Pandarus,

Kupid válláról festett szárnyait

Szakaszd le és szállj Kressidhez velem.

PANDARUS. Sétálj e kertbe', tüstént elhozom. (El.)

TROILUS. Szédülök: a remény örvénye von.

Oly édes már az ábránd kéje is,

Hogy keblem' elfogá; hát még mi ér, ha

A szerelem fényes nektárja szomju

Inyemhez ér? Félek, hogy a halál;

Ájult elolvadás; vagy hogy az élvre

Tulfinom, tulheves, tulizgatott lesz

Valóm, a nyers fogékonyság helyett.

Ettől félek, és attól rettegek,

Hogy kéjeim közt elvész a különbség,

Mint a csatán, midőn tömegroham

Csap a futó ellenre.

Pandarus visszajön.

PANDARUS. Készülőben van, tüstént eljön! csak az-
tán eszeden légy. Úgy elpirult és oly sebesen vert

szíve, mintha valami szellemtől ijedt volna meg. Mindjárt elhozom. Fura kis kópé: oly sebesen lélekezett, mint a lépen akadt veréb. (Elmegy.)

TROILUS. Épen ilyen baj dulja keblem' is.

Gyorsabban ver szívem, mint lázas ér;

Erőm és önbizalmam elhagyott

Mint a hűbérest, ki váratlanul

Ura szemeivel találkozik.

Pandarus és Kressida jönnek.

PANDARUS. Jőj, jőj; mire való az az irulás-pirulás? Szégyenlős a baba. Itt van már; mondd el neki az esküt, melyet előttem esküvel. Hová tűntél el ismét? Vagy téged őrizni kell, míg meg nem szelidítenek, mit? Jőj vissza, jőj vissza; ha elhúzódol, mindjárt meglövünk. Miért is nem szólasz hozzá? Nosza, húzd fel a függönyt, hadd lássuk a képet. Ó nap! hogy' vonakodnak világodat botránkoztatni! Ha sötét volna, hamarabb összeölelkeznétek. Úgy, úgy! rajta, csókold meg hölgyedet! Ahá! egy csók foglalóul! Ács, ide építs, itt kellemes a lég. Addig verjen szívetek, míg én elválasztom. Sólyom, ölyü a légben, récze, rucza a vízben, nosza rajta, nosza rajta!

TROILUS. Egészen elveszed, ó hölgy, szavam'.

PANDARUS. Szóval nem fizetsz, tettet adj neki; de majd tenni sem hagy, ha csak kerülgeted, mint a macska a kását. Mit? ismét csók-szerződés? Erre már ráillik: «Minek bizonyosságára a felek kölcsönösen. . .» Jertek be, jertek be! Tüzet gyújtatok. (Pandarus el.)

KRESSIDA. Tetszik besétálnod, uram?

TROILUS. Ó Kressida! hányszor kivántam ezt!

KRESSIDA. Kivántad? Az isten bocsássa meg, óh uram!

TROILUS. Mit engedjen meg? Mit jelent ez a szégyes ellenkezés? Micsoda aggasztó szirtet kémlélt ki drága hölgyem szerelmünk folyamán?

KRESSIDA. Több a szirt, mint a víz, ha aggályom jól lát.

TROILUS. Az aggály az angyalból is ördögöt csinál; soh'sem lát az tisztán.

KRESSIDA. A vak aggály, ha a világos ész vezérli, biztosabban lépdél, mint a vak ész, mely az aggály nélkül elbotlik. A félelem rossz, de gyakran rossztól óv.

TROILUS. Ó ne tarts, hölgyem, semmitől: Cupido színjátékában nem szerepel semmi rém.

KRESSIDA. Sem semmi kisértet?

TROILUS. Semmi, csak önkisértéseink. Ha azt fogadjuk, hogy tengernyit könnyezünk, tűzbe rohanunk, sziklát nyelünk, tigriseket szelidítünk; s ha azt hisszük, hogy nehezebb lesz nőknek számunkra elegendő parancsot kigondolni, mint csekély terheit nekünk elvisselni: ez a szerelem kisértete, kisasszony; hogy az akarát végetlen, de a véghezvitel határolt; hogy a vágy határtalan, de a cselekvés korlátolt rab.

KRESSIDA. Mondják, minden szerelmes többet ígér, mint a mennyit teljesíteni képes; azonban nem is használják fel minden erejüket; tízszer annyit fogadnak, mint tehetnek, de csak egy dolognak tized részét sem hajtják végre. Hangjok az oroszláné, de tettök a nyúlé: nem rémek ezek?

TROILUS. Ilyenek is vannak? Mi nem vagyunk ilyenek. Dicsérjen az, a ki kiismert; s becsüljön úgy, a milyennek ismert; fejünk maradjon addig fedetlen, míg érdem nem koszorúzza. A jövő teljességet ne üdvözöljük jelen helyett; ne adjunk nevet az érdemnek még fogantatásakor, mert születés után az rá nézve lealázó lehet. Igaz hűség keveset szól. Troilus olyan lesz Kressidához, hogy a legrosszabb, mit az irigység mondhat rá, legfeljebb gúny lehet hűségére, és a mit a legigazabb igazság szólhat, az sem lesz igazabb Troilusnál.

KRESSIDA. Tetszik besétálnod, uram?

Pandarus visszatér.

PANDARUS. No, pirul még? Nem végeztétek még be a fecsegést?

KRESSIDA. Igen, bátya, s a mi bolondságot elkövetek, neked ajánlom.

PANDARUS. Köszönet érte; és ha az én úrfim fiat nyer

tőled, azt is nekem adod. Hű légy az én úrfimhoz ; ha ingadoz, engem szidj érte.

TROILUS. Itt vannak kezeseid : nagybátyád szava és szilárd hűségem.

PANDARUS. Én szavamat adom ő érte is. A mi fajtaink soká kéretik magokat, de megnyeretve állandóak ; mint a lapu, ott lapulnak meg, a hova vetjük, azt mondhatom neked.

KRESSIDA. Jövel, bátorság, önts belém erőt !

Éjem, napom szerelmedé néhány

Hosszú hó óta, fejedelmi Troilus.

TROILUS. Mért volt hát oly hajthatlan Kressidám ?

KRESSIDA. Hogy annak tesse ; ő, pedig tied

Valék az első látás óta, csitt csa' !

De majd sokat kivallok és te majd

A zsarnokot játszod. Szeretlek, ó !

De oly nagyon még sem, hogy szívemet

Ne kormányozhassam. Hová beszélek ?

Gondolatim rakoncátlan fiakként

Anyjok nyakára nőnek... O bolond én !

Mért is fecsegtem így ? Ki lesz hű hozzánk,

Ha így kitarjuk önmagunkat, óh !

De bár szerettelek, nem kértelek ;

És most is óh ! szeretnék férfi lenni,

Vagy, hogy a férfijog, az első szóé,

Miénk, a nőké lenne ! Ah ! de mondd már,

Hogy hallgassak, mert elragadtatásom,

Mit megbánok, olyan szavakra visz.

Lám, ime, hallgatásod, a ravasz

Elnémulás, bevette gyöngeségem !

S titkolt valóm' kicsalta. Tömd be számat !

TROILUS. Igen, habár édes zene foly onnan. (Csókolja)

PANDARUS. Pompás, igazán !

KRESSIDA. Bocsánatért könyörgök, óh uram :

Így kérni csókot nem szándékozám ;

Meg vagyok szégyenítve, óh egek !

Mit tettem ? Így bucsút veszek, uram.

TROILUS. Búcsúzol, édes Kressida ?

PANDARUS. Búcsú ? Nem holnap reggelig !

KRESSIDA. Engedjen, kérem !

TROILUS. Hát kire neheztelsz?

KRESSIDA. Magamra, hogy most itt vagyok.

TROILUS. Hogyan

Kerülhetnéd ki önmagad'?

KRESSIDA. Bocsáss:

Megkísértem.

Egy részemet nálad hagyom; de hisz

Nincs ki egészen annak, ki magát

Másnak bolondul hagyja. Elmegyek!

Hol jár eszem? Nem is t'om, mit beszélek.

TROILUS. Ki oly bölcsen beszél, tudja az, mit beszél.

KRESSIDA. Talán több eselt mutattam, mint szerelmet.

S azért tévék oly hosszú vallomást,

Hogy eszméid' kicsaljam; ám te bölcs vagy,

Vagy máskép: nem szeretsz, mert okos is,

Szerelmes is az ember nem lehet.

Lehetnek tán fent a nagy istenek.

TROILUS. Én azt hiszem, tehetné azt a nő

(Ha teheti, rólad fel is teszem),

Hogy szítsa folyton a szerelem lángját,

Épségben, ifjúságban tartsa azt meg,

Túlélvén a külszépséget kedélyben,

Mely még virulhat, bár a vér hül is.

Oh, ha valódi, tiszta érzetemnek

Hasonló mérvben fogna megfelelni

Hűséged és állandóságod is:

Mi fen dobogna szívem! Oh, de jaj!

A képzelem hitet csak engem el,

Ki egyszerűen hív, mint az igazság

S hűségben a gyereknél együgyűbb.

KRESSIDA. E részben versenyzek veled.

TROILUS. Nemes harcz,

Ha hív a hívvel küzd, melyik hivebb?

Majd a jövőben a hív pásztorok

Velem mutatják meg hűségöket,

Ha dalaik tanúval, esküvel,

Kövér példák, sovány hasonlatokkal

S bágyadt isméltéssel eltellenek:

«Hű mint aczél, mint holdhoz a növény,

Nappalhoz a nap, párjához gili;

Gyémántkemény, mint tengelyéhez a föld» ...

Igen, mind e hasonlatok után,

A hűségnek legfőbb példájaul

Reá ütik: «és hű, miként Troilus!»

S így lesz a dal szent.

KRESSIDA.

Jós szóljon belőled!

Ha én csalárd leszek, vagy hitszegő,

Csak egy hajszálnyit is: úgy egykoron,

Midőn a vén időre moh borult,

S az esőcseppek Troja köveit

Elmosva, a vak éjbe hullt e város;

Midőn a nagyhatalmu államok

Nyomtalanul a porban elenyésztek:

A nevem éljen, mint leghütlenebbé

A csalfa nők közt és gyalázzanak

A csalfaságért! Hogyha majd beszélük:

Oly csalfa mint lég, víz, futó-homok,

Mint róka nyúlhoz, borjuhoz a farkas,

Párducz a gímhez, mostoha fiához: —

A csalfaságnak koronájaként

Mondják reá: «És csalfa, mint Kressid!»!

PANDARUS. Az alku meg van kötve: pecsétet rá, pecsétet rá, én leszek a tanú. Ide fogom a kezéd', ide a húgomét. Ha valaha hűtlenné váltok egymáshoz, mivel annyi fáradsággal én szereztetek össze benneteket, minden szerencsétlen házasságszerző neveztessek az én nevemről, mind e világ végeig, Pandarnak. Legyenek az állandó férfiak Troilusok, a hűtlen nők Kressidák és a kerítők Pandarusok. Elmondám: Amen!

TROILUS. Amen!

KRESSIDA. Amen!

PANDARUS. Amen! Ezek után mutatok nektek egy szobát, abban ágyat, melyet, hogy el ne árulja szerelmi vitátokat, nyomjatok halálra. El.

Minden néma szűznek Kupido áldása

Adjon ágyat, házat, s Pandart, ki ellássa.

(Elmennek.)

III. SZÍN.

A görög tábor.

*Agamemnon, Ulysses, Diomedes, Nestor, Ajax,
Menelaus és Kalchas, jönnek.*

KALCHAS. Az alkalom indít most, főurak,
Hogy nektek tett szolgálataimért
Jutalmazásra felszólítsalak.
Vegyétek gondolóra azt, hogy én
Jós látomásból Troját s birtokom'
A sorsra hagytam, áruló nevet
Vonván fejemre; kitevém magam'
A biztos és bírt kényelem helyett,
Kétès jövőnek; vesztve mindenem;
Hely, ismeretség, hivatal, szokás,
Mik boldogságát alkoták szivemnek,
S most titeket szolgálva itt, egészen
Ujonez vagyok, járatlan, idegen:
Esdek tehát, hogy foglaló gyanánt
Adjatok egy kis kedvezést nekem
Azon sok ígéretből, a miket
Jövendő díjamul ajánlhatok.

AGAMEMNON. Hát mit kívánsz tőlünk, troján, jelentsd!

KALCHAS. Ti tegnap egy trojánt fogátok el, [ki.

Kit Troja nagyra méltat, Antenort.
Többször ohajtátok már Kressidámat
(Mindannyiszor meg is köszöntem azt)
Kiváltani: Troja nem adta ki;
De Antenor ügyöknek jobb keze,
S minden dolguknak vesztegelni kell,
Ha ő nem intéz: érte tán cserébe
Adnának egy fejedelmi vért, hiszem,
Priamnak egy fiát; bocsássa el
Nagyságtok őt, hadd váltsa meg leányom.
Az ő megtérte szolgálataimat,
Miket annyi bajt türve végezék,
Épen megütné!

AGAMEMNON. Vigye azt Diomed

És hozza hozzánk Kressidát. A mit
Kalchas kér, megnyeri. Diomedes,
Készülj föl e cseréhez módosan ;
Hozd hírül egyuttal, akarja-e
Hektor, hogy holnap megfeleljenek
Kihívására? Ajax készen áll.

DIOMEDES. Felvállalom : ó, ez olyan teher,
Melyet viselni büszkeségem. (Diomedes és Kalchas el.)

Achilles és Patroklos kijönnek sátruk elé.

ULYSSES. Achill sátrának ajtajában áll.
Tessék, menj el előtte, fővezérünk,
Mintha nem ismernéd, idegenül ;
Ti is urak, s ügyet se vessetek rá.
Én majd utól megyek, s ha, mint hiszem, kérd,
Miért nézték oly görbén s föl se' véve?
Én erre gyógyszerül dölyfére és
Hidegségtekre gúnyt öntök neki :
Hadd igya ki, maga kereste úgy is.
Ez jót tehet : a dölyf magát a dölyf
Tükrében látja csak. Térden csúszást
Úgy vesz a kövér gög, mint tartozást.

AGAMEMNON. Kivisszszük tervedet s elmenve arra,
Hideg arczot öltünk. Így minden úr.
Ne is köszönjön néki senkisé, m,
Vagy csak félvállról ; jobban bántja ez, mint
Ha rá se' néznek. El tehát, utánam.

ACHILLES. Velem beszélni jó a fővezér, mit?
Szándékomat már tudja : Troja ellen
Nem harczolok többé.

AGAMEMNON. Mit szól Achilles? baja van
velünk?

NESTOR. Van valami bajod a fővezérrel?

ACHILLES. Nincs!

NESTOR. Épen semmi!

AGAMEMNON. Annál jobb. (Agamemnon és Nestor el.)

ACHILLES. Jó napot, jó napot!

MENELAUS. Hogy vagy', hogy vagy'? (Menelaus el.)

ACHILLES. Mit? e szarvas férj gúnyol engemet?

AJAX. Hogy' áll a világ, Patroklus ?

ACHILLES. Jó napot, Ajax !

AJAX. Há ?

ACHILLES. Jó holnapot !

AJAX. Igen ? Jó mát is mellé ! (Ajax el.)

ACHILLES. Mit akarnak ezek a gazok ? Nem ismerik Achillest ?

PATROKLUS. Idegenül mentek ; másként hajolva,

Vagy messziről mosolygva már reád,

Vagy mint az oltárhoz, alázatos

Térden csúszással mentek volna itt el.

ACHILLES. Mióta lettem ily szegény ? Igaz,

Hogy a nagyság, a balsorssal lehullván,

Az emberek előtt is porba hull ;

És a bukott még meg sem érezi

Saját esését, már kivillan az,

Mások szeméből : mert az emberek,

Miként a pillék, hímes szárnyokat

Csak a nyárnak mutatják és előttök

Nem bír az ember becsesel önmagában,

Mint ember : oly becsért becsülik, a mely

Mint a szerencse, a rang és vagyon,

Inkább esetleg, mint érdem szülötte ;

S ezek ha buknak, mivel oly sikamlók,

Mint az a vágy, mely hozzájuk tapad,

Egyik a másikat riasztja mélybe,

S úgy vesztek el. De nincs így énvelem.

A sors nekem barátom mostan is,

És élvezek mindent, a mit nyerék,

Ez emberek tekintetén kívül,

A kik talán valamit leltek bennem

Mi oly fényes szemre nem érdemes,

Minővel eddig néztek. Itt Ulysses.

Félbeszakasztom olvasását.

Hogy mint, Ulyss ?

ULYSSES. Így, Thetis nagy fia !

ACHILLES. Mit olvasál ?

ULYSSES. Egy furcsa kópé írja :

Az ember bármily jól örökle is,

Bármennyivel bír, vagy nem bír : azért

Sem birtokával nem dicsekhetik,
 Sem adósságát nem érezheti,
 Csak visszfény által: jelességei
 Egy másra sűtnek s azt hevitik; ez
 Viszont az elsőnek bocsátja vissza
 A meleget.

ACHILLES. Nem furcsa ez, Ulyss.

A szépséget, mely arczunkon lebeg,
 Nem látja, *a kié*, csak más szeme
 Itéli azt meg; sőt a szem maga,
 E legtisztább érzéki szerv, magát
 Nem látja s nem magán indul csak el,
 De szem szem ellen; egy a másikat
 Köszönti és nem tér magába vissza,
 Mig addig nem kutat szemlélve, hol
 Már egyesülhet s látja önmagát.
 Nem furcsa ez, egyáltalába' nem.

ULYSSES. Én súlyt nem épen erre fektetek:

Ismert dolog; de czélok itt az író
 S önhelyzetéből azt mutatja meg,
 Hogy senki sem ura akárminek,
 Habár ez benne s érte létez is,
 Mig erejét mással nem osztja meg;
 Sőt épen ezt meg sem ismerheti
 Magától, míg csak meg nem látja — mintegy
 Leképezve — a közelismerésben,
 Mely, mint a boltív, visszhangot bocsát,
 Vagy mint az érczkapú, napnak feküdve,
 Ennek hevét, alakját béveszi
 És visszaadja. Ez ragadt meg így:
 Mert ebben épen Ajaxt látom én,
 Ki elismerve nincs.

Mily férfi ez, egek! Valódi mén,
 Mely önbecsét nem tudja. Oh, de mennyi
 Becses dolog van, a melyet elvetnek,
 Viszont mennyit becsülnek még túl' is,
 Holott értéktelen! De látni fogjuk
 Holnap: Ajaxt felvívja egy dolog,
 Melyet a hű szerencse biza rá.

Egek! hány ember tesz, míg vesztegel sok!

Hány csúsz a lenge sors tornáczában,
 Míg más nyeglén belenghet ajtaján!
 A más dicsét hány ember falja fel,
 Míg a való érdem éhen marad!
 Csak e görög főket nézem, kik íme
 A renyhe Ajaxnak vállát verik:
 Mintha mellén térdelne már a hős
 Hektornak és reszketne rája Trója!

ACHILLES. Azt meghiszem, mert úgy haladtak itt el,
 Mint fősvény a koldús előtt; csak egy
 Jó szót sem adtak, rám se' néztek. Úgy?
 Hát elfelejtvék tetteim?

ULYSSES. Általvetőt hord az idő, uram,
 A melybe a felejtésnek, a rút
 Hálátlanság e roppant szörnyinek,
 Alamizsnát szed: a jó tetteket,
 Melyek azonnal bényeletnek és
 A mint lettek, feledvék oly hamar.
 Kitartás tartja fényben a becset.
 Úgy, kedves úr: a mult, mint ószerű
 Rozsdás pánczél, kiesvén a divatból,
 Gúny tárgya lesz csak. Egy nyomon haladj!
 Mert a hirnév oly szűk uton megyen,
 Hol nem lehet kitérni; fogd el ezt,
 Mert a vetélkedés ezer fia
 Tör itt egymás után: ha útat adsz,
 Avagy az egy irányból félre térsz,
 Átesapnak rajtad, mint az elnyomott
 Hullámon, messze hagyva tégedet.
 Mint a paripa, mely elől robog,
 Elbukva a porondon, elmarad
 És átkocognak addig a gebék is:
 Úgy ők, jelen munkájok bár kisebb
 Mult tetteidnél, mégis túlhaladnak.
 Hejh! az idő, mint a mai vendéglős,
 Lágyan szorít a távozó kezén,
 S mintha repülne, tárt karral fogadja
 Az érkezőt. *Isten hozott* mosolylyal,
 De sóhajtással jár az *Isten áldjon*.
 Ne várj jutalmat elmúlt érdemért:

Mert elme, szépség, magas születés,
 Erős izom, hív munka, szerelem,
 Barátság, jótét, mind alája vetvék
 Az irigy és rágalmazó jelennek.
 Egész világ egy érzetben rokon:
 Minden dicséri az új cziczomát,
 Habár ócskából nyert is új szabást;
 S feljebb becsüli az aranyozott port,
 Mint az aranyat, ha kissé poros.
 Jelen tárgyán csügg a jelen szeme.
 Ne is csodáld hát, te nagy és teljes hős,
 Hogy a görögség Ajaxt kapja fel:
 A mozgó tárgy előbb ragadja meg
 Szemünket, mint a nyugvó. Téged is
 Ért már az éljenzaj s még érhet is,
 Ha élve nem temetnéd el magad',
 S hired' nem dugnád sátorodban el,
 Kinek csak az iménti harczokon
 Nyert fényes tetteid irigy vetélyt
 Keltének fel az istenek között
 És tette késztek föl nagy Marsot is.

ACHILLES. Erős okom van az elzárkozásra.

ULYSSES. Elzárkozásod ellen még erősebb
 S nagyobb okok szólnak. Hisz tudva van,
 Priam lányába vagy szerelmes, Achill.

ACHILLES. Ha! tudva van?

ULYSSES. Mi ebben a csoda?

Az éber állam gondja látja jól
 Plutus kincsének majd minden szemerjét;
 Áthatlan mélyben is fenékre hat;
 Az észszel ül tanácsot és ekép
 A gondolatnak — néma bölcsejében —
 Feltárja fátylát, mint az istenek.
 Az állam lelkében az a titok
 (S ezzel nem ér föl semmi értesítés!),
 Hogy önmagától mindent jobban ért s tud,
 Mint kifejezhetné a szó, a toll.
 Hogy Trojával hányszor érintkezél,
 Mint tenmagad, csak úgy tudjuk, uram;
 De Achilleshez jobban illenék

Hektort legyőzni, mint Polyxenát.
 Az ifjú Pyrrhust, a ki honn maradt,
 Hogy' fogja ezt boszantani, ha majd
 A hir kürtje elzengi otthon is,
 És a görög lányok táncz közt dalolják :
 «Legyőzte Achill nagy Hektor hugát,
 De Ajaxunk legyőzte őt magát!»
 Isten veled! Szívből szóltam. A balga
 Átcsúsz a jégen, mely veled szakadna. (El.)

PATROKLUS. Mondtam már ezt, Achill, én is neked :

Egy nő, ki férfias lőn s szemtelen,
 Nem oly utálatos, mint férfit,
 Ki asszonyos a tett óráiban.
 Ezért igen kárhoztatlak : így ők
 Majd azt hiszik, csak az tart vissza téged,
 Hogy énnekem nincs harcztvágyom, te meg
 Nagyon szeretsz engem. Föl, édesem!
 Így a buja Kupid lebontja majd
 Szerelmes karjait nyakadrul is,
 Miként a harmat az állatkirály
 Serényéről: széthull az is a légben.

ACHILLES. Hát harczol Ajax Hektorral?

PATROKLUS. Igen!

S talán nagy hírnevet nyer általa.

ACHILLES. Jó hírem van koczára vetve, látom ;
 Nevem megsértve rútul.

PATROKLUS. Oh vigyázz,
 Mert az a seb heged be legtovább,
 Mit enmagunk ejténk. Kerüljük a
 Kerülhetetlent? Úgy meghódolunk
 A sápadt vésznek ; ez pedig, miként a
 Hideglelés, ráz lopva, s ép azért,
 Ha a napon sütkérezünk tunyán.

ACHILLES. Kedves Patroklus, menj, hívd Thersitest :

Ajaxhoz küldöm e bolondot, és
 Megkéretem, hogy a vivás után
 Hívja meg a troján főket közinkbe :
 Hadd lássuk egymást úgy — harczon kívül.
 Asszonyi vágy s kíváncsiság gyötör,
 Hogy a nagy Hektort béke öltönyében

Láthassam és szóljak vele, csak a míg
Tekintetét megmérem.

Thersites jön.

Már ne fáradj!

TERSITES. Csoda történt.

ACHILLES. Mi?

TERSITES. Ajax fel s alá jár a mezőn, keresve önmagát.

ACHILLES. Hogyhogy?

TERSITES. Holnap párbajt kell vívnia Hektorral és már előre oly kevély hősi verekedésére, hogy egyetlenegy szó nélkül dühöng.

ACHILLES. Hogy' lehet az?

TERSITES. Úgy lépdél föl s alá, mint a páva; egy nagyot lép, meg megáll; morog, mint a csaplár, ki nem ért a számhoz és csak fejében veti ki számláját; ajkába harap egész politikus képpel, mintha mondani akarná: Van ebben a főben ész, csak ki kellene adni! És úgy is van: csakhogy oly hidegen van benne, mint a kovában a tűz, mely nem látszik, míg ki nem ütik. Oda van ez az ember örökre, mert ha Hektor nem szegi nyakát, elbizottságában ful meg. Nem is ismert meg. Mondám neki: «Jó reggelt, Ajax»; és ő válaszolt: «Köszönet, Agamemnon.» Mit gondolsz arról, a ki engem a fővezérnek tart? E már aztán igazi tökfilkó, szavavesztett szörny. Átok az emberek véleményére! Hordhatni azt kifordítva, befordítva, mint a birka-bundát.

ACHILLES. Követül küldlek hozzá, Thersites.

TERSITES. Kit? engem? Mikor senki fiának sem szól; nem neki tiszte a beszéd: beszéljenek a koldusok; neki nyelve karjában van. Mindjárt megmutatom, hogy' tesz. Hadd intézze Patroklus hozzám üzenetedet s megláthadd Ajax viseletét.

ACHILLES. Nosza Patroklus, mondd neki: «Alázatosan kéretem a hős Ajaxt, hívja meg a vitéz Hektort, jöjjön el sátramba fegyvertelen; egyszersmind eszközöljön személyének menedéklevelet a nagylelkű, a leg-

dicsőbb, a hatszoros vagy hétszeres érdemű fővezértől, Agamemnontól.» No rajta!

PATROKLUS. Jó napot, nagy Ajax!

THERSITES. Hm!

PATROKLUS. Az érdemes Achillestől jövök.

THERSITES. Ha!

PATROKLUS. A ki legalázatosabban kér, hogy hívd meg — Hektort sátorába.

THERSITES. Hm.

PATROKLUS. És hogy menedéklevelet eszközölj Agamemnontól.

THERSITES. Agamemnon?

PATROKLUS. Igen, uram!

THERSITES. Ha?

PATROKLUS. És mit felelsz rá?

THERSITES. Isten áldj', járj békével.

PATROKLUS. Feleletet, uram.

THERSITES. Ha holnap jó idő lesz, 11 órakor majd eldől jobbra vagy balra. Azonban akármint, megadom én neki.

PATROKLUS. Feleletet, uram.

THERSITES. Ég veled, Isten hírével!

ACHILLES. De tán csak nincs ilyen hangulatban?

THERSITES. Nincs, hanem olyan hangolatlanságban. Hogy milyen hangot ad, ha Hektor kiüti agyvelejét, nem tudom; de bizonyosan semmilyen, ha csak a hegedős Apoll húrokká nem teremtette idegeit.

ACHILLES. Tehát jőj, egy levelet viszesz hozzá tüstént.

THERSITES. Adj vinnem egy másikat is lovához, mert az az okosabb állat.

ACHILLES. Elmém zavart, mint forrás habjai:

Magam se' látok, oh, fenékre benne!

(Patroklus és Achill el.)

THERSITES. Ó, bárcsak tisztulna ki eszed forrása, hogy egy szamarat megítathassak rajta. Jobb szeretnék kullancs lenni, mint ily ostoba katona! (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Trója. Utcza.

Egyik oldalon Aeneas és egy szolgáló fáklyával, a másikon Paris, Deiphobus, Antenor, Diomedes és mások fáklyákkal jönnek.

PARIS. Nézd csak, ki az?

DEIPHOBUS. Az? Aeneas vezér.

AENEAS. A herczeg volna itt személyesen?

Ha jó alkalmam volna nékem is
Soká alunni, Paris, mint neked:
Csak is a szent ügyért hagynám oda
Mulatásomnak hölgyét, herczegem.

DIOMEDES. Azt tartom én is. Jó reggelt, uram!

PARIS. Fogj kezét Aeneas e hős göröggel,

Juthat eszedbe, épen te beszélted,
Hogy Diomed egy álló héten át
Mindennap üldözött a harcmezőn.

AENEAS. Üdv néked, bajnok, mindaddig, míg a

Barátságos fegyverszünet le nem jár;
De ha harcban talállak, dacz, sötét,
Minőt szív gondolhat, düh megtehet.

DIOMEDES. Mindkettőt elfogadja Diomed.

Vérünk nyugodt most: üdvöz légy tehát;
De ha a küzdelemre jő a sor,
Zeusra! ismét rád vadászok én
Minden erővel, csellel és dühvel.

AENEAS. Arszlánra fogsz vadászni, mely ha fut,

Csak visszafordult arczczal. Most nemes
Barátsággal légy üdvöz itt: igen,
Légy üdvöz, Anchisesnek életére!
Venus kezére esküszöm, hogy ember,
Ilyen helyzetben, már jobban nem is
Szerethetné azt, kit megölni vágy.

DIOMEDES. Megegyezünk. — Zeus, tartsd meg Aeneast,
 Ha nem kardomra hoz halála hirt,
 A napnak végtelen futásaig!
 De dicsszomjam miatt haljon meg ő,
 Sebekkel minden íziben, de holnap!

AENEAS. Mi jól ismérjük egymást.

DIOMEDES. Ó igen;

S ohajtanók ismerni rosszul is.

PARIS. Ez a legdühösb szíves kézfogás,
 S legfinomabb szerelmi gyűlölet,
 Mit eddig láttam. Mi hoz ily korán?

AENEAS. A király hívat, nem tudom, miért?

PARIS. Megmondom én: hogy elvezesd ezen
 Görög vitézt Kalchos házába és
 Add át neki szép Kressidát legott
 Cserébe, Antenor helyett. Tehát
 Menjünk együtt; vagy ha tetszik, haladj
 Előre te. Erős gyanúm reá
 (Biztos tudásnak is megjárja), hogy
 Ott hált az éjjel Troilus öcsém:
 Keltsd föl, s tudasd vele, mi is megyünk;
 Azt is, miért; félek, hogy nem leszünk
 Kedves vendégek.

AENEAS. Arról biztosítlak.

Troilusnak Troját vinnék el inkább
 Göröghonba, mint innen Kressidát.

PARIS. Itt nincs segély; a körülmény erős
 Parancsa kényszerít. El hát, uram.
 Mindjárt megyünk mi is.

AENEAS. Jó reggelt addig is mindenkinek. (El.)

PARIS. Mondd meg, nemes Diomed, igazán,
 Baráti nyíltsággal, hogy ki a méltóbb
 Szerinted szép Helénre: én-e, vagy
 Menelaus?

DIOMEDES. Mindketten egyaránt.

Ő érdemes, mert föl sem véve rút
 Fertőzetét, birni törekszik őt,
 Minden áron, poklok kinjával is;
 Te, szintúgy, mert szeplőit nem tekintve,
 Hogy megtartsd, védéd őt, elvesztve annyí

Kedves barátot és becses vagyont.
 Ő, a vén gyáva férj, vágnék kinyalni
 Mocskát, alját a kiürült edénynek;
 Te, mint kéjencz, szeretnéd fajtalan
 Ágyékából nyerni utódodat:
 Érdemetek egyforma hát reája,
 De az, ki birja őt, több egy rimával.

PARIS. Igen kegyetlen vagy honod lányához.

DIOMEDES. Ő kegyetlen honához. Ládd, uram,

Buja vérének minden cseppjeért
 Elhullt már egy görög; fertőzetes,
 Dögtetemének minden ízeért
 Elesett egy troján; mióta ajka
 Megszólalt, annyi tisztos szót nem ejte,
 A hány görög s troján elhulla érte.

PARIS. Te, jó Diomed, úgy téssz, mint üzér;

Gyalázod azt, mit venni szeretnél;
 De mi, magunkban jól tudván becsét,
 Elfajtuk most annak dicséretét.
 De erre útunk. (Elmennek.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Udvar, Pandarus háza előtt.

Troilus és Kressida jönnek. Később Pandarus.

TROILUS. Ne fáradj, kedvesem, a reg hideg.

KRESSIDA. Így bátyámat hívom le, édesem,
 Hogy ő nyisson kaput.

TROILUS. Ne költsd fel őt.

El ágyba! Szállja álom szép szemed',
 És kebled' oly lágyan foglalja el,
 Mint kisededét, kit még nem ért a gond'.

KRESSIDA. Tehát úgy Isten áldj'!

TROILUS. Ó kérlek, ágyba!

KRESSIDA. Talán fárasztalak?

TROILUS. Ó! Kressida!

Lám a serény nap, melyet a pacsirta
 Fölbresztett, a varjat is felkölti,

S kéjünk' tovább alvó éj nem fedi;
Pedig még úgy vágnám veled maradni!

KRESSIDA. Oly rövid volt az éj!

TROILUS. Átok reá!

A gaz gyilkossal oly soká marad,
Mint a pokol; de a szerelmesektől
Gyorsabban száll el, mint a gondolat.
Meghütöd magad' s majd rám vetsz miá'.

KRESSIDA. Maradj még oh! Ti férfiak soh'sem
Maradtok. Oh, bolond Kressid! ha én
Tartottam volna még magam', maradnál!
Hah! jó valaki.

PANDARUS (belül). Hogy' az ajtók nyitva?

TROILUS. Nagybátyád, Pandarus az, Kressidám!

Pandarus jön.

KRESSIDA. Kórság reá: jön gúnyolódni már.

Ily életem lesz már nekem.

PANDARUS. Hogy' vagyunk, mint vagyunk? hogy' áll
a szüzesség? No, hajadon, hol van az én Kressida
húgom?

KRESSIDA. Menj el, te gúnyolódó vén gonosz.

Te vettél rá s te gúnyolsz most ki is.

PANDARUS. Mire, ugyan mire? mondtsza csak, mire
vettelek én rá?

KRESSIDA. No, no, te átkozott, te nem csak hogy jót
nem teszesz, de mást is rontasz.

PANDARUS. Ha, ha! Szegény ördög, szegény bohó!
Nem aludtál az éjjel? nem hagyott alunni valami
semmirekellő? Hogy a manó vigye el! (Kopogtatnak.)

KRESSIDA. Nem mondtam? Hogy koczogtatnák fejét!

Ki jár az ajtón? Menj, jó bátya, nézd!

Te jőj szobámba vissza, herczegem;

Aztán nevensz ki: rosszat gondolok.

TROILUS. Ha ha!

KRESSIDA. Csalóddol, én nem olyast gondolék.

(Kopogtatnak.)

Mily keményen kopognak. Jőj be, oh!

Fél Trojáért itt meg ne lássanak (Troilus és Kressida el.)

PANDARUS (az ajtóhoz menve) Ki jár ott? Mi baj?
Be akarja törni az ajtót? Na, mi a baj?

Aeneas jön.

AENEAS. Jó reggelt, uram, jó reggelt!

PANDARUS. Ki az? Ah, Aeneas! Lelkemre, nem
Ismértelek meg. Mi hír ily korán?

AENEAS. Nincs itt Troilus herczeg?

PANDARUS. Itt? mit keresne itt?

AENEAS. Itt van biz az, ne is titkold; beszédem van
vele, rá nézve fontos ügyben.

PANDARUS. Azt mondod, hogy itt van? Az több, mint
a mit én tudok; kész vagyok megesküdni; részemről
későcskén jöttem haza. Mit keresne ő itt?

AENEAS. Ki? Tehát nincs? Ej, ej! rosszát akarod,
a nélkül, hogy tudnád. Oly hív akarsz hozzá lenni,
hogy megsalod. Ne is tudj róla, csak hozd elő gyorsan.
Menj!

Troilus jön.

TROILUS. Nos, mi a baj? mi ez?

AENEAS. Alig érek reá üdvözleni,
Oly sietős ügyem. Itt jönnek im
Fivéred Paris és Deiphobus,
Diomed, a görög, és Antenor
Kiszabadulva; de érte legott,
Ez órában, még áldozat előtt,
Ki kell adnunk Diomedes kezébe
Kressid kisasszonyt.

TROILUS. S ez határozat?

AENEAS. A Priamé és az egész tanácsé;
Már jönnek is azt végrehajtani.

TROILUS. Ó, hogy gunyolnak engem tetteim!
Találkozni fogok velök; de aztán
Te nem találtál itten engemet,
Véletlenül találkozánk, uram!

AENEAS. Jó lesz; de a természet titka nincs
Megáldva hallgatással, herczegem. (Troilus és Aeneas el.)

PANDARUS. Lehetséges-e az? Alig megnyerve és már elvesztve? Ördög vitte volna el Antenort! Ez a fiatal herczeg megőrül. Üssön belé a dög ebbe az Antenorba! Hogy tekerték volna ki a nyakát!

Kressida jön.

KRESSIDA. Mi az? oh, mi a baj? oh ki volt itt?

PANDARUS. Oh, oh!

KRESSIDA. Miért e mély sóhaj? Hol van uram?

Elment! Oh, mondd csak, édes bácsikám,
Mi baj?

PANDARUS. Bár oly mélyen volnék a föld alatt,
A mint felette!

KRESSIDA. Istenek! mi baj?

PANDARUS. Menj be, kérlek! Oh, bár ne is születnél volna! Tudtam, te léssz halála. Szegény nemes ifjú. Üssön belé a dög ebbe az Antenorba!

KRESSIDA. Könyörgök, jó bátyám, térdeimen könyörgök, mondd, mi baj?

PANDARUS. El kell menned, leány; el kell menned. Kicséréltek Antenorral; el kell menned Troilustól atyádhoz. Ez lesz az ő halála, ez lesz az ő romlása; ezt nem viselheti el.

KRESSIDA. Oh örök istenek! Én nem megyek.

PANDARUS. De menned kell!

KRESSIDA. Nem akarok, bátyám. Atyámat én

Már elfeledtem és nem ismerem
A vérokonság érzetét. Se' test,
Se' szeretet, se' lélek, sem rokonság,
Rám nézve nincs más, csak Troilusom.
Fenséges istenek! nevemre, oh!
Süssétek az álnokság bélyegét,
Ha valaha Troilust elhagyom!
Idő, kényszer, halál, tegyétek e
Testtel, a mit tehettek: ám az én
Szerelmemnek alapja oly szilárd,
Mint a föld tengelye, s mindent kiáll.
Megyek be és sírok.

PANDARUS. Nosza, nosza!

KRESSIDA. Szétszórom immár fényes hajamat,
 Dicsért arczámat összekarczolom,
 Vig hangomat zokogássá töröm
 S nevét rebegve, szívem megszakítom.
 Nem megyek el Trójából. (Elmennek.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Pandarus háza előtt.

*Paris, Troilus, Aeneas, Deiphobus, Antenor és
 Diomedes jönnek.*

PARIS. A reg halad, és az idő, midőn
 Ki kell adnunk őt e vitéz görögnek,
 Sietve jő. Kedves öcsém, Troilus,
 Tudasd a hölgygyel, mit kell tennie,
 S siettesd őt e végből.

TROILUS. Menjetek be
 Házába majd: mindjárt előhozom
 Őt e görögnek, s midőn átadom
 Kezébe, tudd meg, oltár lészen az,
 S öcséd Troilus áldozár, a ki
 Saját szívét áldozza fel azon. (Elmegy.)

PARIS. Ó, én tudom, hogy mi a szerelem.
 Bár úgy segíthetnék, mint fájlalom!
 Ha úgy tetszik, lépünk be, uraim! (Elmennek.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. Szoba Pandarus házában.

Pandarus és Kressida jönnek.

PANDARUS. Ó, mérsékelj magad', mérsékelj!

KRESSIDA. Hogy' szólhatsz most mérsékletről nekem?

A bú, mit érzek, nagy, szent és igaz,
 És oly erősen hat szívemre, mint
 Szülő oka: hogy' mérsékeljem azt?
 Ha mérsékeltem volna szenvedélyem

Lanyhább szívvel menvén a szerelemnek,
 Enyhébben türném most a bánatot;
 De mint szerelmem, ah! megmérhetetlen,
 Vesztésem oly nagy, bűm oly kegyetlen.

Troilus jön.

PANDARUS. Itt, itt jön ő. Ah, a kedves galamb!

KRESSIDA. Oh Troilus, Troilus! (Ölelve.)

PANDARUS. Mily gyönyörű pár! Hadd öleljem én is.

Hogy is van a régi dal?

«Sóhajtozol, fáj a szived,
 Azt gondolod meg is szakad.»

A felelet reá:

«Mert nincsen még egy hived,
 Ki enyhítse bánatodat.»

Nincs ennél igazabb vers. Ne dobjunk el semmit,
 mert megérhetjük, hogy hasznát vesszük. Meglátjuk.
 Majd meglátjuk. Hogyan, báránykák?

TROILUS. Kressid, én téged oly hiven szeretlek,

Hogy a nagy istenek érzésemen,
 Mely buzgóbb, mint ima, mit a hideg
 Ajkak felküldenek, haragra gyúltak,
 És elszakitnak tőlem.

KRESSIDA. Hát irigység

Az istenekben is van?

PANDARUS. Ó igen,

Igen, igen; nagyon világos az.

KRESSIDA. Az is való, hogy Trojából nekem

El kell mennem?

TROILUS. Gyüleletes való!

KRESSIDA. Hah! s tőled is?

TROILUS. Trojából s tőlem is.

KRESSIDA. Hát lehet az?

TROILUS. Sőt menned kell azonnal.

A vad, kegyetlen sors a búcsút is

Megvonja tőlünk s nem tűr késedelmet;

Orvul kifosztja ajkunk esókjait,

Erős gátat vet karjaink elé,

S eskünket, mely oly vajudás után

Megszületett, megfojtja hirtelen.

Ah! mi, kik annyi számtalan sohajt
Adánk egymásért, most hogy tégedet
Váltságul adnak, egy zord percz alatt
Hagyjuk el egymást! E bős pillanat
Tolvaj mohósággal faldossa fel
Gazdag ragadmányát, tudatlanul:

A hány csillag fenn, annyi búcsuszót
— Külön sohajjal s egy-egy csókpecséttel —
Alászállít egy tompa «Isten áldj!»-já,
És egy sovány csókot hagy csak nekünk,
Keserv-könyünkkel sózva azt is el.

AENEAS (kívül). Uram, kész-e a hölgy?

TROILUS. Hah! téged hívnak; mondják, a halál
A rögtönítéltnek ép így kiált:

«Jöszte!» Mondd, várjanak; tüstént megyen.

PANDARUS. Hol vannak könyeim? Oh, hulljanak s
csillapítsák le a vihart, mely szívemet gyökerestül
szaggatja ki! (Elmegy.)

KRESSIDA. Csakugyan el kell mennem?

TROILUS. Nincs segély.

KRESSIDA. A vig görög nép közé, a búval

Telt Kressida! Mikor látlak viszont?

TROILUS. Halld meg, szerelmem, csak légy hű szívű...

KRESSIDA. Én hű? Minő kegyetlen e gyanú!

TROILUS. Oh nem; végezzük el vitánk' szeliden,
Mert ez is elhagy.

Hogy «légy hű», nem féltésből mondtam ezt,

Mert a halálnak is keztyüt dobok,

Hogy nincs szivedben semmi szenny; csupán

Előzményül vetém oda e pár szót:

Légy hű — és látni foglak.

KRESSIDA. Légy bár kiteve bármi végtelen

S közel veszélynek, hű leszek, uram.

TROILUS. A vézszel így barátságot kötök.

Fogadd e karkeztyüt.

KRESSIDA. Te meg e keztyüt.

Mikor látlak viszont?

TROILUS. A görög öröket megvesztegetve,

Meglátogatlak minden éjjelen ;
Csak légy hű.

KRESSIDA. Oh egek! Légy hű, megint?

TROILUS. Mért mondom ezt, halld meg tehát, szerel-

A görög ifjúság igen finom, [mem :

A gyöngédség mellett természetes,

Könnyed, lengő, hajlékony és ügyes ;

Az ujság, szellem és a szép alak

Megingathatna, oh! Ez a kegyes

Aggály tesz engem féltővé ; de lásd,

E bűnöm még erény.

KRESSIDA.

Oh jó egek!

Te nem szeretsz.

TROILUS.

Úgy veszszek el gazul!

Nem hűséged' vonom kétségbe én,

De érdemem': mert ládd, én nem tudok

Sem énekelni s tánczot lejteni,

Sem szépelegni s játszani finom

Játékokat. Mind szép tulajdonok,

Melyekre a görög kész és fogékony ;

De mondhatom, alattok egy ravasz

Ördög les némán s megcsal álnokul.

Ám, meg ne csaljanak.

KRESSIDA.

Hiszed, hogy én? . . .

TROILUS. Nem én; de sok meglesz, mit nem hiszünk,

És sokszor mink vagyunk az ördögök,

Ha ingatag erőnkben bizakodva,

Kisértetni hagyjuk lenge szíveinket.

AENEAS (kívül). Tehát uram . . .

TROILUS.

Egy csókot, s válhatunk.

PARIS (kívül). Öcsém, Troilus!

TROILUS.

Jőj be, bátya, jőj;

Hívd Aeneast, hívd a görögöt is.

KRESSIDA. Te hű leszesz, uram?

TROILUS. Ki? én? ja . . . jaj!

Ez lesz hibám: míg más a zavarosban

Hírnév után halász, ó addig én

A tiszta hűségre fogok csupán;

S míg más aranyba vonja álnokul

Réz koronáját, én nyiltan s hiven

Hordom sajátom', bárha egyszerű.
 Ne féltsd hűségem! Lelkem hű, igaz,
 S nincs czélja más, mint hogy maradjon az.

*Aeneas, Paris, Antenor, Deiphobus és Diomedes
 jönnek.*

Üdvöz légy, Diomed! Im, itt a hölgy,
 Kit Antenor helyett most átadunk;
 A kapunál adom kezedbe őt,
 S utközbe' majd megismered, ki ő.
 Bánj jól vele, s lelkemre, jó görög.
 Ha bármikor szablyám elé kerülsz,
 Mondjad nevét: és oly biztos marad
 Élted, mint Iliumban Priamé.

DIOMEDES. Szép Kressida, ha tetszik, megkímélhetd
 A köszönetet, mit a herczeg úr vár.
 Szemedben a fény s az ég arczodon
 Szelid bánásra int. Diomedes
 Urhölgye léssz, s parancsolhatsz vele.

TROILUS. Görög, te nem lovagként bánsz velem.
 Mert megvetéd szerény kérelmemet,
 Midőn dicsérted őt. Tudd meg tehát:
 Dicséretednél fentebb áll e hölgy,
 S te lentebb, mintsem szolgálhasd is őt.
 Parancsolom: jól bánj vele, azért, mert
 Parancsolom; ha úgy nem, esküszöm
 A szörnyü Plútóra, ha még maga
 A roppant Achilles védelmez is,
 Nyakad' szegem.

DIOMEDES. Ne indulj fel, uram!
 Állásom és követségem jogán
 Szabad szólásom van. Ha elmegyek,
 Kényem szerint teszek. Tudd meg te is:
 Parancsra mit sem hajtok s a maga
 Érdemeért fogom becsülni őt;
 De arra, hogy te mondod: «Igy legyen»,
 Becsem s önérzetem azt mondja: nem!

TROILUS. El hát a kapuba! Megládd, Diomed,
 E dacz még majd fejet hajtat veled.

Kezed', hölgyem; s ha majd bucsut veszünk,
Csak úgy közönnyel hajtjuk meg fejünk'.

(Troilus, Kressida és Diomedes el. Harsonaszó.)

PARIS. Hah! Hektor kürtje!

AENEAS. Hogy eltelt a reg!

A herczeg restnek és hanyagnak tart majd
Mert azt ígertem, megelőzőm őt
A harczmezőn.

PARIS. Troilus a hibás.

De fel utána!

DEIPHOBUS. Forduljunk sietve.

AENEAS. Igen, sietve, mint menyasszonyok.

Hírünk se' száll Hektor nyomába úgy.
Hazánk dicsősége e mai napra már
Az ő vitézségén s hős voltán függ csupán.

(Elmennek.)

V. SZÍN.

A görög tábor. Körül sorompók.

*Ajax fegyverben, Agamemnon, Achilles, Patroklus,
Menelaus, Ulysses, Nestor és mások jönnek.*

AGAMEMNON. Kikészültél korán és emberül,
Idő előtt is. Fuvasd meg a kürtöt
Trója felé, de oly szilaj harczvágygyal,
Te rettentő hős, hogy a reszkető lég
Megrázva a nagy harczosnak fejét,
Lökje ide.

AJAX. Hé! kürtös, itt e pénz.
Tüdőd szakadjon, ércsipod repedjen,
Fujjad, kölyök, míg feldagad pofád,
Mint puffadt Aquilo kinzó szele.
Dülyeszd ki melled', vért forrjon szemed!
Hektornak fujsz most. (Harsonaszó.)

ULYSSES. Nincs visszhang reá.

ACHILLES. Mert tán korán van.

AGAMEMNON. Nem Diomed az,
Kalchas lányával?

ULYSSES. Ő az, ismerem
Járásáról, lábbujhegyen szokott,
Mert lelke tör e földről fölfelé.

Diomedes Kressidá-val jön.

AGAMEMNON. Ez Kressida kisasszony?

DIOMEDES. Ő, igen.

AGAMEMNON. Isten hozott nálunk, kedves kisasszony.

(Csókolja.)

NESTOR. Közös vezérünk csókkal üdvözl.

ULYSSES. Azaz, hogy ebben ő csak különös,

S a csókolás mindnyájunkkal közös.

NESTOR. Ez jó beszéd, tehát hadd kezdjem én.

Nestornak ez elég.

ACHILLES. Ó! drága hölgy,

Ajkadról e telet hadd üzzem én el:

Achilles üdvözl.

MENELAUS. Volt nékem egykor

A csók-nyeréshez jó szerem.

PATROKLUS. De az

Már nem szer arra: mert lásd, Paris így

Lopvást, merészen, hozzád hogy bement,

Ezen módon téged le is szerelt.

ULYSSES. Ó fájdalom! bajunk alapja ép ez.

Míg neki szarva nő, fejünk azért vesz.

PATROKLUS. Az első csók Menelaus helyett,

Ez magamért. Patrokus csókol.

MENELAUS. Ó ha!

PATROKLUS. Helyetted én és Paris csókolunk.

MENELAUS. Majd csak magam csókolok. Ha szabad...

KRESSIDA. Adni akarsz, vagy nyerni-e, uram?

PATROKLUS. Mindegyiket: adni is, venni is.

KRESSIDA. Fogadni mernék, a csók kapva jobb,

Mint adva: én hát csókot nem adok.

MENELAUS. Én ráadást adok: hármat egyért.

KRESSIDA. Te fél ember vagy, így csókod nem is jár.

MENELAUS. Nem jár-e? hát kié is járna, oh?

KRESSIDA. A Parisé: te jobban érezed,

Mert ő rabolta el egyik feled'.

MENELAUS. Te vagdalod fejem,
 KRESSIDA. Nem; esküszöm.
 ULYSSES. Ujjod nem is sérthetné szarvait.
 Szabad, szép hölgy, egy csókot esdenem?
 KRESSIDA. Szabad.
 ULYSSES. Vágyom reá.
 KRESSIDA. Csak esdjed ám.
 ULYSSES. Ó, adj egy csókot Venusért nekem,
 Az ő leánya te, egy új Helén!
 KRESSIDA. Adósod leszek: várd, mig megadom.
 ULYSSES. Majd sohanapján csókolsz meg, tudom.
 DIOMEDES. Egy szóra, hölgy: atyádhoz viszlek el.
 (Diomedes és Kressida el.)
 NESTOR. Élénk kedélyü nő.

ULYSSES. Piha, piha!
 Csupa nyelv az egész; szem, arcz, ajak,
 Sőt lába is beszél; a bujaság
 Látszik ki minden ízén s mozdulatján.
 Oh, az efféle mézes ajkú nők,
 Kik messziről mondják: «Isten hozott»,
 S mindjárt kitarják szivök lapjait
 Minden gyanús nézőnek, olyanok csak,
 Bár vonakodnak, mint a kélleányok,
 Az alkalom szennyes zsákmányai. (Künn kürtölés.)

MIND. A trójai kürt.

AGAMEMNON. Ott jó a csapat.

*Hector fegyverben, Aeneas, Troilus és más trójaiak
 kísérettel jönnek.*

AENEAS. Üdv nektek, főurak! Tehát mi lesz
 Azzal, ki győzelmet vivand? Talán
 Kihirdessük a győztest? És a vívók
 Élet-halálra küzdjenek, avagy
 Bizonyos jelre, a szabály szerint
 Szétválasztassanak? Nagy Hektor ezt
 Kérdezteti.

AGAMEMNON. És Hektor hogy' kívánja?

AENEAS. Akármi föltétel mindegy neki.

ACHILLES. Hektorhoz illő tartás; de merész,

Kissé kevély az és ellenfelet
Nagyon gyalázó.

AENEAS. Te, uram, ha nem vagy
Achilles, úgy: mi a neved?

ACHILLES. Ha nem
Achilles, semmi sem.

AENEAS. Tehát Achilles!
De ép ezért tudd meg, Hektorban a
Nagynak s kicsinynek szélsőségei,
A dölýf s erő fölülmulthatlanok:
Mint a mindenség, egyik végtelen,
És mint a semmiség, üres a másik.
Jobban tekintve, a mi dölýfnek tetszik,
Az csak udvariasság. Ajax neki
Fél testvére; ezért egyik felét
Szeretetből Hektor most honn hagyá:
Fél szív, fél kéz, fél Hektor vív ma ezzel
A fél görög és fél troján vitézzel.

ACHILLES. Gyermekeharcz lesz tehát? Oh, értelek.

Diomedes visszajön.

AGAMEMNON. Itt van Diomedes. Nemes vitéz,
Állj Ajaxunk mellé; s a mint te és
Aeneas úr a párbaj-mód felett
Megegyeztek, akként legyen: halálig,
Vagy csak a fáradságig; úgyis a
Vívó felek rokonságban levén,
Még el se kezdték, harcuk már felén.

(Ajax és Hektor sorompóba lépnek.)

ULYSSES. Már szembe álltak.

AGAMEMNON. Ki ott az a bús nézésű troján?

ULYSSES. Priam legifjabbik fia, igaz hős;
Bár ifju még, de párja nincs; fukar
A szóban és csak tettekkel beszél,
Nem szájával tesz; rögtön nem hevül,
De ha kigyúlt, nem hül ki hirtelen.
Mint karja, úgy szíve, nyílt és szabad
A mit bír: ad, s úgy érez, mint mutat;
De a jótétben itélet vezérli,

S keblébe' nem tür aljas érzetet.
 Bátor, mint Hektor, de veszélyesebb:
 Mert az izzó dühében is kegyelmez
 A gyöngé ellenek; ez bosszuállóbb
 A harcz hevében, mint féltő szerelmes,
 Neve Troilus és oly szép reményt kelt,
 Hogy második Hektor lehet belőle.
 Így mondta Aeneas, ki ismeri
 Az ifju minden ízét. Iliumban
 Beszélte ezt nekem, bizalmasan.

(Riadó, Hektor és Ajax vívna.)

AGAMEMNON. Már küzdenek.

NESTOR. No Ajax, tartsd magad'!

TROILUS. Hektor, te alszol: ébredj fel, nosza!

AGAMEMNON. Mi jól irányzottak csapásai:

Csak rajta, Ajax! (A kürtök elhallgatnak.)

DIOMEDES. Ne tovább, urak.

AENEAS. Elég, ha úgy tetszik.

AJAX. Hadd kezdjük újra.

Még föl se' melegültem.

DIOMEDES. Ám, a mint

Hektornak tetszik.

HEKTOR. Úgy én nem tovább.

Mivel atyám nővérenek fia,

Unokatestvérem vagy, bajnok úr,

Vérségi kötelékünk tiltja hát

Köztünk a véres versenyt. Volna csak

A gráj s troján vér úgy vegyülve benned,

Hogy ezt mondhatnád: «Ez a kéz görög,

Ez meg troján; anyámnak vére foly

Jobb arczomban, atyámé a balon:»

A nagy Zeusra! egy görög tagot

El nem vihetnél tőlem úgy! hogy arra

A bélyeget ne sütné fegyverem;

De a jó istenek tiltják nekem,

Hogy a mit anyád, szent vérem fogant,

Abból a vérből egy csepp is kifolyjon

Gyilkos vasamtól. Hadd kapcsoljalak ki!

Teringettét, szívósak karjaid.

Szeretném, ha így megfognál velök.
Minden tisztesség hát reád, öcsém!

AJAX. Köszönöm, Hektor; oh, te oly nemes
S őszinte férfi vagy. Akartalak
Megölni bátya, és halálodon
Babérjaim' növelve, térni vissza.

HEKTOR. Neoptolémus, a csodált vitéz,
Kinek fényes sisakján telt torokkal
Kiáltja Fáma, hogy: «Ez ő!» e sem
Kecsegtetné azon hittel magát,
Hogy Hektoron növelje még dicsét.

AENEAS. Mindkét felől nagy a várakozás:
Mi lesz tovább?

HEKTOR. Ez válaszuk: a vég
Fegyverletétel. Ajax, ég veled!

AJAX. Ha szabad kérnem és reménylenem,
Ritka szerencse úgyis, szívesen
Hivnám dicső bátyámat sátrainkba.

DIOMEDES. Ez Agamemnon kívánsága is;
Nagy Achilles szintén óhajtaná
Látni a hős Hektort, fegyvertelen.

HEKTOR. Hívd Troilus öcsémet, Aeneas,
S feleimnek, kik itt várnak reám,
Jelentsd ki e gyöngéd találkozást,
S kérd, menjenek haza. Kezed', rokon!
Megyek tehát hozzád ebédre és
Meglátogatom bajnoktársaid'.

AJAX. Ott jön előnkbe a nagy Agamemnon.

HEKTOR. Nevezd meg majd a legjelesbeket,
Achillt kivéve, hadd találjam őt ki
Derék, nagy termetéről enmagam.

AGAMEMNON. Hős férfiú! köszöntlek úgy, a mint
Vesztét kívánnám ilyen ellenfélnek.
De ez nem üdvözlés; világosabban:
A mi elmúlt és a mi jön, legyen most
A feledés leplével és ködös
Mohával elborítva: mert e perczben
A nyílt őszinteség, minden hamis
Csavargástól menten, hűn s igazán

A szívnek mélyéből mond néked üdvöt,
Dicső Hektor!

HEKTOR. Köszönöm, leghatalmasabb király. [herezeg.

AGAMEMNON. (Troilushoz.) Hasonlag néked is, szép hírű

MENELAUS. Fejdelmi testvérem üdvözlétéhez

Járulok én is, oh, Isten hozott.

Derék testvérpár, hozzánk!

HEKTOR. És kinek

Köszönjük ezt?

AGAMEMNON. Nemes Menelaus.

HEKTOR. Ön az, uram? Mars keztyüjére, ah,

Köszönet érte. Ne nevesd ki ám

Szokatlan eskümet: *néhai* nőd meg

A Venus keztyüjére esküszik.

Ő jól vagyon, de nem köszöntetett.

MENELAUS. Ne hozd fel őt, gyilkos tárgy ez reám.

HEKTOR. Bocsánat, ha hibáztam.

NESTOR. Én láttalak gyakran, derék troján,

A harci vészben, útat vágva bőszen

Min ifjaink során; és láttalak

Tűzben, mint Perseust, frig méneden

Szökellve s megvetve a hódolást

És váltságdíjt, a mint villogtatád

Gyors fegyvered' a légben, sohasem

Sujtva le azzal a már elbukottra.

Mondám is akkor társaimnak ezt:

«Nézzétek, Zeus van ott, az szállt bele!»

Láttam pihented' is, a mint magad'

Kifúvtad, míg gyűrüként a görögség

Körülfogott, — mint az olympi harcz'

Ez is olyan volt; mindezt láttam én,

De arczod így, rostély alatt levén,

Még mostanig se' láttam. — Ismerém

Öreg apád' is; vívtam is vele;

Jó katona volt, de olyan, minő te,

Vezéreink között se volt soha,

Nagy Marsra, nem. Hadd vesse le ez agg

Fegyverzeted': aztán, dicső vitéz,

Légy üdvöz sátrainkban!

AENEAS. Ez az öreg Nestor.

HEKTOR. Én vessem inkább a tied', derék
 Ősz krónikás, ki oly hosszú időt
 Hordasz magaddal. Szívesen teszem meg
 Én ezt veled, te tiszteletes agg.

NESTOR. Ó, bár ekkép mérközhetnék karom
 A harczy versenyen, a mint ma itt
 Udvariságból versenyez veled.

HEKTOR. Bár volna úgy!

NESTOR. Ha! akkor erre az ősz
 Szakállra, holnap megvívnék veled.

Isten, Isten hozott! Ó, láttam én . . .

ULYSSES. Csodálom, hogy áll ama város ott,
 Midőn alapja s oszlopa velünk van.

HEKTOR. Kegyed' már ismerem, Ulysses úr.
 Hajh! sok görög s troján elhulla már,
 Mióta elsőben Diomedessel
 Trojában láttalak, mint követet.

ULYSSES. Már akkor is mondtam, mi lesz a vég
 — Felére már be is telt jóslatom —

Ama büszkén emelkedő falak
 S ama tornyok, melyek kaczer csúcsokkal
 A felhőt csókolják, önlábukat
 Fogják csókolni majd.

HEKTOR. Nem gondolom.
 Még állanak s szerény hitem szerint
 Minden frig kő lehullta megkiván
 Egy csepp görög vért. A vég koronáz.
 Majd csak közös biránk, a vén idő,
 Dönti le egykor.

ULYSSES. Hagyjuk hát reá.
 Légy üdvöz, nagy, nemes, hős Hektor, itt!
 A fővezér után, vendégemül
 Fölkérlek, látogass meg sátoromban.

ACHILLES. Elédbe vágok, hé! Ulysses úr.
 Rajtad legeltetém, Hektor, szemem';
 Szigorun átvizsgáltalak, uram,
 S izről-izre megmértelek.

HEKTOR. Ez Achill?

ACHILLES. Én Achilles vagyok.

HEKTOR. Oh állj ki, kérlek, hadd láthassalak.

ACHILLES. Telj hát be vélem.

HEKTOR. Nem, már kész vagyok,
ACHILLES. Nagyon hamar; én még másodszor is
Megnézlek főtől talpig, mintha csak
Meg akarnálak venni.

HEKTOR. Ah tehát
Átolvasol, mint egy tréfás lapot?
De több van bennem, hogysem át is érts.
Miért szegzed úgy rám tekinteted'?

ACHILLES. Egek, mondjátok meg, mely résziben
Lehet megölnöm őt: itt-é vagy ott?
Hogy megtanulhassam a seb helyét,
S a pontot, hol nagy szelleme kiszáll,
El ne feledjem. Választ rá, egek!

HEKTOR. Nem illenek jó isteninkhez, ily
Kérdésre válaszolni, gögös ember.
Állj csak ki még! Oly könnyedén hiszed
Elvenni éltemet, hogy biztosan
Előre megjelölnéd, hol adod
A halálos csapást?

ACHILLES. Igen, ha mondom.

HEKTOR. Jós szólna bár belőled, nem hiszem.
S ezentul jól vigyázz, mert én nem itt
Vagy ott foglak megölni, ámde az
Üllőre, melyen páncélját veré Mars,
Megöllek végtől végig, mindenütt!
Bocsássátok meg ezt a kérkedést,
Bölcs görögök: kevélysége ragadt
Ily vad beszédre; ám, egyébiránt
Szavam' beváltják majdan tetteim,
Vagy nem leszek soha.

AJAX. Ó ne tüzelj,
Testvér; te is hagyd abba, Achilles,
Fenyegetésed'; megmutatja majd
A sors, vagy a következés; úgy is
Előtted van Hektor mindennapon,
Csak mersz legyen; de tartok tőle, hogy
Mind az egész ország sem vesz reá,
Hogy megölesd magad' vele.

HEKTOR. Kérlek, mutasd magad a harcmezőn,

Nyomoruság a harc, mióta te
Ráhagytad a görög-ügyet.

ACHILLES. Tehát

Kihívtál, Hektor? Holnap fölleled
Bennem halálod'. Még ma jó barátok.

HEKTOR. Kezet rá, áll az alku.

AGAMEMNON. Menjünk először hozzám, főurak,

Ott lakjuk el a lakmát. Azután,
Ha Hektornak ideje engedi
S ti szívesek lesztek, hívjátok őt meg.
Most zugjon a kürtszó, adj, tambura, hangot,
Szíves fogadásunk' hadd lássa e bajnok!

(El mind, Troilust és Ulyssest kivéve.)

TROILUS. Ulysses úr, mondd, kérek, mely helyen
Tartózkodik Kalchas e harcmezőn?

ULYSSES. Menelaus sátrában, herczeg úr.

Ez éjjel ott mulat Diomed is,
A ki nem lát most se' eget, se' földet,
Csupán a szép Kressiden csügg szeme
S minden szerelme.

TROILUS. Szabad kikötnöm, kedves úr, hogy engem,
Ha majd Agamemnontól eljövünk,
Oda vezess?

ULYSSES. Parancsolhatsz velem.

De mondd viszont te is, mi hirben állt
Trójában ez a Kressida? Van-e
Valakije ott, ki utána búsul?

TROILUS. Ki kérkedve mutatja fel sebét,
Gúnyt érdemel. Tetszik jönnöd, uram?
Boldog szerelme volt, most is szeret, habár
A sors a hű szívek fölött gázolva jár. (Elmennek.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

A görög tábor. Achilles sátra előtt.

Achilles és Patroklus jönnek.

ACHILLES. Görög borral gyujtom ma fel szivét,
De holnap már szablyámmal oltom el.
Itassuk őt, le Patroklus.

PATROKLUS. Im itt
Jön Thersites.

Thersites jön.

ACHILLES. No, te irigy kutya,
Te kérges állat, nos, mi hirt hozasz?

THERSITES. Te üres kép, te bolondok bálványa, itt
van egy levél számodra.

ACHILLES. Honnan, te sületlen?

THERSITES. Trojából, te egészen sült bolond!

PATROKLUS. Ki maradt a sátorban?

THERSITES. Az orvos szelenczéje és a beteg nyava-
lyája.

PATROKLUS. Jól van, szerencsétlen; de mire való ez
a csipkedés?

THERSITES. Ó csak te hallgass, te; beszédedből úgy
sincs semmi hasznom, te, kit Achilles kanszolgájának
tartanak.

PATROKLUS. Kanszolgáló? mi az, te eb?

THERSITES. Férfi személy, igen; hogy délnek minden
rossz nyavalyái, a csikarás, szakadás, nátha, vak arany-
ér, álomkórság, köszvény, vörös tályog, májdaganat,
tüdővész, mindenféle fekély, talp-vaktetű, gyógyítha-
tatlan csontszú, száraz kosz verjék és verjék meg az
ilyen felfordúlt dolgokat!

PATROKLUS. Te veszett irigy bendő, te, mit akarsz ezzel az átkozódással?

THERSITES. Megátkozozalak téged?

PATROKLUS. Azt nem, te dohos döböny; azt nem, eb a fia gaz ficzkója!

THERSITES. Nem-e? Miért dühösködtél hát, te haszon-talan üres bőr a sima selyem alatt? te zöld tafota lepeny a sebes szemem? te göndör bajusz az üres tükön, te? Ah, hogy a szegény földet ily pozdorják is terhelik, gyalázatai a természetnek!

PATROKLUS. Csak végezd, epesár.

THERSITES. Pintytojás!

ACHILLES. Kedves Patroklusom, a holnap

Csatára tett határozatom úgy el

Bódíta most! Itt Hekuba királyné

Levele, és leányának, az én

Szép kedvesemnek egy emléksora.

Mindketten feddenek és intenek:

Váltsam be eskümet. Nem is szegem meg,

Bukjék bár a görög, s a hír, a dics,

Veszszem vagy álljon: itt most kedvesebb

Fogadásom hív, ennek engedek.

Jer, Thersites, segélj rendezni ben,

Ez éjet most mulatva töltjük el.

Jer, Patroklus! (Achilles és Patroklus el.)

THERSITES. E bő vérről és kevés agyvelővel mindketten meg fognak bolondulni; de ha agyvelejök volna sok és véreik kevesebb, még kigyógyíthatnám. Itt Agamemnon is, e jámbor atyafi, ki szereti a tubákat, de nincs annyi velő agyában, mint füle zsirja. Itt testvére, Zeusnak e remek átváltoztatása, e bika, eredeti képe s első kinyomata a szarvas férjnek; alávaló csizmahúzó inas, ki bátyja csontjain rágódik, s mint ilyen, bélelhetné eszét egy kis ravasz-sággal s ravasz-ságát pótolhatná egy kis észszel. Minek mondjam még? Szamárnak? Az semmi. Ökörnek? Az is semmi. Ökör és szamár, szamár és ökör együtt. Ha kutya, öszvér, macska, görény, béka, gyík, bagoly, kánya, ikrátlan hering lennék, nem bännám; de Menelausnak lenni? Megátkozoznám a végzetet. Ha Thersites nem volnék, ne kér-

dezzétek, mi szeretnék lenni: mert inkább volnék koldus-tetű, csak Menelaus nem. Hajh! szellem és világoosság!

Hektor, Troilus, Ajax, Agamemnon, Ulysses, Nestor, Menelaus és Diomedes fáklyákkal jönnek.

AGAMEMNON. Rosszul megyünk, rosszul megyünk.

AJAX.

Nem az;

Im ott látszik már a világ: ez az.

HEKTOR. Fárasztalak, urak.

AJAX.

Épen nem, oh nem.

ULYSSES. Itt jó elénkbe épen ő maga.

Achilles jön.

ACHILLES. Isten hozott, Hektor! Titeket is,
Főfő urak!

AGAMEMNON. Tehát jó éjszakát

Kivánok, Troja hősi hercege!

Ajax majd rendel örkiséretet.

HEKTOR. Köszönöm. Jó éjt, nagy görög vezér.

MENELAUS. Jó éjt, uram!

HEKTOR.

Jó éjt, kedves Menelaus!

THERSITES. Kedvesnek mondá! Ó, kedves trágya-

Kedves árnyékszék!

[gödör!]

ACHILLES. Jó éjt s üdvöt a távozóknak is,

A maradóknak is.

AGAMEMNON.

Jó éjszakát!

(Agamemnon és Menelaus el.)

ACHILLES. Maradj, ősz Nestor, Diomed, te is,

Egy-két óráig, Hektor kedveért.

DIOMEDES. Nem tehetem, fontos dolgom hiv el,

S épen mostanra. Jó éjt, Hektor úr.

HEKTOR. Addsza kezed.

ULYSSES (Troilushoz félre). Kövesd a fáklyafényt,

Kalchashoz megy; én is megyek veled.

TROILUS. Nagy megtiszteltetés, uram.

HEKTOR.

Tehát

Jó éjt! (Diomed el. Ulysses és Troilus utána.)

ACHILLES. Nosza lépjünk be sátoromba!

(Achilles, Hektor, Ajax és Nestor el.)

THERSITES. Ez a Diomed is egy hamis lelkű csavargó, semmire kellő ficzkó. Annyit hiszek neki, mikor így sandalog, mint a kigyónak, mikor sziszeg. Annyit ad ő a szóra és ígéretre, mint a harapós kutya; de ha mégis beváltaná, csoda volna, s a csillagvizsgálók előre jelenthetnék: változás lesz! Előbb kér a nap a holdtól fényt, mint Diomed szavatartó lesz. Inkább ne lás-sam Hektort; de utána szaglálók: mondják, hogy egy trojai rimája van s ezért kapott úgy az áruló Kalchas sátorába. Utána megyek. Nem más, mint bujálkodás. Oh szemtelen buják (El.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Kalchas sátra előtt.

Diomedes jön.

DIOMEDES. Ki van fen itt, ha? szóljon.

KALCHAS (belül). Ki beszél ott?

DIOMEDES. Diomed. Ez Kalchas. Hol van leányod?

KALCHAS (belül). Jön hozzád.

Troilus és Ulysses, távolabb mögöttük Thersites, jönnek.

ULYSSES. Álljunk meg itt, ne süssön ránk a fény.

Kressida jön.

TROILUS. Kressid elébe jön!

DIOMEDES. Hogy' vagy, leánykám?

KRESSIDA. Így, gyámatyám. Egy szóm van, halldsza

(Súgdosnak.)

[csak.

TROILUS. Úgy? oly bizalmasan?

ULYSSES. Mindenkivel

Úgy mulat ő, első látásra már.

THERSITES (magában). És vele úgy mulathat bárki, ha nyitját meglelé: ismerjük őt.

DIOMEDES. Emlékezel?

KRESSIDA. Emlékszem-é? Igen.

DIOMEDES. Nem, de tedd azt és úgy beszélj, a mint

TROILUS. Mire emlékezzék meg, oh! [érzesz.

ULYSSES. Figyelj.

KRESSIDA. Kedves görög, ne is kísérts tovább
Bolondságokra.

THERSITES. Gazság!

DIOMEDES. Nem, tehát . . .

KRESSIDA. Mondok valamit.

DIOMEDES. Ah, ah, csak szeszély

Megint! Te szószegő vagy.

KRESSIDA. Igazán?

Az nem lehet! Mit kívánsz, hogy tegyek?

THERSITES. Alattomban nyílt: mily ravasz fogás!

DIOMEDES. Mit fogadál, hogy adni fogsz nekem?

KRESSIDA. Kérlek, ne fogj meg fogadásomon;

Bármit kívánj, csak ezt ne, jó görög.

DIOMEDES. Jó éjszakát!

TROILUS. Hah! türelem.

ULYSSES. Mi baj?

KRESSIDA. Diomedes . . .

DIOMEDES. Nem, nem; jó éjszakát!

Senki bolondja nem leszek tovább.

TROILUS. Jobb is.

KRESSIDA. Csak egy szót még füledbe.

TROILUS. Oh, átok és pokol!

ULYSSES. Te herczegem,

Már izgatott vagy; menjünk, kérlek, innen,

Hogy bosszuságod dühre ne ragadjon.

E hely veszélyes, még hozzá e zord éj . . .

Menjünk, könyörgök!

TROILUS. Oh, nézd kérlek, oh!

ULYSSES. Nem, oh, uram; jerünk, igen zavart vagy;

Jer velem.

TROILUS. Maradj csak, kérlek, oh!

ULYSSES. De nincs türelmed; jer!

TROILUS. Maradj, könyörgök.

Pokolra és pokol gyötrelmire,

Egy szót sem ejtek már.

DIOMEDES. Jó éjt tehát!

KRESSIDA. Nem, míg haraggal mégy!

TROILUS. Bánt téged az?

Oh, elhervadt hűség!

ULYSSES. Hát így, uram?

TROILUS. Zeusra, már békén leszek.

KRESSIDA. Görög,

Gyámom! Tehát...

DIOMEDES. Ej, ej, az ég veled!

Játszol velem.

KRESSIDA. Nem én; valóba' nem!

Jőj vissza még egyszer.

ULYSSES. Uram, te reszketsz

Valamitől; ne menjünk? Még kitörsz.

TROILUS. Arczát simítja, oh!

ULYSSES. Gyerünk, gyerünk!

TROILUS. Ne még; Zeusra, egy ígét se többet.

A türés áll örül fájdalomam és

Indulatom közé: várj egy kicsit.

THERSITES. Hogy' csiklandja őket a kéj ördöge,
kövér ägyékával és pityóka újjával. Forrj, bujaság,
forrj!

DIOMEDES. Akarsz-e hát?

KRESSIDA. Akarok, igazán.

Különben sohse' higy nekem.

DIOMEDES. Úgy adj

Bizonyáságul rá némi zálogot.

KRESSIDA. Hozok mindjárt. (Elmegy.)

ULYSSES. Türelmet esküvel.

TROILUS. Ne félts, uram; megtagadom magam',

Agyam nem tudja meg érzésimet;

Csupa türés vagyok.

Kressida visszajön.

THERSITES. No most a zálog, ha! No most a zálog!

KRESSIDA. Im, fogd e karkeztyüt, Diomedes!

TROILUS. Ó, szép madár, hol van hited?

ULYSSES. Uram!

TROILUS. Békén leszek; kívülről úgy leszek.

KRESSIDA. Mit nézed úgy? No csak nézd meg, de jól.

Ő szeret . . . Oh gaz lány! . . . Add vissza csak.

DIOMEDES. Kié volt ez?

KRESSIDA. Nem kérdés, csak hogy ismét

Kezembe' van. Nem is fogok veled

Már összejönni holnap éjszaka.

Ne látogass meg többé, Diomed.

THERSITES. Hogy' tüzeli! Oh, jól fuvod, kohó!

DIOMEDES. Enyém leend.

KRESSIDA. Mit, ez?

DIOMEDES. Igenis, az.

KRESSIDA. Ó, minden istenek, szép zálogom!

Urad most ágyában feküdve, rád

S reám gondol, s előveszi sohajtva

Keztyümet és gyöngéd, emlékező

Csókokkal hinti, mint én tégedet.

Oh, ne rabold ezt tőlem el! (Diomedes veszi a keztyűt.)

A ki

Ezt elvevé, elvette szívem is.

DIOMEDES. Szived enyém volt már: most ez is az.

TROILUS. Türelmet esküvém.

KRESSIDA. Nem lesz tied,

Valóba' nem, Diomed; mást adok

Helyette inkább.

DIOMEDES. Ez kell csak nekem.

Kié volt ez?

KRESSIDA. Az nem kérdés.

DIOMEDES. Nosza,

Mondd csak, kié volt ez?

KRESSIDA. Valakié,

Ki jobban szeretett, miként te fogsz.

Most már tied, vidd!

DIOMEDES. De kié vala?

KRESSIDA. Diánának minden nimpháira,

S ő rá magára, nem mondom, kié volt.

DIOMEDES. Holnap tehát sisakomra tűzöm,

Hogy felboszantsam, a ki nem meri

Tulajdonának vallani.

TROILUS. Ha ördög

Volnál s szarvadra tűznéd is fel azt:

Visszakivánom én.

KRESSIDA. Jó; vége már,

Elmult; de még se; nem tartom szavam' meg.

DIOMEDES. Úgy hát Isten veled! Diomedesből

Nem fogsz többé bolondot üzni.

KRESSIDA. Ne menj még el: alig szólhat neked

Egy szót az ember, már mindjárt szaladsz.

DIOMEDES. Én nem szeretem a bohóskodást.

THERSITES. De én sem ám, Plutóra! hanem azért a-
mit te nem szeretsz, nekem az tetszik.

DIOMEDES. Nos jöjek? s mikor?

KRESSIDA. Igen, jőj! oh Zeus!

Jőj, oh! Beteg leszek.

DIOMEDES. Az ég veled!

KRESSIDA. Jó éjszakát; de kérlek, jőj el aztán.

(Diomedes el.)

Troilus, ég veled! Még lát egyik szemem,

De a más eltévedt, s vele együtt szívem.

Ah, mi szegény nemünk! Érzem, hogy ez hibánk

Szívünknek is szemünk tévelye ad irányt.

Ki enged a csábnak, vétkezik: így leszen

A szemem át undok, oh! a szívérzelem!

(Kressida el.)

THERSITES. Erősebben nem ítélhet vala,

Ha csak nem így: «Lelkem, testem rima.»

ULYSSES. Mindennek vége van, uram.

TROILUS. Mindennek!

ULYSSES. Úgy mire várunk?

TROILUS. Hogy lelkembe véssek,

Mit itt beszéltek, minden szótagot.

Mégis, ha a mit itt ezek csináltak,

Elmondanám, — nem vón'-e az hazugság?

Mert még szívemben egy hit él belül,

Egy törhetetlenül szilárd remény,

Mely a szem és fül tanujára sem hajt,

Mintha e szervek, csak gyanúra készen,

Megcsaltak volna! Kressid volt ez itt?

ULYSSES. Én nem tudok igazni, jó troján.

TROILUS. Nem ő volt az, bizonynyal!

ULYSSES.

Ő vala,

Csalhatlanul.

TROILUS. Nem örült még agyam.

ULYSSES. Enyém sem az; de Kressid volt, uram.

TROILUS. Ne hitess el a nőerényről így!

Gondold meg, hogy nekünk is volt anyánk.

Ne késztesd e fajultságról kemény

Ítéletet szólnom, tán oktalan,

Kressidről mérve az egész nemet.

Mondd inkább, nem volt Kressid ez.

ULYSSES.

De mit

Tett ő, herczeg, hogy beszennyezheti

Anyánkat!

TROILUS. Semmit, csak ha ő vala.

THERSITES. Maga szemének nem hisz a bohó!

TROILUS. Ez ő? Nem, ez Diomed Kressidája.

Ha lelke van a szépségnek: nem ő;

Ha esküt a lélek tesz és e' szent,

Ha a szentség kedves az isteneknél,

Ha rend van az egységben: ez nem ő!

Oh, őrzöngő beszéd, mely bizonyít,

S magát czáfolja! Kettős itt a látás!

Midőn az ész támad, hol kára nincs,

S a veszteség az észnek áll, holott

Támadva sincs: ez Kressid, és nem ez!

Lelkemben most e visszás állapot

Oly harczot kelte, mely a válhatatlant

Úgy vágja széjjel, mint ég s föld köze;

És mégis, ah! e roppant térbe' nincs

Tűfoknyi űr — csak annyi, mint Arachne

Fonala vége, — hogy belássam ezt.

Erősek oh! mint Pluto kapui,

Bizonyságim, hogy Kressid az enyém,

Égi kötelékekkel fűzve hozzám;

Erősek oh, miként az ég maga!

Az égi láncz oldott, pattant, szakadt,

És most egy más öt ujra font hurok,

Hüségé morzsáját, szive törekjét

Felfalt hitének gatszemetjeit

És zsiros hulladékát elköté
Diomedesnek.

ULYSSES. S a hősi Troilus
Le hagyta kötni *azt* csak félig is,
Mi most kitárta itt indulatát?

TROILUS. Igen, görög, s jellemrajzomban is
Irák vörössel: mint Mars szive lángolt
Venus miatt: ily állandó s szilárd
Lélekkel ifjú még nem volt szerelmes.
Halld meg, görög, a mint őt szeretem,
Oly hévvel gyűlölöm Diomedest.
A karmantyú enyim, a mit sisakján
Akar viselni; óh de volna bár
A Vulkán műhelyéből e sisak,
Szétvágja kardom. A bösz tengeren
Az orkán által fölvert habtorony,
Mit az erős nap tömeggé szorít,
Oly kábitó robajjal nem zuhan le
Neptun fülére, mint gyors fegyverem
Leccsap Diomedesre!

THERSITES. Meg akarja tánczoltatni bujaságáért.

TROILUS. Oh, Kressid, oh, álnok Kressid, az, az!
Nincs hűtelenség, mely mocskolt neved
Mellett ragyogónak ne látszanék!

ULYSSES. Oh, mérsékelj magad': indulatod
Tanúkat csődít még ide.

Aeneas jön.

AENEAS. Egy órája kereslek már, uram!
Már Hektor is rég felkészülve vár
Ajaxszal, a ki elkísér haza.

TROILUS. Vezess, uram. Élj boldogul, szives
Herczeg! Bukott angyal, Isten veled!
Te meg, Diomed, állj erősen és
Építs fejedre várat!

ULYSSES. Elkísérlek
A kapukig.

TROILUS. Zavart hálám' fogadd.

(Troilus, Aeneas és Ulysses el.)

THERSITES (előre jön). Szeretnék találkozni ezzel a gaz Diomedessel. Kráknékné nekik, mint a varjú; megjósolnám dögét. Patroklus majd mond még valamit erről a rimáról; a papagály nem kajdácsool annyit a mandolára, mint ő egy alkalmas rimáért. Bujaság, bujaság; mindig harc és bujaság: most nincs másnak divatja. Pokol tüze reájok! (Elmegy.)

III. SZÍN.

Troja. Priamus palotája előtt.

Hektor és Andromache jönnek.

ANDROMACHE. Mért vagy, uram, ily zordon hangu-
Hogy bedugod füled' intéseimre? [latban,

Le, le a feyvert! Ma ne menj csatába!

HEKTOR. Te föl akarsz boszantani? Eredj be,

Mert elmegyek, az élő istenekre!

ANDROMACHE. Rossz álmom volt, ma bételjesedik.

HEKTOR. Ne többet, mondom!

Kassandra jön.

KASSANDRA. Hol Hektor testvérem?

ANDROMACHE. Itt, húgom, feyverben, vérszomjasan.

Járulj te is jajszómhöz és szives

Könyörgésemhez: kérjük térden őt.

Ah! mert véres tusáról álmodám,

S egész éjjel levágott fők s megölt

Testek között jártam.

KASSANDRA. Oh, az valósul.

HEKTOR. Hej! fúvass kürtösömmel indulót!

KASSANDRA. Ne most e harci jelt, az égre, édes

Bátyám, ne most!

HEKTOR.

El, félre már, ha mondom,

Az istenek hallották eskümet.

KASSANDRA. Az istenek a bösz s indulatos

Esküre siketek, és a hamis

Igéretet még jobban megvetik,

Mint áldozatban a hibás johot.

ANDROMACHE. Oh, hidd el azt, a szótartás a rosszat

Nem teszi jóvá, — hiszen akkor a

Rabló, ki bűnt fogad, törvényesen

Cselekszik és kegyes czáll rabol.

KASSANDRA. A czéltől függ, kötelez-e az eskü?

Akármi czél nem szentesíti azt.

Vetkezz' le, jó Hektor!

HEKTOR. Hallgassatok!

Bár zúgjon végzetem szélvésze, de

Becsületem megáll. Az életet

Mindenki kedveli, de a deréknek

Drágább az életnél becsülete.

Troilus jön.

No, kis öcsém, te is a harcza készülsz?

ANDROMACHE. Cassandra, hívd atyám', beszélje le.

(Kassandra el.)

HEKTOR. Ne, kis öcsém, le a vértet, fiu:

Én bennem forr ma a küzdési vágy;

Te nőj és izmaid fejlődjenek,

Ne keresd még a harczok vézeit.

Le a fegyvert! Mit nézsz, derék fiu?

Megállok én Trojáért, érted is,

Magamért is.

TROILUS. Nagylelküségednek van egy hibája,

Mely az oroszlánt illeti meg inkább,

Mintsem az embert, bátya.

HEKTOR. És mi az,

Kedves Troilus? Nosza, feddj meg érte.

TROILUS. Ha a görög megfogva, térdre hull

Fényes kardodnak suhogó szelére,

Te felköltöd s kegyelmet adsz neki.

HEKTOR. Oh, az dicső mulatság.

TROILUS. Istenemre,

Bolond mulatság az, Hektor.

HEKTOR. Hogyan?

TROILUS. Oh, hagyd, az istenek szerelmeért,

Anyánkra e kegyes könyört, s ha egyszer

Kardot kötünk, üljön fel fegyverünkre
 A fene bosszú, s siessünk vele
 A kegyelemdőfést megadni, de
 Fékezzük a kegyelmet.

HEKTOR. Piha, vadság!
 TROILUS. Ha harc, legyen harc, Hektor.
 HEKTOR. Troilus,

Szeretném, ha nem harcolnál te ma.

TROILUS. Mi tarthat engem vissza? Sem halál,
 Sem engedelmesség, ha Mars maga
 Tüzes botjával vissza üzne most;
 Ha Hekuba s Priam, térdökre hullva,
 Véresre sirnák szemüket miattam;
 De még te sem fognád el útamat,
 Erős kardod' vetnéd bár ellenem;
 Nem, bátya, csak elestem.

Kassandra visszajön Priamussal.

KASSANDRA. Ragadd meg őt s erősen tartsd, Priam:
 Ő a te mankód, s ezt ha elhagyod,
 Mivel te rajta állsz, Troja pedig
 Te rajtad: minden összedül.

PRIAMUS. Fiam,
 Jer, jer, maradj. Nőd rosszat álmodott;
 Anyádnak is látása volt; hugod
 Balt jósola; magamat is olyan
 Rossz sejtelem kapott meg, hogy neked
 Megmondjam: ez a nap baljóslatu;
 Térj vissza, térj!

HEKTOR. Már Aeneas kiment
 És én néhány görögnek szót adék,
 Bajnok hitemmel, hogy velök ma reggel
 Találkozom.

PRIAMUS. Ha csak azért, ne menj.

HEKTOR. Szavam' nem szeghetem meg. Te tudod,
 Mily tisztelőd vagyok, kedves atyám;
 S hogy meg ne sértsem e viszonyt, bocsáss el
 Utamra inkább áldásoddal és
 Javallatoddal, semhogy róla tilts,
 Királyi Priamus.

KASSANDRA. Oh, ne bocsásd!

ANDROMACHE. Ne, ne, kedves atyám, ne!

HEKTOR. Andromache,

Haragszom rád. Szerelmedért, be innen!

(Andromache el.)

TROILUS. Ez a bűvös, csábult, álmodozó

Leány okozta mindezt.

KASSANDRA. Ég veled,

Kedves Hektor! Im, látom már halálot!

Miként sötétül el szemed! Miként

Foly véred el a tátongó seben!

Hah! Troja mint zug! Hekuba mint sikolt!

Hogy' jajgat Andromache bánatában!

Im, im, az örültség, téboly, zavar

Megannyi rémként összefutnak és

Rivallganak: Hektor meghalt, oda!

Oh, Hektor . . . oh!

TROILUS. El, el!

KASSANDRA. Isten veled!

De szelidebben. Vég bucsúm' fogadd:

Elveszted Troját, elveszted magad'. (Elmegy.)

HEKTOR. Meghatott e kiáltozás, királyom.

Menj, bátorítsd a várost: mink megyünk

A harczba; a hős tetteket dicséred fel,

Mik lesznek itt még estig, menj, beszéld el.

PRIAMUS. Az ég ótalmazzon, Isten veled

(Priamus és Hektor külön elmennek. Bιάadás.)

TROILUS. Hah! kezdődik. No most, gögös Diomed,

Keztyüm' kiváltom, vagy karom szakad. (Indul.)

Pandarus jön.

PANDARUS. Nem hallod, herczeg? Halldsza csak, uram.

TROILUS. No mit?

PANDARUS. Itt egy levél attól az árva lánytól.

TROILUS. Hadd nézzem!

PANDARUS. Ez a veszett aszkór, ez a semmirevaló
veszett aszkór úgy elkinoz; meg ennek a lánynak
ostoba esete; most ez, majd amaz; úgy látszik, rövid
nap elbúcsúzom. Hát még szememben a csúz és csont-

jaimban a fene köszvény, úgy, hogy már nem is gondolhatok mást, mint hogy meg vagyok átkozva. Mit ír?

TROILUS (olvas). Szavak, szavak! Nincs szivből egy Valóságban másutt járt az esze. [betű!

El a szélnek: szállj el s forogj te is!

Ámitással öntözné még szerelmem',

De szivibe mást ültetett helyettem.

(Elmennek külön.)

IV. SZÍN.

A trojai és görög tábor között. Csatazaj.

Thersites jön.

TERSITES. No döngetik már egymást: megyek, meg-nézem. Ez a képmutató, förtelmes buja Diomed csakugyan feltüzte annak a nyavalyás, őrzőgő trojai sihedernek keztyűjét sisakjára. Szeretném látni, hogy csapnak össze. Még az a számár trojai kölyök, ki ama rimát szereti, visszaküldheti ám ezt a keztyűs buta görög legényt ahhoz a buja, álnok személyhez, de keztyűtlenül. Amott vannak a furfangos és káromkodó állambölesesség képviselői: Nestor, e vén, bűdös, eger-rágta sajt; és a kutyaróka Ulysses, ki nem érdemes a kenyérhajra: ezek készítették fel politikából a felemás kutya Ajaxot a szintén felemás kutya Achilles ellen, úgy hogy most a kamasz Ajax kevélyebb, mint a kutya Achilles és nem akar ma harcolni. Tehát a görögök a barbárságot kezdik hirdetni, a politika pedig megbukott! Ha! itt jön a keztyűs, meg a másik is.

Diomedes jön. Troilus utánna.

TROILUS. Ne fuss: ha a pokolba ugranál is,
Nyomon követlek.

DIOMEDES. Nem futok, ne hidd.

A hátrálás még nem futás: csupán

Elővigyázatból vonultam el

A tulnyomó tömegeből. Most vigyázz!

THERSITES. Ne hagyd rimádat, görög! No most a rimáért troján! No most a keztyüt! No most a keztyüt!
(Troilus és Diomedes harczolva el.)

Hektor jön.

HEKTOR. Ki vagy, görög? Méltó vagy-e Hektorhoz? Van származásod és becsületed?

THERSITES. Nem, nem, én csak egy betyár vagyok; hitvány rágalmazó ficzkó; igazi piszkos bitang.

HEKTOR. Elhiszem, élj! (Hektor el.)

THERSITES. Istennek hála, hogy elhitted; de ezért az ijedséért törjön ki a nyakad! De mi lett a buja ficzkókkal? Talán elnyelték egymást; hogy' kaczag-nám ezt a csodát; pedig a bujaság csakugyan meg-emésztí magát. Fölkeresem őket. (Elmegy.)

V. SZÍN.

Ugyanott.

Diomedes és egy szolgál jönnek.

DIOMEDES. Eredj, szolgám, fogd Troilus lovát;
Ajándékozd e szép mént Kressidámnak.
Ajánld szépségének szolgálatom';
Megintém, mondd, a szerelmes trojánt,
S joggal vagyok lovagja most.

SZOLGA. Megyek! (Elmegy.)

Agamemnon jön.

AGAMEMNON. Fel, újra fel! A vad Polydamus
Elejté Menont; fattyu Margarelon
Elfogta Doreust és rázva rudját,
Felállá óriásként
Epistrophus és Cedius királyok
Hulláira. Polixenes oda.
Halálos sebben Thoas, Amphimach;
Patroklus meghalt, vagy fogoly; Palamed
Nehéz sebben és összetörve.

A rettentő Nyilas elrémiti
Sergünket. Csak siessünk, Diomed,
Vigyünk segélyt, vagy mind ide veszünk.

Nestor jön.

NESTOR. Vigyétek Achillhoz Patroklus testét;
A lomha Ajaxt hívjátok ki, ha
Szégyenbül is. Ezer Hektor van itt ma
A harcmezőn: most itt harcol lován,
A Galathén, s van véres munka, hajh!
Majd gyalog amott van és fut előtte,
Vagy minden elvesz, mint apró halak
A szörnyü czet előtt; ismét emitt,
S terül a szalma-népség rendre, mint
Kaszás előtt az ért vetés.
Itt, ott és mindenütt, öl és kegyelmez;
Kényét ügyessége akként vezérli,
Hogy tesz a mit akar, és tettei
A lehetetlennel határosak.

Ulysses jön.

ULYSSES. Ó, bátorság, urak! Nagy Achilles
Bosszút fogadva, átokkal, dühvel
Fegyverkezik. Patroklus sebei
Aludt vérét fölverték; egyesült
Mégbenitott myrmidonaival
S az orra vesztett, csonka, kéztelen had,
Hektort ordítva jó vele. Ajax is
Veszté barátját s tör habzó dühvel
A harcba, csak Troilust bögve, ki
Hihetlen dolgokat mivelt ma itt:
Támadva oly vak bátorsággal és
Oly vak szerencsével kibujva, mintha
Az ész daczára, mindent csak neki
Hagyott volna a sors megnyernie.

Ajax jön.

AJAX. Troilus, te pulya Troilus! (Elmegy.)
 DIOMEDES. Ott, ott!
 NESTOR. Úgy, tartsunk össze, úgy!

Achilles jön.

ACHILLES. Hol az a Hektor?
 Elő, elő, te csirkék ölyve, te!
 Tudd meg, mi az, a bosszus Achillesnek
 Elé kerülni! Hektor! Hol van ő?
 Csak Hektor kell nekem! (Elmennek.)

VI. SZÍN.

A harcztér más oldala.

Ajax jön.

AJAX. Troilus, te pulya, no bujj' elő!

Diomedes jön.

DIOMEDES. Én mondom: Troilus! Hol van Troilus?
 AJAX. S te mit akarsz vele?
 DIOMEDES. Megfeddeném.
 AJAX. Ha fővezér volnék, előbb tied
 Lehetne e tiszttem, mint ez a feddés.
 És mondom: Troilus! Hé, Troilus!

Troilus jön.

TROILUS. Ha! áruló Diomed! üsd elő
 Gaz képedet! Áruló, életeddel
 Lakolsz ma ménemért!
 DIOMEDES. Ha! te vagy az?
 AJAX. Hadd vivjak én veled: félre, Diomed!
 DIOMEDES. Csak nem bámúlok itt: ő az enyém.
 TROILUS. Jertek mindketten, álnok fajzatok.
 Vigyázzatok! (Elmennek harcolva.)

Hektor jön.

HEKTOR. Troilus az? Ó! jól vívsz, kis öcsém.

Achilles jön.

ACHILLES. Látlak tehát. Ha! Hektor! kard ki, kard!

(Vívnak.)

HEKTOR. Ha tetszik, hagyjuk abba.

ACHILLES. Megvetem

Udvariasságod', kevély troján.

Szerencséd, hogy kardom használva rég volt:

Annak köszönd, hogy oly soká nyugodtam

És vesztegeltem; de mindjárt adok

Jobb véleményt magamról. Addig is

Kergesd szerencsédet. (Elmegy.)

HEKTOR. Élj boldogul!

Oh volna csak pihentebb még karom,

Várnék reád. Mi baj, öcsém?

Troilus jön.

TROILUS. Ajax

Elfogta Aeneast: engedjük ezt?

Nem, a dicsőséges ég fényire,

Nem fogja őt elhurezolni, vagy én is

Oda veszek, vagy visszaviyom őt.

Végzet, halld meg szavam'! Nem bánom én,

Habár napom' ma itt bevégzeném! (Elmegy.)

Egy görög jön fényes fegyverzetben.

HEKTOR. Megállj, görög, épen kapóra jösz.

Nem állsz? Pedig tetszik fegyverzeted;

Kibontom rajtad és széjjelszedem,

De az enyém lesz. Nem maradsz, barom?

Csak fuss, de bőrödért üzlek nyomon. (Elmennek.)

VII. SZÍN.

Ugyanott.

Achilles jön a myrmidonokkal.

ACHILLES. Álljatok körül myrmidonaim,
 S figyeljetek reám. Kisérjetek
 A merre mégyek. Egyetlen csapást
 Se' tegyetek ; pihent erőtöket
 Kimélnetek kell. Majd ha föllelem
 A vérszopó Hektort, fogjátok őt
 Fegyver közé, kerítsétek körül,
 Aztán végezzetek kegyetlenül.
 Kövessetek! Utánam, emberek
 Nagy Hektor meghal, ez a végezet. (Elmennek.)

VIII. SZÍN.

Ugyanott.

Menelaus és Paris jönnek harczolva ; utánuk Thersites.

THERSITES. A rászedett férj meg a rászedő, egymás
 ellen. Nosza, bika! nosza eb! Csípd meg, Paris; rajta,
 ravasz verebem! Csípd meg, Paris! Mindjárt a bika
 győz. Vigyázz szarvaira, hó! (Paris és Menelaus el).

Margarelon jön.

MARGARELON. Fordulj, bitang, és vívj.

THERSITES. Ki vagy te?

MARGARELON. Priam fattyú fia.

THERSITES. Én is fattyú vagyok. Én szeretem a bi-
 tangokat; születésem bitang, növelésem bitang; bitang
 az elmém, bitang az erőm, szóval mindenben törvény-
 telen vagyok. Holló holló szemét nem vájja ki: miért
 tennék azt a bitangok? Vigyázz magadra: a harcz mi
 köztünk igen baljóslatú: mert ha egy rima fia har-
 czol egy rima miatt, az az igazságot kísérti. Élj bol-
 dogul, drusza!

MARGARELON. Vigyen el az ördög, gyáva fajzat!

(Elmennek.)

IX. SZÍN.

A harcztér más oldala.

Hektor jön.

HEKTOR. Kivül fényes, belül rohadt tetem,
Szép fegyvered most éltedbe került.
E napra már elég; pihenni vágyom:
Le kard! hízta ma jót, véren s halálon!
(Vértjét és fegyverét leteszi.)

Achilles jön a myrmidonokkal.

ACHILLES. Nézd meg, Hektor, hogy' száll alá a nap,
Hogy' üldi sarkán azt az undok éj:
Midőn a barna fátyol a napot
Elfedte, akkor véget ér napod.
HEKTOR. Fegyvertelen vagyok; tekintsd, görög,
Előnyödet.
ACHILLES. Ficzkók, fegyverre fel!
Ez az, a kit kerestem: rajta csak! (Hektor elesik.)
Így hullsz le, Ilium! így dőlsz le, Troja!
Itt fekszik izmod, csontod és szived.
Fel, myrmidon had! zúgd torokszakadva:
Achill sujtott s oda Hektor hatalma! (Hátrálót fúnak.)
Hah! hátrálás! s görög részről pedig.
MYRMIDON. Hátrálót fúnak a trojánok is.
ACHILLES. Az éj sárkány-szárnyal terül alá
S száll a had is szét éji árny gyanánt.
Félig jóllaktál, kardom, és noha
Többet kívánt éhed, enyhítve e
Kedves falattal, menj fekünni le!
(Kardját hüvelybe dugja.)
Lovam farkához kössétek a hullát,
A harczmezőn hadd hurezoltassam úgy át.
(Elmennek.)

X. SZÍN.

Ugyanott.

Agamemnon, Ajax, Menelaus, Nestor, Diomedes és mások csatarendben jönnek. Közel harczy zaj.

AGAMEMNON. Hah! hah! mi zaj van ott?

NESTOR. Csitt dobosok!

(Közel) Achilles, Achilles! Hektor megölte!

DIOMEDES. Achill megölte Hektort, azt zajongják.

AJAX. Ha úgy van is, nem kén' kérkednie:

Nagy Hektor volt oly hős, mint ökeme.

AGAMEMNON. Vonuljunk békén. Menjen egy követ

S Achillest sátorunkba hívja meg.

Ha e halál jelzi az istenek kegyét,

Nagy Troja úgy mienk s e bösz harcz véget ért. •

(Elvonúlnak.)

XI. SZÍN.

A harczytér más része.

Aeneas és trójai csapatok jönnek.

AENEAS. Állj! Még mi vagyunk a tér urai.

Huzzuk ki itt az éjt: ne menjen senki el!

Troilus jön.

TROILUS. Hektor megölte.

MIND. Hektor? Ég, segíts!

TROILUS. Meghalt; s a gyilkos a csufos mezőn

Lova farkán hurczolta át baromként.

Dühödj fel, ég! Végezd boszúd' hamar!

Ti istenek, kaczagjatok le ránk!

Csak arra kérlek, irgalmazzatok,

S ha vesznünk kell, sújtson le egy csapás!

AENEAS. Szívét veszed sergünknek így, uram.

TROILUS. Nem értesz engem, hogyha így felelsz;

Nem szólok én futásról, vagy halálról,
 Sem félelemről; sőt daczolni kell
 Minden viharral, mit föld és az ég
 Vesztünkre támaszt. Hektor halva van!
 Ki mondja meg Priamnak, Hekubának?
 A ki a vészbagoly nevet kívánja,
 Menjen s jelentse: Hektor halva van!
 Kővé változtatja Priamot e hír,
 Forrásokká s Nióbékké a nőket
 S leányokat; az ifjakat pedig
 Merev szobrokká. Ó, e hirre Troja
 Magán kívül lesz. El, el innen, el!
 Meghalva Hektor! Nincsen erre több szó.
 De mégis várakozzunk. — Hah! ti gaz,
 Utálatos sátrak, felütve frig
 Határainkon büszkén! bár Titán
 Támadjon ott oly gyorsan, mint lehet:
 Megrázzlak én, meg én! S te óriás
 Szájhős! kettőnk gyűlöletét a föld
 Minden távolsága se' zárja el!
 Üldözni foglak folyton, mint gonosz
 Lelkiisméret, melynek rémalakja
 Gyorsabb, mint örült képzelet. De fel,
 Vig indulót! Térjünk vigan Trojába,
 Derítse mély bűnkát a bosszu lángja.

(Aeneas és a sereg el.)

Troilus a mint indul, a más oldalon Pandarus jön.

PANDARUS. Ó halld csak, halldsza csak!

TROILUS. Félre, kufár! Gyalázat élteden,

Szegyen örökre rút emlékedem! (Troilus el.)

PANDARUS. Pompás orvosság köszvényes csontjaimra.
 Ó, világ, világ! Így vetik meg a szegény közbenjárót!
 Ó árulók és kerítők! mily szívesen felhasználnak és
 mily szívtelenül jutalmaznak! Miért vetnek úgy meg
 a siker után? Melyik vers is illik erre?

Lássuk csak:

Addig dong a dongó is vidáman,
 Mig fulánkja és a méze meg van,

De ha egyszer beszakadt fulánkja,
Oda méze, oda vig danája.

Jegyezzétek föl ezt, ti szegény húskereskedők, ágya-
tok kárpitjára.

Most pedig, sorsosim, házamhoz jőjetek,
Kisírni egészen félig sirt szemetek';
Vagy ha nincs könyetek, sohajtni is szabad,
Habár nem értem is, de csúzótok miatt.
Hugaim, öcsém, a kapufélfárul,
Egy pár hónap mulva itt hagylak árvákul;
Most is eltestálnék, de csak attól félek,
Winchester ludjai nagyba' sziszegnének.
Majd ha elpusztulok, elnyugoszom, végül,
Nyavalyáim' nektek hagyom örökségül. (Elmegy.)

ATHÉNI TIMON.

FORDITOTTA

GREGUSS ÁGOST.

Személyek.

TIMON, athéni nemes.
LUCIUS, }
LUCULLUS, } hízelgő urak.
SEMPRONIUS, }
VENTIDIUS, Timon egyik álbarátja.
APEMANTUS, durva bölcsész.
ALCIBIADES, athéni hadvezér.
FLAVIUS, Timon kulesárja.
FLAMINIUS, }
LUCILIUS, } Timon inasai.
SERVILIUS, }
CAPHIS, }
PHILOTUS, }
TITUS, } Timon hitelezőinek inasai.
LUCIUS, }
HORTENSIUS, }
Timon két hitelezője, Varro és Izidor inasai.
Cupido és álcások.
Három idegen.
Költő, festész, ékszerész és kalmár.
Athéni öreg. Apród. Bolond.
PHRYNIA, } Alcibiades szeretői.
TIMANDRA, }

Urak, tanácsosok, tiszték, katonák, tolvajok és kísérek.

Történik Athénben s a szomszéd erdőben.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Athén. Csarnok Timon házában.

*A költő, festész, ékszerész, kalmár és mások
külön-külön ajtókon jönnek.*

KÖLTŐ. Adj' Isten.

FESTÉSZ. Örvendek, hogy jól vagy.

KÖLTŐ. Oly rég

Nem láttalak már. Hány hét a világ?

FESTÉSZ. Mával is kevesebb.

KÖLTŐ. Tudjuk. De nincs-e,

Valami különösebb, ritka ujság,

A krónikákban hallatlan? — Jóság büve!

Hatalmad gyűjté össze mind e lelket

Szolgálatul. A kalmárt ismerem.

FESTÉSZ. Én mind a kettőt: amaz ékszerész.

KALMÁR. Derék egy úr!

ÉKSZERÉSZ. De már az bizonyos.

KALMÁR. Nincs mása! Mintha idomítva volna

Fáradhatatlan s örökös adásra:

Ő valamennyin túltesz.

ÉKSZERÉSZ. Ím egy ékszer —

KALMÁR. Kérlek, mutasd meg. Timon úrnak úgy-e?

ÉKSZERÉSZ. Ha becsüjét helyesli. No de hát —

KÖLTŐ (szavalva). A ki jutalmért a hitványt dicsérte,

Ama szerencsés vers hírének árt,

Mely a jelesről méltán énekel.

KALMÁR. Alakja szép.*

ÉKSZERÉSZ. S mi dús! Nézd csak vizét.

* Az ékszert dicsérik.

FESTÉSZ. Hogy lelkesít e mű, e nagy urunknak
Tett hódolat!

KÖLTŐ. Csak úgy kicsusszantottam.

Költészetünk, mint mézga, ott szivárog,
A honnan él: a tűz csak ütve tör
Ki a kovából; a mi szende lángunk
Magát szüli s folyamként fut a parttól,
A melybe ütközött. — Hát ez mi, nálad?

FESTÉSZ. Festmény. — Mikor fog könyved megjelenni?

KÖLTŐ. Nyomban, mihelyt azt néki bémutattam.
— Hadd lám a képet.

FESTÉSZ. A kép jó.

KÖLTŐ. Az ám!

Ez itt be jól, fölségesen kiválik.

FESTÉSZ. Megjárja.

KÖLTŐ. Pompás! Hogy beszéli e kecs
Öntermetét! Mily lelki hatalom
Lövell e szemből! Mennyi képzelem
Mozog ez ajkon! Szinte tolmácsoljuk
E néma tartást.

FESTÉSZ. Az életet majmolja csinosan.

Hát e vonás jó?

KÖLTŐ. A természetet

Leczkézi, mondom: művész verseny éled
Mind e vonásban, s előbb mint az élet.

(Tanácsosok mennek keresztül a színen.)

FESTÉSZ. Hogy' járnak ezen úrhoz!

KÖLTŐ. Athén tanácsosi: a boldogok!

FESTÉSZ. Ni, mégis!

KÖLTŐ. Lám, hogy' tolúl, hogy' árad itt a vendég.

Durva művemben alkoték oly embert,
Kit fölkarolva, legbővebben ellát
Ez alvilág: szabad irányomat nem
Gátolja semmi részlet; az önállón
Halad viaszkom széles tengerén;
S röptömnek egy pontját sem mérgezi
Czélzott gonoszság; sasként szárnyal az,
Bátran, előre, nem hagyván nyomot.

* A régiek viaszos táblára irtak.

FESTÉSZ. Hogy' értsenek?

KÖLTŐ. Majd föltárom neked.

Látod, hogy minden rendű s lelkű ember
 (A csalfa és ledér szintűgy, miként
 A szigorú s komoly) szolgálatát
 Ajánlja Timon úrnak: dús vagy, on,
 Kapcsolva kedves, jó természetéhez,
 Minden szívet meghódít s elsajátít,
 Hogy őt szeresse és szolgálja: s nem csak
 Tükörbe' készült képű hizelkedők,
 De Apemant, kinek fő élve önutálat,
 Előtte térdet hajt s békén megy el,
 Boldog, ha Timon bölintott felé.

FESTÉSZ. Beszélgetésben láttam őket.

KÖLTŐ. Fortúna trónját kellemes, magas
 Halomra helyezém: a hegy tövében
 Minden nemű és módu nép sorakszik,
 Fáradva, hogy a gömbnek domborán
 Emelje állását; s mindnyája közt,
 Kik szemök' az uralgó nőre szegzik,
 Egyikre Timon természetét ruházom:
 Fortúna ivor keze őt felinti,
 És kegye által versenytársi menten
 Szolgái lesznek.

FESTÉSZ. Czélszerű egy eszme.

E trón, Fortúna, e halom, s az egy,
 A lent maradtak közül felhivott,
 Fejét a meredeknek hajtva, hogy
 Felkapjon a szerencséhez: nekünk is
 Jó, úgy hiszem, képül.

KÖLTŐ. Ne csak. Vigyázz.

Ők mind, imént pajtási (némelyik
 Különb is nála), immár csak utána
 Járnak, tisztelgve töltik csarnokit,
 Áldozva sugdosnak fülébe, szentnek
 Tekintik kengyelét, sőt a szabad
 Léget kegyéből szivják.

FESTÉSZ. Ejnye! Hát még?

KÖLTŐ. Ha, változó szeszélyiben, Fortúna
 Lerúgja volt kegyenczét: hívei,

Kik — négykézláb is — törtek fel utána
 A hegytetőre, hagyják őt lecsúszni,
 S hanyatlásában nem kíséri egy se'.
 FESTÉSZ. Közönséges dolog. Erkölesi képet
 Ezrével is mutathatok, mely ilyen
 Fortúnaféle gyors csapást velősben
 Fest, mint a szó. De jó lesz bémutatnod
 Timonnak, a mit bárki szeme látott:
 A főt le, lábat föl.

*Harsonaszó, Timon jó kísérettel; Ventidius inasa
 beszél vele.*

TIMON. Ö fogva, mondd?
 VENTIDIUS INASA. Az, uram. Őt talenttel tartozik;
 Vagyona szűk, hitelezői szigorúk:
 Azért becses irásodat szeretné
 Azokhoz, a kik elzárták. Ha ez nincs,
 Reménye vész.

TIMON. Nemes Ventidius! Jó.
 Nem vagyok olyan, hogy, ha rám szorúlnak,
 Barátimat lerázzam. Oly nemesnek
 Ismerem őt, ki méltó a segélyre.
 Meg is lesz ez: lerovom tartozását,
 S kiszabadítom.

VENTIDIUS INASA. Örök hálára készted.

TIMON. Tisztelem. A váltságot küldöm. És kérd,
 Hogy látogasson meg, mihelyt szabad.
 Mert nem elég a gyengét fölsegíteni,
 Kell támogatni is. Isten veled.

VENTIDIUS INASA. Az isten áldja meg nagyságodat. (El.)

Egy athéni öreg jó.

ÖREG. Hallgass meg, Timon!

TIMON. Rajta, jó atyus.

ÖREG. Van egy Lucilius nevű cseléded?

TIMON. Van. Mi bajod vele?

ÖREG. Nemes Timon, hivasd magad elé.

TIMON. Kiséretemben van? — Lucilius!

Lucilius jó.

LUCILIUS. Nagysád szolgálatára, itt vagyok.

ÖREG. Ez a legény, uram, ez inasod
Estenden házamhoz jár. Kis koromtól
Szerettem gazdálkodni, s vagyonom
Tisztesb egy örökösre érdemes,
Mint a ki tányért hordoz.

TIMON. Nos, tovább?

ÖREG. Csak egy leányom van, más rokonom nincs,
A kire szerzeményem' hagyhatom.
Szép lány, egyik legifjabb eladó,
És drága pénzen, legjobb mód szerint
Neveltetem. De szolgád im szerelmét
Kisérti. Kérlek, nemes úr, te is tiltsd
Találkozásukat; magam hijába
Beszéltem.

TIMON. Ő becsületes fiú.

ÖREG. Maradjon is hát az, Timon; jutalmát
Becsületeségében lelje föl
S ne vigye lányom'.

TIMON. Szereti a lányka?

ÖREG. Ifjú s fogékony. Önnön egykori
Indulatinkból tudjuk, mily szeles
A fiatalság.

TIMON (Luciliushoz). Szereted a lányt?

LUCILIUS. Igen, uram, s ő szívesen fogadja.

ÖREG. Ha egyezésem nélkül megy férjhez, tanúim
Az istenek, világ koldúsi közzül
Választok örököst, s őt mindenemből
Kitagadom.

TIMON. Hát ha hozzá való
Mátkával egyesül, mit adsz neki?

ÖREG. Három talentet most; végtére mindent.

TIMON. Ez ifjú régen szolgál engemet,
S javára kissé megerőködöm;
Ez emberi kötély. Add néki lányod':
Mit ő kap, ellensúlyzom a fiúnál,
Hogy ugyanannyit nyomjon.

ÖREG. Nemes úr,

Kösd le becsületed': s a lány övé.

TIMON. Csapj föl! Becsületemre, szómnak állok.

LUCILIUS. Alásan köszönöm. Jószág, vagyon

Sohse kerüljön a kezem alá,

Hogy azt ne nézzem a tiédnek! (Lucilius s az öreg el.)

KÖLTŐ. Uram, fogadd munkámat, s élj sokáig!

TIMON. Ah, köszönöm. Mindjárt lesz szóm veled;

Ne menj el. — Hát te mit hoztál, barátom?

FESTÉSZ. Festményt, uram. Kérlek, fogadd el.

TIMON. A képeket szívesen fogadom.

A kép leginkább a valódi ember:

Miót' a gazság vásárt üz valónkkal,

Külszín az ember; a festmény pedig

Mindenkor az, a mit mutat. Müved

Tetszik nekem; s hogy' tetszik, megtudod.

Kiséretemben várj, míg majd beszélünk.

FESTÉSZ. Áldjon az ég!

TIMON. Isten veled. Kezed'.

Együtt ebédelünk. — Nos, ékszerednek

Ártott a becslés.

ÉKSZERÉSZ. Hogyhogy! becsmérelték?

TIMON. Sőt túlon túl dicsérték. Hogyha úgy

Venném meg azt, a mint magasztalák,

Végkép ki lennék fosztva.

ÉKSZERÉSZ. Ára olyan,

Hogy eladó megadná. De tudod,

Efféle holmit, változván ura,

A birtokos szerint becsülnek; és hidd,

Értéke nő, ha nagysád viseli.

TIMON. Jó gúny.

KALMÁR. Nem az, uram. E nyelv közös:

Mindenki azt beszéli.

TIMON. Lám, ki jő itt.

Szidás kell-é tinektek?

Apemantus jő.

ÉKSZERÉSZ. Tűrjük azt

Nagysáddal együtt.

KALMÁR. Ő senkit se' kímél.

TIMON. No, nyájas Apemantus, jó napot.

APEMANTUS. Mig nyájas l'endek, tartsd meg jó napod';

Ha te kutyád léssz, s e gazok erényesek.

TIMON. Miért nevezed őket gazoknak? Hisz nem ismèred.

APEMANTUS. Hát nem athéniek?

TIMON. Azok.

APEMANTUS. Úgy nem bánom szavamat.

ÉKSZERÉSZ. Engem ismersz, Apemantus.

APEMANTUS. Tudod, hogy ismerlek; neveden szólítottalak.

TIMON. Büszke vagy, Apemantus.

APEMANTUS. Főleg arra, hogy nem hasonlítok Timonhoz.

TIMON. Hová vagy indulóban?

APEMANTUS. Egy becsületes athéninak akarom kivenni agya velejét.

TIMON. Az olyan tett, a miért meg kell halnod.

APEMANTUS. Meg, ha semmittevésért halált mond a törvény.

TIMON. Hogy' tetszik neked ez a festmény, Apemantus?

APEMANTUS. Nagyon, mert ártatlan.

TIMON. Nem jól munkált, a ki festette?

APEMANTUS. Jobban munkált, a ki a festészt csinálta; pedig ez ugyan piszkos egy munka.

FESTÉSZ. Kutyá!

APEMANTUS. Anyád fajombeli. Vaj mi ő, ha én kutya vagyok?

TIMON. Ebédelsz-e velem, Apemantus?

APEMANTUS. Nem; nem eszem urakat.

TIMON. Ha azt ennél, megharagítanád a nőket.

APEMANTUS. Oh, azok esznek urakat; s az terheli meg a hasokat.

TIMON. Mosdatlan czélzás.

APEMANTUS. Mosd meg és tartsd meg fáradságodért.

TIMON. Hogy' tetszik neked ez az ékszer, Apemantus?

APEMANTUS. Nem oly jól, mint az őszinte szó; pedig az egy fillérjébe sem kerül az embernek.

TIMON. Mit gondolsz, mennyit ér?

APEMANTUS. Nem ér annyit, hogy gondoljak vele. —
No, költő?

KÖLTŐ. No, bölcsész?

APEMANTUS. Hazudsz.

KÖLTŐ. Hát nem vagy az?

APEMANTUS. De igen.

KÖLTŐ. E szerint nem hazudok.

APEMANTUS. Hát nem vagy költő?

KÖLTŐ. De igen.

APEMANTUS. E szerint hazudsz. Pillants utolsó művedbe, a hol őt érdemes férfinak képzeled.

KÖLTŐ. Az nem képzelet; ő igazán az.

APEMANTUS. Az igaz, érdemes rád, és hogy megfizessen munkáért: a ki szereti a hízelgést, érdemes a hízelgőre. Egek, ha én úr volnék!

TIMON. Ugyan mit cselekednél akkor, Apemantus?

APEMANTUS. Ugyanazt, a mit Apemantus most cselekszik: teljes szívemből gyűlölném az urat.

TIMON. Micsoda! tenmagadat?

APEMANTUS. Enmagamat.

TIMON. Miért?

APEMANTUS. Mert uraságomban nem lennék többé haragos kedvű. — Nem vagy te kalmár?

KALMÁR. Az vagyok, Apemantus.

APEMANTUS. Veszítsen el a kereskedés, ha az istenek nem teszik!

KALMÁR. Ha a kereskedés teszi, az istenek teszik.

APEMANTUS. A kereskedés istened: hát istened veszítsen el!

Harsonaszó. Egy inas jő.

TIMON. Mit harsonáznak?

INAS. Ez Alcibiades, vagy húsz lovassal,
Bajtársival.

TIMON. Ti, kérlek, menjetek

Fogadni, s kalaúzoljátok hozzánk.

(Néhányan a kíséretből el.)

Te itt ebédelsz. Mig meg nem köszöntem,

Ne menj; s ha meglesz az ebéd, a festvényt

Mutasd. — Örülök látni arcotok'.

Alcibiades, társaságával jó.

Barátom, üdvözöllek!

APEMANTUS. Úgy. No, jertek! —

Köszvény zsugorítsa és szárazsza hajlós

Tagjaitok'! — Mi szűk a szeretet

Ez édes gaznép s ennyi bók között! —

Az ember elfajult majommá.

ALCIBIADES. Tűrtetted vágyam', s éhemben alig

Birok veled betelni.

TIMON. Üdvözöllek.

És mielőtt elválnánk, jó időt

Mulatva töltünk. Kérlek, jőjjetek be.

(Mind el, Apemantuson kívül.)

Két úr jön.

1. ÚR. Mennyi az idő, Apemantus?

APEMANTUS. Ideje már a becsületességnek.

1. ÚR. Hisz annak folyvást ideje van.

APEMANTUS. Annál kárhözottabb vagy te, hogy folyvást elmulasztod.

2. ÚR. Mégy-e Timon úr lakomájára?

APEMANTUS. Megyek, megnézni, az étek hogyan tömi a gazokat s a bor hogyan hevíti a bolondokat.

2. ÚR. Jó egészséget, jó egészséget!

APEMANTUS. Bolond vagy, hogy két jó egészséget kívánsz nekem.

2. ÚR. Miért, Apemantus?

APEMANTUS. Egyet magadnak tarthattál volna, mert én egyet sem kívánok neked.

1. ÚR. Akaszd föl magad'.

APEMANTUS. Nem én. A te kívánságodra semmit sem teszek; kérelmeskedjél barátodnál.

2. ÚR. Félre, békétlen kutya! vagy elrúglak.

APEMANTUS. Kutyaképen kerülöm a szamar lábát. (El.)

1. ÚR. Az emberiség ellenese ő.

Nem jösz izlelni Timon szívességét?

Tulhajtja ő a jóság legjavát.

2. ÚR. Ömleszti! Plutus, a pénz istene,

Kulcsárja csak: nincs oly érdem, hogy azt
Hétszer ne váltaná meg; sem ajándék,
Hogy az adót ne érje oly viszonzás,
Mely tulatesz minden rendes lerováson.

1. ÚR. Még senkit ily nemes szív nem vezérlett.
2. ÚR. Éljen sokáig boldogan! — Megyünk be?
1. ÚR. Társad leszek. (Mindketten el.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Díszterem Timon házában.

Harsogó zenét fújnak. Nagy lakomát tálalnak. Flavius és mások várnak. Aztán jönnek: Timon, Alcibiades, Lucius, Lucullus, Sempronius és más athéni tanácsosok, Ventidius-sal s kísérettel. Végül mindnyájok után Apemantus állít be, szokása szerint boszúsan.

VENTIDIUS. Nemes Timon, tetszett az isteneknek
Atyám koráról emlékezniök,
S hosszú békére hívták. Boldogan
Ment el, s dusan hagyott itt engem: én hát,
Kit hála ereje köt nagy szivedhez,
Talentidet, mik megszabadítottak,
Kettőzve, hálás szolgád, vissz'adom.

TIMON. Korántse, jó Ventidius! Csalódom
Szeretetemben; én örökre adtam.
Nem igazán ad, a ki visszavesz.
Bár úgy tesz a főrend, nyomaiba
Ne lépünk: dúsnál szép csak a hiba.

VENTIDIUS. Fenkölt kedély!

TIMON. Urak, ne! A szertartás
Csak arra készült, hogy a halvány tettnek
Fényt kölcsönözzön. Meddő bók a jót,
Bár téve sincs még, bánja s visszavonja,
Igaz barátság nem szorul reá.
No, kérlek, üljetek le. Kedvesebbek
Vagytok javamnak, mint javam nekem. (Leülnek.)

1. ÚR. Uram, mi mindig azt vallottuk —

APEMANTUS.

Ej!

Vallottatok? s nem vagytok fölakasztva?

TIMON. Oh, Apemantus! — Üdvözöllek.

APEMANTUS. Ne üdvözölj. Úgy jöttem, hogy dobass ki.

TIMON. Phű! durva vagy: hangulatod nem illik

Emberhez és erősen megrovandó, —

Mondják, urak, hogy: Ira furor brevis est;

De ez az ember mindig haragos —

Teritsetek külön asztalt neki:

Mert sem neki nem kell a társaság,

Sem ő a társaságba nem való.

APEMANTUS. Kárát te vallod, Timon, ha marasztasz:

Én figyelek; figyelmeztetlek erre.

TIMON. Nem gondolok veled; athéni vagy: azért Isten hozott. En magam nem akarok hatalmaskodni: kérlek, egyél, s étkem némitson el.

APEMANTUS. Megvetem étked': torkomon akadna,

Mert nem hiszelgek néked. Istenek,

Be sokan eszik Timont, s mégse látja!

Fáj látnom, annyian hogy mártogatják.

Falatjokat egy ember véribé:

És ő, az örült, még biztatja őket!

Hogy ember emberben bizik, csodálom.

Jobb, hogy ha kést a vendég sohse' kap:

Jó enni úgy, s megélni biztosabb.

Van példa rá. A ki mellette ül,

Megosztja kenyerét s egészségére

Üriti ki a közös serleget,

Legkészebb őt megölni. Megesett.

Volnék nagy úr, nem innám lakomán,

Nehogy kitessek, torkom rést hol ad.

Ha úr iszik, vértezze föl nyakát.

TIMON. Uram, egészségedre! S add körül.

2. Úr. Adasd emerről, jó uram.

APEMANTUS. Adasd emerről! Derék fiú! Hogy megvigyázza az adományt. Mind ez az egészség Timont és vagyonát megbetegíti.

Ez, gyöngé arra, hogy bűnös legyen,

Becsületes víz, kitsem hagyva sárban:

Ez, s étkem, egyformák, össze nem vesznek.

Lakmáros góg nem hálál isteneknek.

Nagy ég, nekem nem kell vagyon ;
 Csak magamért imádkozom.
 Engedd, oly dőre ne legyek,
 Hogy hígyek ember-eskünek ;
 Rimának, ha könyben ázik ;
 Kutjának, ha húnyni látszik ;
 A foglyárnak, fogva lévén ;
 A barátnak, szükség révén.
 Amen. Hát együnk :

Dúsnak bűn, gyökér nekünk. (Eszik, iszik.)

Kedves egészségedre, Apemantus !

TIMON. Alcibiades vezér, a te eszed most úgy-e a táborban jár ?

ALCIBIADES. Eszem mind csak azon jár, barátom, hogy szolgálatodra legyen.

TIMON. Jobb szeretnél ellenséget reggelizni, mint bárataiddal ebédelni.

ALCIBIADES. Ha vére csurog, nincs jobb étel az ellenségnél : a legjobb barátomnak ilyen lakomát kívánok.

APEMANTUS. Vajha tehát ez a hízelkedő mind ellenséged volna, hogy leölnéd s meghínál engem rájok.

1. ÚR. Vajha csak oly szerencsések lehetnének, uram, hogy valaha szívünkre szorúlnál, hadd mutatnók ki némileg buzgóságunkat: örökre ki volnánk elégítve.

TIMON. Oh ne is kételkedjeteK, jó barátim, hogy az istenek gondoskodtak arról, hogy nagy segítségemre legyetek : máskülönben minek volnátok barátaim ? miért viselnétek ezek közül e jóságos czímet, ha nem volnátok szívem fő birtoka ? Többet mondtam én rólatok magamnak, mint a mit ti, szerényen, saját javatokra fölhozhattok ; s ennyire jót is állok értetek. Oh istenek ! gondolom magamban, mi szükségünk barátra, ha soha sincs rá szükségünk ? Hisz valamennyi élő teremtés között ő volna a legszükségtelebb, ha sohasem szorúlnánk rá ; hasonlítana az édes hangszerhez, mely szekrényében függ s magának tartja zenéjét. Azért gyakran óhajtottam szegényebb lenni, hogy közelebb férkezzem hozzátok. Arra születünk, hogy jót tegyünk ; s mondhatunk-e valamit inkább és igazabban a magunkénak, mint barátink kincseit ? Oh mily

drága vigasz, hogy annyi, mintegy testvérünk van, a kik egy a más vagyonával rendelkeznek. Oh öröm, mely meg sem születhetett, már elhal! Szemem nem tarthatja vizét: hogy elfelejtsétek hibáját, ime felköszöntlek.

APEMANTUS. Könyeiddel itatod őket, Timon.

2. ÚR. Szintígy fogant szemünkben az öröm,
S a perczen ott termett, miként a magzat.

APEMANTUS. Hó! nevetem, hogy fattyu az a magzat.

3. ÚR. Elhidd uram, nagyon megindítottál.

APEMANTUS. De nagyon ám! (Harsona szól.)

TIMON. E harsonázás mit jelent? — Mi az?

Inas jő.

INAS. Nagyságod engedelmével, valami hölgyek szeretnének bejönni.

TIMON. Hölgyek! Mi kell nekik?

INAS. Előfutárjok is érkezett, uram: annak tisztje bejelenteni kívánságukat.

TIMON. Bocsásd be, kérlek.

Cupido jő.

CUPIDO. Üdv néked, érdemes Timon, s azoknak,

Kik kegyed' izlelik! — Mind az öt érzék

Védnökeül vall téged; s szabadon jő

Hódolni dús szivednek. Asztalodtól

Iny, szag, tapintás, fül jóllakva kelnek;

Mi élvezet adni jöttünk most szemednek.

TIMON. Mind üdvözöllek. Nyájasan kell őket

Fogadni. Zene, te is üdvözöld. (Cupido el.)

1. ÚR. Láthat'd, uram, hogy mennyire szeretnek.

Zene. Cupido újra jő, amazonokul álcázott nőkkel, kik lantolnak és tánczolnak.

APEMANTUS. Hajrá! Mi hívság sodra zúdul erre!

Tánczolnak! Örült nők ezek.

Ily örülés e világi dicsőség,

Mint ez a fény olaj- s gyökérhez képest.
 Magunk leszünk bolondok, hogy mulassunk ;
 Bőven hizelgünk, hogy kiszívjuk azt,
 A kire, ha elagg, a szivadékat
 Bósz és irigy méreggel visszaköpjük.
 Ki él, hogy meg ne rontsák, vagy ne rontson ?
 S ki hal meg úgy, hogy sírba ne vigyen
 Egy-egy rugást barátság fejében ?
 Félek, hogy a ki tánczol most előttem,
 Egykor tapos még rajtam : ez kijut.
 Ha lemegy a nap, zárják a kaput.

(Az urak, nagyon tisztelkedve Timonnak, fölkelnek az asztaltól, s hogy kedv-
 telésőket tanúsítsák, mindenik egy-egy amazont választ, s mindnyáján párjá-
 val tánczolva, harsogó zene mellett egy vagy két víg fordulót tesznek, aztán
 elhagyják.)

TIMON. Szép nők, ti élveinknek kellemet,
 S mely félig oly szép s kedves nem vala,
 Mulatságunknak csint is adtatok ;
 Becsét s vidor fényét növelve, engem
 En-ötletemmel mulattatok :
 Mindezekért hálával tartozom.

1. Nő. Uram, te csak jó oldalunk' fogod föl.

APEMANTUS. Biz azt: mert rossz oldaluk csúnya, s
 kétlem, hogy föl lehessen fogni.

TIMON. Csekély ebéd vár, hölgyeim, reátok :
 Hát parancsoljatok.

A Nők. Nagyon köszönjük.

(Cupido s a nők el.)

TIMON. Flavius !

FLAVIUS. Uram !

TIMON. Kis ékszerládám' hozd ide.

FLAVIUS. Hozom. (Félre.) Megújra ékszer kell neki !

Nem szeghetem kedvét ; szólnék különben ;

És kéne is : ha minden ki lesz vetve,

Maga szeretné szegni, csak lehetne.

Be kár, hogy a jó hátra nem tekint,

Hogy szíve által ne szenvedne kint.

(Elmegy, meg visszatér a szekrényvel.)

1. ÚR. Hol vannak embereink ?

INAS. Itt, uram, készen állnak.

2. ÚR. Lovainkat!

TIMON. Egy szóra még, barátim! — Nézd, uram,
Én arra kérlek, tisztelnél meg avval,
Hogy im ez ékszernek becsét emeld:
Fogadd el és viseld azt, kedves úr.

1. ÚR. Már oly sok adományodat vevém.

MIND. Mi is! mi is!

Inas jő.

INAS. Uram, imént szállott le több nemes

Tanácsbeli, ki látogatni jő.

TIMON. Szivesen üdvözlöm.

FLAVIUS. Nagysád, esengek,

Engedj egy szót: közlül érdekel.

TIMON. Közlül? Úgy hát máskor hallgatom meg.

Most láss a vendégfogadás után.

FLAVIUS (félre). Az bajos ám!

Másik inas jő.

2. INAS. Lucius úr, buzgó szeretetében,

Ajándokul küld a nagyságos úrnak

Ezüst szerszámu tejszín négy lovat.

TIMON. Szépen köszönjük. Az ajándokot

Harmadik inas jő.

Méltón fogadjátok. — No hát, mi ujság?

3. INAS. Nemes Lucullus úr nagysád társaságát kéri
holnapi vadászatára, s két pár agarat küld nagysá-
godnak.

TIMON. Együtt vadászunk. Ne vegyétek át

Illó viszonzás nélkül.

FLAVIUS (félre). Mi lesz ebből?

Gondoskodást, dús adományt parancsol,

S mindezt üres fiókból.

Nem nézi erszényét; s nem engedi

Föltárnom, szive mily koldus neki,

Hogy nincs hatalma, vágyát teljesíteni.

A mit ígér, úgy meghaladja módját,
 Hogy csak rovásra szól, s minden szava
 Egy-egy adósság, melyért kamatot
 Sziveskedik fizetni; földje zálog.
 Bár szép szerént elhagyhatnám e tisztet,
 Mig rá nem kényszeritnek!
 Jobb, hogyha nincs barát, ki veled él,
 Mint, hogyha van rosszabb az ellennél.
 Vézrik az úrért szívem. (El.)

TIMON. Magatokkal
 Bántok rosszul, érdemtek' kicsinyítve.
 Im, egy baráti apróság, uram.

2. ÚR. Ezt nem szokott hálával fogadom.

3. ÚR. Ő a tulajdon jószág!

TIMON. Eszembe jut, uram, hogy pejlovamról,
 Midőn minap rajt' ültem, kedvezőn
 Szóltál: tiéd az, minthogy megszeretted.

3. ÚR. Oh nemes úr, könyörgök, megbocsáss.

TIMON. Hidd szavamat; kellőn csak azt lehet
 Dicsérni, a mit kedvelünk; s barátim
 Kedvét a magaméval mérem össze.
 Én igazán mondom. Majd fölkereslek.

AZ URÁK. Senkit se' látunk szívesebben!

TIMON. Látogatástok, egyenkint s együtt, oly
 Kedves, hogy eleget nem adhatok.
 Hiszem, barátim közt országokat
 Is osztogathatnék és el nem unnám. —
 Te, Alcibiades, mint katona
 S így ritkanap dus, ingyen kapod azt:
 Mert a halál közt élsz és földjeid
 A csatatéren vannak.

ALCIBIADES. Csatakos föld.

1. ÚR. Mink hűn lekötelezve —

TIMON. Nektek én.

2. ÚR. Oly végtelen vonzalmunk —

TIMON. Mint enyém.

Gyertyát ide, több gyertyát!

1. ÚR. Legnagyobb üdv,

Dics és szerencse érjen, Timon úr!

TIMON. Barátimé vagyok. (Alcibiades, az urak, stb. el.)

APEMANTUS. Micsoda zaj!
 Hogy' hajlanak! ülepök hogy' kitolva!
 S e lábcsuszás a pénzt megérte volna,
 Mit érte adtak? Seprős a barátság.
 A csalfa lábát épnek sohse lássák!
 E jó bolondok bókba vetik üdvök'.

TIMON. Én, Apemantus, jó lennék tehozzád,
 Hahogy te nem volnál mogorva.

APEMANTUS. Nem kell nekem semmi: mert ha engem is megvesztegetnél, senki sem maradna, hogy gúnyoljon, s még többet vétkeznél. Oly hosszú ideje adakozol, Timon, hogy tartok tőle, magadat is kiadod rövid váltóra. Hát kell-é ez a lakomázás, pompázás, hivalkodás?

TIMON. No ha már a társaságot is szidni kezded, fölfogadtam, hogy rád sem nézek. Isten veled. Jer vissza jobb zeneszóval. (El.)

APEMANTUS. Úgy! Nem akarsz hallgatni most reám;
 Aztán se fogsz; elzárom mennyedet.
 Ember füle tanácsra oly süket,
 De hallgat hízelgő beszédeket. (El.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. Szoba egy tanácsosnál.

Egy tanácsos jő, kezében írományok.

TANÁCSOS. Varrótul új öt ezret, Izidortul
 Kilenczet vett; s az én előbbi pénzem:
 Az huszonöt. S ez az örült pazarlás
 Mégis foly? Ez nem tarthat így. Nem is tart.
 Ha kell arany, koldús ebét lopom csak
 S adom Timonnak: az eb aranyat ver.

Ha lovamat husz jobbért akarom
 Cserélni, azt is od'adom Timonnak,
 Nem kérve semmit: a ló menten ellik,
 S kész lovakat. Kapus nincs kapuján,
 Csak egy mosolygó ember, a ki minden
 Járókelőt behí. Nem tarthat. Észszel
 Nem mondható biztosnak helyzete. —
 Caphis! Caphis, hallod?

Caphis jő.

- CAPHIS. Tessék, uram.
- TANÁCSOS. Búj köpenyedbe: siess Timon úrhoz;
 Sürgesd a pénzem'. Holmi kifogással
 Ne hagyj bedugni szádat; sem ha mondja:
 «Tisztelem uradat» s — így — jobb kezével
 Megemeli sapkáját. Engem is, mondd,
 Szorítanak, s magaméból kell fizetnem.
 Napja lejárt; s bizván az ő megszegte
 Határidőben, csökkent hitelem.
 Tisztelet, becsület; de nyakamat
 Nem szeghetem, hogy meggyógyítsam ujját.
 Bajom halasztást nem tűr; s nem segíthet
 A hadonázó körmönfont beszéd,
 Csak haladéktalan megfizetés. Menj;
 Ölts mentül zaklatóbb tekintetet,
 Követelő pofát: mert tartok attól,
 Ha minden toll saját szárnyába jut,
 Timon, ki még most phœnixül ragyog,
 Csupasz sirályfi lesz. Eredj,
- CAPHIS. Megyek.
- TANÁCSOS. Megyek! Vidd a kötvényeket magaddal
 S tudj bé lejártokat.
- CAPHIS. Meglesz.
- TANÁCSOS. Eredj. (Mindketten el.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Csarnok Timonnál.

Flavius jő, kezében egy csomó számadás.

FLAVIUS. Nem bánja, s nem szünik! Oly botorul költ,
 Hogy azt se' nézi, mint vigye tovább,
 Sem a fecsérítés árját el nem állja.
 Nem veszi számba, mi kimegy; de arra
 Sincs gondja, mint folytassa. Jó szíve
 Ily oktalanná még kit sem teve.
 Jön a vadászatról: most kereken
 Szólok vele. Jaj, jaj!

Caphis s Izidor és Varro inasai jönnek.

CAPHIS. Varro, adj' Isten,
 Pénzért jössz?
 VARRO INASA. Úgy-e te is abba' jársz?
 CAPHIS. Én is. Te szintén, Izidor?
 IZIDOR INASA. Biz úgy.
 CAPHIS. Vajh mind ki lennének elégitve!
 VARRO INASA. Félek.
 CAPHIS. Itt jő az úr.

Timon, Alcibiades, urak stb. jönnek.

TIMON. Alcibiadesem,
 Mindjárt ebéd után rákezdjük újra. —
 Velem? Mi kell? (Caphishoz.)
 CAPHIS. Im egy adóslevél.
 TIMON. Adós! Hová való vagy, hé?
 CAPHIS. Athéni.
 TIMON. Menj hát a kulesáromhoz.
 CAPHIS. Megbocsásson
 Nagyságod, ő egy hónap óta már
 Mind új meg új napokra biztatott.
 Gazdám, nagy szükség által fölriasztva,
 Sürgeti a magáét, s kér alásan,

Hogy, mint nemes valódhoz úgyis illik,
Tégy eleget jogának.

TIMON. Jó, barátom.

Kérlek, keress föl holnap reggel ismét.

CAPHIS. Nem jó, uram —

TIMON. Lassabban, jó barátom.

VARRO INASA. Varro cselédje, nagysád —

IZIDOR INASA. Izidoré:

Gyors fizetésért könyörög alásan.

CAPHIS. Ha tudnád, hogy' meg van szorulva gazdám —

VARRO INASA. Hat hete, sőt már régebben, lejárt —

IZIDOR INASA. Kulcsárod, oh uram, elutasít;

És engem egyenest nagysádhoz küldtek.

TIMON. Hagyjatok békén. —

Tisztelt urak, csak menjete be, kérlek;

(Alcibiades s az urak el.)

Rögtön követlek. (Flaviushoz.) Jer ide. Hogy' állunk,

Hogy megszegett kötvények, rég lejárt

S le nem rovott adósságok miatt

Követelő zajgással rázudulnak

Becsületemre?

FLAVIUS. Uraim, bocsánat,

Ily ügyre alkalmatlan az idő;

Ebéd utánig szünjék sürgöléseitek,

Hogy értesítsem nagyságát, miért nem

Fizettelek ki.

TIMON. Úgy, barátim, úgy.

Jól tartsad őket. (El.)

FLAVIUS. Közeledjete. (El.)

Apemantus és egy bolond jő.

CAPHIS. Megálljatok; ihol jön a bolond, Apemantus-
sal; tréfáljunk velök.

VARRO INASA. Akaszszák föl! Gyalázni fog.

IZIDOR INASA. Döghalál a kutyára!

VARRO INASA. Hogy' vagy, bolond?

APEMANTUS. Árnyékoddal beszélgetsz?

VARRO INASA. Nem hozzád szólok.

APEMANTUS. Nem ám; hanem magadhoz. (A bolondhoz.)
Gyerünk.

IZIDOR INASA (Varro inasához.) No neked már nyakadban
függ a bolond.

APEMANTUS. Dehogy! Hiszen te magadban állsz, még
nem függsz rajta.

CAPHIS. Hát melyik már a bolond?

APEMANTUS. A ki imént kérlette. — Szegény bolon-
dok, uzsorások cselédjei! kerítők az arany meg a szük-
ség között!

AZ INASOK. Mik vagyunk, Apemantus?

APEMANTUS. Csacsik.

AZ INASOK. Miért?

APEMANTUS. Mert tőlem kérditek, mik vagytok, s nem
ismeritek magatokat. — Szólj nekik, bolond.

BOLOND. Hogy' vagytok, urak?

AZ INASOK. Köszönjük a kérdést, jó bolond. Hogy'
van asszonyod?

BOLOND. Épen vizet tesz föl, hogy oly magatokféle
csirkéket megforrázzon. Szeretnélek látni Korinthban!

APEMANTUS. Jól van! Köszönöm.

Apród jő.

BOLOND. Nini, ehol jön asszonyom apródja.

APRÓD (a bolondhoz.) Hát hogy' vagyunk, kapitány? mit
csinálsz e bölcs társaságban? — Hogy' vagy, Ape-
mantus?

APEMANTUS. Szeretném, ha vessző volna szájamban,
hogy üdvösen felelhetnék neked.

APRÓD. Kérlek, Apemantus, olvasd el nekem e le-
velek címeit: nem tudom, melyik kinek szól.

APEMANTUS. Nem tudsz olvasni?

APRÓD. Nem.

APEMANTUS. E szerint kevés tudomány fog aznap el-
veszni, mikor fölakasztanak. Ez Timon úrnak szól;
ez Alcibiadesnek. Eredj. Fattyunak születélt, kerítő-
képen halsz meg.

APRÓD. Téged meg kutya kölykezett, s éhen döglesz,
mint a kutya. Ne felelj; már elmentem. (El.)

APEMANTUS. Így kerülöd el a kegyelmet is. Bolond te, elmék veled Timonékhoz.

BOLOND. Aztán ott hagysz?

APEMANTUS. Ha Timon honn marad. — Ti hárman úgy-e három uzsorást szolgáltok?

AZ INASOK. Azt; de bár ők szolgálnának bennünket!

APEMANTUS. Azt én is szeretném: úgy t. i. mint a hogy a hóhér szolgálja a tolvajt.

BOLOND. Ti három uzsorás emberei vagytok?

AZ INASOK. Azok, bolond.

BOLOND. Azt hiszem, nincs uzsorás bolond cseléd nélkül: asszonyom is az, s én vagyok a bolondja. A kik a ti gazdáitokhoz mennek kölcsönért, szomorúan érkeznek és vígan távoznak; de az én asszonyom házához vígan érkeznek és szomorúan távoznak. Mi ennek az oka?

VARRO INASA. Én megmondhatnám.

APEMANTUS. Ugyan mondd meg: hadd tiszteljünk latornak és gaznak; azért még sem lesz kisebb tiszteleted.

VARRO INASA. Mi a lator, te bolond?

BOLOND. Jó ruhás bolond, és valamennyire hasonló hozzád. Lélek: olykor mint úr jelen meg; olykor mint jogtudós; olykor mint bölcsész, a ki egy mesterséges tökélye mellett még kétszer tökélyes. Igen gyakran mint vitéz is. Ez a lélek általában minden alakban sétálgat, melyben az emberek nyolczvan meg tizenhárom év között föl-alájárnak.

VARRO INASA. Te nem vagy ám teljesen bolond.

BOLOND. Te sem teljesen bölcs: a mennyi bolondságom van neked, annyi ész hijával vagy te.

APEMANTUS. Ez a felelet Apemantushoz illet volna.

AZ INASOK. Félre, félre! Ihol jó Timon úr.

Timon és Flavius jönnek.

APEMANTUS. Jöszte velem, bolond, jöszte.

BOLOND. Nem mindig követem a szerelmezt, a bátyát, meg a nőt; a bölcsészt is néha. (Apemantus és a bolond el.)

FLAVIUS. Itt járjatok közel; mindjárt beszélünk.

(Az inasok el.)

TIMON. Elbámitasz. Hát mért előbb nem adtad
Helyzetemet tüzetesen élém,
Hogy úgy vethessem ki költségemet,
Mint módom engedé?

FLAVIUS. Több üres órán
Elkezdtém, ámde meg nem hallgatál.

TIMON. Ej, egyszer éltél tán az alkalommal,
Hogy rossz kedvemben elküldöttelek;
S ez a vonakodásom lett segéded,
Hogy magadat kimentsd.

FLAVIUS. Oh, jó uram!
Bár hányszor elhozám a számadást
S elédbe terjesztém: te félretetted,
Mondván, becsületemben lelted azt.
Ha kis ajándékért ennyit meg ennyit
Rendeltél adni, főmet rázva, sirtam;
Sőt, illemtörvényt sértve, kértelek,
Hogy markodat szűkebbre fogd. Nem egyszer
S nem is csekély feddésed' szenvedém,
Ha, vagyonod apálya s tartozásid
Nagy árja közt, intettelek. Habár most
Hallgatsz reám (későn!): ma tartozásid
Felét se' képes összes vagyonod
Fedezni.

TIMON. Add el minden földemet.

FLAVIUS. Mind zálogos; több lefoglalva s veszve;
S a maradék bajosan tömi száját
Jelen adósságinknak; a jövő
Gyorsan közelg; addig mi biztosít?
S végtére hogy' fog állni számadásunk?

TIMON. Földem kiterjedt Lacedæmonig.

FLAVIUS. Egy szó csak a világ, nagy jó uram!
S ha mint tiédet adhatnád oda:
Egy szóra oda lenne!

TIMON. Igazat szólsz.

FLAVIUS. Ha gazdaságomtól félsz, vagy csalástól,
Legpontosabb bírák elé idézz,
Vizsgáljanak meg. Áldjon úgy az ég:
Míg minden éléstár dúsan lakók
Zsákmánya volt; míg ittas-csurogtatta

Bort sirt a pincze ; míg minden teremben
Fénylett a gyertya, harsogott a dal :
Én is pazarló csappá változám
És szemem árja folyt.

TIMON. Kérlek, ne többet.
FLAVIUS. Oh istenek, mondám, mily bőkezűség!
Szolgák s parasztok hány dús falatot
Nyeltek az éjjel! «Ki nem Timoné?
Mely szív, fej, kard, erő, pénz nem övé?
Oh nagy, nemes, derék, királyi Timon!»
S ha vész a pénz, e dicséret vevője:
Vész a leh is, e dicséret szülője.
Dózs hozta, böjt viszi. Szálljon le csak
Egy téli köd: s a légy buvik.

TIMON. Ne szidj már :
Gonosz feccsérlés mégsem járt szivemben ;
Oktalanúl, nem nemtelenül adtam.
Mért sírsz? Te azt hiszed (méltatlanul),
Barátlan állok? Nyugtasd meg szived': ha
Szeretetem edényit csapra ütve,
Szivök valóját kölcsönnel kísérlem,
Velök s javokkal én oly bátran élek,
Mint te beszélsz.

FLAVIUS. Bár e hit teljesülne!
TIMON. Sőt némiképp oly pompás e szorultság,
Hogy úgy veszem, mint áldást: mert barátot
Próbálok avval. Meglásd, vagyonomban
Tévedsz; barátimban gazdag vagyok.
Elő! Flaminius! Servilius!

Flaminius, Servilius és más inasok jönnek.

AZ INASOK. Parancsol nagysád! . . .

TIMON. Több felé küldözlek. Te Lucius úrhoz mégy.
Te meg Lucullus úrhoz: ma vadásztam ő nagyságá-
val. Te Semproniushoz. Ajánljatok szeretetökbe; s
mondjátok, büszke vagyok, hogy ügyeim alkalmat
nyújtottak pénzsegély iránt hozzájuk fordúlnom: kér-
jetelek ötven talentet.

FLAMINIUS. A mint parancsolod, uram.

FLAVIUS (félre). Lucius úr? Lucullus úr? Nono!

TIMON (másik inashoz). Te a tanácsosokhoz menj — a
Csak a köz üdvért is, meghallgatásra [kiknél,
Van érdemem — s kérd, küldjenek azonnal
Ezer talentet.

FLAVIUS. Bátorkodtam immár
(Ez út levén tudtomra legszokottabb)
Pecséted- és neveddel élni nálok;
De fejöket rázzák viszonzatúl, s nem
Vagyok dusabb.

TIMON. Való az? Lehet az?

FLAVIUS. Testületi s egyhangu válaszuk, hogy:
„Apályba' s kincstelen, most nem tehetnek
Kedvök szerint — sajnálják — tisztos úr vagy —
Mégis szeretnék — nem tudják — fonákul
Történt egy és más — a nagylelkü is
Megcsuklik — bár fordulna jóra — kár...»
És más komoly dolgot tetteve, bosszus
Nézés s e kínos falatok után,
Félsüvegelve, hidegen biczentve,
Jéggé csitítanak.

TIMON. Ég, fizess nekik! —
No bátya, vídulj. Ilyen öregeknek
Vérökbe' van már a hálátalanság:
Az kocsonyás, hideg, csak úgy szivárog,
Természetes hév nélkül; hő szivök nincs;
S valójok, a mint föld felé hanyatlik,
Az úthoz illeszkedve, tompa, lusta. —
Ventidiushoz menj. — Kérlek, ne búsulj.
Hű és derék vagy. Őszintén beszélek:
Téged nem illet gáncs. — Ventidius most
Temette apját, s nagy vagyona tett szert
Halála által. Én szegény korában,
Hogy fogva volt s barátlan, öt talenttel
Kiszabadítottam. Köszöntöm őt;
Higye, valódi szükség érte hívét,
Ki arra kéri, jusson most eszébe
Az öt talent. Ha meglesz, add azoknak,

Kiknek azonnal kell. Ne hidd, ne mondd,
 Hogy önbaráti buktatják Timont.
 FLAVIUS. Bár ne hihetném! Jónak fáj e hit:
 Ki bőkezű, annak tart mindenkit. (Mindaketten el.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. Szoba Lucullusnál.

Flaminius, várakozva, inas lép be hozzá.

INAS. Jelentettelek uramnak; lejön hozzád.

FLAMINIUS. Köszönöm.

Lucullus jő.

INAS. Itt az uram.

LUCULLUS (féltre). Timon cselédje? Tudom, ajándék. Ez ugyan bevág; az éjjel ezüst tálról és korsóról álmodtam. — (Fenn.) Flaminius, derék Flaminius, igazán szívesen látlak. — Tölts nekem egy kis bort. (Az inas el.) — Hát hogy van a mi tiszteletreméltó, tökéletes, nemes-szívű athéni uraságunk, a te jóságos urad és gazdád?

FLAMINIUS. Jó egészségben van, uram.

LUCULLUS. Már azon örülök, hogy jó egészségben van. Hát a köpönyeged alatt, szép öcsém, mit tartogatsz?

FLAMINIUS. Bizony csak egy üres szelenczét, melyet, kérni jöttem nagyságodat, hogy uram részére töltsön meg. Nagy és haladéktalan szüksége lévén ötven talentre, nagysádhoz küldött, adjon neki. Nem kételkedik, hogy nagysád ebben azonnal segítségére lesz.

LUCULLUS. Tyütyű, tyügyű. Azt mondja, nem kételkedik? Jaj, édes úr! Derék egy uraság ő, csak oly

nagy házat ne tartana. Többször, sokszor ebédeltem vele, s megmondottam neki, meg vacsorára is visszamentem hozzá, hogy kisebb költsézésre indítsam. De nem fogadta a tanácsot, az intést; hijába látogattam. Mindenkinek megvan a maga hibája, s az övé az uriasság. Mondottam én ezt neki; de nem bírtam megszoktatni róla.

Az inas jó borral.

INAS. Tessék, uram, itt a bor.

LUCULLUS. Flaminius, én mindig értelmes fiúnak ismertelek. Egészségedre!

FLAMINIUS. Nagysádnak úgy tetszik mondani.

LUCULLUS. Mindenkor nyílt, gyors eszűnek láttalak, add meg magadnak a magadét — szóval olyannak, a ki tudja, mit kíván az okosság. Te jó hasznát tudod venni az időnek, mikor jó hasznodra van. Ezek jó tulajdonságok benned. — Eredj, te. (Az inas kimegy.) — Jer közelebb, derék Flaminius. Gazdád jóságos egy úr, de neked van eszed, s ámbár eljössz hozzám, elég jól tudod, hogy most nincs ideje a pénzkölcsönzésnek, kivált csupa barátságból, biztosság nélkül. Nesze három arany, neked. Húnyj szemet előttem, jó gyerek, s mondd, hogy nem láttál. Isten veled.

FLAMINIUS. Változhatott így a világ, s mi mégis

Azok maradtunk? Kárhozott silányság,

El véled! ahhoz el, a ki imád! (Eldobja a pénzt.)

LUCULLUS. Há! most látom, hogy bolond vagy, gazdádhoz való. (El.)

FLAMINIUS. A többihez tedd, mely égetni fog!

Olvasztott pénz legyen kárhozatod,

Te — nem barát — baráti fattyuhajtás!

Hát a barátság oly hig s tej szivű,

Hogy másod éjt megalszik? Istenek!

Érzem uram kinját. A beestelenben

Még ben van uram étke:

Hogy' legyen az javára, élelemmé,

Holott maga méreggé változott?

Vajh' csupa kórság támadjon belőle!

S halálra betegedvén, az a része,

Melyért uram költött, ne űzze szét
Kórját, hanem csak nyujtsa idejét! (El.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Közhely

Lucius jő három idegen-nel.

LUCIUS. Kicsoda? Timon úr? Nekem igazi jó barátom s tisztességes úri ember.

1. IDEGEN. Mi sem tudjuk alábbvalónak, ámbár nem ismerjük. Egyet azonban mondhatok neked, uram, a mit közhírből hallok: Timon úr szerencsés ideje immár letelt és elmúlt, s vagyona pusztul előle.

LUCIUS. Ej, ne hidd azt; pénz dolgában ő meg nem szorúlhat.

2. IDEGEN. De hidd el, uram, hogy nem régiben egy embere Lucullus úrnál volt ennyi meg ennyi talentet kölcsönözni, sőt ezt nagyon sürgette, s nagyon kimutatta, mily szükség kívánja: mégis megtagadták tőle.

LUCIUS. Hogy-hogy?

2. IDEGEN. Mondom, uram, megtagadták tőle.

LUCIUS. Különös egy dolog! Biz isten, szégyellem. Ez érdemes férfitől megtagadták? Avval ugyan kevés becsületet vallottak. A mi magamat illet, kénytelen vagyok bevallani, hogy kaptam tőle némi apró sziveségeket, úgymint pénzt, ezüstneműt, ékszert meg egyéb efféle csecsebecsét; azonban mindez semmi ahhoz képest, a mit Lucullus kapott; mégis, ha tévedésből helyette énhozzám küld vala, sohasem tagadtam volna meg szükségétől azokat a talentonokat.

Servilius jő.

SERVILIUS. Nini, mily szerencse! amaz ott ő nagysága. Ugyancsak megizzadtam, mig rá találtam. (Lucius-hoz.) Nagyságos uram —

LUCIUS. Áh, Servilius! Be kedves találkozás. Isten

áldjon meg. Tisztelem nemes, derék uradat, az én kitűnő barátomat.

SERVILIUS. Nagyságod engedelmével, uram küldött

LUCIUS. Ejnye, mit küldött? Úgy le vagyok már kötelezve uradnak: egyre küldöz. Mit gondolsz, hogyan háláljam meg neki? Hát ezúttal mit küldött?

SERVILIUS. Ezúttal, uram, csak jelenlegi szorultságát küldötte, kérve nagyságodat, segítsen mostani szükségén ennyi talenttel. (Írást mutat.)

LUCIUS. Nagysága, látom, csak tréfál velem;

Ő százszor ötvenötre sem szorúlhat.

SERVILIUS. Most rászorúl még kevesebbre is.

Ha igazán nem volna megszorulva,

Nem sürgetném fél annyi buzgalommal.

LUCIUS. Komolyan beszélsz te, Servilius?

SERVILIUS. Lelkemre, uram, valót mondok.

LUCIUS. Oh én szeles barom, hogy erre a jó időre kiköltekeztem, a mikor becsületet vallhattam volna! Be szerencsétlenül esett, hogy tegnap vásárlók egy keveset, s ime becsületemből veszítek sokat! — Servilius, az istenekre, nem vagyok képes. Annál nagyobb baromság, mondhatom. Magam is épen Timonhoz akartam fordulni, ezek az urak bizonyíthatják; de most nem adnám Athén minden kincseért, hogy nem tettem. — Mély tiszteletemet édes uradnak. Remélem, ő nagysága legjobban fog rólam gondolkozni, bár nincs módomban szolgálhatni. És mondd neki részemről, az a legnagyobb szomorúságom, hogy ily tiszteletreméltó úrnak kedvére nem lehetek. Jó Servilius, megteszed-e nekem azt a nagy barátságot, hogy saját szavaimat mondod el neki?

SERVILIUS. Elmondom uram.

LUCIUS. Meglátom, mi jót tehetek veled, Servilius.

(Servilius el.)

Jól mondtad: Timon pusztul. A kit egy

Elútasít: már semmire se megy. (El.)

1. IDEGEN. Figyeled ezt, Hostilius?

2. IDEGEN.

Nagyon.

1. IDEGEN. Így fizet a világ; minden hizelgő

Játéka ép e fajta. Hát barát az,

A ki veled egy tálba mártogat?
 Timon ez úrnak, úgy t'om, apja volt,
 Erszényivel őrzötte hitelét,
 Tartotta meg jószágát, sőt fizette
 Cselédi bérét; ő nem ihatik, hogy
 Timon ezüstjét ne érintse ajka:
 És mégis — óh mi szörnyeteg az ember
 Hálátalanság képiben! — Timontól
 Megvonja, a mit (nézve, mi övé)
 Szánakozók a koldusnak megadnak.

3. IDEGEN. Sohajt a vallás.

1. IDEGEN. Részemről soha
 Éltembe' még Timonnal nem mulattam;
 Reám se hárult semmi szivessége,
 Hogy magamat barátjának jegyezzem:
 Mégis, nagy lelke, kitünő erénye
 S tisztos viselete miatt, kimondom,
 Szükségiben ha hozzám fordul, én,
 Jószágom' adományyá változtatva,
 Jobbik felét reá forlítom vissza,
 Úgy szeretem szívét. Átlátom immár,
 Ember tanuljon szánalombul adni:
 Mert jellemest legyőzi a ravaszdi. (Mind el.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Szoba Semproniusnál.

Sempronius és Timon inas-a jönnek.

SEMPRONIUS. Mért zavar engem? mindnyájok fölött!
 Próbálta volna Luciust, Lucullust!
 S Ventidius, kit fogságból kiváltott,
 Nem gazdag-é most? Mindezek neki
 Köszönhetik jószáguk'.

INAS. Mindezek
 Próbálva már, s rossz ércznek bizonyultak:
 Mert megtagadták.

SEMPRONIUS. Hohyhogy! megtagadták?
 Ventidius s Lucullus megtagadták?

S most énfelém küld? Hárman! Be kevés
 Vonzalmat avvagy értelmet mutat.
 Vég menedéke én? Barátjai,
 Az orvosokként, háromszor föladták:
 S én orvosoljam? Szörnyen meggyalázott;
 Haragszom, hogy nem tudta, hol vagyok.
 Mily oktalan, hogy nem fordult bajában
 Hozzám először: hisz mindannyi közt,
 Ki tőle adományt vőn, én valék,
 Lelkemre, első; s most elég fonákul,
 A visszapótlók közt végsőnek ítél?
 Nem! Így a többinél gúny tárgya lennék
 S urak között bolondnak tartanának.
 Inkább megadtam volna három annyit
 Jó kedvemből, ha hozzám küld először:
 Ugy vágytam őt segíteni. Most eredj,
 S toldd gyáva válaszukhoz ezt a választ:
 Nem látja pénzem', ki szégyennel áraszt. (El.)

INAS. Derék! Nagyságod kedves gazember. Az ördög
 nem tudta, mit cselekszik, midőn politikussá tette az
 embert; evvel magának ártott; s azt kell hinnem, hogy
 az ember, csinyei által, utóvégre is megmenekszik tőle.
 Mily szépen iparkodik ez az úr csunyának látszani!
 Erényt másolva, gonoszkodik: mint a kik, forró izzó-
 buzgalmokban, egész országokat lángba borítanának.
 Ilynemű az ő politikus szeretete.

Ez gazdám fő reménye volt. Mind szétoszoltak,
 Csak istenei nem. Baráti holtak.

Kapúi, mik a bőség éviben
 Nem tudtak őrről, arra kellene most,
 Hogy biztosan megőrizték a gazdát.
 Im, a pazar pályából mi marad:
 Kinél a pénz nem rab, házába' rab. (El.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. Csarnok Timonnál.

Varro két, s Lucius egy inas-a jő, találkozza Titus-sal, Hortensius-sal s hitelezők egyéb inas-aival, kik Timon kijövetelét várják.

VARRO. 1. INASA. Gyülünk. Jó reggelt, Titus és Hortitus. Neked is, édes Varro. [tensius.

HORTENSIUS. Lucius?

Találkozunk?

LUCIUS INASA. Az ám; és azt hiszem,

Egy ügybe' járunk mind. Az én ügyem pénz.

TITUS. Övök s mienk is az.

Philotus jő.

LUCIUS INASA. Philotus úré

Hasonlatoskép!

PHILOTUS. Jó napot, urak.

LUCIUS INASA. Adj' Isten, pajtás. Hány lehet az óra?

PHILOTUS. Kilenzre munkál.

LUCIUS INASA. Máris?

PHILOTUS. Hát az úr

Még nem mutatkozott?

LUCIUS INASA. Még nem.

PHILOTUS. Csodálom;

Hét órakor már fényleni szokott.

LUCIUS INASA. Igaz; de néki rövidül a napja:

Mert lásd, a tékozló pályája olyan,

Mint a napé; csakhogy nem kél föl újra.

Erszénye, félek, mélyen télbe sülyedt;

Azaz, ha mélyen sülyedsz is belé,

Nem lelsz sokat.

PHILOTUS. Biz attól tartok én is.

TITUS. Figyeljetek egy különös dologra.

Gazdád, úgy-é, hogy pénzért küld?

HORTENSIUS. Azért.

TITUS. És Timon-adta ékszert hord, a mért

Én pénzre várok.

HORTENSIVS. Bántja szívemet.

LUCIVS INASA. Csodálatosnak nem látjátok-é:

Timon azért fizet, mi nem övé.

Mintha urad, ki dús ékszeret visel,

Az áraért Timonhoz küldene.

HORTENSIVS. E tisztet únom, istenek tanúim.

Tudom, gazdám is élte Timonét;

S mert hálátlan, tolvajnál többet vét.

VARRO 1. INASA. Három ezer kell nekem; hát neked?

LUCIVS INASA. Öt.

VARRO 1. INASA. Már a' sok. S ez összeg azt mutatja,

Gazdád bizalma tultett az enyímén;

Másként, tudom, egyenlő vón' a szám.

Flaminius jó.

TITVS. Timon cselédje.

LUCIVS INASA. Flaminius! Egy szóra, uram. Ugyan kérlek, készül-e az úr kijönni?

FLAMINIVS. Biz ő nem készül.

TITVS. Pedig ő nagyságát várjuk. Kérlek, jelentsd ezt neki.

FLAMINIVS. Azt kár volna jelentenem; tudja ő, hogy nagyon is szorgalmatoskodtok.

Flavius jó, köpenybe burkolva.

LUCIVS INASA. Ez a beburkolt nem kulcsárja-e?

Felhőbe' távozik. Szóljunk vele.

TITVS. Hallod, uram?

VARRO 1. INASA. Engedd —

FLAVIVS. Mi kell, barátom?

TITVS. Uram, mi bizonyos pénzekre várunk.

FLAVIVS. Oly bizonyos ha volna pénzetek,

Miként e várás: jó biztos lehetne.

Mért nem került be mind e szám, e váltó,

Midőn az álnokok uramnál ettek?

Akkor e pénzen édelgtek, mosolygtak,

S falánk begyökbe szedték kamatát.

Csak magatoknak árttok, ha zavartok;

Bocsássatok hát. Mert higyétek el,
Uram meg én végeztünk egy a mással:
A számadással én, ő az adással.

LUCIUS INASA. Csakhogy e válasz semmire se' szolgál.

FLAVIUS. Ha nem szolgál, nem oly silány, miként

Mivel ti szolgáltok — gazembereknek. (El.) [ti:

VARRO 1. INASA. Micsoda! mit morog ez az elcsapott uraság?

VARRO 2. INASA. Akármit! Szegénysége elég forbát neki. Nem annak járhat-e legszabadabban a szája, ki nek nincs háza, hogy fejét bele dughassa? Az ilyen hadd csúfolja a nagy épületeket.

Servilius jó.

TITUS. Ohó! itt van Servilius. No most csak kapunk valami választ.

SERVILIUS. Ha kiesdekelném tőletek, urak, hogy más órán fordulnátok vissza, nagyba venném: mert higyétek, lelkemre, uram csodás komorságnak indult. Elhagyta jó kedve, nincs egészsége, szobáját örzi.

LUCIUS INASA. Sok örzi a szobáját s nem beteg.

De hisz, ha úgy elhagyta az egészség,

Mért nem siet fizetni, hogy uta

Nyiljék az istenekhez?

SERVILIUS. Istenek!

TITUS. Ezt, uram, nem vehetjük válasznak.

FLAMINIUS (belől). Servilius, segíts! — Uram! Uram!

Timon jó, dühöngve; Flaminius utána.

TIMON. Micsoda! hát ajtóm ki nem bocsát?

Mindig szabad voltam, s most visszatartó

Ellenfelem lesz, börtönöm a házam?

Vendégelő tanyám most vas szivet

Tár énfelém, miként az emberek?

LUCIUS INASA. Ugrass be, Titus.

TITUS. Uram, ime kötelezvényem.

LUCIUS INASA. Im az enyim.

HORTENSIUS. Meg az enyim, uram.

VARRO 2. INASA. Meg a mienk, uram.

PHILOTUS. Valamennyünké.

TIMON. Kössetek le velök s hasítsatok övig.

LUCIUS INASA. Jaj, uram!

TIMON. Vagdaljátok szivemet összegekre.

TITUS. Az én összegem ötven talent.

TIMON. Olvassátok le véreimet.

LUCIUS INASA. Az enyim ötezer, uram.

TIMON. Azt ötezer csepp fizeti. —

Hát a tiéd? Meg a tiéd?

VARRO 1. INASA. Uram!

VARRO 2. INASA. Uram!

TIMON. Szakgassatok, ragadjatok! Rátok meg csapjanak le az istenek! (El.)

HORTENSIVS. Bizony látom, hogy gazdáink bottal üthetik pénzök nyomát. Ezek ugyan, mondhatjuk, hogy kétségbeesett adósságok, mikor örült ember tartozik velök. (Az inasok el.)

Timon és Flavius jönnek.

TIMON. Léleketemből vett ki ez a gaznép.

Hitelező! — Ördög.

FLAVIUS. Kegyelmes úr!

TIMON. Mért ne lehetne úgy?

FLAVIUS. Uram —

TIMON. Legyen. —

Kulcsárom, hé!

FLAVIUS. Tessék, uram.

TIMON. Be kész vagy! —

Menj, kérd barátimat mind újra hozzám,

Lucullust, Luciust, Sempronium, mind:

A gazokat még megvendéglem egyszer.

FLAVIUS. Uram, csak elméd zavarába' szólsz.

Hisz nem maradt annyink se, hogy belőle

Középszerű ebéd kerülne ki.

TIMON. Nem a te gondod. Mondtam. Hivd meg őket;

A gazok árját egyszer még ereszd:

Szakácsom és én majd ellátjuk ezt.

(Mindketten el.)

V. SZÍN.

Ugyanott. Tanácterem.

Tanácsülés. Alcibiades jó kísérettel.

1. TANÁCSNOK. Nagysáddal szavazok: vétsége véres;
Így multhatatlan meg kell halnia.

Bünt mi se' buzdít úgy, mint kegyelem.

2. TANÁCSNOK. Való. A törvény törje össze őt.

ALCIBIADES. Üdv, tisztelet s kegyesség a tanácsnak!

1. TANÁCSNOK. Nos, hadvezér?

ALCIBIADES. Erénytekhez könyörgök:

Mert a törvény erénye irgalom,

S csak zsarnok él vele kegyetlenül.

Tetszett időnek, sorsnak egy hivemre

Rásúlyosodni, ki, hő vére folytán,

Begázolt a törvénybe; s mély e gázló

Annak, ki gondatlan belé sülyed.

Nem véve számba ezt a végzetét,

Tisztos erényü ember; s gyávasággal

Tettét nem is mocskolta (oly becsület,

Mely visszaváltja vétkét); ő, halálra

Látván sebezve jó hírét, nemes

Haraggal és szép bátorsággal állott

Ellenfelével szembe; s bosszuságát,

Bár még le nem lohadt, oly józan és

Nem látható indulattal kezelte,

Mintha valami kérdést fejtegetne.

1. TANÁCSNOK. Valódi képtelenség, a mit vállalsz:

Szép tett gyanánt mutatni föl a rútat.

Beszéded mintegy azt erőtété,

Hogy ölni rendén van, s hogy a czivódás

Főfő vitézség; az pedig, valóban,

Fattyú vitézség, s akkor jött világra,

Midőn a pártok és felek születtek.

Igaz vitéz az, a ki tűri bölcsen

A legrosszabbat is, mit ember ejthet,

Sérelmeit csak kívül hagyva meg,

Hogy ruhaként viselje, gondtalan,

S nem oltva a bántalmakat szívébe,
 Hogy azt veszélybe döntse.
 Ha rossz a sértés, s hajt ontani vért:
 Bolond veszélyzi életét roszért.

ALCIBIADES. Uram —

1. TANÁCSNOK. Nem tisztáz vastag bünt a csürés;
 A bosszu nem vitézség, de a tőrés.

ALCIBIADES. Úgy, engedelmetekkel, uraim,

Most hadvezérként szólok.

Dőrék! esatába mért is állanak ki,
 Fenyegtetést nem türve? mért nem alsznak,
 Hogy ellenök békén elmesse torkuk',
 Ellenszegülés nélkül? Ha a tőrés
 Oly hősie, mi dolgunk oda kün?
 Hiszen, ha a tőrés feljebb való:

A nő vitézebb, mert otthon marad;

S jobb hadvezér a csacsi, mint az oroszlán.

Ha szenvedésben áll a bölcsesség:

A vasra vert is bölcsőbb, mint a bíró.

Nagyságtokhoz szabjátok kegyetek'!

Hevest elítél mindig a hideg.

Ölés a bűn fő vihara, igaz;

De védelemben bizony helyes az.

Haragra gyulni, gonosz indulat;

De van-e, ki haragra nem gyulad?

Mérjétek avval vétkét.

2. TANÁCSNOK. Hijába szólsz.

ALCIBIADES.

Hijába? Lacedæmon-

S Byzantiumban tett szolgálata

Jó megvevője volna életének.

1. TANÁCSNOK. Mi az?

ALCIBIADES.

Diesón szolgált, urak, ha mondom,

S harcban leölte sok ellenteket.

A legutolsó ütközetben is

Mily csupa hős volt s mennyi sebet osztott!

2. TANÁCSNOK. Oh nagyon is sokat: hisz mestersége

A kicsapongás. Bűne, mely gyakorta

Fulasztja s bátorságát foglyul ejti,

Ha ellensége sem vón', egymaga

Legyőzi őt. Ily baromi dühében,

Tudják felőle, bántalmazgatott
S pártoskodott. Mi a következés?
Elte piznok, iszákossága vész.

1. TANÁCSNOK. Meghal.

ALCIBIADES. Kemény sors! Veszett volna harczban.

Urak, ha érte nem — bár jobb keze
Kiválná idejét, és senkinek
Se vón' adós — hogy inkább hassak rátok,
Adjátok össze érdemem' övével;
S tudván, hogy tisztelendő korotoknak
Biztosíték kell, zálogul vetem
Becsületem' s győzelmim', kamatostul.
Ha vétkeért a törvényé lön élte,
Hadd ontsa hős véré a háboru:
Harcz, mint a törvény, szintoly szigoru.

1. TANÁCSNOK. Mi törvényt látunk: meghal. Ne
Mert haragunk tetőz. Barát, fivér: [tovább!
Önvérivel lakol más véreér'!

ALCIBIADES. Úgy kell-e lenni? Nem kell. Uraim,
Ismerjetek rám, esdeklek.

2. TANÁCSNOK. Hogyan?

ALCIBIADES. Juttassatok emléketekbe.

3. TANÁCSNOK. Mi!

ALCIBIADES. Vénségtek, azt kell hinnem, elfelejtett:
Különben nem néznétek oly silánynak,
Hogy ily kis kegy után hijába járjak.
Sebeim bántanak!

1. TANÁCSNOK. Daczolsz dühünkkel?
Imé kevés szó, ámde bő hatása:
Örökre számüzünk.

ALCIBIADES. Számüztök engem?

Oh számüzzétek inkább bárgyuságtok',
S az uzsorát, mely szégyent hoz reátok.

1. TANÁCSNOK. Kétszer ha felsüt a nap s még Athénban
Léssz, várj keményebb büntetést. Amazt meg,
Hogy ne dagaszsa szünket, most kivégzik.

(A tanácsosok el.)

ALCIBIADES. Vénítsen úgy az ég, hogy éljetez
Csontvázul és ne vágyjon senki látni!
Én — több, mint örült — feltartám az ellent,

Mig ők a pénzt számlálták s bő kamatra
 Kiadogatták. Én csak bő sebekben
 Gazdagodám: s e seb csak mind — ezért?
 Az uzsorás tanács ily irt csepegtet
 A hadvezér sebébe? Számüzés?
 Nem rossz a! Nem bánom, hogy számkivetnek:
 Méltán dühit s bőszt ez, hogy Athénon
 Rajt' üssek. Izgatom elégületlen
 Hadaimat s hajhászok sziveket.
 Oly sokak ellen vívni tisztesség;
 Bajnok se' tűrhet sértést, mint az ég. (El.)

VI. SZÍN.

Ugyanott. Ebédlő Timonnál.

*Zene. Terített asztalok, várakozó inasok. Mindenféle urak
 jönnek, külön-külön ajtókon.*

1. ÚR. Szerencsés jó napot, uram.

2. ÚR. Hasonlóképen. Azt hiszem, e nemes úr mi-
 nap csak próbára tett bennünket.

1. ÚR. Az én gondolatom is avval vesződött, mikor
 találkoztunk. Remélem, nincs oly szűken, mint a hogy'
 próbára tett egyes barátjai előtt mutatta.

2. ÚR. Ez új lakoma után itélve, nincs.

1. ÚR. Én is azt hiszem. Komoly meghívást küldött
 hozzám, melyet, mindenféle sürgős ügyeim arra haj-
 tottak, hogy mellőzzek; de ő még azoknál is erőseb-
 ben sürgetett, úgy hogy okvetlenül meg kellett jelen-
 nem.

2. ÚR. Sürgős dolgom engem is épen úgy lekötött,
 de ő nem akarta hallani mentekezésemet. Fáj a szí-
 vem, hogy készletem el volt fogyva, midőn kölcsönért
 küldött hozzám.

1. ÚR. Magam is ennek a fájdalomnak vagyok a
 betege, hogy im látom, hogyan áll a dolog.

2. ÚR. Ugy van itt mindenki. Mennyit akart tőled
 kölcsönözni?

1. ÚR. Ezer darabot.

2. ÚR. Ezer darabot!
 1. ÚR. Hát tőled?
 2. ÚR. Tőlem, uram — De itt jő.

Timon jő, kisérettel.

TIMON. Teljes szívemből üdvözöllek mindkettőtöket, nemes urak. Hát hogy' vagytok?

1. ÚR. Mindig a legjobban, ha jót hallunk nagyságod felől.

2. ÚR. A fecske nem követi örömeőbb a nyarat, mint mi nagyságodat.

TIMON (félre). Meg a telet sem kerüli örömeőbb. Ilyen nyári madár az ember. (HOZZÁJOK.) Urak, ebédünk nem fog e hosszú várakozásnak megfelelni. Addig egy kis zenével vendégléjétek meg fületeket, ha eszi a fanyar trombitahangot. Mindjárt hozzálátunk.

1. ÚR. Remélem, nagysád nem emlékszik rossz indulattal arról, hogy követét üresen küldtem vissza?

TIMON. Oh uram, azért ne búsulj.

2. ÚR. Nemes úr —

TIMON. Áh, édes barátom! hogy' vagyunk? (TÁLALNAK.)

2. ÚR. Végsőképpen beteg vagyok a szegyéntől, kegyelmes uram, hogy minap, mikor nagyságod hozzám küldött, oly szerencsétlen koldús voltam.

TIMON. Ne gondolj vele, uram.

2. ÚR. Ha csak két órával korábban küldtél volna —

TIMON. Ne zavard avval jobb emlékeidet. — Hé, találjatok föl mindent egyszerre.

2. ÚR. Csupa födeles tál!

1. ÚR. Mondom nektek, királyi lakoma.

3. ÚR. Azon ne is kételkedjétek: a mit csak pénz és évszak nyujthat.

1. ÚR. Hogy' vagy? Mi az ujság?

3. ÚR. Alcibiadest száműzték; hallottátok?

1. és 2. ÚR. Alcibiadest száműzték!

3. ÚR. Úgy van, bizonyosak lehettek benne.

1. ÚR. Hogy-hogy?

2. ÚR. Ugyan miért, kérlek?

TIMON. Érdemes barátim, nem közelednétek?

3. ÚR. Mindjárt bővebben elmondom. Itt pompás ebéd készül.

2. ÚR. Ő mindig a régi.

3. ÚR. Kitart-e? kitart-e?

2. ÚR. Ki; csakhogylasz idő és majd —

3. ÚR. Értem.

TIMON. Kiki foglalja el székét! oly mohón, mintha szeretője ajkához sietne. Mindenütt egyformát kaptok. Ne csináljatok belőle hivatalos ebédet, hogy míg az első hely iránt megegyeznénk, az étel meghűljön. Üljetek le, üljetek le. Az istenek megkívánják hála-
láncokat.

«Nagy jótevők ti, bocsássatok társulatunkra hála-
datosságot. Dicsértessétek magatokat ajándékaitokért,
de mindig tartsatok meg valami adnivalót, nehogy
istenségteket megvetés érje. Kölcsönözzetek minden-
kinek eleget, hogy egy a másnak ne kelljen kölcsö-
nözniök: mert ha istenségtek az emberek kölcsönére
szorulna, az emberek elhagynák az isteneket. Tegyé-
tek, hogy az étel kedvesebb legyen, mint a ki adja.
Hús ember gyülekezetét ne hagyjátok kétszer tíz gaz-
ember nélkül. Ha tizenkét nő ül az asztalnál, egy
tuczat belőlök hadd legyen — az, a mi. Egyéb ado-
mányaitokra nézve, oh istenek: az athéni tanácsoso-
kat, a csöcselék néppel együtt, a mennyiben még nem
arra valók, készítsétek el a romlásra; ezeket a jelen-
levő barátimat pedig, a mint hogy ők nekem semmik,
úgy meg ne áldjátok semmiben. Én is szívesen látom
semmire.»

Fedjétek föl, kutyák, és nyaljátok.

(A felfödött tálakban csupa meleg víz van.)

NÉMELYEK. Mit akar ő nagysága?

MÁSOK. Nem tudom.

TIMON. Jobb lakomat ne lássatok soha,

Ti szájbárátok hadja! Pára s langy víz

A ti tökélytek. Ime vég szavam:

Ki édesen megtűzdelte s cziczomázott,

Lemossa, s gőz gázságtok' képetekbe

(Vizet főcskend képökbe.)

Főcskendi. Éljetek soká, utálva,

Mosolygó, síma, csúf élősdiék,
 Nyájas ölök ti, szende medvék s farkasok,
 Szerencse bohóczai, tál-hívek, nyár-legyek,
 Bókos gazok, párák, perczmutatók!
 Ember meg állat minden nyavalyája
 Kérgezzen bé! — Mi, távozol? Megállj!
 Előbb a gyógyszert vedd be! — Meg te! — Meg te!

(A tálakat dobálja feljőők.)

Várj! Nem veszek pénzt kölcsön, de adok.
 Hát mind mozog? — Immár ne legyen lakma,
 Hol a czudar nincs szívesen fogadva.
 Athén sülyedj el! És te, házam, égj!
 Gyülöllek immár, ember s emberiség! (El.)

Az urak, más urakkal s tanácsosokkal, visszajönnek.

1. Úr. Nos urak?
2. Úr. Tudjátok-e, minemű ez a Timon dühöngése?
3. Úr. Eh! — Nem láttátok a süvegemet?
4. Úr. Én a felöltömet vesztettem el.
3. Úr. Hát biz ő csak örült úr, a kit csak szeszélye
 forgat. Minap egy ékszeret adott nekem, ma meg le-
 ütötte a kalapomról. Nem láttátok ékszeremet?
4. Úr. Nem láttátok süvegemet?
2. Úr. Ehol van.
4. Úr. Itt meg a felöltöm.
1. Úr. Ne mulassunk itt.
2. Úr. Timon megőrült.
3. Úr. Csontom érzi bőven.
4. Úr. Egy nap gyémánttal hajgál, másnap kővel.

(Mind el.)

NEGYPEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Athén városán kívül.

Timon jó.

TIMON. Hadd nézzek vissza rád. Farkasokat
 Övedző fal, sülyedj el és Athént
 Ne óvd! Ti tisztos nők, bomoljatok!
 Ti gyermekek, szót ne fogadjatok!
 Gazok s bohók, a tisztos, ősz tanácsot
 Lerántva a padról, üljetek helyébe!
 Te szűzvirág, válj menten köz mocsokká,
 Szülőd szeme láttán! Bukó, ne tágits,
 Sőt lerovás helyett hiteleződnek
 Vágd el nyakát! Szegődött szolgál, lopj!
 Gazdád (a tisztos) nagymarkú zsivány
 S törvényesen foszt. Szolgáló, urad
 Ágyába! Urnód ringyókhoz való.
 Tizenhat éves fi, ragadd ki sánta
 Apád posztós mankóját s vágd fejéhez!
 Jámborság, félelem, hit istenekben,
 Bék, jog, igazság, házi fegyelem,
 Éji nyugalom, szomszédság, oktatás,
 Mód, szent szokás, ipar, rend, illem, erkölcs,
 Törvény: saját ellenkezőitek
 Romoljatok, s e romlás mégis éljen!
 Embercsapás, dög! gyűjtsd erős, ragályos
 Lázaidat a veszni ért Athénba!
 Fagyos csipőkór, törd tanácsosinkat,
 Hogy testök is, mint éltök, béna légyen!
 Kéj s szabadoosság, csuszszál ifjaink
 Szive- s velejébe, hogy erénynek árja
 Ellen szegülve, dözsbé fuljanak!

Rühvel, keléssel vessék bé Athént,
 S az aratás köz poklosság legyen!
 Fertőzzön leh lehet, hogy társaságuk,
 Mint barátságuk, légyen tiszta méreg!
 Csupaszon, undok város, hagylak el!
 Ne még ez is, átokkal sokszorossal! (Leveti ruháját.)
 Erdőbe megy Timon: ott jobb barátja
 Barátlan vad, mint itt felebarátja.
 Az ég (oh hallgass meg!) pusztítson minden
 Athénit el, e falon túl meg innen!
 S gyűlöletem', korommal, nőni hagyja,
 Rád, összes emberfaj, kicsinye, nagyja!
 Amen. (El.)

II. SZÍN.

Athén. Szoba Timonnál.

Flavius jő, két-három inassal.

1. INAS. Kulcsár te, hallod-é? hol az urunk?
 Végünk van? elcsaptak? mi sem maradt?
 FLAVIUS. Pajtásaim, hajh, mit mondjak tinektek?
 Az igaz isten rója föl nekem, ha
 Nem vagyok oly szegény, mint magatok.
1. INAS. Ily ház rogyott! ily nemes úr oda!
 Mind megy, s barát nincs, ki sorsát karon
 Fogná, s vezetné.
2. INAS. Mint mi sirba szállt
 Társunknak hátat fordítunk: hive
 Mind tova sompolyog eltemetett
 Kincsétül, ott hagyván ál esküit,
 Üres, lopott erszényként; s jó maga,
 Légre bizott koldus, a mint kerülte
 Szegénység kórjával, magán halad,
 Mint a gyalázat. — Im pajtásaink.

Más inasok jönnek.

- FLAVIUS. Mind tönkre ment ház töredékei.
 3. INAS. Mégis Timon ruháját hordja szívünk.

Képünkön látom: pajtások vagyunk még,
 Mintegy a bút szolgálva. Lyuk hajónkon;
 S szegény hajósok mi, a sülyedő tetőn,
 Halljuk, hogy ijeszt a hab: el kell válnunk
 E levegő-tengerben.

FLAVIUS.

Jó fiúk,

Végső vagyonomat közétek osztom.
 Bárhol találkozunk, legyünk pajtások
 Timon miatt; s fejünket rázva, mondjuk
 (Lélekkharangkép gazdánk végzetének):
 „Jobb napokat láttunk.» Ne, mindeniknek.

(Pénzt ad nekik.)

Csak nyujtsa mind kezét. Ne szóljatok:
 Szegényen válunk, búban gazdagok.

(Ölkelnek s különfelé szélednek.)

Hát a dicsőség ily dühös nyomort szül!
 Ki ne akarna lenni kincs ne'kül,
 Ha kincsbül inség s megvetés kerül?
 A fény kit ámíthatna így? Kit úgy,
 Hogy élje a barátság pusztá álmát?
 S legyen pompája s a mit rangja kíván,
 De festve csak, mint kendőzött baráti?
 Szegény derék úr! kit önszive vág le,
 Jósága ront meg. Furcsa hajlam ez,
 Ha fő bününk a jó tulsága lesz!
 Ha isten-alkotó, de ember-irtó
 A jóság: úgy ki lenne félig is jó?
 Drága uram (áldott, hogy átok érjen,
 Gazdag, hogy inség), a te nagy szerencséd
 Lett fő csapásod. Hajh! a kedves úr
 E szörnybarátok hálátlan helyéből
 Dühöngve rontott ki; s nincs semmije,
 A mivel életét föntartaná,
 Vágy a mivel rendelkezhetni róla.
 Követem őt, s kinyomozom; örökké
 Kedvébe' járok, a mint csak birok;
 S mig aranyam lesz, tisztje maradok. (El.)

III. SZÍN.

Erdő.

Timon jó.

TIMON. Áldást szülő nap! bűzös nedveket csalj
 A földbül, s testvér-csillagod alatt
 Fertőzd a léget. Egy méh ikrei,
 Mig megfogannak, nőnek és születnek,
 Alig szakithatók el; de külön sors
 Érvén, a főbb lenézi a kisebbet:
 A minden bajtól ostromolt természet
 Nagy jót, csak önmagát megvetve, bír el.
 Emeld e koldust, sülyeszd ez urat:
 S öröklött szégyent hordoz a tanácsos,
 Velezületett becsületet a koldus.
 Fivére teste jóllakásba' hízik,
 Ő koplalásba' fogy. Ki mer, ki mer,
 Mint tiszta férfiú megállni, mondván:
 «Ez itt hizelgő» —? Mind az, hogyha egy az:
 Mert a szerencse mindenik fokához
 Hozzásimúl az alsóbb; a tanult fő
 Pénzes bolondnak hódol. Ferde minden;
 Nincs egyenesség csúf természetünkben,
 Csak egyenes gazság. Légy hát utálva,
 Mindannyi ünnep, társkör, néptolongás!
 Timon lenézi mását, sőt magát.
 Fogd meg az émbert, romlás! — Gyökeret, föld!

(Ás.)

Ki jobbat áhit tőled, csikland'd inyét
 Leghathatósb mérgeddel! — Mi ez itt?
 Arany-e? sárga, csillogó, arany?
 Nem, istenek, nem kérek semmiséget.
 Gyökér kell, tiszta ég! — Csak ennyi ebből:

(Aranyat vesz kezébe.)

S a fekete fehér lesz, rút szép, jogtalan
 Jogos, silány nemes, vén ifju, gyáva hős.
 Miért ez, istenek? Minek? Hisz ez
 Elvon papot, hivet mellőletek,

S a még erősnek vánkosit kirántja.
 E sárga gaz: hitet köt s bont; az átkost
 Megáldja; szürke poklost megszerettet;
 Tolvajnak állást, címet, bókokat,
 Tetszést s tanácsos-széket ad; az elnyűtt
 Özvegynek új férjet szerez, s kitől
 A genyédeses kórház is okádna,
 Oly illatossá teszi s fűszeressé,
 Mint az aprili nap. Jer, kárhozott föld,
 Emberiség közös rimája, ki
 Népek csoporti közt viszályokat szítsz:
 Tedd tisztedet. (Vissza ássa az aranyat. Messziről induló hallik.)
 Hah, dob? — Te eleven vagy,
 De eltemetlek: szöknél, fürge tolvaj,
 Ha csúzos öröd lábán meg nem állhat.
 Te, foglalólul, itt maradj. (Félre tesz az aranyból.)

*Alcibiades, dobosokkal és sípokkal, harcziasan, s Phrynia
 és Timandra, jönnek.*

ALCIBIADES. Ki vagy? szólj.
 TIMON. Barom, miként te. Fene rágja szíved',
 Hogy újra emberképet társz élém!
 ALCIBIADES. Mi a neved? Mért gyűlölöd az embert,
 Holott magad is az vagy?
 TIMON. Misanthropos vagyok, embert utáló.
 Neked kivánnám, bár volnál kutya,
 Hogy egy kicsit szeresselek.
 ALCIBIADES. Ismerlek;
 Csak sorsod ismeretlen s idegen.
 TIMON. Ismerlek én is; s többet nem óhajtok
 Tudni felőled. Dobodat kövesd
 S emberi vérrrel pirosítsd a földet.
 Egyházi s polgári törvény kegyetlen:
 Hát mi legyen a háború? — Ez ádáz
 Rimád — habár oly angyalképü — rontóbb,
 Mint fegyvered.
 PHRYNIA. Rohadjon el az ajkad!
 TIMON. Hisz nem akarlak megcsókolni: így
 A rothadás ajkadhoz visszafordul.

ALCIBIADES. Nemes Timon! hogy' változál el így?

TIMON. Miként a hold, ha elfogy a világa.

De meg nem újulhattam, mint a hold:

Nap nem akadt, hogy kölcsön adjon.

ALCIBIADES. Nemes Timon, micsoda barátságot tehetnék veled?

TIMON. Csak azt az egyet, hogy táplálok véleményemet.

ALCIBIADES. Mi az, Timon?

TIMON. Igérj nekem barátságot, de meg ne tartsd. De ha meg sem ígéred, verjenek meg az istenek, mert ember vagy! Ha megtartod is, veszítsenek el, mert ember vagy!

ALCIBIADES. Hallottam inségedről valamit.

TIMON. Inségemet gazdag koromba' láttad.

ALCIBIADES. Most látom; akkor áldott egy idő volt.

TIMON. Mint most tied: ringyópár keze közt.

TIMANDRA. Athén kegyencze ez, kiről oly fennen

Szól a világ?

TIMON. Timandra vagy te?

TIMANDRA. Az.

TIMON. Ringyó maradj! Nem szeret, a ki használ:

Adj néki kórt, ki téged kéjbe' hagy.

Nyalasd a sót: sós kádra és fürdőre

Érleld a gázt; izzásba, böjtbe senyveszd

A rózsaképü ifjat.

TIMANDRA. Pusztulj, szörnyeteg!

ALCIBIADES. Édes Timandra, megbocsáss neki:

Eszét elnyomta, vette sanyara. —

Derék Timon, nem sok az aranyam,

S hiánya mindennap fölzendíti

Szükölködő hadam'. Fájlalva hallám,

Hogy átkos Athén, feledve érdemed'

S nagy tetteid', midőn szomszéd hatalmak

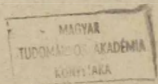
Már eltaposták vón', ha kardod, pénzed —

TIMON. Kérlek pörögtesd dobodat s eredj.

ALCIBIADES. Hived vagyok, s sajnállak, drága Timon.

TIMON. Hogyan sajnálsz, a kit zavarsz?

Inkább magamra hagyj.

ALCIBIADES.

Isten veled hát!

Kis pénz ne.

TIMON.

Tartsd meg; meg nem ehetem.

ALCIBIADES. Ha összedöntöm a kevély Athént —

TIMON. Hát te Athén ellen hadakozol?

ALCIBIADES. Ellene, Timon, s van okom reá.

TIMON. Az istenek veszítsék el mindnyáját győzelméd által! téged meg azután, ha győztél!

ALCIBIADES. Miért engem, Timon?

TIMON. Mert arra születted, hogy a gazokat öldösve, hazámat győzd le.

Fogd aranyad', s eredj. Van itt arany. Menj;

Légy, mint planetás dögvész, ha az ég

Nagy bűnü város kórlegét fertőzi;

És kardod egyet se ugorjon át.

A tisztos őszt, szakálaért, ne sajnáld:

Mert uzsorás az. Sujtsd az ál matrónát:

Külseje tisztos csak; maga kerítő.

Lány arca ne tompítsa kardod élet:

Tejkeble, mely az ablakrácon át

Férfi szemet szúr, nem a kegylevélre,

Sőt undok árulók közé van irva.

A csecsemőt, ki gödrös mosolyával

Balgák kegyét meríti ki, ne kiméld:

Hidd fattyunak, kiről homályosan

Mondá a jós-szék, hogy nyakad' szegi,

S aprítsd föl aggály nélkül. Szidva mindent,

Füled- s szemedre vértet tégy, s hatalmát

Sem anya, szűz és kiseded jajja, sem szent

Ruhába' vérző papok látománya

Hajszálnyira se járja át! — Ne pénz,

Katonasoldra: bőven oszd; s ha vége

Dühödnek: veszsz magad! Ne szólj. Eredj.

ALCIBIADES. Van még aranyad? Az kell, ha adsz;

Tanácsod.

[de nem kell

TIMON. Kell, nem kell: ég átka rád!

PHERYIA ÉS TIMANDRA. Adj aranyat, jó Timon! Van-e még?

TIMON. Elég, hogy ringyó üzletét eleskje

És a kerítő ringyót ne csináljon.

Föl a köténnyel, rondák! Nem való
 Nektek az esk. Bár tudom, eskünnétek.
 S oly szörnyükép, hogy menny örök lakóit,
 Ha hallanak, erős láz borzogatná.
 N' esküdjetek; mesterségtekbe' bízom.
 Maradjatok rimák: s ki jámbor ajkkal
 Térít: befonva s kiaszalva őt,
 Igaz rimákul, izzó tüzetekkel,
 Nyomjátok el füstjét, s ne térjete le.
 Hat óra érjen kín a kéj után;
 S szűk, gyér fedőtöket, boritva holt
 (Akár akasztott) fürtivel, hordjátok ezt,
 Csábítsatok vele, s csak nőszszetek.
 Pofátokat fessétek trágyadombbá:
 Pusztuljon a redő.

PHRYNIA és TIMANDRA. Csak addsa! — Hát még? —

Hidd, aranyért akármit megteszünk.

TIMON. A férfi-csontba oltsatok aszályt!

Inát lazítsátok meg, hogy ne birjon
 Lovat megülni. Az ügyész szavát
 Fojtsátok el, hogy ál jogot ne védjen
 S cselt ne visitson. Poklos légyen a pap,
 Ki szidj' a testet s nem hisz önmagának.
 Orrával el, tövig! Szedjétek el
 Végkép az orra csontját, ki a köz
 Jóból csak önjavát szaglászsa. Göndör
 Fejű radókat kopaszítsatok meg,
 S a háború sebzetlen kérkedőit
 Ti sebezétek. Megfertőzve mindent,
 Az élet fáját irtsa működéstek. —
 Ne, több arany! Rontsatok másokat,
 S ez, titeket; s utfélen veszszetek mind!

PHRYNIA és TIMANDRA. Jóságos Timon, több pénz
 [több tanácssal!

TIMON. Több kárt elébb, több ringyó! Foglaló ez.

ALCIBIADES. Dobos, Athénnek! — Timon, Isten

Tervem ha teljesül, meglátlak újra. [áldjon!

TIMON. Vágyam ha teljesül, nem látlak újra.

ALCIBIADES. Rossz sohse' voltam hozzád.

TIMON.

De igen!

Te rólam jót mondtál.

ALCIBIADES.

Rossz az, szerinted?

TIMON. Mindennap úgy találják. Menj, s vigyed
Kopóidat.

ALCIBIADES. Csak bántjuk őt. Dobolj!

(Alcibiades, Phrynia és Timandra dobszóval el.)

TIMON. Hogy még valóm, az emberszivtelenség (Ás.)

Betegje, éhes! — Köz anyánk, kinek
Mégmérhetetlen méhe s keble mindent
Hord és etet; ki szintazon anyagból,
Melyből fiad van gyurva, gögös ember,
Szülsz fekete varangyot, kék kigyót,
Arany gyikot, szemetlen mérges csúszót,
S több szörnyt a felhőbodros ég alatt,
Hol Phoebus éltető tüze sugárzik:
Annak, ki minden emberfiat utál,
Nyujts bő öledből egy rossz gyökeret!
Szárítsd ki dús, fogékony méhedet,
Hogy ne teremjen több hálátlan embert!
Ellj' medve-, farkas-, sárkány-, tigriskölyköt,
Új szörnyeket, minőket föltekintő
Orczád a márvány laknak oda fen még
Nem mutatott! — Gyökér?! Oh hála érte! —
Szikkaszd ki zsirodát: szőlőt, mezőt,
Miből — hálátlan ember! — tiszta lelkét
Úgy keni édes korty- s kövér falattal,
Hogy tova illan minden fontolása.

Apemantus jő.

Ember megint? Vész rá!

APEMANTUS.

Ide utaltak.

Mondják, utánzod módomat s úgy éisz.

TIMON. Mert nincs kutyád, hogy azt utánzanám.

Sorvadj el!

APEMANTUS. Ez benned csupán

Mégfertezett természet, férfiatlan

Bubánat, a sorsváltozás szülöttje.

Miért ez ásó? e hely? e raböltöny?

Keserves arcz? Lám, hízalgöid hadja
 Selyembe' jár, boroz, kényén hever,
 Kóros, szagos rimát ölel, s feledte,
 Hogy Timon élt is. Meg ne gyalázd az erdőt,
 Hogy benne gáncosként ravaszksodol.
 Légy most hízalgö, s próbájd boldogulni
 Avval, mi tönkre tett: hajts térdet úgy,
 Hogy a kinek hódolsz, csupa lehével
 Fújja le kucsád'; fő vétkét magasztald
 S nevezd dicsőnek. Így bántak veled;
 S te, mint köszönetgö pinczér, füleltél
 Bármely czudarra, a ki jött. Helyes, hogy
 Te légy a gaz most. Lenne újra pénzéd:
 Gazoknak adnád. Képe'm' ne viseld.

TIMON. Képed' viselve, elvetném magam'!
 APEMANTUS. Magadét viselve, voltál elvetendö.
 Sokáig örült, most bolond! Hiszed tán,
 Hogy a fagyos szél, zajgó inasod,
 Megmelegíti inged'? hogy e nyirkos
 (Sasnál idősebb) fák sarkadba' járnak
 S ugornak intésedre? hogy a jéggel
 Szegett patak: reggeli csömörödnek
 Korhelyleves, a dárídó után?
 E lényeket, mik bösz ég ellenére
 Csupaszon élnek, házatlan, mezetlen
 Törzsük kitéve — természetyszerűn —
 Az elemek harcának: kérd fel őket,
 Hízalgjenek; s meglátod —

TIMON. Hogy bolond vagy.
 Menj.

APEMANTUS. Jobb szeretlek most, mint bármikor.

TIMON. S én jobb gyűlöllek.

APEMANTUS. Mért?

TIMON. Nyomornak hízalgsz.

APEMANTUS. Csak nyomorútnak mondlak, nem hi-

TIMON. Mért jársz utánam? [zelgek.

APEMANTUS. Hogy boszantsalak.

TIMON. Hitvány szokott úgy tenni, vagy bolond.

Jól esik az neked?

APEMANTUS. Hát!

TIMON.

Mi! Gaz is vagy?

APEMANTUS. Ha e hideg, zord színt azért viselnéd,

Hogy dölyfödet fenyítsd, jó vón'; de téged

A kényszerűség hajt: koldus ne volnál,

Világfi lennél. Önkéntes nyomor

Bizonytalan fényt túlél, dija megvan:

Ez, egyre töltetik, de sohse' teljes;

Az, vágyatelt. A legjobb módu, ha

Elégületlen, léte kin s zavar,

Rosszabb a legrosszabbnál, ki elégült.

Kivánj halált, mert nyomorú vagy.

TIMON. Nem, mert te mondd, ki még nyomorúbb

Rab vagy, a kit Fortúna puha karja [vagy.

Meg nem ölelt, sőt ebnek alkotott.

Ha, mint mi, első pólyán kezdve, hágod

Az élv fokait, melyekkel rövid éltünk

Kínálja azt, ki bátran inthet a tűrő

Szolgáknak: a köz dözsben elmerülsz;

A kéj sok ágyán szórod ifjúságod';

Sohsem tanúlod meg a bölcsesség

Fagyos szabályit; csak az édes zsákmányt

Hajtod magad előtt. De én, kinek

Czukrászomúl állt a világ; kit ember-

Száj, nyelv, szem, szív nagyobb mértékbe' szolgált,

Mint használhattam; s az a számtalan,

Ki, mint levél a tölgyfát, elborított,

Egy télrohamra ágáról lehullt,

És ott hagyott mezitelen, kitéve

Minden szilaj viharnak: én e súlyt

(Ki csupa jobbat éltem) nehezellem.

Te szenvedésen kezdted, az idő

Megedze. Mért gyülnéd te az embert?

Neked soh'sem hizelkedtek. Mit adtál?

Ha átkozódoI, átkozd tenapádat,

Szegény csavargót, ki egy koldusasszony

Ojtója lett s kínjába' tákolt össze.

Te született bitang, El! takarodjál!

Ha nem születél volna legrosszabbnak,

Gaz és hizelgő lesz vala belőled.

APEMANTUS. Még büszke vagy?

TIMON, Hogy nem vagyok te.
 APEMANTUS. Én,

Hogy nem valék tékozló.

TIMON. Én, hogy az vagyok.

Volt vagyonom ha mind beléd szorúlna,
 Megengedném, hogy fölakaszd. — Eredj. —
 Bár vón' Athénnek minden élte ebben!
 Befalnám, így. (Gyökeret eszik.)

APEMANTUS. Ne; lakmád' megjavítom. (Nyújt neki valamit.)

TIMON. Előbb javítsd meg társaságomat:

Hordd el magad'.

APEMANTUS. Javítom az enyémet,

Ha nincs meg a tiéd.

TIMON. Az nem javítás.

Csak foltozás. Kivánom legalább.

APEMANTUS. Mit

Kivánsz Athénnek?

TIMON. Forgószélbe' téged.

Megmondhatod, hogy aranyom van. Im!

APEMANTUS. Aranyak itt nincs haszna.

TIMON. Sőt a legjobb:

Mert alszik, és nem bérlik ártalomra.

APEMANTUS. Hol fekszel éjjel, Timon?

TIMON. Az alatt,

A mi fölöttem van. Te nappal hol etetsz?

APEMANTUS. A hol gyomrom eleségre akad, vagy inkább, a hol elköltöm.

TIMON. Ha a méreg szavamat fogadná s tudná szándékomat!

APEMANTUS. Ugyan hova inditanád?

TIMON. Étkeid fűszerezésére.

APEMANTUS. Sohsem ismerted az emberiség közep-szerét, csak szélső két végét. Míg aranyos ruhádban és illataid között éltél, túlságos finnyáságodért gúnyoltak; rongyaidban semmitsem tudsz erről, sőt ellenkezője miatt állsz megvetésben. Nesze egy naspolya: edd meg.

TIMON. A mit utálok, abból nem eszem.

APEMANTUS. Hát utálod a naspolyát?

TIMON. Hogyne! Pedig te is naspolyaképű vagy.

APEMANTUS. Ha korábban utáltad volna a naspolya-képzű édesgetőket, most jobban szeretnéd tenmagadat. Láttál-e valaha oly pazart, a kit vagyona elfogytával is szerettek?

TIMON. Láttál-e valaha olyant, a kit azon vagyon nélkül is szerettek, a melyet emlegetsz?

APEMANTUS. Én olyan vagyok.

TIMON. Értelek: volt annyi vagyonod, hogy ebet tarthass.

APEMANTUS. Vajon leginkább mihez e világon hasonlíthatod hízelkedőidet?

TIMON. Leginkább a nőkhöz; a férfiak úgysem egyebek. Hát te, Apemantus, mit csinálnál a világgal, ha rajtad állana?

APEMANTUS. A barmoknak adnám, hogy az emberek-től meneküljek.

TIMON. Hát azt akarnád, hogy az emberekkel együtt magad is elpusztúlj s baromnak maradj a barmok között?

APEMANTUS. Azt én, Timon.

TIMON. Baromi nagyravágás. Adj' az ég, hogy elérd. Ha oroszlán lennél, a róka rászedne; ha bárány lennél, a róka fölfalna; ha róka lennél, az oroszlán gyanakodnék rád, mihelyt a szamár netalán bevádolna; ha szamár lennél, léhaságod gyötörne, s folyvást csak azért élnél, hogy a farkas reggelije légy; ha farkas lennél, falánkságod bántana, s gyakran kellene életedet kockáztatnod ebédedért; ha szarvorrú lennél, a dölyf és harag rontana meg, s tendühödnek esnél martalékúl; ha medve lennél, a ló ölne meg; ha ló lennél, a párducz ragadna meg; ha párducz lennél egy testvér volnál az oroszlánal s rokoní petytyeid ítelnének halálra: a félrevonulás volna minden biztosságod, a távollét védelmed. Micsoda barom lehetnél, hogy más baromnak ne volnál alávetve? s micsoda barom vagy máris, hogy az átváltozásban károdát nem látod?

APEMANTUS. Ha tetszhetnél nekem szavaiddal, ezúttal eltaláltad volna: az athéni köztársaság vadas erdő lett.

TIMON. Hát a szamár hogy' törte be a falat, hogy te a városon kívül vagy?

APEMANTUS. Amott jön egy költő meg egy festész. A társaság döge szálljon rád! Félek megkapni, és helyet adok. Ha nem tudok egyebet tenni, újra meglátogatlak.

TIMON. Ha rajtad kívül semmi élő lény sem lesz többé, szívesen látlak. Inkább koldús kutyája lennék, semmint Apemantus.

APEMANTUS. A hány bolond él, mindnek csúcsa vagy.

TIMON. Bár tisztább volnál, hogy leköpjelek.

APEMANTUS. Dögvész reád, te még átokra is rossz!

TIMON. Melletted tiszta a legpiszkosabb.

APEMANTUS. Nincsen egyéb poklosság, csak szavad.

TIMON. Mikor nevezlek,

Ütnélek; ám befertőzném kezem'.

APEMANTUS. Bár elrohaszthatnám nyelvemmel azt.

TIMON. Lódulj, rühes kutyának ivadéka!

Megöl a düh, hogy élsz; elájulok, ha látlak.

APEMANTUS. Pukkadj meg!

TIMON. Alkalmatlan czudar, el!

Követ restellek vesztegetni rád. (Követ vág belé.)

APEMANTUS. Te marha!

TIMON. Te rabszolga!

APEMANTUS. Te varangy!

TIMON. Gaz, gaz, gaz! (Apemantus hátrál, mintha menne.)

Álnok világnak betege vagyok,

S csak a mi épen kell, azt szeretem.

Készítsd meg immár, Timon, sírodat,

S feküdj', hol köd' a tenger könnyü habja

Folyvást locsolja; ird meg siri versed',

Hogy, halva, mások életét neveded.

Édes királyölő! apát s fiút (Az aranyat nézdelve.)

Dicsően elválasztó! tiszta nászágy

Fényes befertezője! hősi Mars!

Örök ifju, kedves, finom, fürge kérő,

Kinek pirjától menten olvad a hó

Diána szent ölében! látható

Isten, ki két lehetlent egyesít, úgy,

Hogy csókolódnak! a ki bármi nyelven

Szólsz, bármi czélra! próbaköve szívnek!
Ember-rabod, véld, föllázadt; s erőddel
Döntsd pusztító vizzályba: hogy a barmok
Birják egész világot!

APEMANTUS. Legyen úgy;
De csak, ha meghalok. — Hogy aranyod van,
Elmondom. Majd csődülnek!

TIMON. Ide?

APEMANTUS. Hát.

TIMON. A hátad'!

APEMANTUS. Élj, s kedveld inségedet! [vagyok.

TIMON. Élj így soká, s úgy halj meg! — Kész —
Meg emberféle? — Timon, falj, s utáld.

(Apemantus el.)

Tolvajok jönnek.

1. TOLVAJ. Honnan lehetne aranya? Valami nyomorú töredék lesz, valami csekély morzsa, maradékából. Hisz épen az arany hiánya s barátjai elpártolása ejtette búskomorságba.

2. TOLVAJ. Azt hirtelik, halommal van kincse.

3. TOLVAJ. Menjünk rá. Ha nem törődik vele, könnyű szerrel id'adja. De ha fukarul tartogatja, hogy' kapjuk meg?

2. TOLVAJ. Igaz a! Mert nem hordja magával, el van dugva.

1. TOLVAJ. Nem ő az?

MIND. Hol?

2. TOLVAJ. Úgy írták le.

3. TOLVAJ. Ő. Ismerem.

MIND. Üdvöz légy, Timon.

TIMON. No, tolvajok?

MIND. Katonák, nem tolvajok.

TIMON. Mindakettő; s asszonyi állatok szülöttjei.

MIND. Nem vagyunk mi tolvajok, csakhogy nagy a szükségünk.

TIMON. A legnagyobb, hogy nagyon kell a hús.

Szükséges az? Im, gyöke van a földnek;

Mérföldnyi körben száz forrás bugyog;

A tölgyfa makkot hord, a csipke vérbogyót;
 Jó házinőnk, természet, bőven talál
 Minden bokorban. Szükség! Van-e szükség?

1. TOLVAJ. Nem élhetünk fűvön, szemén, vizen. Mint
 a barom, madár, hal.

TIMON. Sem a barmon,
 Madáron és halon; embert kell falnotok.
 De köszönettel veszem, hogy ti nyíltan
 Loptok, nem bújva holmi szent alakba:
 Mert engedélyes üzletek lopása
 Határtalan. Rongy tolvajnép, ne pénz!
 Menj, szídd a fűrt csipős vérét, mig hév láz
 A véred' habbá főzi, s a kötélből
 Így menekülsz. Az orvosban ne bizzál:
 Óvszere méreg, s többet öl, mint te rabolsz.
 Vagyont is, éltet is pusztíts; gonoszkodj',
 Bevallva, hogy napszámba teszed azt.
 Példázom a tolvajlást; tolvaj a nap,
 S vonzása a tág tengert fosztogatja;
 Fő tolvaj a hold, a naptól cseni
 Halvány világát; a tenger hig árja
 Tolvaj, sós könnyé olvasztván a holdat;
 Tolvaj a föld, a köz ganéjbul orzott
 Trágyával éltet és szül. Tolvaj minden
 Törvény, neked fék s ostor, nyers erejével
 Lop szabadon. Ne szeresd egy a mást; el!
 Egymást rabold. Ne, még arany, ne! Késelj!
 A kit találsz, mind tolvaj. Menj Athénba,
 Törd fel a boltokat! Semmit se' lophatsz,
 Mit tolvaj ne veszítne. A lopást
 Ne hagyj el a miatt, hogy ezt adom;
 És téged is arany rontson meg! Ámen. (Ódujába vonúl.)

3. TOLVAJ. Szinte visszaigézett engem a mesterség-
 gemtől, a mint rá bátorított.

1. TOLVAJ. Azért tanácsolt így, mert rossz indulattal
 van az emberek iránt, nem pedig, hogy titkos művé-
 szetünkben boldoguljunk.

2. TOLVAJ. Én hiszek neki, mint ellenségnek; s föl-
 hagyok üzletemmel.

1. TOLVAJ. Előbb hadd legyen béke Athénban. Nincs

az a nyomorúságos idő, hogy az ember ne lehessen becsületes. (A tolvajok el.)

Flavius jó.

FLAVIUS. Oh egek!

Az a lenézett, roskadt lény a gazdám?

Úgy megfogyott? olyan szükölködő?

Oh gonoszul megszolgált jóltevés

Emléke és csodája! Mint lerontá

Kétségbesett nélkülözés, diszét!

Van-é a földön aljasb oly barátnál,

Ki a nemesnek szégyengödröt áskál?

Mi szépen egyez e kor szerivel,

Hogy ellenünket is szeretni kell!

Jobb szeretem s áhítom, a ki kárt

Kíván nekem, mint a ki titkon árt. —

Szemébe tüntem. Fölfedem neki

Őszinte búmat, s őt, mint uramat,

Szolgálom, a mig élek. — Drága gazdám!

Timon előjön odvából.

TIMON. Félre! Ki vagy?

FLAVIUS. Uram, hát elfeledtél?

TIMON. Mér' kérded? Elfeledtem minden embert;

S ha magad' annak vallod, téged is.

FLAVIUS. Szegény hű szolgád.

TIMON. Úgy hát nem ismerlek.

Hű énkörülem nem volt; csupa gaz volt,

A kit tartottam, s gazt szolgált ebédnél.

FLAVIUS. Az istenek tanúim, hogy szegény cseléd

Nem szenvedett még igazabb keservet

Bukott uráért, mint szemem teérted.

TIMON. Mi! sirsz? — Idébb jer. Így tehát szeretlek,

Mert nő vagy, a kő férfit megtagadva,

Kit nem könyeztet, csak kéj s nevetés.

A részvét elaludt. Csodás idő:

Ha sír, se' siró, ámde nevető.

FLAVIUS. Könyörgök, ismerj, jó uram, fogadd el

Fájdalmamat, s mig tart e kis vagyon,
Tarts meg cselédedül.

TIMON. Ily hű s igaz
Cselédem volt, s most oly vigasztaló?
Veszélyes elmém szinte beleőrül.
Hadd lássam arczod'. Csakugyan ez ember
Asszony szülöttje.
Bocsánat, örökjózan istenek,
Hogy hirtelen mindenkit elítéltem!
Van még becsületes ember. Értsetek meg:
Csak egy; könyörgök, nem több; s az: cseléd.
Szerettem vón' gyűlölni minden embert,
S te magadat kiváltád; de kivüled
Mind sújtom átkaimmal.
Becsületesbnek nézlek, mint okosnak:
Mert hogyha nyomsz s elárulsz, könnyü szerrel
Kaphattál volna más szolgálatot,
Mert sok az első úr nyakán keresztül
Jut másodikhoz. De szólj igazat
(Mert kétkedem, bár bizonyos vagyok),
Nem ravasz-é, nem kapzsi szívességed,
Sőt uzorás? mint osztogat a gazdag,
Várván, hogy egyért hús jár vissza néki?
FLAVIUS. Nem, drága gazdám, kinek kebelébe
— Elkésve, hajh! — ült kétség és gyanú.
Csalfa időtől féltél vón' a jóban!
Menten gyanú kél, hol a kincs fogyóban.
Tanúm az ég, hogy a mit mutatok,
Csak szeretet, kötély és buzgalom
Írántad, óh páratlan, s életed
S éllemed gondja; s hidd el, uram édes,
Hogy bármi jót, mi most avagy jövőben
Érhet, od'adnék az egy óhajért:
Bár újra lenne kincsed és hatalmad,
Hogy gazdagságodban leljek jutalmat.
TIMON. Lám, úgy van. Egyetlen becsületes,
Ne, fogd: az istenek küldik neked
E kincset inségemből. Menj, légy dús, szerencsés;
De kikötöm: ne szállj meg emberek közt;
Átkozd, utáld mind; senkinek se adj,

S míg éh a koldus csontján hust se hagy,
Föl ne segítsd; mit emberektől elvonsz,
Vesd a kutyáknak; börtön nyelje mind,
Adósság szívja; legyen égett erdő,
És csalfa vérét nyalja minden fertő! —
Isten veled, hát, s boldogulj.

FLAVIUS.

Oh hagyj itt,

Vigaszodul!

TIMON.

Eredj, ha bánt az átok;

Szökjél az áldás ótalma alatt.

Embert ne láss, meg én se lássalak.

(Különfelé távoznak.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. Timon odva előtt.

A költő és festész jönnek.

FESTÉSZ. A szerint, a mint e helyről értesültem, lakása nem lehet messze.

KÖLTŐ. Mit hígyünk róla? Való-e a hír, hogy oly sok aranya van?

FESTÉSZ. Bizonyos. Alcibiades beszéli; Phrynia és Timandra aranyat kaptak tőle; szegény kóbor katonákat szintén nagy mennyiséggel gazdagított. Mondják, hogy kulcsárjának is hatalmas összeget adott.

KÖLTŐ. Úgy hát bukása csak barátjai próbája volt.

FESTÉSZ. Semmi egyéb. Újra pálmafának fogod őt látni Athénban, tetőig virágban. Ennél fogva nem árt, ha látszatos szorultságában szeretetünket tanúsítjuk iránta: becsületeseknek mutatjuk magunkat, s valószínű, hogy szándokaink megrakodnak avval, a miért.

útra kelnek, ha a vagyonáról szállongó hír csakugyan helyes és igaz.

KÖLTŐ. Ezúttal mit nyújtasz be neki?

FESTÉSZ. Ez idő szerint csak látogatásomat; hanem egy pompás festményt ígérek neki.

KÖLTŐ. Magam is így vagyok kénytelen szolgálni őt; elébe adom egy neki szánt költemény tervét.

FESTÉSZ. Az a legjobb. Igéret az igazi korszellem: föltáratja a várakozók szemét. A teljesítés már azért is ostobább, hogy cselekedet. A szó megtartása végkép kiment a divatból, kivéve az egyszerűbb és egyenesb lelkű nép fiánál. Az ígéret nagyon udvarias és urias dolog; a teljesítés oly fajta végrendelet, mely azt bizonyítja, hogy a ki teszi, nagyon beteg az ítélete.

Timon kilép odvából.

TIMON. Kitűnő művész! nem festhetsz oly rossz embert, a minő magad vagy.

KÖLTŐ. Azon gondolkodom, mit mondjak neki, mit készítek számára. Saját személye ábrázolatának kell lenni, gúnyversnek a jóllét puhasága ellen, azon hártatlan hízlegések fölfedésével, melyek az ifjúságot és bőséget követik.

TIMON. Múlhatlanúl gazemberül kell-e állanod saját művedben? Saját hibáidat akarod-e ostorozni másokban? Tedd meg. Van aranyom számodra.

KÖLTŐ. No hát keressük őt fel:

Erszényünk ellen vétenénk bizon,
Ha elkésnénk, holott vár kész haszon.

FESTÉSZ. Igaz:

Nappal, mig éj nem jó rejtelmivel,
Ingyen világnál leld meg, a mi kell.
Gyerünk.

TIMON. Elétek állok, ha felém kerültök.

Mily isten az arany, hogy temploma
A disznóólnál is silányabb!

Hajót szerelsz föl s szántod a habot;
Szolgát csodáló tiszteletre oktatsz:
Neked imádat! s szenteid hadának

Dögvész, mivel csak tégedet imádnak!

Jó lesz eléjük állnom. (Előre jön.)

KÖLTŐ. Nagy Timon, üdv!

FESTÉSZ. Te nemes régi gazdánk!

TIMON. Megértem-é, hogy lássak két becsületest?

KÖLTŐ. Uram,

Mi, bő kezednek gyakor élvezői,
Hallók, magad vagy, elhagytak barátid,
Hálátlanul — Oh, undok lelkek! égnek
Nincs rátok ostora elég hatalmas.

Elhagyni téged!

Kinek ragyogó jóságán élt s erősült
Egész valójok! Nem birok magammal,
S bármennyi szóval sem fődözhetem
E hálátlanság szörnyü tömegét.

TIMON. Hagyd meztelen; úgy jobban látni. Ti,

Mint becsületesek, valótok által,

Őket leginkább leplezhetitek le.

FESTÉSZ. Ajándokid nagy záporába' jártunk,

S édesden élveztük.

TIMON. Ti becsületesek.

FESTÉSZ. Szolgálatunk' jövének ajánlani.

TIMON. Hü emberek! De hogymint viszonzozzam?

Esztek gyökért? isztok-e friss vizet? Nem.

KETTEN. Megteszszük, a mit tehetünk, teérted.

TIMON. Ti becsületesek. Hallátok, aranyom van.

Úgy van, tudom. Szóljatok igazat,

Mint becsületesek.

FESTÉSZ. Mondják, uram:

De társam és én nem azért jövének.

TIMON. Jók, becsületesek. — Egész Athénban

(A festészhez.)

Te birsz mutatni legjobb képet; úgy van:

Képmutatásod élethű.

FESTÉSZ. No, no.

TIMON. Az a, ha mondom. — Hát a mit te költesz!

(A költőhöz.)

Versed oly ügyesen simúl a tárgyhoz,
Hogy esupa természet művészeted. —
Mégis, becsületos lelkű barátim,

- Egy kis hibátok, meg kell vallanom, van :
 Nem szörnyü bár ; nem is kívánom én
 Hogy javításával vesződjeteK —
- KETTEN. Kérünk, tudasd.
- TIMON. Rossz néven veszíteK.
- KETTEN. Hálával.
- TIMON. Óhajtjátok, csakugyan ?
- KETTEN. Kétségekivül.
- TIMON. Ti egy-egy gazba' bíztok,
 Ki derekasan megcsal.
- KETTEN. Mink, uram ?
- TIMON. Ti.
- S hallván csalásit, látván álkodását,
 Tudván kontárságát : szeretíteK,
 EtetíteK, hordjátok kebleteKben ;
 Pedig, győződjeteK meg, fő gazember.
- FESTÉSZ. Ilyent, uram, nem ismerek.
- KÖLTŐ. Sem én.
- TIMON. Lám, én szeretlek ; adok aranyat,
 Ha társaságtok ment lesz e gazoktól.
 Kötélre, késre és szemétgödörbe
 Velök ! VeszítséteK el valahogy ;
 És jerteK hozzám : lesz arany elég.
- KETTEN. Uram nevezd meg, hadd ismerjük őket.
- TIMON. Menj erre, te meg arra, kettesével :
 Mert legyetek külön bár, magatokban,
 Egy fő gazember társatok marad. —
 Bárhova menj, hogy gaz kettő ne légyen,
- (A festészhez.)
- Ehhez ne közelíts. — Te meg, hogy ott légy,
- (A költőhöz.)
- A hol csak egy gaz van, kerüld amazt. —
 El ! Ne, arany. Szolgák, azért jövéteK.
 Van művetek számomra : itt a díj. El !
 Aranycsináló vagy : ebből csinálj.
 Ki, rongy ebek ! (Kiveri, űzi őket.)

II. SZÍN.

Ugyanott.

Flavius és két tanácsnok jönnek.

FLAVIUS. Hijába vágytok Timonnal beszélni:

Ő oly igen csak magánakvaló,
 Hogy mi, kivüle, emberhez hasonlít,
 Az nem barátja.

1. TANÁCSNOK. Odvához vezess:
 Tisztünk s Athénnek tett ígéretünk hajt,
 Hogy véle szóljunk.

2. TANÁCSNOK. Ugyanazon ember
 Nem mindig ugyanaz. Idő s keservek
 Tették ilyenné. Ha nyájasb kezű idő
 A régi jó napokkal megkinálja,
 Ő is a régi lesz. Vezess felé,
 S legyen meg, a mi lesz.

FLAVIUS. Imé odúja. —
 Bék s üdv honoljon itt! Hé, Timon úr!
 Nézz ki: barátok; szólj. Athén köszönt
 Magas tanácsának két tagja által.
 Uram, beszélj velök.

Timon jó.

TIMON. Melengető nap,
 Égess! — Ti szóljatok és függjetek:
 Minden igaz szó szíjon hólyagot,
 Minden hamis hadd süsse nyelv tövét,
 S pusztítsa el, midőn szól!

1. TANÁCSNOK. Érdemes —

TIMON. Csak olyanokra, mint ti, s tik Timonra.

2. TANÁCSNOK. Athén tanácsosi köszöntenek.

TIMON. Köszönöm. A dögvészt küldném vissza rájok,
 Csak kaparíthatnám meg azt nekik.

1. TANÁCSNOK. Felejtsd, mi érted fáj magunknak is.
 Tanácsunk, egyetértő szeretettel,
 Athénba visszakér, és arra gondolt,

Hogy a szabad fő méltóságokat
Kényedre használd és viseld.

2. TANÁCSNOK. Bevallja,
Mily közösen, mily durván elfeledtek
(Most már a nemzet, mely ritkán leszen
Maga hazudtolója, nélkülözve
Timon segélyét, érzi, hogy bukik,
Ha megtagadja Timontól segélyét)
S minket kiküld, velünk bánó szavát,
S bővebb jutalmat is, mint volt a bántás,
Mégmérve bár utolsó nehezékig:
Kincs s szeretet oly halmát s összégét,
Mely véttöket kitörli, s hajlamuk
Betűit úgy belsődbe írja, hogy
Örökre tiédnek olvasd.

TIMON. Megigéztek;
Könnycordulásig megleptek valóban.
Ha adtok nő szemet s bolond szivet:
Megrikat ennyi jóság, uraim.

1. TANÁCSNOK. Térj vissza hát velünk, s vedd át Athé-
A te s a mi Athénunk hadvezérletét. [nunk.
Hálával üdvözölnek, teljhatalmat
Biznak reád és tiszteletben él
Jó hírneved: csak verjük vissza jókor
Alcibiades elbizott támadását,
Ki hona békéjét mint fene vadkan
Turkálja.

2. TANÁCSNOK. S kardját fenyegetve rázza
A város ellen.

1. TANÁCSNOK. Timon, hát akarsz-e —

TIMON. Jó; akarok. Tehát azt akarom:
Ha Alcibiades gyilkolja honfi-
Társaimat: tudassátok vele,
Hogy Timon azt nem bánja. De ha szép Athént
Rabolja, tépve véneink szakálát
S szent szüzeinkre a gyalázatos,
Baromi, bőszen harez mocskát sütvé rá:
Hadd tudja meg — s mondjátok, én üzentem —
Hogy szánva öreginket, ifjainkat,
Azt mondhatom csak: nem bánom; vigye

Bár végletig. Nem bánom későket,
Míg torkotok van hozzá. A garázda
Táborba' nincs biesak, mit többre ne
Becsüljek a legtisztesebb toroknál
Athénban. A segélő istenek

Kegyére hagylak, mint tolvajt az örre.

FLAVIUS. Itt ne maradjatok. Hijába minden.

TIMON. Sirversem' irtam ép: meglátni holnap.

Épségem s gazdaságom hosszú kórja
Most jobbra fordul, s mindent nyujt a semmi.

El! Éljetek tovább: Alcibiades

Legyen csapástok, tik meg az övé; s ezt

Türjétek jó soká!

1. TANÁCSNOK. Hijába szólunk.

TIMON. De mégis, én hazámat szeretem.

És nem örülök a köz pusztulásnak,

Miként köz híre jár.

1. TANÁCSNOK. Helyes beszéd.

TIMON. Tisztelem édes honfitársimat —

1. TANÁCSNOK. Ajkadhoz illő szó vonúl ki rajta.

2. TANÁCSNOK. S úgy lép fülünkbe, mint nagy diadal-
A riadó kapun. [mas.]

TIMON. Tisztelem őket;

S azt üzenem, jó szívvél enyhitem

Keservöket, sujtó ellentől féltöket,

Csúzt, kárt, szerelmi kint s egyéb szokott bajt,

A mit törékeny csolnakunk, az élet,

Biztalan utján szenved; s megtanítom

Kerülni bős Alcibiades dühét.

2. TANÁCSNOK. Ezt szeretem. Már visszatér.

TIMON. Kertemben egy fám van, mely ártogat;

Azért kivágom nem sokára.

Barátimat, Athént, rangsor szerint,

Fen s len, tudósítsátok valamenyit,

Hogy ki bajának véget vetni óhajt,

Sietve jöjön ide, míg a fejsze

Nem éri fámát, s kösse föl magát.

Kérlek, vigyétek meg üdvözetem'.

FLAVIUS. Már ne zavarjuk; másnak sohse' látjuk.

TIMON. Vissza ne jertek; de mondjátok Athénnak,

Hogy Timon a sós árnak partja szélén
 Vevé örök lakását, hol naponkint
 Megdagadó tajtékkal elborítja
 A nyughatatlan hullám: oda jertek,
 És sírkövem legyen jós-széketek.
 Ajk, szórj kemény szót, míg a nyelv eláll!
 Javítsd a rosszat, fertő s döghalál!
 Sir legyen ember műve, s haszna: veszte!
 Rejtsd sugarad', nap! Timon befejezte. (El.)

1. TANÁCSNOK. Természete válhatlan össze forrt
 Bús kedvivel.
2. TANÁCSNOK. Reményünk benne meghalt.
 Forduljunk vissza, s lássuk, mi segíthet
 Szörnyű bajunkba' még.
1. TANÁCSNOK. Gyors láb kell ahhoz.
 (Mind el.)

III. SZÍN.

Athén falai közt.

Két tanácsnok, meg egy követ jönnek.

1. TANÁCSNOK. A mit kitudtál, aggaszt. Serege
 Csakugyan oly nagy számú, mint jelentéd?
 KÖVET. Még keveset mondtam; s úgy siet,
 Hogy nyomban itt lehet.
2. TANÁCSNOK. Nagy a veszély, ha Timont el nem hoz-
 KÖVET. Akadtam egy futárra: volt barátom; [zák.
 S habár két ellenpárthoz tartozunk,
 De régi vonzalmunk hatása folytán
 Barátokul beszéltünk. Ő a Timon
 Odvához nyargalt Alcibiadestől,
 Kérő levéllel, hogy tartson vele
 E harczban ellenünk, a melyet úgysis
 Részben miatta kezdett.

A Timon-nál járt tanácsnok-ok jönnek.

1. TANÁCSNOK. Társaink.
 3. TANÁCSNOK. Szót se Timonról! Tőle mit se vár-
 Hallik az ellen dobja; port kavarva, [junk! —
 Félelmesen czirkálnak. Föl! előre!
 Félek, bukunk, s megejt az ellen tőre. (Mind el.)

IV. SZÍN.

Erdő. Timon odvát s egy sírkövet látni.

Egy katona Timon-t keresve jő.

KATONA. A leírás szerint ez lesz a hely.
 Ki vagy? — Hahó! szólj! — Nem felel? — Mi ez?
 Meghalt-e Timon? a tulbőkezű? —
 Itt ember nem tanyáz; ez állati mű.
 Meghalt biz a, s ez sirja. — Fölrását
 Olvasni nem tudom; nyomjuk viaszba:
 Vezérünk minden jegyben járatos;
 Fejtésben öreg, bár napokra ifju.
 Oda nyomult most a kevély Athénhoz,
 S azt nagyravágya megbuktatni czéloz.

V. SZÍN.

Athén falai előtt.

Harsona szól. Alcibiades jő, hadakkal.

ALCIBIADES. Iszonyu jöttünkről tudósítsátok
 E gyáva, buja várost. (Hírlélőt fújnak.)

Tanácsnok-ok jelennek meg a falakon.

Vittétek eddig, feslettség szerével
 Töltvén időtök', s kényetek levén
 A törvény czélja; eddig én, s a kik
 Hatalmatok árnyában aluvának,

Font karral ödöngtünk s hijába nyögtük
 Bajunkat. Ám most érett az idő:
 Tűrök lohadt velője izmosúl
 S kiáltja: «Ne tovább!» A néma bú
 Nagy zselyeszéketekbe ül pihenni;
 A gőg pedig rémülve megfutamlik
 S elfogy lélekzete.

1. TANÁCSNOK. Oh nemes ifjú,
 Első sérelmed még csak képzelet volt,
 Nem volt hatalmad, nem okunk remegni:
 S már haragodra irt küldtünk, a bántás
 Mértékin túli jóval pótolandók
 A háladatlanságot.

2. TANÁCSNOK. Hódoló
 Követjeink, vagyont ígérve, esdték
 A változott Timon kegyét hazánkra.
 Nem mind szivetlenkedtünk s érdemeltük
 A harczy közcsapást.

1. TANÁCSNOK. Nem az a kéz
 Emelte falainkat, mely bántalmazott;
 És nem lehet, hogy mind e nagy torony,
 Tancsarnok, emlék düljön, csak mivel
 Bennök néhány bünös volt.

2. TANÁCSNOK. S nem is élnek,
 A kik miatt először távozáál:
 Szégyelve, hogy nem volt eszök a döllyftül,
 Szívök szakadt meg. Nemes úr, vonulj
 Be városunkba bontott lobogókkal
 És tizedelve, haláldézmakép,
 Vidd (ha boszúd oly tápra vágy, a melyet
 Valónk utál) a tizedik jelöltet:
 Mindenki sorsot vét, s a mint esik,
 Essék, ki vétett.

1. TANÁCSNOK. Nem mindenki vétett;
 S a ki nem él, nem illő megfenyitni
 Abban, ki él; a bün nem úgy öröklík,
 Miként a föld. Hát, drága honfitárs,
 Hozd bé hadad', de hagyd kün haragod;
 Kiméld athéni bölcsöd', s rokonid',
 Kiknek dühöd zajában veszni kéne

A vétkesekkel. Jőj, mint a juhász
A nyájhoz és lökd ki a mételyest;
De meg ne öld mind együtt.

2. TANÁCSNOK. Mosolyoddal

Inkább kiyívod azt, a mit akarsz,
Mint szelni birná kardod.

1. TANÁCSNOK. Vesd a lábad'

Eltorlaszolt kapunknak, s megnyilik,
Csak küldd előre nyájas szivedet,
Jelentve, hogy barátúl jösz.

2. TANÁCSNOK. A keztyüt

Nyujtsd, vagy egyéb becsületzálogot,
Hogy háborút igényedért viselsz,
Nem a mi romlásunkra: s városunkban
Száll meg hadad, mig teljes óhajod
Megadva nincs.

ALCIBIADES. Im keztyüm: szálljatok le,

Kinyitni a vívatlan kapukat.

Azok a Timon s magam elleni,

A kik szerintetek is megrovandók,

Hadd veszzenek; ne többen! S hogy nemesb

Szándékom aggálytok' csititsa: harezos,

Ki helyin átlép, vagy megsérti a jog

Rendes folyását várostok körében,

Át lépzen adva köztörvényeteknek

S lakol a legsulyosban.

KETTEN. Ez nemes szó.

ALCIBIADES. Hát szálljatok le, teljesíteni szótok'.

(A tanácsnokok leszállnak s megnyitják a kapukat.)

Egy katona jő.

KATONA. Nemes vezérem, Timon halva van,

S legszélín a tengernek eltemetve.

Sírköve vésetét hozom viaszban,

Melynek puha nyomása lesz a tolmács

Szegény tudatlan jó magam helyett.

ALCIBIADES (olvassa.) «Egy gyásztetem, gyászlelkitől
elhagyva, fekszik itt.

Ne kérdd nevem'. Pusztitsa dög a gazok seregít!

Én nyugszom itt, Timon: mig élt, minden előre
[bősz.]

Menj és kedvedre átkozódj'; de menj s itt ne időzz. »
Ez jól kimondja végső érzetid'.

Bár embergyarlóságunk undorított,
S lenézted agyvelőnk árját: a könnyet,

Melyet fukar valónk ejt: dús szived

Nagy Neptun által, alacsony sirodnál,

A megbocsátott bűnt siratja váltig. —

Meghalt nemes Timon. Még róla szólunk. —

Vezessetek most várostokba, s kardom

Szolgáljon olajágul: a tusából

Támadjon bék; bék által szünjék a tusa;

Gyógyítsa mind egymást, mint egymás orvosa. —

Hadd szóljon a dob! (Mind el.)

CORIOLANUS.

FORDITOTTA

PETŐFI SÁNDOR.

Személyek.

CAJUS MARCIUS CORIOLANUS, római nemes.
TITUS LARTIUS, } vezérek a volszkok ellen.
COMINIUS, }
MENENIUS AGRIPPA, Coriolanus barátja.
SICINIUS VELUTUS, } néptribúnok.
JUNIUS BRUTUS, }
IFJ. MARCIUS, Coriolanus fia.
Római hírnök.
TULLUS AUFIDIUS, volszk vezér.
Aufidius alvezére.
Összeesküdtek Aufidiussal.
Antiumi polgár.
Két volszk ör.
VOLUMNIA, Coriolanus anyja.
VIRGILLA, Coriolanus neje.
VALERIA, Virgilia barátnéja.
Szobaleány Virgiliánál.

Római és volszk senatorok, patriciusok, ædilek, lictorok, katonák, polgárok, követek, Aufidius szolgálói s egyéb kíséret.

A történet helye részint Róma, részint a volszkok és antiumiak birtoka.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Róma. Uteza.

Jön egy csapat zavargó polgár botokkal s egyéb fegyverekkel.

1. POLGÁR. Mielőtt valamire szánjuk magunkat, hadd beszéljek.

TÖBBEN. Beszélj, beszélj!

1. POLGÁR. Föltettétek magatokban, hogy inkább meghaltok, semhogy éhezettek?

TÖBBEN. Föl, föl!

1. POLGÁR. Először is tudjátok meg: Cajus Marcius legnagyobb ellensége a népnek.

TÖBBEN. Tudjuk, tudjuk.

1. POLGÁR. Öljük meg őt, s akkor magunk szabhatjuk meg a gabona árát. Nos, határozotatok?

TÖBBEN. Szót se róla többé. Megteszszük. El, el!

2. POLGÁR. Egy szót, jó polgárok.

1. POLGÁR. Minket szegény polgároknak tartanak, s a patriciusokat jóknak. Az ő fölöslegök eltáplálna bennünket. Ha csak azt adnák nekünk, mi nekik már nem kell, azt gyaníthatnók, hogy emberségesen enyhítettek rajtunk; de ők azt gondolják, hogy erre nem vagyunk érdemesek. A soványság, mely bennünket gyötör, nyomorunk látása a jegyzék, melyben jóllétök el van sorolva; a mi szenvedésünk az ő nyereségök. Boszuljuk meg ezt dárdáinkkal, mielőtt magunk is olyan szárazak lennénk, mint ezek; mert az istenek látják lelkemet, hogy kenyér-éhségből beszélek és nem boszú-szomjból.

2. POLGÁR. Fölkeltek-e különösen Cajus Marcius ellen?

TÖBBEN. Ellene először; ő valóságos kutya a köz-nép iránt.

2. POLGÁR. Veszitek-e figyelembe, milyen szolgálato-kat tett hazájának?

1. POLGÁR. Helyes, és ezért szívesen is ruháznók föl jó hírnévvel; de ő maga jutalmazza meg magát kevélységével.

2. POLGÁR. Nem, ilyen rossz indulatból ne beszélj.

1. POLGÁR. Mondom nektek, a mit dicséretesen tett, csak ezért tette; habár a nagyon lelkiismeretes embe-rek azt mondják, hogy ez hazájaért volt, biz azt csak azért tette, hogy anyjának örömet szerezzen s maga kevélykedhessék, a mely tulajdona érdemeivel egy magasságú.

2. POLGÁR. Mit természetében meg nem változtathat, bűnül rójátok föl benne; azt csak nem foghatjátok rá, hogy zsugori.

1. POLGÁR. Ha ezt nem is, azért nem fogyok ki a vádakból. Annyi a hibája, hogy elsorolásba bele fárad az ember. (Kívül zaj.) Micsoda rivalgás ez? A város má-sik része fölkelt; mit állunk itt fecsegve? El a Capi-toliumba!

POLGÁR. Jertek, menjünk.

1. POLGÁROK. Csendesen! ki jön itt?

Menenius Agrippa jön.

2. POLGÁR. A derék Menenius Agrippa, ki mindig szerette a népet.

1. POLGÁR. Ő elég becsületes. Bár a többi is ilyen volna.

MENENIUS. Mi-tévők vagytok, földiek? Hová e

Botokkal? Mi baj? Kérlek, szóljatok.

1. POLGÁR. Tudja azt a tanács; hallott felőle két hét óta, mi a szándékunk, s ezt most tetteleg akarjuk megmutatni. Azt mondják ők, hogy a szegény pörös embernek erős tüdeje van; majd meglátják, hogy kar-jaink is erősek.

MENENIUS. Barátim, szomszédim, tehát azon

Vagytok, hogy tönkre tegyétek magatok'?

1. POLGÁR. Dehogy! hiszen már úgy is tönkretettek.

MENENIUS. Mondom, barátim, rátok a nemesség Gondot visel, s a drágaság miatt, mely Szenvednetek készit, e botokkal épen Úgy fenyegethetnétek az eget, Miként Rómát, mely egyenest megy a Kezdett uton, széttépve tizezer Erősebb lánczot, mint minőt reá Ti vethetnétek. Aztán e nyomort Az istenek szerzik, nem a nemesség. Ezen nem kéz, de térdhajtás segít. Ah, Az inségtől fölingerelve, még majd Több bajba estek. Pizskolódtok a Kormányra, mely atyátokul vagyon, míg Ti mint ellenség átkozzátok őt.

1. POLGÁR. Atyánk! a bizony! Soha sem volt ránk gondja. Minket éhezni hagynak, s az ő magtárikaik tömvék gabonával; rendeleteket adnak ki az uzsora ellen, hogy az uzsorásokat segítsék; naponkint visszavonnak egy-egy üdvös törvényt a gazdagok ellen, s naponkint keményebb rendszabályokat állítanak föl, hogy a szegénységet megkötozzék' és zabolázzák. Ők emésztenek el bennünket, ha a háborúk nem; ez az egész szeretet, melylyel irántunk viseltetnek.

MENENIUS. Vagy valljátok be, hogy rossz indulattal Telétek meg, vagy azt kell hinni, hogy Bolondok vagytok. Mondok nektek egy Derék mesét; már hallátok talán, De minthogy épen czéломhoz segít, Ismét föltáloalom.

1. POLGÁR. Jól van, uram meghallgatom. De azt ne gondold, hogy bajunkat rászedhetni mesével: hanem halljuk, ha úgy tetszik.

MENENIUS. Egykor föllázadt a has ellen a Test minden tagja, s azt így vádolák: Hogy mint egy örvény vesztegel maga Ottan középütt, renyhén, tétlenül, Az ételt egyre nyelve s társival A munkát meg nem osztva, míg a többi

Lát, hall, gondolkodik, tanít, megy, érez,
S így kölcsönös segélyadással a
Közjóra törekeshetnek, az egész
Testnek javára. Így felelt a has...

1. POLGÁR. Nos hát, uram, mi a has válasza?

MENENIUS. No mindjárt, mindjárt. Olyszerű mosoly-
Mely szívességet tettett (miért ne [lyal,
Hagynám mosolygni a hasat csak úgy,
Miként beszélni?), gúnyosan felelt az
Elégületlenekhez, kik irigylék.
Járandóságát... épen mint ti a
Tanácsosal tesztek, mert ez nem hasonló
Hozzátok.

1. POLGÁR. A has válaszát! Hogyan,
A koronás fej, a tanácsadó szív,
Az örökös szem, a vitézi kar,
Paripánk a láb, s kürtösünk a nyelv,
S egyéb istápunk s kis segédeink
Alkotmányunkban, hogyha ők...

MENENIUS. Nos aztán?

Mit nem beszél ez a legény! tovább!

1. POLGÁR. Ha őket így zablázza a faló has,
Ez a szemétdomb...

MENENIUS. Jól van: azután?

1. POLGÁR. S a többi munkás tag panaszt emel,
Mit szólhat a has?

MENENIUS. Tudtotokr' adom.
Csak egy parányit, a miből tinektek
Kevés jutott, a türelemből, és
Fogjátok tudni...

1. POLGÁR. Beh hosszúra nyúlik.

MENENIUS. Hát, jó barátom, most figyelj ide.
Meggfontolá a dolgot a komoly has,
Nem mint szeles vádlói, s ezt felelte:
«Igazságtok van, társaim, hogy én
Előbb szedem be a táplálatot,
Melyből ti éltek, s ez rendén van így,
Mert én a test magtára s műhelye
Vagyok: de jusson eszetekbe, hogy
Azt én szétküldöm a vér folyamán

Az udvarig, a szívig s agyvelőig,
 S a fordulások- s mellékútakon
 A legerősb ideg s legvékonyabb ér
 Megkapja tőlem, a mi illeti,
 Azt, a miből él, s bár ti összesen,
 Kedves barátim,» így beszéle a has...

1. POLGÁR. Jó, jó uram! nos?

MENENIUS «Bár ti összesen nem

Látjátok, mit kap mindenik külön:
 Bebizonyíthatom, hogy nektek a
 Javát, fölét küldöm szét, és magamnak
 Csak a seprőt hagyom.» Mit szóltok erre?

1. POLGÁR. Hát felelet; de hozzá mi közünk?

MENENIUS. E jó has Rómának tanácsa, s ti

A lázadó tagok; ha fontolóra
 Veszitek gondoskodásit és a közjót:
 Általláthatjátok, hogy mindazon
 Jótétemény, melyben nyilvánosan
 Ti részesültök, tőle származik,
 S nem magatoktól. Mit szólsz erre, te
 Nagy újja ennek a gyülekezetnek?

1. POLGÁR. Én a nagy újja? Mi okért nagy újj?

MENENIUS. Mivel te a legaljasb s rongyosabb vagy

E bölcs zavargók közt, s te jársz elől.
 Vezérkedel, pimasz sehonnai,
 Hogy önmagad húzz hasznót a dologból.
 De a furkós botokkal legyetek
 Készen, mert Róma és patkányai
 Megütköznek, s egyik rész tönkre jut. —
 Üdvöz légy, bajnok Marcius!

Cajus Marcius jön.

MARCIUS.

Köszönöm.

Mi dolog ez, ti lázongó gazok,
 Kik nyüzsgő véleményteket vakarva
 Megrühösítetek magatokat?

1. POLGÁR. Te csak mindig szépén beszélsz velünk.

MARCIUS. Ki nektek jó szót ad, utálatos
 Hizelgő. Mit vártok, kutyák, a kiknek

Nem kell se' harcz, se' bék? Az megijeszt, ez
 Daczossá tesz. Ki bennetek bizik,
 Oroszlán helytt nyulat lel s lúdakat
 Rókák helyett. Nem vagytok biztosabbak,
 Mint a parázs a jégen s a napon
 A hó. Erénytek, dicsőíteni a
 Gonosztevőt, s a törvényt szidni, mely azt
 Megbünteté. Ki nagyságot szerez,
 Gyüölölitek; s jó indulattok olyan,
 Mint a beteg, ki arra vágy, mi néki
 Még jobban árt. Ki kegyetekre épít,
 Ólom-karokkal úszik s tölgyeket
 Hasít sással. Bitóra véletek!
 Tinektek hinni? Egyre változik
 Elmétek; kit gyüöltetek, dicső most,
 S a kit megkoszorúztatok, silány.
 Mi baj? mit zúgtok minden piaczon
 Az érdemes tanács ellen, holott ő
 Tart rendben istenink után? különben
 Egymást falnátok föl. — Mi kell nekik?
 MENENIUS. Mint ők szabják, oly áron gabona,
 A mely, mint mondják, van bőségesen.
 MARCIUS. Azt mondják? Az akasztani valók!
 Ott ülnek a tűznél, s tudják, mi újság
 A Capitoliumban, hogy ki van
 Le- s fölmenőben? Házasítanak,
 Pártot csinálnak és erősítik,
 S azt gyöngítik, mely nem kedvök szerinti,
 És nem sarújok talpa. Bőviben van
 A gabna, mondják? Hagyna csak a nemesség
 Kardomhoz nyúlni: oly magas kazalt
 Raknék e fölnégyelt rabszolanépból,
 A mily magasra csak fölérne dárdám.
 MENENIUS. Ezek meggyőződtek már teljesen;
 Elméjökben nagy a hiány ugyan,
 De szörnyü gyávák. Ám szólj, mit csinál a
 Másik csapat?
 MARCIUS. Szétment. Kössék fel őket!
 Sohajtva példáztak, hogy éhesek, hogy
 Éhség falat dönt, enni kell az ebnek,

A csontra hús kell, nem csak gazdagért van
 Az aratás. Ily rongyokban dobálták
 Ki a panaszt. És most, hogy megnyerék,
 A mit kívántak, s ez kemény dolog
 (A nemességen ez vesz majd erőt, ez
 Lesz végesapása), most kucsmaikat
 Hajgálják, minth' a hold szarvár' akarnák
 Föltűzni, versenyt bögve.

MENENIUS. S mit nyerének ?

MARCIUS. Öt szónokot, kit ők választanak
 Pór bölcseségek védeül; ezek
 Brutus, Sicinius . . . mit én tudom! — Hah,
 Előbb földülná e gaznép a várost,
 Mint tőlem ilyet kapna. Majd idővel
 Még többet nyer, s ismét többet csikar ki
 A lázadási zajjal.

MENENIUS. Különös.

MARCIUS. El, hulladék, pusztuljatok haza!

Követ jön.

KÖVET. Hol Cajus Marcius ?

MARCIUS. Itt van; mi baj ?

KÖVET. Ujság, uram; a volszkok fegyverre keltek.

MARCIUS. Annál jobb! lesz módunk kihányni a
 Dohos fölösleget. — Im, derék atyáink.

*Cominius, Titus Lartius s más senatorok, Junius
 Brutus és Sicinius Velutus jönnek.*

1. SENATOR. Igaz, mit nem rég mondál, Marcius:
 A volszk fegyverre kelt.

MARCIUS. Vezére Tullus

Aufidius, lesz véle bajotok.

Vétkem, nemességét irigyleni;

S ne volnék az, ki most vagyok: szeretném,

Ha ő lennék,

COMINIUS. Ti együtt vívtatok.

MARCIUS. Ha birkóznék a föld, két részre állva,

S ő pártomon vón': átmennék, hogy ő

Velem vívjék oroszlán ő, kire
Büszkén vadászok.

1. SENATOR. Így, hős Marcius,
Kisérd Cominiust e háborúba.

COMINIUS. Megigéred ezt egykor.

MARCIUS. Meg, uram,
S szavamnak állok. Titus Lartius, majd
Megint szemközt látod Tullust velem. De
Mi ez, nyomorék? Honn kell maradnod?

TITUS. Oh nem,

E mankó támaszom s ez fegyverem lesz,
De az ügyet nem hagyom el.

MENENIUS. Dicső faj!

1. SENATOR. Jerünk a Capitoliumba; legjobb
Barátink várnak.

TITUS. Menj elől . . . utána
Cominius mi követünk; tiétek
Az elsőség.

1. SENATOR (a polgárokhoz).

El, el, haza!

MARCIUS. Nem, hadd kövessenek. Van
Élés a volszknál. Patkánynép, oda
A garmadához! — Tisztes lázadók,
Hol a bátorság? Kérlek, jőjjetek.

*Senatorok, Cominius, Marcius, Titus és Menenius el.
Polgárok kisompolyognak.*

SICINIUS. E Marciusnak van-e párja gögben?

BRUTUS. Páratlan áll.

SICINIUS. Midőn népszónokoknak
Meválasztának bennünket . . .

BRUTUS. Figyeltél
Szeme s szájára?

SICINIUS. S gúnyolásira!

BRUTUS. Ha ingerült, az istenek se' szentek
Előtte.

SICINIUS. Csúfot üz a tiszta holdból.

BRUTUS. Bár veszne e harcban! Hogy' férhet össze
Ily gög s vitézség?

SICINIUS. Hogy ha jó siker
Csiklandja, megveti az árnyat is,
A melybe délben lép. Csodálkozom,
Hogy' tűri el dacza: Cominiustól
Vezéreltetni?

BRUTUS. A hírt, mely czélja néki,
S mely őt diszíti is már, nem lehet
Jobban fönntartani s növelni, mint
Másod' helyen; mert a vezér hibája,
Mi el nem sül, bár mindent elkövet,
Mi embertől telik, s így zúgnak a
Könnyelmű birák: hejh, ha Marciusra
Bíznák a dolgot!

SICINIUS. És ha sikerül:
A Marciushoz hajló vélemény
Cominiusnak minden érdemét
Őrá ruházza.

BRUTUS. Úgy van, már is az
Övé Cominiusnak fél hire,
Nem ő szerzé bár; és ennek hibái
Dicsőségévé válnak, bár valóban
Nem érdemlé meg.

SICINIUS. Nézzük meg, minő
Az útasítás és hogy' viseli
Magát ez ügyben?

BRUTUS. Jer, menjünk tehát. (Mind a ketten el.)

II. SZÍN.

Corioli. A tanácsház.

Jön Tullus Aufidius néhány senatorral.

1. SENATOR. Aufidius, hát véleményed az,
Hogy terveinket tudja Róma, tudja,
Hogy készülünk?

AUFIDIUS. S a tietek nem ez?
Mi volt ez országban föltéve már,
Mi tetté vált valóban, mielőtt
Kikémlé Róma? Még négy napja sincs,

Hogy hírt adának onnan a levél
 Talán nálam lesz ime itt vagyon. (Olvas.)
 «Hadat készítnek. Még nem tudni, hogy
 Keletre vagy nyugatra? A nyomor nagy,
 Lázong a nép. Mondják: Cominius
 És Marcius, régi ellenségetek
 (A kit még jobban gyűlöl Róma, mint ti),
 És Lartius, egy bajnok római
 E három a készülétek vezére.
 Alkalmasint felétek lesz az út.
 Vigyázzatok.»

1. SENATOR. Táborban seregünk.
 Hogy Róma mindig kész nekünk felelni,
 Soh'sem kétkedtünk.

AUFIDIUS. Nagy szándéktokat
 Jó volt titkolni, a míg az maga
 Magát fődé fel. Róma idő előtt
 Kitudta azt, úgy látszik, és ezáltal
 Gátoltatunk célunkban, mely vala:
 Nehány várost bevenni, mielőtt
 Ők észrevennék.

2. SENATOR. Hős Aufidius, lépj
 Tisztédbe, menj sietve a sereghez,
 Mi majd magunk őrizzük Coriolit.
 Ha itt előttünk szállnak meg. segélyül
 Hozd sereged. Különben azt hiszem,
 Nem ellenünk készülnek.

AUFIDIUS. Kétkedel?
 Én bizonyost beszélek. A mi több,
 Már útban is van egy rész harcosikból,
 S mind erre tart. Elhagylak bennetek.
 Ha Marcius s én tán találkozunk,
 Megesküvénk, hogy mindaddig vivünk, míg
 Egyik lehull.

MIND. Segítsenek istenink!

AUFIDIUS. S kegyelmeteket védjék.

1. 2. SENATOR. Élj boldogul. (Mind el.)

III. SZÍN.

Róma. Marcius lakása.

Jön Volumnia és Virgilia; alacsony székekre ülnek és varrnak.

VOLUMNIA. Kérlek, leányom, énekelj vagy beszélj vidámabban. Ha fiam férjem volna, jobban örülnék távollétén, melyben dicsőséget szerez, mint nyoszolyája ölelésein, mikkel szerelmét tanusítja. Még midőn csak gyöngé gyermek s méhemnek egyetlen szülötte volt; midőn ifjúságát és szépségét minden szem bámulta; midőn még nézéséről egy királynak napestig tartó kérelmeért sem mondott volna le egy órára az anya: én — meggondolva, mennyire illenek a dicsőség ily lénynek, s hogy ez nem volna különb a falon függő képnél, ha a hír nem mozgatná — én már akkor örvendve láttam őt oly veszélyeket keresni, mikben dicsőséget szerezhetett. Kegyetlen háborúba küldtem őt, melyből midőn visszatért, homlokát tölgykoszorú övezte. Mondom, leányom, nem örültem meg jobban annak előszöri hallatára, hogy figyermek, mint midőn először látám, hogy férfiúnak bizonyította be magát.

VIRGILIA. De hátha oda halt volna, asszonyom, akkor?

VOLUMNIA. Akkor jó híre-neve lett volna fiam, utódom. Őszintén mondom, ha tizenkét fiam volna, kiket mind egyaránt szeretnék, egyiket sem kevésbé, mint jó Marciusunkat: inkább óhajtanám, hogy közülök tizenegy vitézileg meghaljon honáért, hogysen egy tétlenül kéjelegjen.

Szobaleány jön.

SZOBALÉÁNY. Asszonyom, Valeria jött látogatásodra.

VIRGILIA. Kérlek, engedd meg, hogy távozhassam.

VOLUMNIA. Ne távozzál. Úgy tetszik, mintha hozzánk

Elhangoznának férjed dobjai;

Aufidiust hajánál rántja le,
 Mint gyermek a vadtól, fut tőle a volszk.
 Tombolni látom őt, a mint kiáltja:
 «Elő gyávák! ti félelem szülötti,
 Ámbár hazátok Róma.» Homlokáról
 Letörli a vért érzékezővel és megy,
 Mint arató, ki föltevél, levágni
 Mindent, vagy díjáról lemondani.

VIRGILIA. Vér homlokán! . . . oh Jupiter, ne vért!

VOLUMNIA. Te balga asszony, szebb ez, mint arany
 Győzelmi oszlop. Keble Hecubának
 Hector szoptatva nem volt ékesebb,
 Mint Hector arcza véresen, midőn a
 Görögökkel küzde. — Mondd Valeriának,
 Készek vagyunk őt üdvözölni. (Szobaleány el.)

VIRGILIA.

Óvja

Az ég Aufidiustól férjemet!

VOLUMNIA. Aufidiust ő térde alá keríti,
 S nyakára hág.

Visszajön a szobaleány Valeriával.

VALERIA. Jó napot mind a kettőtöknek, hölgyeim.

VOLUMNIA. Édesem

VIRGILIA. Örvendek, hogy láthatom asszonyságodat.

VALERIA. Mit míveltek? Ti valóságos háziasszonyok
 vagytok. Hogyan, ti varrtok itten? ez derék igazán.
 Hát kis fiad hogy van?

VIRGILIA. Köszönöm kérdésed, asszonyom, nagyon
 jól

VOLUMNIA. Jobban szereti a kardokat nézni s a dob-
 szót hallgatni, mint tanítójára figyelni.

VALERIA. Oh, tökéletesen apja fia. Esküszöm, hogy
 igen derék kis fiú. Valóban, a mult szerdán fél óra
 hosszat szemlélttem őt; olyan erélyes alakja van. Egy
 aranyos pillangó után láttam őt szaladni; midőn meg-
 fogta, ismét el hagyta röpülni, s ismét utána; elesett,
 fölugrott, s újra elfogta. Elesése hozta-e dühbe vagy
 mi, de fogait csikorgatta, s széttépte a pillangót. A mint
 mondom, egészen széttépte.

VOLUMNIA. Épen olyan, mint apja.

VALERIA. Valóban, nemes gyermek.

VIRGILIA. Kis szeleverdi, asszonyom.

VALERIA. Tegyétek félre varrástokat; legyetek szivek ma délután henyélni a kedvemért.

VIRGILIA. Nem, jó asszonyom, én nem fogok ki-menni.

VALERIA. Nem fogsz kijönni?

VOLUMNIA. Ki fog menni, ki.

VIRGILIA. Valóban nem, engedjétek meg. Nem akarok átlépni a küszöbön, míg férjem vissza nem jön a háborúból.

VALERIA. Ejh, mért zárkóznál el így ok nélkül? Jer, meg kell látogatnunk a jó asszonyt, ki gyermekágyat fekszik.

VIRGILIA. Kivánok neki kora fölgyógyulást, s meglátogatom imádságomban; de oda nem mehetek.

VOLUMNIA. Kérlek, ugyan miért nem?

VIRGILIA. Nem restségből, sem szeretethiányból.

VALERIA. Második Penelope szeretnél lenni; hanem azt mondják ám, hogy azon szálak, miket Ulysses távollétében font, csak szúval töltötték meg Ithakát. Jer; bár csak oly érzékeny volna vásznad, mint ujjaid, hogy szánakozásból szünnél meg azt szurkálni. Jer, el kell jönnöd velem.

VIRGILIA. Nem, jó asszonyom, engedj meg, valóban nem megyek.

VALERIA. Igazán mondom, jer; aztán majd fölséges híreket mondok férjedről.

VIRGILIA. Oh, lelkem, az még lehetetlen.

VALERIA. Hidd el, nem tréfálok veled; a mult éjjel érkeztek róla ujságok.

VIRGILIA. Igazán, asszonyom?

VALERIA. Komolyan mondom, hogy igaz; egy senatortól hallottam. Így hangzik: a volszkok hadserege előre nyomult, ellene Cominius vezér szállt a római erő egy részével; férjed és Titus Lartius városukat, Coriolit vette ostrom alá; semmi kétségek benne, hogy beveszik, s rövid időn véget vetnek a háborúnak. Ez igaz, becsületedre! Most pedig kérlek, jer velünk.

VIRGILIA. Bocsánat, asszonyom, ez egyen kívül mindenben szavadat fogadom.

VOLUMNIA. Hagyd magára, asszonyom, mostani kedélyével csak kedvünket rontaná.

VALERIA. Magam is azt hiszem. Tehát Isten veled. — Jer, kedves asszonyom. — Kérlek, Virgilia, dobd ki az ajtón ünnepélyességedet, és jer velünk.

VIRGILIA. Nem, asszonyom, egy szó mint száz. Valóban nem mehetek. Jó mulatást. (El mindnyájan.)

IV. SZÍN.

Corioli előtt.

Jönnek dobokkal és zászlókkal Marcius, Titus Lartius, tisztiek, katonák; hozzájuk egy követ.

MARCUS. Ez hírt hoz itt. Megütköztek, fogadjunk...

LARTIUS. Lovam lovadra, hogy nem.

MARCUS. Jól van.

LARTIUS. Áll.

MARCUS. Találkozott az ellennel vezérünk?

KÖVET. Szemközt vannak, de szó nincs váltva még.

LARTIUS. Enyém a jó ló.

MARCUS. Add el, megveszem.

LARTIUS. El nem adom, de kölcsön a tiéd

Félszázadig. Most kérjük föl a várost.

MARCUS. Hol a sereg?

KÖVET. Másfél mérföldnyire.

MARCUS. Akkor meghalljuk egymás hadzaját.

Most kérlek, Mars, hogy munkánk gyors legyen.

S gőzölgő karddal menjünk társaink

Segítségére. — Fújad, harsonás! (Harsona-szó.)

A falakon megjelennek senatorok s mások.

Falaitok közt van Aufidius?

1. SENATOR. Nincs, olyan sincs, ki félne tőletek, ti

Parányiak. Halljátok ifjaink (Távoli hadi lárma.)

Zaját. Inkább ledöntjük e falat,

Hogysem bezárjon bennünket. Kapunk csak
Tetszőleg csukva, sás rajt' a lakat,
Magától nyílik ez meg. Hallga, ott az

(Ismét hadi lárma.)

Aufidius. Meglátjátok, miként dül
Szétszórt seregekben.

MARCIUS. Hah, rajta vannak!

LARTIUS. Tanúljunk e zajtól. Hágésót ide!

Volszkok jönnek.

MARCIUS. Nem félnek, sőt a városból kijönnek.

Most szivre a pajzst, s vívjatok paizsnál

Eroősebb szívvel. Fel, hős Lartius!

Jobban lenéznek, mint mi gondolók,

S ez földühít. Előre, társaim!

Ki hátra lép, volszknak tekintem őt,

S érezni fogja kardom élet!

(Harczi zaj; rómaiak és volszkok viaskodva el. A rómaiak visszaveretnek
sáncaikhoz.)

Marcius visszajön.

MARCIUS. A föld minden dögvésze rád, te Róma

Gyalázata! te csorda!... A fekély

Boritson el, hogy tőled undorodjék

Az is, ki nem lát, és mérföldnyire

Legyen ragályos nyavalyád. Ti ember-

Alakba bújt ludak, ti, a kiket

Rabszolgák kergetnek meg, kiktől a

Majmok se' félnek. Pluto és pokol!

Hátul a seb... piros hát... halovány arez

A félelemtől... Vissza, támadásra,

Vagy ellenségeinkhez mégyek át,

S titeket verlek. Rajta hát! Szilárdság,

És visszahajtjuk őket asszonyikhoz,

Mint sáncainkhoz minket ők követtek.

(Új ütközet. A volszkok és rómaiak visszajönnek és harcolnak. A volszkok
Corioliba hátrálnak. Marcius utánok a kapuig.)

Most nyitvák a kapuk. Hős társaim,
Az üldözőknek kedvez a szerencse,
S nem a futóknak. Tartsatok velem.

(Bemegy a kapun, s ezt bezárják mögötte.)

1. KATONA. Bolond merény! én nem...
2. KATONA. Magam sem...
3. KATONA. Íme

Bezárták őt. (Folytonos csatazaj.)

MIND. Bizonyynyal vége lesz.

Titus Lartius jön.

LARTIUS. Hol Marcius?

KATONÁK. Meghalt kétség kívül.

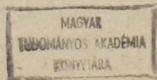
1. KATONA. Nyomban követte a futókat és
Bement velök, mögötte a kaput
Bezárák és most benn van egyedül
Egy város ellen.

LARTIUS. Oh nemes barát!
Érző s bátrabb, mint az érzéktelen kard;
Ez hajlik, ő nem. Elestél, Marcius!
A legjobb drágakő, nagy, mint magad, nem
Ért annyit, mint te. Oly catói bajnok
Valál te! nem vad; rettentő csak a
Csatában... ámde haragos szemeddel
És hangjaidnak mennydörgő zajával
Megráztad ellenséged, mint midőn
Hideglelésben reszket a világ.

Visszajön Marcius, véresen s elleneitől megtámadva.

1. KATONA. Uram, tekints oda.

LARTIUS. Ez Marcius!
Mentsük meg őt vagy haljunk meg vele.
(Harczolva be mindnyájan a városba.)

V. SZÍN.

Uteza a városban.

Néhány római jön martalékkal.

1. RÓMAI. Ezt elviszem Rómába.
2. RÓMAI. Én meg ezt.
3. RÓMAI. A mennyköbe! azt tudtam, hogy ez itt ezüst. (A csatazaj még hallik a távolban.)

Jön Marcius és Titus Lartius egy harsonással.

MARCUS. E hajhászok silány drachmák szerint
Becsülik az időt. Ön kanalat,
Párnát, ruhát, mit a bakó elásna
A holttal együtt, elhord e szolganép,
Míg vége sincs a harcznak. Le velök! —
Halljátok a vezér zaját? Ki hozzá!
Aufidius, kit lelkem gyűlöl, ott van
És vágja népünket. Hős Lartius, maradj itt
Egy jó csapat a város körül; én
A bátrabbakkal elmegyek segitni
Cominiust.

LARTIUS. De bajnok, vérezel.
Nagyobb volt munkád, hogysem részt vehess
Új ütközetben.

MARCUS. Ne dicsérj, uram.
Munkám alig hogy fölhevite. Isten
Veled! Kiomlott vérem gyógyszer inkább,
Mintsem veszély. Most hát Aufidiushoz
Csatázni!

LARTIUS. Szép Fortuna istenasszony
Szeressen meg, s varázsa vezesse félre
Ellenséged kardját. Hős férfi, a
Siker legyen szolgád!

MARCUS. S téged fogadjon
Legjobb barátjaul. Isten veled! (El.)

LARTIUS. Érdemdús Marcius! —
Eredj a vásártérre s harsonázz;

Hídd össze a városnak tiszteit, hogy
Akaratunkat meghallják. Eredj! (El mindnyájan.)

VI. SZÍN.

Cominius táborához közel.

Jön Cominius és serege, visszajövet.

COMINIUS. Pihenjete! mint rómaiak vivánk,
Barátim; balgák nem valánk a téren
S hátrálva nem gyávák. Higyétek el,
Hogy újra harcz lesz. A midőn csatáztunk,
A szél koronkint elhozá barátink
Zaját mihozzánk. Róma isteni
Segítsék őket, mint saját magunkat,
Hogy, seregünk ha vígan összejö,

Követ jön.

Hálásan áldozunk nekik. — Mi újság?

KÖVET. A corioli polgárság kitört,
S megütközött Titussal s Marciussal.
Sánczunkhoz visszanyomták emberinket,
S én eljövök.

COMINIUS. Tán igazat beszélsz,
De nem beszélsz jól. Mennyi ideje?

KÖVET. Egy órájánál több, uram.

COMINIUS. Nincs egy mérföldre; nem régen doboltak.
Egy óra kell egy mérföldhöz neked,
Hogy ily későn jössz?

KÖVET. Megrohantak a volszk
Kéme! s kerülni voltam kénytelen
Néhány mérföldet. E nélkül, uram, rég
Itt lettem volna.

Marcius jön.

COMINIUS. Ki ez itten? olyan,
Mintha meg volna nyúzza. Istenek!

Hasonlít Marciushoz, s én így őt
Előbb is láttam már.

MARCIUS. Későn jövök?

COMINIUS. A pásztor nem tudhatja jobban a síp
S a mennydörgés különbségét, miként
Én Marcius s más emberek szaváét.

MARCIUS. Későn jövök?

COMINIUS. Későn, ha a magad
Vérébe s nem máséba öltözél.

MARCIUS. Oh hadd öleljelek meg olyan ép
Karokkal, mint midőn megházasodtam,
S gyertyák kísérték ágyba.

COMINIUS. Hősvirág!

Hát Titus Lartius hogyan van?

MARCIUS. Mint olyan ember, ki ítéletet tart,
Egyet kivégeztet, mást számkiúz,
Fenyít, kegyelmez, szabadon bocsát.
Úgy tartja Coriolit városunk
Nevében, mint hizelgő agarat
A pórázon, mit úgy húz, mint akarja.

COMINIUS. Hol a rabszolga, a ki mondta, hogy
A sánczokhoz hajtottak bennetek?
Hol van? Hijátok ide.

MARCIUS. Hagyd magára;

A mit beszélt, igaz; de bajnokink,
A söpredék — hah, és nekik tribun kell! —
Egér macskától nem fut úgy, miként ők
Futottak a még nálok is silányabb
Alávalóktól.

COMINIUS. És hogy' győztetek?

MARCIUS. Mem érünk rá ezt elbeszélni. Hol van
Az ellenség? Tiétek már a harcztér?
Ha nem, tegyétek azzá.

COMINIUS. Marcius,
Kárvallva harcolánk, azért ide
Hátráltunk, hogy kilessük a sikert.

MARCIUS. Hol seregök? Tudjátok, merre állnak
Legjobbjaik?

COMINIUS. Az antiumiak
Tudtomra az elősört képezik, mint

Java nép, Aufidius vezérletében,
A ki reményeiknek szíve.

MARCIUS. Kérlek
Mind a csatákra, mikben részt vevénk, az
Együtt kiontott vérre és baráti
Eskünkre: állíts engem egyenest
Aufidius s vitézei elé,
S ne hadd elcsúszni a jelent... A lég
Teljék meg rögtön kard- és kopja-zajjal,
S használjuk a perczet.

COMINIUS. Jobban szeretném,
Ha jó fürdőbe mennél, magadat
Bebalzsamozni; de soh' sem merék
Kivánatidnak ellenállni. Válaszsz
Magadnak társakat.

MARCIUS. Csak a ki kész rá,
Az jön velem. Ha van valaki itt,
— S ebben kétkedni vétek — a kinek
E festék tetszik, mely engem bemázolt;
Ki inkább létét veszi, mint hirét; ki
Hősleg hal inkább, hogysesm rútul éljen,
S honát magánál többre becsüli:
Ki így ítél, ha egy vagy szám szerint sok,
Intsen kezével, szándékát tudatni
S kövesse Marciust.

(Mindnyájan örvendve kiáltanak föl, kardjaikkal hadonáznak, fölemelik öt
karjaikon, s hajigálják süvegeiket.)

Mindnyájan hát? egy karddá tesztek engem?
Ha ez nem tettetés, úgy melyitek
Nem ér négy volszket? Hős Aufidius ellen
Egy szálíg visztek oly kemény paizst,
Mint a magáé. Valamennyeteknek
Köszönet, de most csak egy rész jön velem,
A többi más harcban vesz részt, a mint
Az úgy kívánja majd. Menjünk, ha tetszik;
A legkézszebbeket válaszsza ki
Közületek négy.

COMINIUS. Menjünk, társaim.
Ha ez valóság s nem hetvenkedés,
Megosztozunk mindenben véletek. (Mind el.)

VII. SZÍN.

Corioli előtt.

*Titus Lartius, Coriolinál őrseget hagyva, harsona- és
dobszóval megy Cominius és Cajus Marcius elé,
utána egy tiszt, katonasággal és követtel.*

LARTIUS. Így, őriztétek a kaput, miként
Elétek szabtam. Hogyha üzenek,
Küldjétek a centuriákat segédül;
A többi itt elég egy darabig.
Ha elveszítjük a csatát, a város
Sem lesz mienk.

TISZT. Minket ne félts, uram.
El! s zárjátok be a kaput mögöttünk.
Követ, vezess most Róma táborába. (El mind.)

VIII. SZÍN.

Csatatér a római és volszk tábor közt.

Harczaj. Jön Marcius és Aufidius.

MARCIVS. Veled vívok csak, mert jobban gyűlöllek
A szószegőnél.

AUFIDIUS. Egyformán vagyunk.
Nem iszonyodom a kigyótul úgy, mint
Híred-nevedtől. Vesd meg lábadat!

MARCIVS. Haljon meg a másik rabszolgájaként,
Ki előbb mozdul el helyéről; aztán
Ítélik őt el az istenek.

AUFIDIUS. Ha én futok,
Űz, mint nyulat.

MARCIVS. Nehány órája, hogy
Magam csatáztam Coriolitokban,
S tevém, mi tetszett; e vér nem enyém,
Mely engem álarcoz... Hogy bosszut állj,
Feszítsd meg minden erőd!

AUFIDIUS. Hector lehetsz.

Hetvenkedő ősidnek ostora,
Még sem menekszel innen! (Vívna.)

Néhány volszk jön Aufidius segítségére.

Túlozott
Készség s nem hősiség... szégyenlenem kell
E megvetendő segítségetek.

(El mindnyájan harczolva s Marciustól üzetve.)

IX. SZÍN.

A római tábor.

Harczi zaj. Hátrálót fájnak. Harsonázás. Jön egy felől Cominius rómaiakkal, más felől Marcius felkötött karral, vele más rómaiak.

COMINIUS. Ha elbeszelném, a miket ma tettél,
Magad se' hinnéd. Majd ott mondom el, hol
Senatorok könnyezve mosolyganak rá,
S a nagy nemesség elborzad s utóbb
Csodálni fog, s hölgyek rémülnek el,
S vidámon reszketvén, tovább figyelnek
S még a sötét tribunok is, kik a
Penészes néppel gyűlölik hired,
Mondják szívök daczára: «Hála, hogy
Rómának ilyen katonája van!»
De lakománknak végéhez jövél csak,
Elébb jóllakva már.

Jön Titus Lartius seregével, az üldözésből jöve.

LARTIUS. Oh hadvezér, itt
A harci ló, mi a csótár vagyunk.
Ha láttad volna...

MARCIUS. Kérlek, ne tovább.
Anyám, ki vérét csak dicsérheti,
Ő is bánt, ha magasztal. Úgy tevék,
Miként ti; tettem annyit, mennyi telt,

Miként ti, lelkesülten a hazáért.
 Ki végbevitte, a mit szándokolt,
 Fölülmult engemet.

COMINIUS. Ne légy koporsaja
 Ten érdemednek; Róma tartozik fia
 Becsét ismerni. Ennek elfödése
 Nem volna jobb, mint rablás, rágalom;
 Arról hallgatni, a mi a dicsőség
 Tetőpontjára ért, s mégis szerénynek
 Mutatkozik! Kérlek hát (nem, hogy ezzel
 Díjazzalak, csak jellemzésedért),
 Hallgass szavamra seregünk előtt.

MARCIUS. Nehány sebem van, s fáj nekik, midőn
 Említik.

COMINIUS. Hogyha nem említenők,
 A háladatlanság meggyűjtené,
 S halálosokká tenné. A lovakból
 (Pedig sokat s jókat fogánk) s a kincsből,
 Mit a városban s harczmezőn szereztünk,
 Tied tizedrész; válaszszt hát belőlök,
 Az általános szétosztás előtt,
 Saját kedved szerint.

MARCIUS. Köszönöm, vezér,
 De szívemet nem bírhatom neá,
 Hogy kardomért ajándékot vegyek.
 Nekem nem kell több osztályrészemül, mint
 A mennyit kap, ki csak néző vala.

(Hosszú harsonázás; mindnyájan ezt kiáltják: Marcius, Marcius! s fővegeiket
 és lándzsáikat emelgetik.)

Cominius és Lartius hajadon fővel állanak.

E hangszerek, melyekkel visszaéltek,
 Ne adjanak több hangot! Ha ezek
 Táborban hízelegnek, hogyne lenne
 Úgy minden udvar és város csalárd.
 Ha, mint tányérnyalónak selyme, lágyul
 Az ércz, ne légyen ez többé had-eszköz.
 Elég, mondom!.... mert véres orromat
 Meg nem mosám, vagy egy pár nyomorút

Legyőztem, a mit észrevétlenül nem
 Egy tett közülünk: ekkép kurjogattok,
 A dolgokat nagyítva, mintha volna
 Kedvem, táplálni kicsinységemet
 Hazug dicséretekkel.

COMINIUS. Tűlszerénység;
 Inkább kegyetlen vagy híredhe', mint
 Hálás irántunk, kik jó szívvel adjuk azt.
 Megengedj, de ha így bánol magaddal,
 Ha így magad ellen fordulsz, megkötünk, hogy
 Bizton beszélhessünk. Hát tudja meg
 Egész világ, hogy Cajus Marciusé
 A harcz babéra, és azért övé
 Szerszámostul nemes paripám, melyet
 A tábor ismer. S mától fogva ő
 Azért, a mit tett Coriolinál,
 — Kiáltsa el mindenki a seregben —
 Cajus Marcius Coriolanus!...

Viseld mindig dicsően e nevet. (Harsona és dobszó).

MIND. Cajus Marcius Coriolanus!

CORIOLANUS. Megyek megmosdani;
 Láthatjátok, ha arczom tiszta lesz, hogy
 Pirultam-e?... Mindenkép köszönet;
 Lovad használok és azon leszek
 Mindenkor, hogy becsületére váljam
 Melléknevemnek.

COMINIUS. Most el sátrainkba,
 A hol megírjuk, mielőtt pihennénk,
 Rómának a sikert. Te Lartius, menj
 Corioliba, s küldd a legjobbakat
 Rómába hozzánk, értekezni mind a
 Két rész ügyében.

LARTIUS. Jól vagyon, vezér.

CORIOLANUS. Hogy' gúnyolódnak az istenek velem!
 Előbb ama fejedelmi díjakat
 Elútasítám, és most kuldulok
 Tábornokomtól.

COMINIUS. Szólj; tiéd, a mit kérsz.

CORIOLANUS. Itt laktam egykor Corioliban egy
 Szegény, de jó embernél. Az imént

Mint foglyot láttam, fölhivott segélyül.
De akkor jött elé'm Aufidius,
S szánalmamon győzött a düh. Bocsásd ki
Szegény gazdámat, kérlek.

COMINIUS. Mily szép kérelem!

Fiam hóhéra volna bár, szabad
Lesz, mint a szél. Ereszd el, Titus, őt.

LARTIUS. Hogyan híják!

CORIOLANUS. Az égre, elfeledtem.

Emléke'm bágyadt, oly fáradt vagyok.

Nincs itt borunk!

COMINIUS. Menjünk a sátorokba,

Megszárad a vér rajtad. Ideje,

Hogy gondoskodjunk rólad. — Jöjjetek. (El mind.)

X. SZÍN.

A volszk tábor.

Harsona- és kürtszó. Jön T. Aufidius véresen, vele néhány katoná.

AUFIDIUS. Elfoglalják a várost!

1. KATONA. De visszaadják jó föltételekkel.

AUFIDIUS. Föltételekkel!... Mért hogy római

Nem lettem, mert mint volszk nem lehetek

Az, a mi vagyok. Föltételek!... Minő

Föltételekre tarthat számot az, ki

Kegyelmet vár? Ötször vívtam veled

S ötször verél meg engem, Marcius,

S így lenne h' annyiszor jönnénk is össze,

A hányszor eszünk. Az elemekre mondom,

Ha szembe lesz szakállammal szakállá,

Egy elvesz, ő vagy én. Vetélkedésem

Nem olyan tiszta már, mint volt. Előbb

Becsületes csatában vágytam őt

Legyőzni, kard kard ellen... most akárhogy,

Düh- vagy csalással elejtem.

1. KATONA. Ő az ördög.

AUFIDIUS. Nem oly cseles, de bátrabb. Hősiségem

Meg van mérgezve ; túrvén től' a szennyet,
 Magát tagadja meg. Nincs menhely, álom,
 Nyomor, betegség, templom, capitól,
 Imádkozás vagy áldozás idője
 És más engesztelési eszköz, a mely
 Kopott jogával csillapitni bírná
 Gyülölségem. Bárhol lelném is őt,
 Ha testvérem házában is, daczára
 A vendégszeretet szabályinak,
 Szilaj kezem' szivébe mártanám !
 Menj a városba, nézd meg, hogy kik őrzik,
 S ki megy Rómába kezesnek.

1. KATONA. S te nem jössz ?

AUFIDIUS. A czipruserdőben várnak reám, a
 Malmoktól délre. Hozz majd hírt oda,
 Hogy' s mint áll a világ, hogy a szerint
 Intézzem dolgom.

1. KATONA. Úgy leend, uram. (El mind.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Róma. Nyilvános tér.

Jön Menenius, Sicinius és Brutus.

MENENIUS. A jós azt mondja, hogy ma este hireket hallunk.

BRUTUS. Jókat vagy rosszakat ?

MENENIUS. Nem a nép kívánsága szerintieket, mert ez nem szereti Marciust.

SICINIUS. A természet tanítja meg az állatokat barátaik ismerésére.

MENENIUS. Ugyan kérlek, kit szeret a farkas ?

SICINIUS. A bárányt.

MENENIUS. Igen, hogy elnyelje, mint az éhes plebejusok szeretnének tenni a nemes Marciussal.

BRUTUS. No hisz ez bárány, valóban; úgy béget, mint a medve.

MENENIUS. Ő igazán olyan medve, mely úgy él, mint a bárány. Ti két öreg ember vagytok: egyet kérdek tőletek, feleljetek rá.

TRIBÚNOK. Nos, uram?

MENENIUS. Milyen rosszszágban szenved Marcius, a melylyel ti ketten nem bővelkedtek?

BRUTUS. Ő egy hiba nélkül sem szükölködik, valamennyivel el van látva.

SICINIUS. Különösen kevélységgel.

BRUTUS. És a hányavetiségben minden emberen túltesz.

MENENIUS. Furcsa biz az. Tudjátok-e ti ketten, mit ítélnek felőletek itt a városban, magunkat érte, a jobb oldalt. Tudjátok?

TRIBÚNOK. Nos tehát, mit ítélnek felőlünk?

MENENIUS. Minthogy a kevélységről beszéltetek... de nem haragusztok meg?

TRIBÚNOK. Nos, uram, nos?

MENENIUS. Különben mindegy, mert az alkalomnak egy igen kicsiny tolvaja nagy mennyiségű türelemtől foszt meg benneteket. Tegyetek kedvetek szerint s haragudjatok, ha úgy tetszik, ha örömet szerez nektek a harag. Kevélységről beszéltek; hejh, ha a hátatok mögé láthatnátok s jó magatokat belsőképen vizsgálat alá vennétek! Tennétek csak ezt!

BRUTUS. Hát aztán, uram?

MENENIUS. Hát aztán olyan érdemetlen, kevély, kegyetlen, makacs tisztviselő párt (más szavakkal bolondokat) fődöznének fel, a minőket csak kapni Rómában.

SICINIUS. Menenius, téged is nagyon jól ismernek ám!

MENENIUS. Ismernek, mint jókedvű patriciust és olyat, a ki szeret egy-egy pohár tüzes bort, melyben egy csepp szelidítő Tiberis-víz sines. Mondják, hogy annyiban tökéletlen vagyok, a mennyiben az első vádlót pártolom, hogy minden csekélységre indulatoskodom, s hogy többet mulatok az éj hátuljával, mint a reg homloká-

val. A mit gondolok, kimondom, s rosszakaratomat kilehelem. Ha találkozom ilyen politikusokkal, mint ti (Lykurgusoknak nem nevezhetlek) s ha az ital, melyet nyújtotok, nem ízlik: félrerántom a képemet. Nem mondhatom, hogy «uraságaitok igen jól fejezték ki magokat», ha majd minden szavatokból kéri a szamár; és ámbár el kell tünnöm, ha valaki tiszteletreméltó férfiakkal nevez benneteket, de azok gyalázatosan hazudnak, kik azt mondják, hogy emberséges képetek van. Ha ezt látjátok mikrokosmusom földabroszán, következik ebből, hogy engem nagyon jól ismernek? Mi rosszat böngészhetek vak látástok ezen jellemből arra nézve, hogy engem nagyon jól ismernek?

BRUTUS. Eredj, uram, eredj; eléggé ismerünk.

MENENIUS. Ti sem engemet nem ismertek, sem magatokat, sem más egyebet. A ti nagyravágyástok: szégyen ficzkóktól süvegeltetni és bókokat nyerni. Eltarisznyáztok egész egy istenadta délelőttet, hallgatva egy narancsos kofa és csaplár czivódását, s elhalasztjátok a három filléres pört a következő törvényszékig. Ha valami ügyet terjeszt elétek két párt, s történetesen egyet csavarít rajtatok a kólíka, olyan képeket rántotok, mint az alakosok, kitűzitek a véres zászlót a türelem ellen, s éji edény után ordítva véresen eresztitek el a pört, melyet kihallgatástok még jobban összegabajított. Annyiban szereztek békét az ügybajosok közt, hogy mind a két részt összegazemberezitek. Derék legények vagytok, nagyon.

BRUTUS. Eredj, eredj, jól tudják felőled, hogy különb vagy bohócnak az asztalnál, mint bírónak a Capitóliumban.

MENENIUS. Még papjaink is gúnyolódókká válnak, ha ilyen nevetséges személyekkel találkoznak, mint ti. Ha legczélszerűbben beszéltek, még az sem ér annyit se', mint szakállatok mozgása, szakállatok pedig nem érdemli azt a tisztességes sírt, hogy egy kontár szabó vánkosát tömjék ki véle, vagy hogy szamár nyergébe temessék. De nektek azt kell mondanotok: Marcius kevély! holott ő egymaga testvérek közt is ér annyit, mint valamennyi nagyapátok Deukalion óta, ámbár

közülök a java alkalmasint firól fira hóhér volt. Jó estét uraságtoknak; további mulatásom veletek megrottaná agyvelőmet, miután ti plebejus barmok pásztorai vagytok. Leszek oly vakmerő s búcsút veszek tőletek. (Brutus és Sicinius hátramegy.)

Jön Volumnia, Virgilia, Valeria.

Hogy' vagytok, szép és nemes hölgyek? A hold, ha földi volna, sem volna nemesebb nálatok. Hová követték oly gyorsan szemeiteket?

VOLUMNIA. Érdemes Menenius, fiam Marcius közeledik. Juno szeretetére kérlek, ereszsz bennünket.

MENENIUS. Hah, Marcius haza felé tart?

VOLUMNIA. Igen, tisztelt Menenius, s a legjelesb magaviselettel.

MENENIUS. Neked nyújtom, Jupiter, fővegemet és köszönetemet. Marcius haza jön!

KÉT HÖLGY. Igen is, úgy van.

VOLUMNIA. Ime, itt levele; a senatusnak is küldött, nejének is, s úgy hiszem, otthon a te számodra is van.

MENENIUS. Ma este az egész házamat leitatom. Levelem van tőle?

VIRGILIA. Igen, minden bizonynyal van leveled. Láttam.

MENENIUS. Levél számomra? Ez képes engem hét esztendeig egészségben tartani, s ez alatt az egész idő alatt csak úgy komázok az orvossal. Galenus legfőlségesebb rendelvénye ezen óvoszerhez képest csak kuruzslás, s annyit ér, mint valami ló-ital. Nincs megsebesítve mert úgy szokott haza jönni.

VIRGILIA. Oh nincs, nincs, nincs!

VOLUMNIA. Oh, ő meg van sebesítve, hála Istennek!

MENENIUS. Én is azt mondom, ha nincs nagyon megvagdalva. Vajon hoz-e győzelmet zsebében? Úgy illenek neki a sebek.

VOLUMNIA. A homlokán van megsebesítve, Menenius. Harmad ízben jön haza tölgykoszorúval.

MENENIUS. Jól megtanította Aufidiust?

VOLUMNIA. Titus Lartius írja, hogy együtt vívtak, és Aufidius megfutamodott.

MENENIUS. Jól is tette, a felől biztosíthatom, mert ha ott megáll előtte, olyat kap, a mit én föl nem vettem volna Coriolinak minden szekrényéért s az aranyért, mely azokban van. Tudja ezt a senatus?

VOLUMNIA. Jertek, hölgyeim.... Igen, igen, a senatus kapott levelet a vezértől, melyben ez a háború minden érdemét fiamra ruházza. Ő e táborozásban minden előbbi tetteit fölülmulta.

VALERIA. Valóban, csodálatos dolgokat beszélnek róla.

MENENIUS. Csodálatosakat? Kezeskedem is, hogy nem érdemetlenül.

VIRGILIA. Adják istenink, hogy igazak legyenek.

VOLUMNIA. Igazak? oh!

MENENIUS. Esküszöm, hogy azok. Hol van megsebesítve? (A tribunokhoz, kik előre jönnek.) Isten tartsa meg uraságtokat! Marcius haza jön, most még több oka van kevélynek lennie. — Hol van megsebesítve?

VOLUMNIA. Vállán és bal kezén. Majd mutathat elég sebhelyet a népnek, ha hivatalért folyamodik. Tarquin elüzetésekor hét seb esett rajta.

MENENIUS. Egy a nyakán s kettő a czombján.... én úgy tudom, hogy kilencz.

VOLUMNIA. Ez utolsó háború előtt huszonöt sebe volt.

MENENIUS. Most van huszonhét. Minden sebe egy-egy ellenség sírja volt. (Örömjaj és harsonák.) Halljátok a harsonákat!

VOLUMNIA. Ezek már Marciusnak hirdetői! Zaj

Előzi őt meg, s könny marad mögötte.

Izmos karjában a sötét halál,

Kinyújtja, és sok ember sirba száll.

Jeladás; harsonák hangzanak. Jön Cominius és Titus Lartius, köztök Coriolanus, fején tölgykoszorú; kapitányok, katonák, hírnök.

HIRNÖK. Tudjátok meg, hogy Marcius maga
Harczolt Corioliban, s ott hősisége

- A Cajus Marciushoz új nevet nyert,
Ezen tisztés név Coriolanus.... Üdvöz
Légy Rómában, híres Coriolanus! (Harsonák.)
- MIND. Légy üdvöz itt, híres Coriolanus!
CORIOLANUS. Ne többet már, ez sérti szívemet;
Ne többet, kérlek.
- COMINIUS. Im, uram, anyád...
CORIOLANUS. Oh!
- Tudom, kéréd az isteneket, hogy engem
Segítsenek. (Letérdel.)
- VOLUMNIA. Kelj föl, hős katonám!
Szép Marcius, vitézi Cajusom!
És tetteiddel szerzett új neved
Hogy' is van? Coriolanus, úgy-e bár?
De nőd...
- CORIOLANUS. Üdvöz légy, kedves hallgatóm!
Nevettél volna-e halálomon,
Hogy diadalmamon sirsz? Kedvesem,
Ez a corioli özvegyek s fiatlan
Anyákhoz illő.
- MENENIUS. Áldjanak istenink!
CORIOLANUS. S te még élsz? (Valeriához.) Oh bocsánat,
asszonyom.
- VOLUMNIA. Hová forduljak? Üdvöz légy körünkben!
Vezér, te szinte, s valamennyien!
- MENENIUS. Ezerszer üdvöz légy! Nevetni, sírni
Tudnék; nehéz s könnyű vagyok. Üdvözöllek.
Átok szakítsa ki szívét, a ki
Nem lát örömmel. Róma titeket
Imádjon, hármatokat; hanem, hitemre,
Van itt néhány vén vadfa, melyeken
Az oltás nem fog. — Jó napot, vitézek!
Mi a csalánt csalánnak híjuk és a
Bolondot csak bolondnak.
- COMINIUS. Mindig egy.
CORIOLANUS. Mindig Menenius, mindig az.
- HIRNÖK. El itt az útból!
- CORIOLANUS (nejéhez és anyjához.) Kezedet s tiédet.
Előbb, mint házam árnyékába lépek,
Nézzünk el a jó patriciusokhoz,

A kiktől nem csak üdvözlést nyerék, de
Megtisztelést is.

VOLUMNIA. Én megértem azt,
Hogy fő ohajtásom s ábrándaim
Beteljesültek. Egy van hátra még,
És ezt tenéked, nem kételkedem, hogy
Megadja Rómánk.

CORIOLANUS. Tudd meg, jó anyám, a
Magam útján inkább szolgáljak leszek, mint
Urok különben.

COMINIUS. El a Capitólba!
(Harsonák, kürtök. Elmennek oly ünnepélyesen, mint jöttek.
A tribúnok maradnak.)

BRUTUS. Minden nyelv róla szól s a gyöngye szem
Üveggel nézi őt. A csacska dajkák
Jajgatni hagyják csecsemőiket,
Őt emlegetvén elragadtatással.
A konyhalyány legszebb vásznát köti
Füstös nyakára s a falakra mászik.
Megtömve minden, bódék, ablakok
A füladásig. Háztetők gerinczén
Ul a sokaság, s mind iparkodik
Őt nézni. Ritkán látható papok
Furódnak a tömeg közé, helyet
Szerezni a köznép közt. Fátyolos nők
Od'adják arczuk pirját és fehérét
A kéjelgő s a forró ajku Phœbus
Zsákmányaul. Oly zaj van, mintha egy
Isten, ki őt vezérli, emberi
Lényébe bújt vón' csellel, s adta volna
A kellemet rá.

SICINIUS. Consul lesz maholnap,
Fogadni mernék.

BRUTUS. Úgy lefekhetünk
Mindaddig, míg az ő hatalma tart.

SICINIUS. Nem fogja ő méltóságát szerényen
Viselni végig; elveszíti azt is,
Mit eddig nyert.

BRUTUS. Ez a vigasztalás.

SICINIUS. Hidd el, hogy a nép, kit képviselünk,

Felejtí majd bármily kis alkalomkor
Rossz indulatból újabb érdemét;
S hogy ád alkalmat, olyan bizonyos,
Mint hogy kevély.

BRUTUS. Hallám eskünni őt,
Ha consulságért folyamodni fog,
Nem jó a térre és nem ölti fel
Az alázatosság ócska köntösét, s nem
Mutatj' a népnek, mint szokás, sebeit,
Koldulni a bűdös szájaktul.

SICINIUS. Jól van.

BRUTUS. Ekkép beszélt. Oh, inkább abba hagyja,
Mint így szerezze meg, ha a nemesség
Rá nem segíti.

SICINIUS. Én ugyan kívánom,
Hogy ez legyen szándéka és ezen terv
Szerint működjék.

BRUTUS. Meglásd, megteszi.

SICINIUS. Akkor megérjük, a mit úgy kívánunk;
Ő bukni fog.

BRUTUS. Meg is kell buknia,
Máskép mi járunk így. Rá kell beszélnünk
A népet, hogy gyűlölte mindig őt, hogy
Öszvérekké változtatná, ha birná,
Hogy elnémitná szószóolóikat,
És a szabadságból őket kiverné,
Hogy nem teszen föl bennök több erőt
S tehetséget, több lelket, mint van a
Tevében, mely azért tápláltatik csak,
Hogy hordja a tehert, s jól megverik, ha
Eldől alatta.

SICINIUS. Ilyetén beszédőtől,
Ha majd a népet lázadó daczával
Legjobban bántja (s ez meglesz, mihelyt
Ingerlik, a mi könnyű, mint kutyát
Uszítani juhra): lánggra lobban a
Szár az tarló, s e lángok őt örökre
Be fogják feketíteni.

Követ jön.

BRUTUS. Mi baj?
 KÖVET. A Capitólba hinak. Híre van,
 Hogy Marcius consul lesz. A vakok
 Tolonganak, hogy hallják, és a némák,
 Hogy lássák őt. Agg hölgyek keztyüket
 S az ifjú hölgyek kendőket dobának
 Felé, a hol ment. Bókolt a nemesség,
 Mint Jupiter szobránál; és a nép
 Örömjajából mennydörgést csinált
 S záport a fölhányt fövegekbül. Ilyet
 Még nem láttam.

BRUTUS. Jerünk a Capitólba.
 Szemünk s fülünk a jelené legyen,
 S szívünk a sikeré.

SICINIUS. Veled megyek. (El mindnyájan.)

II. SZÍN.

Ugyanott. A Capitól.

Jön két törvényszolga; párnákat raknak.

1. SZOLGA. Jöszte, jöszte, ezennel itt lesznek. Hányan iparkodnak a consulságra?

2. SZOLGA. Azt mondják, hárman; de minden ember hiszi, hogy Coriolanus nyeri el.

1. SZOLGA. Ez derék legény, de kegyetlenül kevély s nem szereti a köznépet.

2. SZOLGA. Valóban, volt elég nagy ember, ki hizelgett a népnek, pedig nem szerette soha; voltak ismét elegenden, kiket a nép szeretett, s maga sem tudta, miért? S így, ha szeretnek, nem tudják, mi végett s ha gyűlölnek, annak sincs jobb oka. Azért ha Coriolanus nem törődik vele, hogy szeretik-e vagy gyűlölnek, ez azt bizonyítja, hogy jól ismeri gondolkodásukat; az ő nemesség gondtalansága ezt világosan kimutatja.

1. SZOLGA. Ha nem törődnek vele, hogy szeretik-e vagy sem, részrehajlatlanul állna köztük, s nem tenne

velök se jót, se rosszat; de ő jobban igyekszik gyűlölségüket megnyerni, mint a mennyire azok képesek ezt teljesíteni, és semmit el nem mulaszt, a miben teljesen kimutathatja irántok ellenséges indulatát. Már pedig a nép gyűlölségére és nemtetszésére iparkodnia épen oly gonoszság, mint az, mit ő nem helyesel: hízelegni szeretetért.

2. SZOLGA. Nagy érdemeket szerzett ő hazájától, s az ő emelkedése nem oly kényelmes lépcsőkön történt, mint azoké, kik, a nép előtt magokat udvariasan hajtogatva, süvegeléssel jutottak a hírre és tiszteletre, minden egyéb tett nélkül. Ő ellenkezőleg annyira beülteté dicsőségét szemökbe és tetteit szivökbe, hogy erről hallgatni és ezt meg nem vallani hálátlan igaztalanság, elferdíteni pedig oly gazság volna, mely maga magát meghazudtolván, rosszalást és szemrehányást vonna magára mindenkitől, a ki hallaná.

1. SZOLGA. Ne többet róla, ő érdemteljes ember.

Helyet, helyet; jőnek.

Jeladás a harsonákkal. Jön, a lictorok után, Cominius consul, Menenius, Coriolanus, több senator, Sicinius és Brutus. A senatorok elfoglalják helyeiket, a tribúnok szintén.

MENENIUS. Bevégezvén a volszk ügyet s haza
Rendelvén Titus Lartius, ezen
Másod-gyűlésünk legfő pontja lesz,
Dijazni a nemes szolgálatot, mely
Honáért ennyit tőn. Kérlek tehát,
Komoly s nagyon tisztelt apák, hogy a
Jelen consult, ki sikeres hadunk
Vezére volt, hagyjátok szólani
A hősiségről, melyet végbevitt
Cajus Marcius Coriolanus, a ki
Azért van itt, hogy érdemei szerint
Köszönjünk néki.

1. SENATOR. Jó Cominius, szólj.
Rövidség kedvéért ne hagyj ki semmit.
Előbb szegény a hon díjazni őt, mint

Kedvünk hiányzik rá. Népszónokok,
Kérünk, figyeljeteK barátilag,
S birjátok rá a népet, hogy velünk
Majd egyetértsen.

SICINIUS. Jó egyezkedés
Végett vagyunk itt; hajlandó szívünk
Tisztelni és elősegíteni e
Gyülés ügyét.

BRUTUS. Ezt annál szívesebben
Tesszük, ha nyájasb véleménye van
A nép felől, s jobban becsüli, mint
Becsülte.

MENENIUS. Ejh, ez nem való ide.
Inkább ne szóltatok vón'. Tetszik-e
Hallgatnotok Cominiust?

BRUTUS. Szívesen, de
Inkább helyén volt észrevételem, mint
Ezen feddés.

MENENIUS. A népnek ő barátja,
De hálótársa nem leszen. Derék
Cominius, szólj. (Coriolanus fölkel s indul ki.)

Ülj le a helyedre.

1. SENATOR. Foglalj helyet; ne szégyeld hallani
Hőstettidet.

CORIOLANUS. Bocsánat, uraim,
Sebeim' inkább meggyógyítom újra.
Mint halljam, hogy mi módon kaptam őket.

BRUTUS. Uram, remélem, nem beszédem üz el.

CORIOLANUS. Nem, uram; de míg harcban gyakran
Futék a szótól. Nem hízelgetek s így álltam,
Nem sértetek ti. És én szeretém
A népet, mint érdemli.

MENENIUS. Kérlek, ülj le.

CORIOLANUS. Inkább vakarnám a napon fejem
A harci zajnál, mint henyélve halljam
Nagyítani semmiségemet. (El.)

MENENIUS. Tribúnok!
Hogy' hízelegne ő fajotoknak, a hol
Ezer közt egy jó van? ... Látjátok: inkább
Koczkára tette minden tagjait

A hírért, mint annak hallásaért csak
 Egyik fülét! — Kezdd el, Cominius.
 COMINIUS. Hangom hiányzik: gyöngén nem szabad
 Coriolanusról beszélni. — Közhit,
 Hogy a vitézség fő erény, s leginkább
 Válik díszér' a birtokosnak; így
 Az említettem férfihoz hasonló
 Nincs a világon. Már tizenhat éves
 Korában, hogy Tarquin meglepte Rómát,
 Harczolt a többi előtt. Dictatorunk
 (Kinek dicsőség!) látta vinni őt,
 Midőn amazon-állal kergeté
 A szőrös képeket. Megmentte egy
 Szorított rómaid, s a consul látta, hogy
 Lesújta három ellent; térdre ejté
 Magát Tarquint is. E napon, midőn
 A színpadon még asszonyt játszhatott vón',
 Csatában férfi volt. Tölgykoszorú
 Lett a jutalma. Kis gyermek korában
 Lőn férfivá, s így nőtt, miként a tenger,
 S azóta ő tizenhét ütközetben
 Egy kardnak sem hagyott babért. Utolsó
 Tettére, Coriolin kül s belül,
 Már erre nincs szó. Gátlá a futókat
 S példáján a gyávák játék gyanánt
 Vevék a vést. Mint a hajó előtt
 A hullám, úgy hajlott előtte a nép
 S hullott le. Kardja, e halál pecsétje,
 Ölt, a hová csak ért. Egy vér vala,
 Tetőtül-talpig; minden mozdulását
 Halálhörgés követte. Egyedül ment
 Be a vészes városkapun, s befesté
 Kerülhetetlen balsorssal; kijött
 Segély nélkül, s megvitta új erővel
 Coriolit, mint egy csillag. Most övé
 Minden; de ekkor harczy zaj veré föl
 Serény lelkét és kettős lelkesülés
 Élénkité föl fáradt tagjait.
 Jött a csatába, és itt párologva
 Rohant az emberéletek fölött, mint

Az örök romlás, s míg nem lett mienk
A város és a harcztér, meg nem állt
Lélekzet-vételért sem.

MENENIUS. A dicső!

1. SENATOR. Nem tisztelhetjük úgy meg, hogy reá
Méltó ne volna.

COMENIUS. A zsákmányt megveté,
A drágaságokat silány szemétnek
Tekinté csak. Kevesbet követel, mint
Mit a fősvénység adna. Tettei
Jutalma az, hogy tette. Idejét
Eltölté, s néki ez elég.

MENENIUS. Valódi

Nemes. Hivassuk.

1. SENATOR. Hidd be Coriolanust.

SZOLGA. Im érkezik.

Coriolanus jön.

MENENIUS. Örömmel választ, Coriolanus, a
Tanács consulnak.

CORIOLANUS. Néki áldozom
Éltem s szolgálatom.

MENENIUS. Most már csak a
Néphez kell szólnod.

CORIOLANUS. Kérlek, mentsetek föl e
Szokás alól; én föl nem ölthetem
Ama ruhát, hogy esdjek meztelen
A voksokért sebeim miatt. Tegyétek,
Hogy elkerüljem.

SICINIUS. A nép megkivánj' a
Magáét, egy szikrát sem enged a
Bevett szokásokból.

MENENIUS. Mit unszolod? ...
S te, kérek, tégy a rendszabály szerint,
Vedd át oly módon méltóságodat,
Mint eldődíd vevék.

CORIOLANUS. Ez oly szerep,
Melyet pirulva játszánám; s szeretném,
Ha elvennők a néptől.

- BRUTUS. Hallod ezt?
- CORIOLANUS. Hetvenkedjem, hogy ezt és ezt tevém?
Mutassam a nem-fájó sebhelyet
(Mit rejtenem kén'), mintha egyedül
Miattok kaptam volna?
- MENENIUS. Hagy el ezt.
Vegyétek pártfogás alá ügyünket,
Népszónokok. S nemes consul, neked
Üdv s tisztelet!
- SENATOROK. Üdv s tisztelet neked, Coriolanus!
(Harsonák. A senatorok el.)
- BRUTUS. Látod, hogyan fog bánni majd a néppel?
- SICINIUS. Csak észrevegyék szándékát. Megvetőleg
Fog kérni, mintha olyat kérne, a mit
Megadniok kell.
- BRUTUS. Jer, tudtukra adni
Eljárásunkat. A vásár terén
Várnak bennünket, úgy tudom. (El mind a ketten.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Forum.

Polgárok jönnek.

1. POLGÁR. Ismétlem, ha kérni fogja voksainkat, nem tagadhatjuk meg tőle.

2. POLGÁR. De meg, uram, ha akarjuk.

3. POLGÁR. Hatalmunkban van ezt megtenni, csak-hogy ez olyan hatalom, melynek végbevitelére nincs hatalmunk, mert ha megmutatja nekünk sebeit és elmondja tetteit, be kell mártanunk nyelveinket a sebekbe, s éretők szólanunk; így ha elmondja nemes tetteit, nekünk is el kell mondanunk nemes elismerésünket. A hálátlanság szörnyőség, s ha a sokaság hálátlan, ez annyi, mint a sokaságot szörnyeteggé tenni; e szerint, annak tagjai levén, magunkat szörnyeteg tagokká tennők.

1. POLGÁR. S hogy különbnek nem tartanak bennünket, nem igen sok hija van, mert midőn a gabona dol-

gában feltámadtunk, ő maga nem átallott bennünket sokfejű tömegnek nevezni.

3. POLGÁR. Többen adták már nekünk e nevet; nem azért, hogy fejünk közül némelyik barna, némelyik fekete, némelyik kopasz, hanem hogy elménk olyan sok színű; és én úgy hiszem, ha minden elménczségünk egy koponyából eredne is, ki keletre, ki délre, ki északra, ki nyugatnak repülne, s ha megegyeznének is, hogy egy úton haladnak, azonnal ott volnának az éjszak-tű minden pontjain.

2. POLGÁR. Úgy gondolod? Hát az én elménczségem vajon merre repülne?

3. POLGÁR. Oh, a tied nem jönne ki oly hirtelen, mint más emberé, mert nagyon bele van sutulva ebbe a tuskófejbe; de ha szabadon volna, bizonynyal dél felé szállna.

2. POLGÁR. Mért arra?

3. POLGÁR. Hogy ködbe vesszen! Ha három negyede rohadt gőzbe oszlanék, a negyedik része lelkiismeretességéből visszafordulna, hogy téged megházasítani segítsen.

2. POLGÁR. Te csak mindig tele vagy ilyen furcsaságokkal. No hiszen jól van, no.

3. POLGÁR. El vagytok-e tökélve, mindnyájan rá szavazni? De az mindegy, a többség mellette lesz. Annyit mondok, ha a néphez hajolna, nem volna külön ember nála.

Jön Coriolanus és Menenius.

Ime itt jön, még pedig az alázatosság köntösében; vigyázzunk magaviseletére. Ne álljunk így együtt, hanem menjünk arra, a hol áll, egyenként, kettenként és hármanként. Mindegyikünknek el kell mondani kérelmét, mi által valamennyien részesülünk a megtiszteltetésben, hogy saját nyelveinkkel adjuk neki szavazatunkat; azért kövessetek: megmutatom, hogy menjetek el mellette.

MIND. Jól van, jól van. (El mind.)

MENENIUS. Uram, nem úgy van; hisz legjobbaink Ekkép tevének.

- CORIOLANUS. Mit mondjak tehát? . . .
 Uram, kérlek . . . Hah, dögvész! nyelvemet
 Nem bírhatom rá . . . Nézd, uram, sebeim,
 A hont szolgálva kaptam, a midőn
 Testvéreid közül sok ordított
 S futott saját dobunktól.
- MENENIUS. Istenek!
 Ilyet ne mondj. Kérd, hogy gondoljanak rád.
- CORIOLANUS. Gondoljanak rám? Akaszszák fel őket!
 Inkább felejtsenek, mint az erényt, mit
 Hiába vernek papjaink beléjük.
- MENENIUS. Mindent lerontasz. Úgy beszélj velök,
 A mint tanácsos; kérlek. (El.)

Jön két polgár.

- CORIOLANUS. Mondd nekik, hogy
 Mossák meg képök' és foguk'. — Itt jön egy pár.
 Uram, tudod, mi végett állok itt.
1. POLGÁR. Tudom: mond meg, mi bírt reá, uram?
- CORIOLANUS. En érdemem.
2. POLGÁR. Ten érdemed?
- CORIOLANUS. Nem is
 Kivánatom.
1. POLGÁR. Mit, nem kívánatod?
- CORIOLANUS. Nem, uram.
 Soh' sem kívántam a szegényeket
 Koldúlással zavarni.
1. POLGÁR. Gondold meg, hogy ha nyújtunk valamit,
 Mi is remélünk nyerni általad.
- CORIOLANUS. Jól van; mi hát a consulságnak ára?
1. POLGÁR. Az ára: baráti kérelem.
- CORIOLANUS. Baráti?
 Hát, kérlek, add. Mutathatok sebet,
 Ha majd magunk leszünk. Jó szót, uram!
 Mit mondasz rá?
2. POLGÁR. Tisztelt úr, megkapod.
- CORIOLANUS. Megalkuvánk, uram.
 Két érdemes voksot már koldulék. Az
 Alamizsna megvan. Isten hírivel!

1. POLGÁR. Ez mégis furcsa egy kicsit.
 2. POLGÁR. Ha újra
 Adnám szavam . . . no, mit se tesz. (El ketten.)

Jön két más polgár.

CORIOLANUS. Kérlek benneteket, ha szavatok hangjával összeüt, hadd legyek consul; ime rajtam a szokott köntös.

3. POLGÁR. Érdemesen viselted magadat hazád irányában, meg nem is viselted magad érdemesen.

CORIOLANUS. E talány?

3. POLGÁR. Ellenséginek ostora voltál, barátinak vesszeje voltál. Valóban, te nem szeretted a népet.

CORIOLANUS. Annál többre kell engem becsülnötök, hogy szeretetemet nem alacsonyítottam le. Hízkelni fogok, uram, megesküdt testvéremnek, a népnek, hogy több érdemet arassak nála; ez olyan tulajdonság, a mit szívesen vesz . . . s miután választásuk bölcsesége inkább akarja birni kalapomat, mint szívemet: betanulom a kedveltető hajlongást, s iparkodni fogok majmolni, t. i. utánozni valamely népszerű férfi varázsát, s ezt bőkezűleg közlöm minden emberrel, a ki kívánja. Annak okáért kérlek, hadd legyek consul.

4. POLGÁR. Reméljük, hogy barátot nyerünk benned, s azért szívesen szavazunk rád.

3. POLGÁR. Sok sebet kaptál hazádért.

CORIOLANUS. Nem akarom hitelesíteni tudományodat azzal, hogy ezeket mutassam. Nagyra becsülöm szavazatodat, s így nem háborgatlak tovább.

MIND A KÉT POLGÁR. Az istenek boldogítsanak, uram, szívünkben kívánjuk. (El.)

CORIOLANUS. Mi édes hangok!

Inkább meghalni, éhen veszni, mint

Koldulni a megérdemelt díjért.

Mért álljak én e farkasbőrben itt,

S kérjek fűtől-fától szükségtelen

Bizonyságot? Mert a szokás kívánja!

Ha mindenben követjük a szokást.

A régi por söpreetlenül marad,

S oly hegymagasra nő a rossz, hogy a jó
Fölül nem mulja. Nem vagyok bolond ;
Inkább legyen dicsőség s hivatal
Akárkié. — Felén már túl vagyok,
Átkínlódom hát a másik felén is.

Más három polgár jön.

Itt jő néhány voks. —

Szavazzatok rám, értetek csatáztam,
Tiértetek viraszték, értetek van
Rajtam huszonnégy seb, s kétszer kilencz
Csatát láték, hallék ; tiértetek
Tettem hol ezt, hol azt. Szavazzatok rám ;
Szeretném a consulságot, valóban.

5. POLGÁR. Ő nemesen viselte magát ; minden becsü-
letes ember rá fog szavazni.

6. POLGÁR. Hadd legyen tehát consul. Az istenek
boldogítsák őt s tegyék a nép barátjává.

MIND. Amen, amen. Az isten tartson meg, nemes
consul. (A polgárok el.)

CORIOLANUS. Érdemes voksok !

Visszajön Menenius ; vele Brutus és Sicinius.

MENENIUS. Kiálltad, a mit kelle. A tribúnok
Reád ruházzák a nép voksait.
Mostan, felöltve tiszted jeleit,
Menj a tanács elé.

CORIOLANUS. Megvan tehát ?

SICINIUS. A kérelem-szokást beteljesítéd,
A nép megválasztott, s fölhívatol, hogy
Gyülésbe jőj és elfoglald helyed.

CORIOLANUS. Hol? A tanácsháznál?

SICINIUS. Ott, Coriolanus.

CORIOLANUS. Vehetek rám más ruhát?

SICINIUS. Vehetsz, uram.

CORIOLANUS. Teszem tüstént, s ha újonnan magamra

Ismérek, a tanács elé megyek.

MENENIUS. Társad leszek. Ti nem jöttök velünk?

BRUTUS. A népet várjuk.

SICINIUS. Isten véletek.

(Coriolanus és Menenius el.)

Megkapta, s mint szeméből látható,
A szíve ég.

BRUTUS. Kevély szívvel viselte az
Alázatosság köntösét. A népet
Szétoszlatod? (Visszajönnek a polgárok.)

SICINIUS. Nos, társim, megválasztátok őt?

1. POLGÁR. Reá szavaztunk.

BRUTUS. Adják istenink, hogy
Hajlandóságtokat megérdemelje.

2. POLGÁR. Amen. Szegény, súlyatlan véleményem
Szerint gúnyolt, midőn esdett.

3. POLGÁR. Valóban,
Csúfolt bennünket nyilvánságosan.

1. POLGÁR. Nem, ez csak szólásmódja, nem csufolt.

2. POLGÁR. Magad vagy köztünk azt mondó, hogy ő
Nem bánt velünk csuful; nem is mutatta
Érdemjelét, honáért nyert sebeit.

SICINIUS. Ezt csak tevé . . .

POLGÁROK. Nem látta senki sem.

3. POLGÁR. Mondá: magánhelyen mutathat sebeket.

S kalapját megvetőn billentve szólt:

«Consul szeretnék lenni, s az ő szokás csak
Megegyezésetekkel engedi;

Szavazzatok rám.» A midőn ígértük:

«Köszönöm» mondá, «a voksot köszönöm,

Az édes voksot . . . most szavaztatok,

Végzők ügyünket.» Hát nem csúfolás ez?

SICINIUS. Dörék valátok ezt nem látni? Vagy

Láttátok, s mégis gyermekmódra rá

Szavaztatok?

BRUTUS. Mért nem beszéltetek, mint

Tanítánk? Még midőn hatalma nem volt,

Csak mint közember szolgált a hazának,

Már ellenségetek volt; a szabadság

S jogaitok ellen szólt mindig, miket

Az állománytól birtok. S most, midőn

Hatalmat nyert, ország-kormányozást,

Ha most is megmarad rossz indulatja
 A nép iránt: nem tennenvoksotok
 Lesz átkotok? Kellett vón' mondani,
 Hogy érdemét tekintve nem igényel
 Ugyan sokat, de voksaitokért
 Emlékezzék reátok szívesen,
 S rossz indulatját változtassa jóvá,
 S legyen baráti főtök.

SICINIUS. Ily beszéd, mint
 Előre mondók, meghatotta volna
 Lelkét s szívét; s vagy jó ígéretet
 Csalt volna tőle, melyre őt adandó
 Alkalmakon figyelmessé tehetnök,
 Vagy megsértette vón' komor kedélyét,
 Mely nem tűr semmit, a mi egybe-másba
 Korlátozná, s így feldühítve őt,
 Fordíthatatok hasznotokra mérgét,
 S meg nem választatik.

BRUTUS. Vevétek észre,
 Hogy megvetett nyilvánosan, midőn
 Szüksége volt reátok? s hiszitek,
 Hogy megvetése nem lesz eluzó most,
 Midőn rátok tiporhat? Testetekben
 Miért nincs szív! Azért van nyelvetek, hogy
 A józan ész ellen kiáltstok?

SICINIUS. Máskor kérelmeket tagadtatok meg,
 S most arra, a ki nem kért, de csufolt
 Reá szavaztatok!

3. POLGÁR. Nem iktaták be, visszavonható még.

2. POLGÁR. És visszavonjuk!
 Ötszáz ilyen voksért kezeskedem.

1. POLGÁR. Én ezerért, s rá'dás barátaik.

BRUTUS. El innen rögtön, s mondjátok nekik, hogy
 Oly consult választottak, a ki őket
 Szabadságuktól fosztja meg, s kutyákként
 Elnémítandja, melyek ugatásért
 Tartatnak, s mégis oly sokszor verik meg,
 Midőn ugatnak.

SICINIUS. Gyűljenek össze mind,
 S döntsék le jobb megfontolás után

E balga választást. Mondjátok el, mily
 Kevély, hogy mindig gyűlölt bennetek,
 S mily göggel hordta az alázat köntösét,
 S hogyan gunyolt. Csupán a szeretet,
 Szolgálatit tekintve, nem hagyá most
 A bántó módot észrevennetek,
 Mely csúfoló, illetlen modorú volt
 Ős gyűlöleténél főgva.

BRUTUS. Fogjátok
 Mindent reánk, hogy (gátot nem tekintve)
 Mi voltunk rajt', nektek ki kelle őt
 Neveznetek.

SICINIUS. Mondjátok azt, hogy inkább
 Parancsainkra, mint jó kedvetekből
 Választottátok őt, hogy lelketek
 Eltelve volt azzal, mit tennetek
 Kellett, nem mit akartatok, s ezért
 Szavaztatok rá kelleetlen. Miránk
 Fogjátok.

BRUTUS. Minket ne kiméljetez.
 Mondjátok, hogy mi vertük fejetekbe :
 Szolgálni mily ifjan kezdé honát,
 S szolgálja folyvást . . . hogy honnét ered,
 A bajnok Marciusoktól . . . őse volt
 Numának unokája, Ancus, a ki
 A nagy Hostilius királyt követte . . .
 Ezen házból volt Quintus s Publius, kik
 Csatornákon legjobb vizet hozának ;
 És Censorinus, népkedvencz, ki e nevet
 Két izbeli censorságaért nyeré,
 Az ő nagy őse volt.

SICINIUS. Ily sarjadék,
 S maga is megérdemlé azonfölül
 E szép helyet; mi mondtuk, hogy vegyétek
 Őt pártfogás alá . . . de vélitek,
 Multját s jelenjét összevetve, hogy
 Ellenségtek s a gyors megegyezést
 Eltörlitek.

BRUTUS. Mondjátok: nélkülünk így
 Nem tettetek vón' . . . mindig ezt a hűrt;

S azonnal, hogyha számot húztatok,
El a Capitólba.

POLGÁROK. Jó. Majd mindenik

Sajnálja a választást. (A polgárok el.)

BRUTUS. Menjetek hát;

Tanácsosabb most e fölzendülés,
Mint várni később még nagyobb veszélyre.
Ha visszalépésökre, mint szokása,
Fölingerül: vigyázunk rá s dühéből
Hasznot huzunk.

SICINIUS. Jer a Capitoliumba,
Legyünk elébb ott, mint a népfolyam:
Lássék saját szándékának (miként
Részint az is), mihez mi ösztönöztük.

(El mind a ketten.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. Utcza.

*Kürtök. Jönnek Coriolanus, Menenius, Cominius,
Titus Lartius, senatorok, patriciusok.*

CORIOLANUS. Megint háborgott hát Aufidius?

LARTIUS. Igen, uram, s ez okból végezök

A frigykötést oly hirtelen.

CORIOLANUS. És így a volszk nép úgy áll, mint előbb;

Kész rajtunk ütni ismét kedvező

Időben?

COMINIUS. Úgy meg vannak rontva, consul,

Hogy egyhamar nem látjuk lengeni

Zászlóikat.

CORIOLANUS. Aufidiust ki látta?

LARTIUS. Ótalmam alá jött, s szidta nemzetét,
 Hogy elveszíté csúfondárosan
 A várost; aztán Antiumba tért.

CORIOLANUS. Beszélt rólam?

LARTIUS. Beszélt, uram.

CORIOLANUS. Miket?

LARTIUS. Hányszor jött össze kardosan veled;
 Hogy a világon mindenek fölött
 Téged gyűlöl, hogy minden vagyonát
 Koczkáztató zálogba tenni kész, csak
 Győződ lehessen.

CORIOLANUS. Antiumban él?

LARTIUS. Ott, Antiumban.

CORIOLANUS. Bár lenne fölkeresni őt okom, hogy
 Ellenszegljek néki. (Lartiushoz.) Jó napot honn!

Jön Sicinius és Brutus.

Im, itt a néptribúnok, nyelvei
 A község szájának. Nem szívelem,
 Mert oly tekintélylyel diszelgenek, mit
 Nem tűrhet a nemesség.

SICINIUS. Ne tovább!

CORIOLANUS. Mi történik?

BRUTUS. Maradj; tovább haladnod
 Veszély.

CORIOLANUS. Honnét e változás?

MENENIUS. Mi baj?

COMINIUS. Nem választá meg őt nép és nemesség?

BRUTUS. Cominius, nem.

CORIOLANUS. Gyermekes szavaztak?

1. SENATOR. Utat, tribúnok; a piacra megy.

BRUTUS. Föl van lobbanva a nép ellene.

SICINIUS. Megállj, mert baj lesz.

CORIOLANUS. Ilyen e csoport?

Ezeknek voksot! Most ígérnek és
 Azonnal visszaveszik. — Mi tisztetek van?

Ti vagytok a száj, mért a fogakon

Nem uralkodtok? ti bujtogattatok?

MENENIUS. Csak csendesen.

CORIOLANUS. Szántszándékos dolog;
Nemesség ellen összeesküvés.
Túrjuk s éljünk azokkal, kik sem úrnak,
Sem szolgának nem jók.

BRUTUS. Nem összeesküvés.
A nép zajong, mert gúnyolád. Minap, hogy
Ingyen buzát kaptak, boszankodál;
Mocskoltad szószólóikat, nevezted
Őket hizelkedőknek, a nemesség
Ellenségének s köntösforgatóknak.

CORIOLANUS. Ez tudva van rég.

BRUTUS. Nem mindenki tudta.

CORIOLANUS. Te beszélted el?

BRUTUS. Mit! én beszéltem?

CORIOLANUS. Tőled kitelik ily tett.

BRUTUS. Meglehet, de
Tettem mindenkép jobb, mint a tied.

CORIOLANUS. Mért hát a consulság?... A fellegekre!
Oly rossz leszek, miként ti, s véletek
Tribúnkodom.

SICINIUS Sok olyat téssz, a mi
A népet bántja. Ha pályád, melyre léptél,
Folytatni vágyod, kérdezd nyájasabban
Az utat, a melyről letévedél;
Máskép nem állhatsz, mint consul, fölötte,
Sem, mint tribún, mellette.

MENENIUS. Csendesen!

COMINIUS. A néppel visszaéltek. Menjetek.
Rómához ilyen aljasság nem illik.
S ezt meg nem érdemelte Coriolanus,
Ezen méltatlan botrányt, hogy galádul
Dicsőségének gáncsot vessenek.

CORIOLANUS. Beszéljetek ti gabnáról nekem!
Azt mondtam, úgy van, s azt ismétlem is.

MENENIUS. Ne most, ne most.

1. SENATOR. Uram, né e zavarban.

CORIOLANUS. Az életemre, most!... Nemes barátim.
Engedjete meg.
Hadd láss' ez ingatag, бүдös csapat,
Hogy nem hizelgek, és tekintse bennem

Magát. Ismétlem, hogy velök szelíden
 Bánván, tanácsunk ellen hintjük el
 Magvát a csábítás-, dacz- s lázadásnak;
 Magunk szántottuk és vetettük ezt el,
 Közénk, a jók közé, vegyítve őket,
 Kikben nincs több erény s erő, csak az, mit
 A koldusoknak adtak.

MENENIUS. Elég, ne többet.

1. SENATOR. Kérlek, ne szólj többet.

CORIOLANUS. Hogyan! ne többet?

A mint hazámért ontám véremet,
 Nem félve külhatalmat, úgy kiáltsa
 Tüdöm a szót, míg megszakad, e fekélyes
 Nép ellen, melynek undorít baja
 S mégis keressük, hogy reánk ragadjon.

BRUTUS. Úgy szólsz a népről, mintha büntető
 Isten volnál, s nem oly erőtelen
 Ember, mint ők magok.

SICINIUS. Jó lenne ezt a
 Népnak tudtára adni.

MENENIUS. Mit? haragját?

CORIOLANUS. Harag!

Ha, mint éjféli álom, oly nyugodt
 Volnék, így vélekedném, esküszöm.

SICINIUS. Rejtett méregnek kell maradnia
 E véleménynek, hogy tovább-tovább mást
 Ne mérgezzen meg.

CORIOLANUS. Kell maradnia!
 Halljátok ezt a kis Tritont, hatalmas
 Kell-jével?

COMINIUS. Az nem volt törvényszerű.

CORIOLANUS. Kell!...

Te jó, de oly eszélytelen nemesség,
 Tisztes, de gondatlan tanács, azért hagyál
 A hydrának szolgát választani,
 Hogy ez makaes kell-jével, mely csupán
 A szörnyetegnek kúrtharsogtatása,
 Folyód pocsolyába fojtsa s medredet
 Magának tartsa meg? Ha van hatalma,
 Engedjen balgaságtok, hogyha nincs,

Ébredjünk e veszélyes lanyhaságból.
 Ha bölcsek vagytok, mért bolondoztok ; ha nem,
 Vánkost nekik. Ha ők senatorok, ti
 Plebejek vagytok, s ők azok valóban
 Ha összeolvasztott voksaitokon csak
 Az ő ízök van. Tesznek tiszteket,
 És ilyeket, mint ez, ki népszerű
 Kelljét oly bíróságnak mondja, milyen
 Még Græciában sem volt. Jupiterre,
 Ez meggyalázza a consult s szívem fáj,
 Látván : ha két egyenlő hatalom
 Támad, mily hirtelen jön a zavar
 Nyilásaik közé, s ez által egymást
 Emésztk föl.

COMINIUS. Jó, menjünk a piacra.

CORIOLANUS. Bárki tanácslá, hogy magtárainkból
 A gabnát ingyen osszszuk, mint koronként
 Szokás volt Græciában...

MENENIUS. Elég, elég...

CORIOLANUS. (Bár ott a népnek több hatalma volt),
 Az, mondom, engedetlenséget és
 Romlást idézett.

BRUTUS. Hogy' szavazzon a nép
 Ilyenre, a ki így szól?

CORIOLANUS. Okaim

Vannak, különbek, mint az ő szavok.
 Tudják, hogy nem volt tőlünk díj a gabna ;
 Bizton levén, soh' sem szolgáltak érte.
 Egy sem mozdult, midőn az állomány
 Ingott, s kellett vón' hadba menniök.
 Ingyen gabnát az ily szolgálatért!
 A hadban föllázadtak, itt kitűnt
 Vitézségök sem válik érdemökre.
 A vád, mivel gyakran méltatlanul
 Senatusunkat illeték, jogot
 Ajándékokra nem szerez. Továbbá
 E sok gyomor hogy' emészthetné meg a
 Tanács kegyelmét? Tett beszéljen a
 Szavak helyett: «Mi kívánjuk, mi a
 Többség vagyunk, s félelmök majd megadja

Kivánatunkat.» Így lealjasítjuk
Magunkat; e rongy nép azt véli, hogy
Gondoskodásunk félelem... s ez egykor
Ajtót tör, s varjakat hoz a tanácsba,
Megtépni a sasokat.

MENENIUS. Menjünk, elég.

BRUTUS. Mértéken túl elég.

CORIOLANUS. Nem az, netek több:

Esküt teszek mindenre, a mi szent
Ég s föld előtt! e kettős hatalomnak
(Hol egyik párt méltán büszke s a másik
Ok nélkül bösz, hol ész, igény, nemesség
Mit sem tehet, csak a közbutaság
Igen- s nemjével) el kell hagynia
A szükségést, helyt ad az ingatag
Hanyagságnak. Híjába várjuk a
Sikert ily gátok közt. Kérlek tehát: kik
Kevésbé vagytok gyávák, mint szerények,
Kik inkább kedvelitek hazánk alapját,
Mint félték változástól, kik előtt
Szép élet a hosszúnál többet ér, kik
Ráálltok a testet megóni a
Haláltól vészes gyógyszer által... e
Sokágú nyelvet tépjétek ki rögtön,
Ne nyalj' az édest, mely méreg neki;
Aláztatástok sérti a józan észet,
S megfosztja a hazát azon tökélytől,
Mely illő, hogy diszítse, s képtelen
A jót, mit óhajt, végbevinni az
Ellenszegülő rossz miatt.

BRUTUS. Elég volt.

SICINIUS. Mint áruló beszélt, s mint áruló
Lakolni is fog.

CORIOLANUS. Alávaló! gázságod nyomjon el. —
Miért a népnek e kopasz tribúnok?
Ezeknek engedvén, szót nem fogad
A felsőbbeknek. Lázadás alatt,
Midőn törvény a szükség volt, nem a jog,
Választatának. Boldogabb időben

Mondjuk ki: így jó, s így kell lennie,
S dobjátok porba a hatalmokat.

BRUTUS. Nyilvános árulás.

SICINIUS. Consul legyen? Nem!

BRUTUS. Aedilek, hé! — El kell fogatni őt.

SICINIUS. Menj, hidd a népet, (Brutus el.) a melynek
Elfoglak, mint áruló újítót [nevében
S a közjó ellenét. Parancsolom,
Kövess a számadásra.

CORIOLANUS. Félre, vén barom!

SENATOROK ÉS PATRICIUSOK. Megvédjük őt.

COMINIUS. Öreg, vedd el kezéd.

CORIOLANUS. Odább innen rohadt lény, mert kirázom
Ruhádból csontod!

SICINIUS. Polgárok, segítség!

Visszajön Brutus az aedilekkel s egy csapat polgárral.

MENENIUS. Több tisztelet mind a két részről.

SICINIUS. Itt van,

Ki romlástokra tör.

BRUTUS. Fogjátok el,

Aedilek.

POLGÁROK. Rajta, rajta, le vele! (Általános zavar.)

Fegyvert! fegyvert, fegyvert! (Körülveszik Coriolanust.)

2. SENATOR. Tribúnok, polgárok, nemesek, megálljunk!

Sicinius, Brutus, Coriolanus,

Polgárok!

POLGÁROK. Békét, békét; álljatok meg!

MENENIUS. Mi válik ebből?... A lélekzetem fogy,

Romlás közelg, nem szólhatok. Tribúnok,

El a néphez; lassán, Coriolanus.

Szólj, jó Sicinius.

SICINIUS. Figyeljen a nép!

POLGÁR. Halljuk tribúnunkat!... Beszélj, beszélj!

SICINIUS. Szabadságtok veszendő; Marcius

Akarja azt elvenni, Marcius, kit

Imént consullá tettetek.

MENENIUS. Hisz ez nem olt, hanem még bujtogat.

1. SENATOR. Eldönti a várost, mindent leront.

SICINIUS. Mi a város, ha nem a nép?

POLGÁROK. Úgy vagyon,

A nép a város.

BRUTUS. Köz-egyezés útján levénk a nép

Előjárói.

POLGÁROK. És azok maradtok.

MENENIUS. Valóban, olyan színe van.

CORIOLANUS. Ez úton így a város összeomlik,

Alapjához leroskad a földél,

És omladékok fogják eltemetni

Az álló rendet.

SICINIUS. Ez halálra méltó.

BRUTUS. Erősítsük meg vagy veszítsük el

Tekintélyünket. Nyilván mondjuk a nép

Nevében, a melynek hatalma minket

Magának megválaszta, Marcius

Halál-bűnös.

SICINIUS. Tehát fogjátok el,

Vigyétek a tarpeji szirthoz, onnan

Taszítsátok le!

BRUTUS. Rajta ædilek!

POLGÁROK. Add meg magad.

MENENIUS. Csak egy szót halljatok.

Kérlek, tribúnok, hadd szólhassak egy szót.

AEDILEK. Csendesen, csendesen!

MENENIUS. Legyetek valódi honfiak, s tegyétek

Jóvá a dolgot mérséklettel és ne

Erőszakoskodással.

BRUTUS. A hidegség,

Mely bölcseségnek tetszik, méreg ott,

Hol így dühöng a baj. Fogjátok el,

S vigyétek a sziklára.

CORIOLANUS. Nem, itt halok meg. (Kardot ránt.)

Nem egy van itt, ki látta, hogy vivok, most

Jöjjön, s a mit látott, próbálja meg.

MENENIUS. Le e kardot!... Hátrább, tribúnusok.

BRUTUS. Fogjátok el!

MENENIUS. Segítsük Marciust!

Nemesség föl, segítsen ifju s agg!

POLGÁROK. Le vele, le vele!

(A zavargásban a tribúnok, aedilek s a nép kiüzetnek.)

MENENIUS. Eredj, menj a házadba, szaporán,
Különben végünk van.

2. SENATOR. Menj.

CORIOLANUS. Álljatok meg!

A hány az ellen, annyi a barátunk.

MENENIUS. Odáig hát?

1. SENATOR. Ne adják istenink!

Kérlek, nemes barátom, menj haza.

S hagyd ránk a dolgot.

MENENIUS. Bizd ránk e sebet; te

Nem mérheted meg. Kérlek, menj haza.

COMINIUS. Menjünk együtt, uram.

CORIOLANUS. Bár barbarok volnának (és azok, noha

Itt ellették) s ne rómaiak! (nem is

Azok, habár a Capitolium

Előtt vetélték őket)...

MENENIUS. Ne vedd nyelvedre méltó haragod;

Jön még idő miránk is.

CORIOLANUS. Nyílt mezőben

Levernék negyvenet.

MENENIUS. Én is a javából

Elvállalnék egy párt: a két tribúnt.

COMINIUS. Ne számítgassuk most erőnket; a

Bátorság csak bolondság, hogyha omló

Épület elé áll. Jöttök, mielőtt

E dibdáb nép itt lesz, mely ront, miként a

Gátolt folyam legyőzi, a mi őt

Korlátolá előbb.

MENENIUS. Eredj, könyörgök;

Elmésségem tán majd fog azokon,

A kikben ez kevés van. Toldjuk a rést

Minden színű vászonnal.

COMINIUS. Jöszte, menjünk.

Távoznak Coriolanus, Cominius s mások.

1. PATRICIUS. Szerencsését ez ember tönkré tette.

MENENIUS. Nemesb ő, mint érdemli a világ.

Neptun villájáért sem hízélegne
 S Zeus mennykövéért. Ajkán van szive.
 Mi keblében terem, kimondja nyelve.
 S ha megharagszik, elfelejti, hogy
 Hallotta a halál nevét. (Kívül zaj.)
 Ott szép dolog van!

1. PATRICIUS. Bár volnának ágyban!
 MENENIUS. Vagy inkább a Tiberben!... A manóba,
 Mért nem beszélt szépen?

Visszajön Brutus és Sicinius a néppel.

SICINIUS. Hol a kigyó, mely
 Rómát kiölni szándékszik, hogy ő
 Itt mindenestül legyen?

MENENIUS. Derék tribúnok...

SICINIUS. Kemény kezekkel dobjuk őt le a
 Tarpeji szirtról; törvénnyel daczolt,
 S azért a törvény nem hallgatja ki.
 Érezze a közönség szigorát,
 Mit semmibe sem vett.

1. POLGÁR. Tudja meg, hogy a
 Nemes tribúnok a nép szája és mi
 A karja.

POLGÁROK. Úgy van!

MENENIUS. Kérlek...

SICINIUS. Csendesen!

MENENIUS. Miért kiáltasz pusztulást, ha szép
 Lassan célzt érhetsz?

SICINIUS. Hogy' mikép, uram, te
 Őt elsegítéd innen?

MENENIUS. Halld szavam:
 A mint ismérem a consul becsét, úgy
 Tudom hibáit is...

SICINIUS. Miféle consul?

MENENIUS. Coriolanus consul.

BRUTUS. Consul ő!

POLGÁROK. Nem, nem, nem, nem, nem!

MENENIUS. Tribúnok s jó nép, engedelmetekkel
 Egy-két szót ejtek, hogyha rám figyeltek.

Kivéve az időt, nem vallanátok
Egyéb kárát.

SICINIUS. Beszélj hát röviden,
Mert elszántuk magunk', kivégzeni
E mérges árulót. Számüzni őt
Szintűgy veszélyes; itten tartani
Biztos halálunk. Elhatározók hát,
Hogy még ma meghal.

MENENIUS. Istenink ne adják,
Hogy híres Rómánk, melyről Jupiter
Könyvébe van jegyezve, miszerint
Háládatos nagy emberei iránt,
Miként természetellenes vadállat
Emészsze meg tulajdon magzatát!

SICINIUS. Fekély ő, mit ki kell belőle vágni.

MENENIUS. Ő csak beteg tag, mit lemetszeni
Halálos baj, s gyógyítani nem nehéz.
Hogy' érdemelt ő Rómától halált?
Az ellent ölje? ... Vére, mely kifolyt
(S ez, mondhatom, hogy több, mint mennyi még
Maradt érében), a honért folya,
S ha megmaradt vérét kiontja a hon,
Ez rajtunk, a kik teszszük s tenni hagyjuk,
Világ végéig szenny lesz.

SICINIUS. Szóbeszéd!

BRUTUS. Fonákság! Mig szerette a hazát,
Becsülte őt az.

MENENIUS. Ha megromlik a láb,
Megszününk számba venni egykori
Szolgálatát?

BRUTUS. Nem hallgatunk tovább.
Utána házához! S hurczoljuk el, hogy
Odább ne terjedhessen a baja,
Mert ez ragályos.

MENENIUS. Egy szót még, egyet!
E tigrislábú düh, ha féktelen
Rohamja kárát látja, óntehert a
Sarkára későn köt. Rendén haladjatok,
Hogy, mint szokás, pártok ne keljenek, s nagy
Rómánkat el ne döntsék fiai.

BRUTUS. Ha ekkép lenne . . .

SICINIUS. Mily badar beszéd!

Nem láttuk, mily szótagadó? Úté az
Aedileket, nekünk is ellenállt. Jer.

MENENIUS. Hadban nőtt fel, gondoljátok meg ezt,
Mióta csak kardot bir, s nem tanult
Finom beszédet; összevisszahány
Darát és lisztet. Engedelmetekkel
Hozzá megyek s előidézem őt, hogy
Kihallgassátok, nagy veszélyire,
A törvények szerint.

1. SENATOR. Nemes tribúnok,
Ez emberséges út, a többi véres
Találna lenni; ismeretlen a vég
A kezdeten.

SICINUS. Nemes Menenius,
Légy hát a nép szolgálatbélije . . .
Le a fegyvert, legények,

BRUTUS. El ne menjetek.

SICINIUS. El a piacra, ott találkozunk, s ott,
Ha Marciust el nem hoznád, előbbi
Tervünk szerint cselekszünk.

MENENIUS. Elviszem. (A senatorokhoz.)
Menjünk együtt mi. El kell jönnie,
Különben minden rossz lesz.

1. SENATOR. Érte menjünk. (Mind el.)

II. SZÍN.

Szoba Coriolanus házában.

Coriolanus és patriciusok jönnek.

CORIOLANUS. Kiáltsanak bármit fülembe, ha
Kérébbe törnek, vad lóhoz kötöznek,
Vagy a tarpeji szirtre tíz hegyet
Tesznek még, hogy mélyebbre döntsenek, mint
A meddig ér a szem sugára: mégsem
Leszek más, mint valék.

1. PATRICIUS. Annál nemesb vagy.

Jön Volumnia.

CORIOLANUS. Csodálkozom, hogy nem helyesli tettem
 Anyám, ki őket csak rongyháziaknak
 Hívá s olyan lényeknek, kik teremtvék,
 Hogy apró pénzzel kereskedjenek, s a
 Gyűlésekben födetlen álljanak,
 Ásítsanak, s némán bámuljanak,
 Ha a magamfélék hadról beszélnek
 S békéről. (Volumniához.) Téged emlegettelek.
 Miért legyenek szelidebb? Magamat
 Csaljam? Mondd inkább, hogy játszszam csupán
 A férfit, a ki vagyok.

VOLUMNIA. Fiam, fiam!
 Bár fölvennéd hatalmad, mielőtt
 Elkopnék.

CORIOLANUS. Veszszen Isten hírivel.

VOLUMNIA. Inkább lehetnél, a ki vagy, ha nem
 Törekednél így rá. Szándékod kevésbbe
 Gátolták vón', ha azt nem mutatod
 Nekik, mig elvesztik hatalmokat
 Téged megölni.

CORIOLANUS. Aggassák fel őket!

VOLUMNIA. És égessék el!

Menenius és senatorok jönnek.

MENENIUS. Jer, durva voltál, durva egy kicsit,
 Jer és hozd helyre.

1. SENATOR. Nem használ egyéb;
 Ha nem teended ezt, jó városunk
 Ketté hasad s eldől.

VOLUMNIA. Kérlek, fogadj szót.
 Szivem csak úgy nem kész rá, mint tiéd,
 De agyvelóm jobban vezérel
 Indúlataimat.

MENENIUS. Jól beszélsz, nemes hölgy.
 Mielőtt ekkép meghajlanék a
 Nyájnak, ha nem kívánná azt a hon, mint

Gyógyszert e lázas korban, én magam
Fegyvert kötnék, mit már alig bírok.

CORIOLANUS. És mit tegyek?

MENENIUS. Jer a tribúnusokhoz.

CORIOLANUS. Jó, és aztán?

MENENIUS. Bánd meg beszédedet.

CORIOLANUS. Én! ezt?... Az isteneknek sem teszem,
S nekik tegyem?

VOLUMNIA. Nagyon korlátatlan vagy;

Bár itt túlságosan nemes soh' sem lehetsz,
De a szükség int. Én tőled tudom, hogy
Becsület és eszély, mint hű barátok,
Együtt harcolnak. Mondd meg hát, hogy a
Békében mely'k lesz hűtelen, hogy itt
El vannak válva?

CORIOLANUS. Eh!

MENENIUS. Jól kérdezi.

VOLUMNIA. Ha hadban annak látszanod becsület,

Mi nem vagy (s ezt eszélyed engedi
A célért), mért csekélyebb vagy rosszabb,
Ha ez békében, mint hadakban, a
Becsület társa, már ha egyaránt
Szükséges mindkettőnek?

CORIOLANUS. Mért erőtetesz?

VOLUMNIA. Mivel most kell, hogy a néppel beszélj;

Nem tenbelátásod szerint, sem úgy,
Mint szíved ösztönöz, de oly szavakkal,
Mik ajkadon teremnek, fattyuhangok
S kebled valójával nem összefüggők.
Ez oly kevéssé válik szégyenedre,
Mint egy várost szép szóval venni be,
A melynek sorsán máskép jó szerencséd
Határoz és a vérontás merénye. —
Én képmutató lennék barátim és a
Magam javáért, s ez nem lenne rajtam
Gyalázat. Itt kérdésben forgok én,
Fiad, nőd, a senatus, a nemesség;
S előtted több, a népnek megmutatnod,
Mily ránczos homlokod, mint hízelegni

Kegyének megnyeréseért s megóni
Azt, a mi e nélkül ledől.

MENENIUS. Nemes hölgy! —

Jer vélünk, szép szóval megmentheted,
Mi most veszélyben van, s kárpótolást
Szerezhetsz a multért.

VOLUMNIA. Kérlek, fiam,
Eredj hozzájok sapkáddal kezekben,
Nyújtsd ezt ki messziről és lépj oda,
Csókolja térded a követ (ily esetben
Szónoklat ez, s értelmesb a szem e
Tudatlanokban, mint a fül), fejed'
Mozgasd, mintegy javítva vad szived', mely
Szelid most, mint a lágy szeder, s nem áll
Az érintésnek ellen. Mondd nekik:
Te harcosuk vagy, s zajban növekedvén,
Megvallod, nem bírsz a kívánatos
Nyájas modorral, mit várhatnak ők, ha
Kegyökre vágyasz; ámde a jövőben
Iparkodol kedvökben járni majd
Kitelhetőleg.

MENENIUS. Hogyha ezt teszed,
A mit beszélt, minden szív a tied, mert
Kérésre olyan készek megbocsátni, mint
Szószátyárkodni máskor.

VOLUMNIA. Kérlek, engedj,
S eredj. Tudom, hogy elleneddel inkább
Tüzlángba mennél, mint nekik lugasban
Hizelkedjél. Itt jön Cominius.

Jön Cominius.

COMINIUS. A téren voltam, és szükség, barátom,
Hogy gyűjts erőt, vagy fuss, vagy szendeséggel
Védjed magad. Mindenfelé harag van.

MENENIUS. Csak a szép szó

COMINIUS. Ez tán használni fog, ha
Magát rábirja.

VOLUMNIA. Kell s akarja is!
Oh mondd, hogy úgy van, és aztán eredj.

CORIOLANUS. Hajadon fővel menjek hát eléjök?
 Silány nyelvem tegyen nemes szivemre
 Hazugságot, mit el kell tűrnie?
 Jó, megteszem; de hogyha egy személy
 Forogna fönn, e Marcius teste csak:
 Porrá törnék azt s a szelekbe szórnák.
 El hát!... E rám tukmált szerepben én
 Soh' sem játszom jól.

COMINIUS. Jer, mi majd segítünk.

VOLUMNIA. Édes fiam, kérlek! Mondád: az én
 Dicséretem tett hőssé; hogy megint
 Dicsérjelek, vedd át a szerepet,
 Mit még nem adtál.

CORIOLANUS. El kell játszanom.
 Menj, meggyőződésem! Szálljon belém
 Egy ringyó lelke! Torkom, mely miként a
 Dob, harsogott, oly vékony síp legyen,
 Mint a herélt vagy kis lány hangja, ki
 Pulyákat altat el! Ficzkó-mosoly
 Tanyázzon arczomon, sirjon szemem,
 Mint iskolás fiú! Koldúsi nyelv
 Mozogjon ajkaim közt, s e vasas térd,
 Melyet csupán a kengyel görbitett, mint
 Alamizsnás emberé hajoljon? ... Én nem
 Teszem; saját hitem megsemmisítem,
 S tanítsam testem által lelkemet
 Örök aljasságra?

VOLUMNIA. Tetszésed szerint hát.
 Nagyobb szégyen, nekem koldulni tőled,
 Mint ötölök neked. Pusztuljon el hát
 Minden. Könnyebb éreznem gögödet, mint
 Félnem daczod veszélyét. A halált úgy
 Vetem meg, mint te. Tégy kedved szerint;
 Enyém vitézséged, tőlem szivád azt;
 E gög sajátod.

CORIOLANUS. Kérlek, légy nyugodt,
 Anyám, s ne dorgálj többé; elmegyek.
 Elcsempésem hajlandóságukat.
 Sziveiket elnyerem, szeretni fog
 Rómának minden czéhe. Lásd, megyek már.

Üdvözlöm nőmet. Mint consul jövök meg,
Vagy soh'se bizzál nyelvemben, hogy egykor
Ügyes hizelgő lesz.

VOLUMNIA. Tégy, mint akarsz. (El.)

COMINIUS. El, a tribúnok várnak. Rajta légy, hogy
Szeliden szólj, mert úgy hallám, keményebb
Vádakkal állnak még eléd azoknál,
A melyek nyomnak már.

CORIOLANUS. «Szeliden» a jelszó. Kérlek, jerünk.
Vádoljanak koholmányokkal, én
Becsülettel felelek.

MENENIUS. Hanem szeliden.

CORIOLANUS. Jó, jó, szelid leszek tehát, szelid. (Mind el.)

III. SZÍN.

Ugyanott. A forum.

Jön Sicinius és Brutus.

BRUTUS. Fő vád legyen, hogy zsarnok-hatalomra
Törekszik, és ha itt kisiklik, a nép
Íránti gyűlölségével szorítsd,
S hogy a prédát nem osztá el soh', a mit
Az antiumbeliktől vettek el. (Aedil jön.)
Nos, jó?

AEDIL. Igen.

BRUTUS. Kik társai?

AEDIL. Az öreg
Menenius s a senatorok, kik őt
Mindig kegyelték.

SICINIUS. Összeírtad-e
A voksokat mind, melyeket szereztünk?

AEDIL. Igen, leírtam, rendiben van, íme.

SICINIUS. S beszédted tribusok szerint?

AEDIL. Beszédtem.

SICINIUS. Most gyűjtsd a népet össze e helyen,
S ha én azt mondom: «Úgy kell lennie
A közjog- és erőre nézve», bár
Halál, pénzbüntetés vagy számüzés,

Mondják utánam, hogy «pénzbüntetés» vagy «Halál», az ősi jog szerint s a jó ügy Hatalmánál fogvást.

AEDIL. Tudtokr' adom.

BRUTUS. S ha így elkezdének kiáltani,
Ne szűnjenek meg, míg a zaj s zavar
Ki nem csikarja azt a büntetést,
A melyet rá íteltünk.

AEDIL. Jól vagyon.

SICINIUS. Mondd, hogy kemények s készen legyenek,
Ha intésünket látják.

BRUTUS. E szerint tégy. (Aedil el.)

Lobbantsd haragra őt. A győzelemhez
Van szokva, s ellenmond nagyon hamar,
S ha föl van ingerülve, vissza nem tér
A mérséklethez; akkor ő kimondja,
Mi szívéen van, s ott az van, a mi minket
Nyakát szegnünk segít.

*Jön Coriolanus, Menenius, Cominius, senatorok,
patriciusok.*

SICINIUS. Hah, jól van, itt jön.

MENENIUS. Kérlek, csak nyugodtan.

CORIOLANUS. Mint a lovász, ki százszor túri el

Egy kispéNZért a gaz nevet. — Istenink
Tartsák meg Rómát, adjanak érdemes
Birákat, hintsenek közénk szeretetet,
S töltsék meg békejellel templominkat
S ne haddal utczáinkat.

1. SENATOR. Ámen, ámen.

MENENIUS. Nemes kívánat.

Az aedil visszajön polgárokkal.

SICINIUS. Népség, közelebb.

AEDIL. FigyeljeteK a tribunusokra. Lassan!

CORIOLANUS. Előbb én szólok.

TRIBÚNOK. Jó, szólj. — Csendesen.

CORIOLANUS. Csak itt és másutt nem vádoltatom?

Itt vége lesz mindennek?

SICINIUS. Kérdezem:

Meghajtod a népszó előtt magad,

Elismered képviselőiket,

S eltűröd a törvényes büntetést

A rád bizonyult vétkekért?

CORIOLANUS. Igen.

MENENIUS. No látjátok, polgárok, ő igent mond.

Tekintsétek vitézi tetteit,

Gondoljatok sebeire . . . Olyanok

Testén, mint sírok a szent temetőn.

CORIOLANUS. Nevetséges kis túskekarczolás.

MENENIUS. Továbbá gondoljátok meg: ha nem

Beszél mint polgár, tesz mint katona.

Ne nézzétek vad hangját rosszaságnak.

A mint mondtam, ő csak katonás, de

Nem gyűlöl bennetek.

COMINIUS. Jó, jó, ne többet.

CORIOLANUS. Hogyan van, hogy bár általánosan

Consulnak választtattam, illetén

Csúfot vallok, hogy elveszitek újra

A hivatalt tőlem?

SICINIUS. Nekünk felelj.

CORIOLANUS. Beszélj hát . . . Jó . . . Hisz így kell lennie.

SICINIUS. Bevádolánk, hogy tervezéd, mikép

Rómába' minden tisztséget kiirtasz,

Hogy így zsarnokhatalmat vivj magadnak.

Ezért a népnek árulója vagy.

CORIOLANUS. Mit! Áruló!

MENENIUS. No lassan, megigérted.

CORIOLANUS. Pokol mély lángja nyelje be a népet!

Én áruló! Gyalázatos tribún!

Bár ülne húszezer halál szemedben,

Markod szorítna milljomot, s hazug

Szájad kétannyit, mégis mondanám:

Hazudsz! s oly nyiltan, mintha istenimhez

Imádkoznám.

SICINIUS. Nép, hallod ezt?

- POLGÁROK. El a
Sziklára véle, a sziklára!
- SICINIUS. Lassan.
Nem szükség vádjait szaporítanunk;
Láttatok tettit, hallatok beszédét,
Szolgátokat megverte, titeket
Káromlott, a törvénynek ütlegekkel
Állt ellen, megvetéssel illeté
A nagyhatalmú bíróságot. Ez mind
Oly nagyszerű bűn, mely a legkeményebb
Halált érdemli.
- BRUTUS. De mert elébb honát
Szolgált...
- CORIOLANUS. Mily szolgálatról fecsegsz itt?
- BRUTUS. Mondom, mivel tudom.
- CORIOLANUS. Te?
- MENENIUS. Ez tehát
Anyádnak tett ígéreted?
- COMINIUS. Könyörgök,
Tudd meg....
- CORIOLANUS. Nem, én már semmit sem tudok.
Mondják ki a tarpeji szirt-halált, a
Csavargó számüzöttséget, nyuzást,
A börtönt egy szem búzával naponkint....
Nem adnék egy jó szót kegyelmökért,
Nem kéne, a mit adhatnak, habár
Meggapnám azt egy «isten-jó-nap»-ért.
- SICINIUS. A mért koronként tőle telhetőleg
Iparkodott a népet megrabolni
Hatalmától, és most is úgy viselte
Magát, mint ellen, s nem csupán a tisztés
Törvény iránt, de még azokhoz is, kik
Azt végrehajtják: a népnek nevében
S tribún-hatalmunknál fogvást ezennel
Száműzzük őt a városból, s kikötjük,
Mihelyt bejő Rómának kapuján,
Lelökjük őtet a tarpeji szirtről.
A nép nevében mondom: úgy legyen!
- POLGÁROK. Úgy légyen, úgy, úgy! számkivetjük őt! Úgy
Kell lenni!

COMINIUS. Urak, barátaim, hallgassatok rám.

SICINIUS. Nem, el van már ítélve.

COMINIUS. Hadd beszéljek.

Consul valék, s Rómának elleni
Nyomot hagyának rajtam. Szeretem
Hazám javát gyöngédebb tisztelettel,
Szentebben s mélyebben, mint éltetemet
És drága nőmet s méhének gyümölcsit,
Ágyékom kincseit. Ha mondanám, hogy...

SICINIUS. Mit mondanál hát? Tudjuk, hányadán vagy.

BRUTUS. Nincs mit beszélned. Ő számüzve van, mint
A népnek és hazának ellene.

Úgy leszén.

POLGÁROK. Úgy lesz, úgy kell lennie!

CORIOLANUS. Hitvány kutyák! kiknek lélekzetét

Úgy gyűlölöm, mint a bűzhödt mocsárt,
S kegyét becsülöm, mint a temetetlen
Halott maradványát, mely légemet
Megrontja: én száműzlek titeket!
Maradjatok itt ingó lelketekkel!
Remegjen minden neszre szívetek!
Az ellenség tollának lebbenése
Ejtsen kétségbe! Legyen hatalmatok
Mindig, védőtöket száműzni, s végre
Butaságtok (mely nem lát, a míg nem érez)
Nem tartóztatva bennetek (levén
Tenellenségtek) tégyen nyomorú
Szolgáivá olyan nemzetnek, a mely
Egy kardesapás nélkül hódítja meg!
Megvetve a várost miattatok,
Hátat fordítok... Széles a világ.

(Coriolanus, Cominius, Menenius, senatorok és patriciusok el.)

AEDIL. Elment a népnek ellensége, elment!

POLGÁROK. Ellenségünk száműzeték! hahó!

SICINIUS. Kisérjétek ki őt a kapukig, mint

Ő megvetéssel kísért titeket,
S boszantsátok, miként érdemli. Minket
Kövessen őrség át a városon.

POLGÁROK. Jerünk, jerünk, nézzünk ki a kapun.

Nemes tribúnainkat óvj' az ég! (Mind el.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. A város kapuja előtt.

*Jönnék Coriolanus, Volumnia, Virgilia, Menenius,
Cominius és néhány ifjú patricius.*

CORIOLANUS. Ne sirjatok... rövid búcsút... kiöklel
A sokfejű vadállat. Hát, anyám,
Hol régi bátorságod? Hisz te mondtad,
Hogy a lelket vizzály próbálja meg,
Hogy apróságot apró ember is bír,
Hogy minden sajka mesterként evez
Csendes vizen... Midőn a sors leginkább
Ver minket a jó ügyben, ez kíván nagy
Erélyt. Te adtál oly tanácsokat
Nekem, mik győzhetlenné teszik
A szívet, a mely tudja azokat.

VIRGILIA. Oh istenek!

CORIOLANUS. Kérlek, ne, feleség...

VOLUMNIA. Most érje dögvész Róma czéheit,
S pusztuljon el minden!

CORIOLANUS. Mit, ejh! szeretni

Fognak, ha nélkülöznek majd. Anyám,
Légy olyan ismét, mint midőn beszélted:
Ha Herculesnek lettél vón' neje,
Végzeted volna hat művét, kimélni
Férjed veritékét. — Cominius, ne
Csüggedj. Anyám, nőm, isten véletek; még
Jó dolgom lesz. Vén, jó Menenius,
Könyüd sósabb, mint ifjabb emberé,
S méreg szemednek. Egykori vezérem,
Komor vagy és sok szívkeményítő
Látványod volt; mondd e bús aszonyoknak:
Kerülhetlen bajon jajgatni olyan

Bolondság, mint nevetni. Anyám, hiszen
 Merényem mindig vigaszod vala,
 S hidd el (bár most magam megyek, miként
 Magános sárkány, melyet rettegetté
 Tesz elhíresztelt s nem látott tanyája),
 Fiad túllép a köznapi, ha ármány
 Nem ejti őt el.

VOLUMNIA. Kedves gyermekem,
 Hová mégy? Vidd magaddal egy darabra
 Cominiust; határozott irányt végy,
 S ne a vad véletlenre bízd magad,
 Mely véled szembe jő.

CORIOLANUS. Oh istenek!
 COMINIUS. Egy hónapig kísérek és kikötjük,
 Hol fogsz maradni, hogy halljuk híred
 Egymásnak; így, ha visszahívatásod
 Előkerül, nem kell a nagy világba
 Szétküldenünk, keresni egyes embert,
 És elveszítünk a kegyelmet, a mely
 Mindig hűl, hogyha távol az, kinek
 Szüksége van rá.

CORIOLANUS. Isten véletek...
 Rajtad a nagy kor, s jobban jóllakál a
 Csatákkal, hogysem ép erőmmel a
 Bolygást kibírd. Csak a kapun kísérv ki.
 Jer édes nőm s te drága jó anyám, s ti
 Próbált barátim, mondjatok bucsút,
 Ha távozom, s mosolygatók. Jerünk.
 A míg a földön járok, hallani
 Fogtok felőlem, és mindig hasonlót
 Előbbi tettimhez.

MENENIUS. Különbet ennél
 Nem hallhat fül. Jertek, ne sírjatok.
 Ha csak hét évet ránthatnék le e vén
 Kezek s lábokról, a jó istenekre,
 Nyomodban járnék.

CORIOLANUS. Ad kezed'. Jerünk. (Mind el.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Uteza, közel a kapuhoz.

Jön Sicinius, Brutus és aedil.

SICINIUS. Oszoljanak szét: ő elment; elég ez.

Megtörve a nemesség, mely magát
Elvonta tőle.

BRUTUS. Hatalmunk megmutattuk;

Legyünk szerényebbek most, mint valánk
A tett alatt.

SICINIUS. Hadd menjenek haza.

Mondd, hogy nagy ellenségük elmene,
S megint erősek ők.

BRUTUS. Oszoljanak szét. (Aedil el.)

Im anyja jön.

Jön Volumnia, Virgilia és Menenius.

SICINIUS. Kerüljük öt ki.

BRUTUS. Mért?

SICINIUS. Mondják, hogy örült.

BRUTUS. Már megláta, hát csak

Maradjunk helyben.

VOLUMNIA. Itt vagytok, jó; az ég minden csapása

Fizesse vissza szivességeket.

MENENIUS. Ne oly fennszóval.

VOLUMNIA. Hogyha könnyeimtől

Szólhatnék, hallanál majd valamit.

Hanem hisz így is hallasz.

(Brutusoz.) Távozol?

VIRGILIA (Siciniushoz). Te szintén állj meg!... Bár mó-

Férjemhez szólnom. [domba vón', így

SICINIUS. Embertől eredsz?

VOLUMNIA. Igen, bolond. Hát szégyen ez? bolond.

Nem férfi volt apám? S te róka voltál,

Számüzni azt, ki annyi kardcsapást

Tett Rómáért, mennyit te nem beszéltél...

SICINIUS. Oh szent egek!

VOLUMNIA. Több hősi kardesapást, mint
Te bölcs beszédet, és a hon javáért.
Egyet mondok... De menj... Nem, nem, maradj
Bár vón' Arábiában a fiam [még.
Jó kardjával s előtte czéhed.

SICINIUS. Aztán?

VIRGILIA. Aztán? Fajodnak ott végét szakitná.

VOLUMNIA. Fattyaknak és mindennek. —

Jó férfiú, Rómáért hány sebet hord!

MENENIUS. Jer, légy nyugodt.

SICINIUS. Bár úgy maradt vón' a hon iránt, miként

Kezdé, s ne oldta volna szét a szép

Csomót, melyet kötött.

BRUTUS. Bár volna így.

MENENIUS. Bár? S ők bujtogaták a csöcseléket,

E macskákat, kik érdemét úgy értik,

Mint én azon rejtelmeket, miket

Az ég a földdel nem tudat.

BRUTUS. Jerünk.

VOLUMNIA. Tehát, urak, kérek, hogy menjetek. Hős

Tettet vivétek végbe. Mielőtt

Mentek, halljátok: a mennyivel magasb

A Capitól, mint itt a legkisebb ház,

Fiam, kit számüzétek (férje e

Hölgynek, látjátok), annyival magasb

Mindnyájatoknál.

BRUTUS. Jó, jó, itt hagyunk.

SICINIUS. Mért hallgatnók e féleszű szidalmát?

VOLUMNIA. Vigyétek el jó kívánságimat.

(A tribúnok el.)

Ne tennének bár mást az istenek

Átkimnak teljesítésén kívül!

Napjában egyszer jönnék össze csak

Velök, könnyülne szívem a tehertől,

Mely rajta fekszik.

MENENIUS. Jól oda beszéltél;

De van miért. Jöttök hozzánk ebédre?

VOLUMNIA. Haraggal élek, magamat eszem,

S ez ételnél éhen halok. Jerünk.

(Virgiliához.) Ne nyögj ily bágyadtan, velem panaszharaggal, mint Juno. El, el! Jerünk. [kodj]
 MENENIUS. Piha, piha, piha. (Mind el.)

III. SZÍN.

Országút Róma és Antium között.

Egy római és egy volszk jön szemközt.

RÓMAI. Jól ismerlek, uram, te is ismeresz engemet; úgy hiszem, Adriánnak hinak.

VOLSK. Úgy van uram; de én valóban elfeledtelek.

RÓMAI. Én római vagyok, és, valamint te, Róma ellen szolgálók. Ismersz most?

VOLSK. Nicanor, nem?

RÓMAI. Ugyanaz, uram.

VOLSK. Szakállasabb voltál, midőn utolszor láttalak, de beszéded visszahoz emlékembe. Mi hír Rómában? Ki vagyok küldve a volszk állománytól, hogy ott fölkeresselek; megkiméltél egy napi úttól.

RÓMAI. Rómában különös lázadás volt, fölkelt a nép a senatorok, patriciusok és nemesség ellen.

VOLSK. Volt? már vége van? Kormányunk másképp vélekedik; ez nagyszerű hadi készüléteket tesz, s reméli, hogy rajtok út meghasonlásuk hevében.

RÓMAI. A láng lelohadt, de valami csekélység ismét föllobbanthatja, mert a nemesek úgy szívökre veszik az érdeemes Coriolanus száműzetését, hogy készek a néptől minden hatalmat elvenni s tribúnjaikat örökre letenni. Ez füstölög lassan, s mondhatom, hogy közel van az erőszakos kitöréshez.

VOLSK. Coriolanust száműzték?

RÓMAI. Száműzték, uram.

VOLSK. E hírrel szívesen látnak, Nicanor.

RÓMAI. Az idő most kedvező rájuk nézve. Hallottam, hogy legkönnyebb az asszonyt elcsábítani akkor, ha férjével meghasonlott. Nemes Tullus Aufidiustok kitüntetheti magát e háborúban, miután nagy vetélytársa, Coriolanus, nincs hazája szolgálatában.

VOLSZK. Minden bizonynyal. Milyen szerencsés vagyok, hogy veled ily véletlenül találkoztam; elvégezted dolgomat, ennél fogva szívesen kísérlek haza.

RÓMAI. Az estebédig igen különös dolgokat beszéltek még Rómáról, melyek mind ellenségeik hasznára vannak. Hadseregtek készen áll, mondád?

VOLSZK. Királyi hadsereg pedig; a centuriók legényeikkel együtt már zsoldban és elszállásolva vannak, s egy intésre egy óra alatt talpon teremnek.

RÓMAI. Nagyon örülök rajta, hogy készen vannak s úgy hiszem, én vagyok az az ember, ki őket tette hűje. Tehát, uram, szívesen üdvözöllek, s örvendek társaságodon.

VOLSZK. Megelőzesz, uram; nekem van okom örvendeni a tiédén.

RÓMAI. Jó, menjünk együtt. (Mind a ketten el.)

IV. SZÍN.

Antium. Aufidius háza előtt.

Jön Coriolanus közönséges öltözetben, beburkolva.

CORIOLANUS. Derék egy város. Antium, özvegyid
Miattam vannak. Hány örökösét
Látám e szép házaknak nyögni a
Csatában és kimúlni. Rám ne ismerj!
A nők nyársakkal s a fiúk kövekkel
Gyilkolnának le törpe-viadalban. (Polgár jön.)
Üdvez légy.

POLGÁR. Szintén.

CORIOLANUS. Kérlek, hol lakik
A hős Aufidius? Itt van Antiumban?

POLGÁR. Itt, és ma házánál vendégli az
Előkelőket.

CORIOLANUS. Mely'k a háza, kérlek?

POLGÁR. Ez itt előtted. (El.)

CORIOLANUS. Jól, van, köszönöm. —

Sikos, forgó világ!... Esküdt barátok,
Kik két kebelben egy szivet viseltek,

S osztottak ágyon, ételen, időn,
 Munkán, s mint ikrek válhatatlanúl
 Együtt valának, pillantás alatt
 Kicsinységekre a legkeserűbb
 Gyűlölködésbe esnek. És kegyetlen
 Ellenségek, kik indulatjaikban
 Álmatlanúl terveztek, hogy megejtsék
 Egymást, csekély véletlen által, a mi
 Nem ér föl egy tojással, hű barátok
 Lesznek s egygyé olvadnak. — Így vagyok.
 Hazámat gyűlölöm s szeretem ez
 Ellen-várost. — Benézek. Ha megöl:
 Igazságot tesz; hogyha befogad:
 Szolgálók nemzetének. (El.)

V. SZÍN.

Ugyanott. Terem Aufidius házánál.

Belül zene. Szolga jön.

1. SZOLGA. Bort, bort, bort! Milyen szolgálat ez!
 Tán elaludtak a legényeink. (El.)

Más szolga jön.

2. SZOLGA. Hol van Cotus? Az uram hivatja.
 Cotus! (El.)

Coriolanus jön.

CORIOLANUS. Derék ház, jó szagú a lakoma.
 De én vendéghez nem hasonlitok.

Visszajön az első szolga.

1. SZOLGA. Mit akarsz, barátom? Hová való vagy?
 Itt nincs hely a számodra. Kérlek, ott az ajtó.
- CORIOLANUS. Nem érdemeltem jobb fogadtatást,
 Mert hiszen Coriolanus vagyok.

Visszajön a második szolga.

2. SZOLGA. Hová való vagy, uram? Fejében a szeme a kapusnak, hogy ilyen legényeket bebocsát?

CORIOLANUS. Félre!

2. SZOLGA. Félre? Te lódulj félre!

CORIOLANUS. Terhemre kezdesz lenni.

2. SZOLGA. Olyan vitéz vagy? Majd váltok még veled egy szót.

Harmadik szolga jő, az elsővel találkozik.

3. SZOLGA. Miféle ember ez?

1. SZOLGA. Olyan furcsa, a milyet még soh'sem láttam. Ki nem tuszkolhatom a házból. Kérlek, hídd ide csak az urat.

3. SZOLGA. Dolgod van itt, atyafi? Kérlek, távozzál.

CORIOLANUS. Hadd álljak, nem bántom tűzhelyeteket.

3. SZOLGA. Ki vagy?

CORIOLANUS. Nemes ember.

3. SZOLGA. Menyő szegény pedig.

CORIOLANUS. Valóban az vagyok.

3. SZOLGA. Megkövetlek, szegény nemesember, keress más szállást magadnak; itt nincsen a te számodra hely. Kérlek, pusztulj innét, jer.

CORIOLANUS. El a dolgod után, s hizzál a hideg falatokon. (Eltaszítja a szolgát.)

3. SZOLGA. Nem mégy?... Ugyan mondd meg csak az úrnak, milyen különös vendége van itt.

2. SZOLGA. Azt megteszem. (El.)

3. SZOLGA. Hol lakol?

CORIOLANUS. Az ég alatt.

3. SZOLGA. Az ég alatt?

CORIOLANUS. Ott.

3. SZOLGA. Hol van az?

CORIOLANUS. A héják és varjak városában.

3. SZOLGA. A héják és varjak városában? — Ez ám a nagy számár. — Hát csókákkal is lakol?

CORIOLANUS. Nem, én nem szolgálom uradat.

3. SZOLGA. Ejh, földi, hát te az én uramba kapsz?

CORIOLANUS. Igen, s ez tisztességesebb, mint ha úrlődbe kapnék. Csak fecsegsz, csak fecsegsz. Hordd a tányérokat, takarodj'. (Kiveri a szolgát.)

Jön Aufidius és a második szolgál.

AUFIDIUS. Hol az az ember?

2. SZOLGA. Itt, uram. Kibotoztam volna, mint a kutyát, de nem akartam az urakat zavarni ott benn.

AUFIDIUS. Honnan jössz? Mit kívánsz? Mi a neved?

Mért nem beszélsz? mondd meg, ki vagy?

CORIOLANUS (teleplezi magát). Ha most sem

Ismersz rám, Tullus, s látva engemet sem

Tudod, ki légyek, kénytelen leszek

Megmondanom nevem'.

AUFIDIUS. Mi a neved?

(Szolgák hátra mennek.)

CORIOLANUS. Nevem rossz hangu a volszkok fülének

És a tiednek durva.

AUFIDIUS. Mondd meg azt.

Lényed zordon s arczod parancsoló;

Vitorláid meg vannak tépve bár,

Nemes hajónak látszol. Mondd neved.

CORIOLANUS. Készülj hát ránczba szedni homlokod;

Nem ismersz még?

AUFIDIUS. Nem ismerlek. Neved?

CORIOLANUS. Nevem Cajus Marcius, ki néked és

Minden hazádfiának annyi bűt

És kárt okoztam, a minek tanúja

Melléknevem, Coriolanus. Nehéz

Munkák, veszélyek s a hálátalan

Hazámért ontott vércseppek jutalma

Csak e melléknév, a miről eszedbe

Juthat gyűlölséged, melylyel nekem

Te tartozol . . . Csak e nevem maradt; a

Kegyetlen nép irigykedése, melyet

A tőlem gyáván elpártolt nemesség

Helyben hagyott, a többbit elnyelé.

Megengedék, hogy e rabszolganép

Kilármázzon Rómából engem. E baj
 Hozott házadhoz. Én nem a reményből,
 Ne gondold, hogy megmentsem éltemet (mert
 Ha halni félnék, senkit sem kerülnék
 Úgy, mint téged), de daczból állok itt,
 Hogy megtoroljam száműzőimet.
 Tehát, ha van szózat szivedben, a mely
 Boszút kíván tenmegbántásidért,
 S a szégyent el kívánod nyomni, mely
 Hazádat érte: rajta! vedd ezennel
 Inségemnek hasznát, fordítsd javadra
 Boszúállásom, vini akarok
 Az alvilágnak minden haragával
 Romlott hazám ellen. De hogyha ezt nem
 Mered s már átalod kísérteni
 Jó sorsod: úgy, egy szó mint száz, nekem
 Nem kell tovább az élet, s átadom
 Neked s gyűlölségednek nyakamat,
 Melyet ha el nem vágysz, bolond leszesz,
 Mert mindig ellened valék, s honod
 Keblébül hordónkint ontottam a vért,
 S így szégyenedre élek csak, ha nem
 Szolgállak téged.

AUFIDIUS.

Ó Marcius, Marcius,

Az ős irigység egy-egy gyökerét
 Tépé ki mindenik szavad szivembül.
 Ha Jupiter jósolna e fellegekben,
 És szólna «úgy van,» nem hinnék neki
 Jobban, mint, tisztos Marcius, neked.
 Oh hadd övezze melledet karom,
 Min durva kopjám százszor megtörött
 S forgácsot szórt a holdra! Itt fogom
 Körül kardomnak üllőjét, s vivok
 Szereteteddel oly hön s nemesen,
 Mint egykor nagyravágyásom vivott
 Vitézségeddel. Tudd meg, hogy szerettem
 A lányt, ki nőm lett, férfi nem sohajta
 Hivebben, mint én; . . . ámde téged látva itt,
 Nemes lény, vígabban dobog szivem, mint
 Midőn először lépett e küszöbre

Menyasszonyom. Hah, Mars! mondom neked,
 Hadunk talpon van, s szándokom vala,
 Pajzsod leütni még egyszer karodról
 Vagy elveszíteni a magam karát.
 Tizenkétszer verél meg; éjjelenként
 Bajvívásunkról álmodám azóta;
 Kinn a sikon voltunk álmomba', téptük
 Sisakjainkat, egymást fojtogattuk,
 S félholtan ébredék a semmitől.
 Hős Marcius, ha nem vón' más bajunk
 Rómával, mint hogy téged számüzött:
 Ki csak tizenkét s hetven év között van,
 Elővennök és haddal omlanánk
 A háladatlan Róma belsejébe,
 Mint vad folyam. Jer, oh jer, fogj kezét
 Barátságos senatorinkkal, a kik
 Bucsút vesznek tőlem, hogy készülöben
 Vagyok hazádat megtámadni, bár
 Rómát magát nem.

CORIOLANUS. Jók az istenek!

AUFIDIUS. Azért ha mint korlátlan úr akarsz
 Eljárni bosszuállásodba', vedd át
 Felét az én tisztetemnek és határozz
 Utad fölött, mint a ki ismered
 Hazádnak gyöngeségét s erejét:
 Kopogtassunk-e Róma kapuin
 Vagy rajt üssünk a tartományokon, hogy
 Előbb ijeszszük, aztán rontsuk el?
 És most jerünk be, hadd ajánljalak
 Azoknak, kik vágyadra majd igennel
 Felelnek. Oh üdvez légy! Most nagyobb
 Barátom vagy, mint egykor ellenem,
 S ez, Marcius, sok. Add kezed. Üdvezellek!

(Coriolanus és Aufidius el.)

1. SZOLGA (előlép). Különös változás!
2. SZOLGA. A kezemre mondom, meg akartam őt agyalni, de a lelkem azt súgta, hogy öltözete hamis tanúbizonyságot tesz ellene.
1. SZOLGA. Milyen karja van! Csak úgy pörgetett a mutató ujjával és hüvelyével, mint a csigát.

2. SZOLGA. Láttam a képéről, hogy nem az, a ki; olyan képe van, látod-e, hogy . . . ki se' tudom fejezni, milyen.

1. SZOLGA. A bizony, úgy nézett, mintha . . . Kösenek föl, ha nem gondoltam, hogy sokkal több, mint gondolom.

2. SZOLGA. Bizony isten, épen úgy voltam. Ő a legderekabb ember a világon.

1. SZOLGA. Ühüm, az ám. De csak ismersz különb katonát, mint ő?

2. SZOLGA. Kit? gazdánkat?

1. SZOLGA. Igen, már arról szó sincs.

2. SZOLGA. Hatszorta többet ér.

1. SZOLGA. Már a nem, hanem hát csak különb katonának tartom nála.

2. SZOLGA. Látod, hé, arról nem lehet voltaképen beszélni; a mi vezérünk a város védelmezésében nagyon kitűnő.

1. SZOLGA. Igen, és a megtámadásokban is.

Visszajön a harmadik szolga.

3. SZOLGA. Hejh, rabszolgák, újságot tudok, újságot, ficzkók.

1. és 2. SZOLGA. Mit? mit? mit? Halljuk!

3. SZOLGA. Minden inkább szeretnék lenni, mint római; inkább elitelt rab.

1. és 2. SZOLGA. Miért? miért?

3. SZOLGA. Azért, mert itt van, a ki vezérünket megszokta csipkedni . . . Cajus Marcius.

1. SZOLGA. Mit beszélsz? Csipkedni vezérünket?

3. SZOLGA. Nem mondom épen, hogy megcsipkedte, de mindig mérközött vele.

2. SZOLGA. Hagyjuk ezt, pajtások és barátok vagyunk; vezérünk soh' sem birt vele; ezt magától hallottam.

1. SZOLGA. Úgy van biz az igazság szerint, soh' sem birt vele; Corioli előtt úgy megagyabugyálta, mint a rostélyost.

2. SZOLGA. S ha épen valami kannibál természetű lett volna, még meg is sütötte és ette volna.

1. SZOLGA. De hát a többi újság?

3. SZOLGA. Hát úgy bánnak ott benn vele, mintha Mars fia és örököse volna. Előre ültették. Egy senator sem kérdez tőle semmit, csak hajadon fővel. Vezérünk is úgy viseli magát irányában, mintha leány volna, kezével áldatja magát, s a szeme fejejét forgatja, ha beszél. De a java újság az, hogy vezérünk ketté van hasítva, s csak fele annak, a mi tegnap volt, mert a másik fele amazé, az egész asztal kérelménél és engedelménél fogva. Elmegy, aszondja, s fülén rángatja Róma kapujának őrét; mindent lekaszáll maga előtt, hogy sima legyen az út.

2. SZOLGA. És tőle kitelik, jobban, mint akárkitől, a kit csak gondolhatok.

3. SZOLGA. Hogy megteszi-e? Meg bizony, mert látjátok, annyi a barátja, mint az ellensége; s ezek a barátai, legények (a mint a dolgok állnak), nem merték (látjátok, legények) magokat barátinak mutatni (a mint mondjuk), míg ő diskreczióban van.

1. SZOLGA. Mi az a diskreczió?

3. SZOLGA. De ha majd látják, fiúk, hogy a taréja megint föláll s ő vérben jár, kibújnak lyukaikból, mint eső után a tengeri nyulak, s együtt ujjongatnak.

1. SZOLGA. De mikor kezdi el?

3. SZOLGA. Holnap . . . még ma . . . rögtön. Ma délután meghalljátok a dobszót; ez lesz a csemege az ebédhez, melyet elköltenek, mielőtt megtörlik szájokat.

2. SZOLGA. No hiszen hát majd lesz megint zajos világ. Az a béke nem is való egyébire, mint vasat rozsdásítani, szabókat szaporítani és versírókat költeni.

1. SZOLGA. Már én csak azt mondom, hadd legyen háború; úgy többet ér a békénél, mint a nappal az éjnél. Akkor van élénkség, virasztás, zaj, akkor van miről beszélni. A béke valóságos ájulás, gutaütés, émelygős, siket, álmos, érzéketlen; több fattyút terem, mint a mennyi férfit a háború elemészt.

2. SZOLGA. Igazán, s a mint a háborút némineműképen zshiványnak lehet nevezni, nem tagadhatni, hogy a béke sokakat gyávákká tesz.

1. SZOLGA. Igen és sok gyűlölséget okoz.

3. SZOLGA. Úgy van, mert akkor kevesebb szüksége van egyik embernek a másikra. Csak háborút! Remélem, hogy a rómaiak olyan olcsók lesznek, mint a volszkok. Fölkelnek ott benn, fölkelnek.

MIND. Be, be, be, be. (Mind el.)

VI. SZÍN.

Róma. Nyilvános tér.

Jön Sicinius és Brutus.

SICINIUS. Hirét sem halljuk, nincs mit félni tőle;

Erője megfogyott a nép jelen

Békés nyugalmában, mely azelőtt

Vadul zajongott. Így barátait

Megszégyenítjük, hogy minden helyén van.

Ők jobb szeretnék, bár magokra is

Bajt hozna, hogyha zúgó nép zavarná

Az utczákat, mint azt, hogy műhelyében

A mesterember énekel s ügyét

Békében végezi.

Jön Menenius.

BRUTUS. Jól végezenk. — Ez nem Menenius?

SICINIUS. De ő. Nagyon nyájas lett mostanában.

Köszöntelek.

MENENIUS. S én mindkettőtöket.

SICINIUS. Coriolanus távollétét csupán

Baráti érzik; a hon áll, s tovább is

Fönnállna, bárha még jobban gyülölné.

MENENIUS. Minden jól van, s még jobban lenne, ha

Úgy nem tett volna.

SICINIUS. Hol van, nem tudod?

MENENIUS. Nem én; sem anyja, sem pedig neje

Nem értesül felőle.

Jön néhány polgár.

POLGÁR. Az ég tartson meg mindkettőtöket.

SICINIUS. Adj' isten jó estét, szomszédaink.

BRUTUS. Jó estét, jó estét mindnyájatoknak.

1. POLGÁR. Mi, gyermekink és nőink, térdepelve
Imádkozunk érettetek.

SICINIUS. Köszönjük.

BRUTUS. Jó szomszédok, bár kedvelt volna úgy
Coriolanus, mint mi, titeket.
Isten velünk.

POLGÁR. Az ég áldása rátok.

A KÉT TRIBÚN. Isten velünk, isten velünk! (Polgárok el.)

SICINIUS. Ez boldogabb és kedvesebb idő, mint
Midón rohantak e fiúk az utcán,
Romlást kiáltva.

BRUTUS. Cajus Marcius
Derék hadember volt, de elbizott,
Gőgös, képzelhetetlen nagyravágyó,
Önző

SICINIUS. S korlátlan úr akart saját
Erejéből lenni.

MENENIUS. Én ezt nem hiszem.

SICINIUS. Hahogy consul maradt vón', ez leendett
Közfájdalomra a tapasztalás.

BRUTUS. Az istenek megóttak tőle s Róma
Most csendes és ép.

Aedil jön.

AEDIL. Érdemes tribúnok,
Egy elfogott rabszolga azt beszéli,
Hogy a volszkok külön két hadsereggel
Átléptek Rómának határain,
S a háború dühével útjokon
Pusztítanak mindent.

MENENIUS. Aufidius lesz,
Ki hallván Marcius száműzetését,
Szarvát kinyújtja ismét a világba,

Melyet bevont, míg az Rómába' volt,
S nem is mocczant.

SICINIUS. Eh, hagyd el Marciust!

BRUTUS. Ostort ama pletykának! — Nem lehet,
Hogy ezt merjék a volszkok.

MENENIUS. Nem lehet!

Eszünkbe juthat, hogy nagyon lehet.

Három példája van, mióta élek.

Mielőtt megbüntetnétek e legényt,

Kérdezzétek ki, hol hallotta azt,

Mert majd intőtök kap ki, a követ,

Ki hírül adta, hogy óvakodjatok

Attól, a mit rettegni kell.

SICINIUS. Ne szólj!

Tudom, hogy nem lehet.

BRUTUS. Hisz képtelenség.

Követ jön.

KÖVET. Tanácskozáásra gyült mind a nemesség.

Egy újság jött, mely megzavarta őket.

SICINIUS. Ez a rabszolga. Menj, s a nép előtt

Korbácsolják meg. Ő koholta ezt.

Mindig ez a hír!

KÖVET. Úgy van, tisztos úr.

A szolga nem hazudt; sőt rémitőbbek

Sülnek ki még.

SICINIUS. Mit, milyen rémitőbbek?

KÖVET. Nyíltan beszéli több zaj (nem tudom,

Mily mértékben való?), hogy Marcius

Aufidiussal frígyesülve hoz

Hadat Rómára és határtalan

Boszút esküdt.

SICINIUS. Nagyon valószínű!

BRUTUS. Sziszó; hogy a gyöngébb rész Marciust

Megint előkivánja.

SICINIUS. Ez fogás.

MENENIUS. Ez nem lehet;

Aufidiussal ő nem egyesülhet,

Ők a legszélsőbb ellentételek.

Más követ jön.

KÖVET. Tanácsgyűlésbe hínak bennetek;
 Rémes had, melyet Cajus Marcius
 Aufidiussal társultan vezérel,
 Dühöng határitok között; utat
 Tört már magának és mindent emészt
 Tűzzel vassal, mi csak előtte van.

Jön Cominius.

COMINIUS. Igen szép dolgot tettetek.

MENENIUS. Mi újság?

COMINIUS. Elhurczolják leányaitokat,
 Koponyáitokra ónt olvasztanak,
 És meggyalázzák asszonyaitokat,
 S mindezt magatok szereztétek.

MENENIUS. Mi újság?

COMINIUS. Talpig leégnek templomaitok,
 Kiváltságaitok fűrólyukba is
 Be fognak fégni.

MENENIUS. Kérlek, mondd, mi hír?

Hejh, rossz fa ég a tűzön . . . Szólj, mi újság?
 Ha Marcius a volszkokkal egyesült . . .

COMINIUS. Ha!

Ő istenök; mint olyan lény vezérli
 Őket, kit nem természet alkotott, de
 Nagyobb erő, s azok jönnek vele
 Reánk tacsókra olyan bizalommal,
 Mint a gyerek pillét üz, vagy legyet
 Ől a mészáros.

MENENIUS. Szépet tettetek
 Ti s társitok. Hogy' hetvenkedtetek
 E mesteremberek voksával, e
 Foghagyma-rágókkal!

COMINIUS. Rómátokat
 Hogy' rázza meg fülön!

MENENIUS. Mint Hercules

Az ért gyümölcsöt rázta. Szép dolog!

BRUTUS. Igaz tehát?

COMINIUS. Az, és sápadni fogtok,
Látván, hogy nincs különben. Birtokink
Vigan lázadnak föl, s ki ellenáll,
Mint balga hőst gúnyolják, s elesik,
Mint hű bolond. És gáncsolhatjuk-e?
Az ellenségek most látják, ki ő.

MENENIUS. Ha nem kegyelmez a nemes,
Végünk vagyon.

COMINIUS. S ki fog könyörögni?
Azt a tribúnok szégyelnék; a nép
Kegyelmet tőle akkép érdemel, mint
Juhásztul a farkas; barátai
Ha mondanák: «Légy jó Rómához», úgy
Terhelnék, mint azok, kiket gyülöl, s ők
Ellenségei lennének szinte.

MENENIUS. Ugy van.
Ha üszköt vetne a házamra, hogy
Meggyújtsa, nem vón' lelkem mondani:
«Kérlek, ne bántsd!» Szép dolgot tettetek
Ti s czimboráitok! Gyönyörű dolog!

COMINIUS. Úgy megráztátok Rómát, hogy soha
Sem volt ily gyógyíthatlan.

TRIBÚNOK. Ránk ne háítsd.

MENENIUS. Mi tettük hát? Mi szeretjük őt, de mint
Barmok, gyáván helyt enged a nemesség
A ti csoportotoknak és ez őt
A városból kikurjogatta.

COMINIUS. Félek,
Megint beordítják. Aufidius,
A második hős, enged néki, mintha
Szolgája volna. A kétség'bésés
Erőnk, eszélyünk, védelmünk, mivel
Eléje állhatunk.

Egy csapat polgár jön.

MENENIUS. Itt a rakás.
S Aufidius véle van? — Ti rontottátok el
A léget, a midőn bűdös, zsiros
Sapkátokat hajgálva, zúgtatok

Száműzetéseért. Most visszajön,
 S a harczosok minden hajszála egy
 Korbács lesz; voksotok jutalmaúl
 Majd annyi tökfejet kaszál le, a hány
 Kucsrát akkor földobtatok. De jól van!
 Ha porrá égnénk is mindannyian,
 Megérdemeltük.

POLGÁROK. Rossz híreket hallánk.

1. POLGÁR. Részemrül én
 Mindjárt mondtam, hogy kár száműzni őt.

2. POLGÁR. Azt mondtam én is.

3. POLGÁR. Én magam is; és igazat szólva, ezt so-
 kan mondták közülünk. A közjóért tettük, a mit tet-
 tünk! És ámbár szívesen beleegyeztünk száműzetésébe,
 ez mégis akaratumk ellen történt.

COMINIUS. Derék legények vagytok!

MENENIUS. Szép dolog,
 A mit tevétek! — A Capitólba menjünk?

COMINIUS. Igen; mit is tehetnénk egyebet?

(Cominius és Menenius el.)

SICINIUS. Bátorság, társak! Menjetek haza.

Azon párt ez, mely azt óhajtja, hogy

Megtörténjék, mitől rettegni látszik.

Ne féljünk semmit. Menjetek haza.

1. POLGÁR. Legyenek irántunk jók az istenek! Jertek
 társaim, menjünk haza. Mindig mondtam, hogy nincs
 igazunk, mikor őt száműztük.

2. POLGÁR. Mindnyájan ezt mondtuk. De menjünk
 haza. (Polgárok el.)

BRUTUS. Ez a hír nem tetszik nekem.

SICINIUS. Nekem sem.

BRUTUS. El a Capitólba. Birtokom felét od'

Adnám, ha ez hazug hír volna.

SICINIUS. Menjünk. (Elmennek.)

VII. SZÍN.

Tábor közel Rómához.

Jön Aufidius és egy tiszt.

AUFIDIUS. A rómaihoz futnak mindegyre még?
TISZT. Én nem tudom, mily bü-hatalma van, de

Legényeidnek ő ebéd előtt
S után imája és közben beszéde,
S uram, te elhomályosítottál még
Tenembereid előtt is.

AUFIDIUS. Most ezen
Segíteni nem lehet, vagy legfőlebb
Csak oly eszközzel, a mi terveinket
Sántítaná meg. Ő irántam is
Kevélyebb, mint véltem, hogy lesz, midőn
Előszőr üdvözlém. De ebben ő
Változhatatlan; mentem, a mi nem
Javítható.

TISZT. De kívánnám, uram
(Magadra nézve), bár ne egyesültél
Vón' véle. Mért nem vetted által az
Egész ügyet? Vagy biztad volna őrá.

AUFIDIUS. Jól értelek, s hidd el, ha számolunk,
Nem sejti, hogy' szoritom majd meg őt.
Habár úgy tetszik, és ő is hiszi.
S azt vélik a közönséges szemek, hogy
Rendén tesz mindent, s jól gazdálkodik
A volszk ügyekben, mint sárkány csatáz.
S végez, mihelyt kardját kirántja: egy
Nincs téve még, mi majd nyakát szegi
Vagy az enyémet kockáztatja, ha
Kényértöresre kerül a dolog.

TISZT. Uram, hiszed, hogy elfoglalja Rómát?

AUFIDIUS. Minden hely meghódol, még meg se' szállja.
Övé Rómának minden nemese,
Senator s patricius kedveli;
Harczhoz nem értők a tribúnok; a nép
Oly kész lesz visszahíni őt, a mily

Hamar kiűzte. Ő Rómának az, mi
A halnak a sas, mely megfogja azt
Felsőségénél fogva. Egykor ő
Nemes szolgájok volt, de nem viselheté
Szerényen érdemét: . . . mi vagy kevélység,
Mely nagy szerencsében mindig kísérti
A boldogot; vagy ítélethiány,
Hogy nem tudá használni a körülményt,
A melyen úr volt; vagy természete,
Hogy mindig úgy legyen . . . párnára nem
Ment a sisaktól, békén egyaránt oly
Szigorral és komolysággal parancsolt,
Mint háborúban . . . Egy ezek közül
(Mind ebből bir egy részt, nem az egészet,
Elismerem) félelmessé tévé őt,
Gyűlöltté s száműzötté. Érdeme
Szélsőségekbe fül. Így magyarázza
Erényeinket a kor; s az erő,
A mely magát ajánlja, biztosabb sirt
A szónokszéknél nem talál, a hol
Magasztaltatnak tettei.
Tüzet tűz olt, szöveget szög ver ki, jog
Jogot dönt és erőt erő emészt. Jer.
Cajus, ha Rómát bírod, mily szegény léssz!
Mert nem sokára akkor az enyém léssz. (El.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Róma. Nyilvános tér.

*Jönnék Menenius, Cominius, Sicinius, Brutus
s mások.*

MENENIUS. Én nem megyek. Halljátok, egykori
Vezérét hogy fogadta, a ki őt oly
Nagyon szerette. Engem úgy hívott, hogy
Apám s mi haszna? Menjétek, kik őt
Elűztétek, térdelejték le egy
Mérföldre sátrától s így csússzatok
Kegyébe. Már, ha még Cominiust
Sem vette föl, csak itthon maradok.

COMINIUS. Ismerni sem akart.

MENENIUS. Halljátok ezt?

COMINIUS. Egyszer monda nevem. Fölemlégettem
A régi ismeretséget s a vért, mit
Együtt ontánk. Felelni sem akart;
Minden név ellen tiltakozva szólt: ő
Nevetlen semmi; Róma lángiban,
Ottan kovácsol majd nevet magának.

MENENIUS. Lám, ilyen dolgot tettetek, tribúnok.

Elgyötrétek Rómáért magatok, hogy
A szén olcsó legyen. Szép híretek lesz!

COMINIUS. Mondám, milyen dicső a kegyelem,
Hol azt nem várják. Válaszolta, hogy
Ez pusztá szózat a hazátul ahhoz,
Kit az megbüntetett.

MENENIUS. Való igaz;

Kevesbet válaszolhatott-e?

COMINIUS. Azon valék, hogy jó barátait

Kimélje. Így felelt: nem szedheti

Őket ki a penészes, undorító

Rakás gazból, s egy-két szegény magért
 Bolondság lenne föl nem gyújtani
 S tovább szagolni ezt.

MENENIUS. - Egy-két szegény magért?

Egy én vagyok. Anyja, nője és fia
 S e bajnok társ, mi a magok vagyunk,
 S ti a penészes gaz; felbúzlötök
 A holdig... Égnünk kell miattatok.

SICINIUS. Légy csendesen, kérlek. Ha nem segítesz
 E váratlan bajon, ne hányd szemünkre
 Inségünket. Ha kedved lenne szólni
 Ez ügyben, hidd, inkább föltartaná
 Jó nyelved, mint a had, mit gyűjthetünk,
 Hazánkfiát.

MENENIUS. Nem, én ezt nem teszem.

SICINIUS. Eredj hozzája, kérlek.

MENENIUS. S mit tegyek?

BRUTUS. Próbáld meg, Marciusnál mit tehet
 Szived Rómáért.

MENENIUS. Jó s ha Marcius, mint
 Cominiust, majd elküld engem is,
 Ki sem hallgatva, aztán? ... Több legyen
 Egy bús barátjával, kit szigora
 Megsérte? Akkor?

SICINIUS. Jó szándékokat
 Köszönni fogjuk, oly mértékbe', mint
 Iparkodál.

MENENIUS. Megpróbálom tehát.
 Tán meghallgat. De hogy száját harapta
 S Cominiussal úgy bánt, ez lever.
 Rosszkor ment hozzá, még ebéd előtt. Ha
 Erünk üres, vérünk hideg, haragszunk
 Még a reggelre, nincs ínyünkre adni
 És megbocsátni; de ha megtömök e
 Csatornáit vérünknek ételekkel
 S borral, hajlékonyabbak lelkeink, mint
 Vallási böjtölésben. Kilesem,
 Ha kérelmemhez illőn jóllakik,
 Aztán utána látok.

BRUTUS. Tudod, hogy' kell megnyerni a szivét,
Nem tévedhetsz el.

MENENIUS. Ráadom fejem.
A mint lesz, úgy lesz. Meglátjuk, miképen
Végződik. (El.)

COMINIUS. Rá sem fog hallgatni.

SICINIUS. Nem?

COMINIUS. Aranyban ül, mondám; úgy ég szeme,
Mintha Rómát akarná gyújtani,
S kegyét sérelme fogva tartja. Térdre
Esém; halkán szólt: «Kelj föl,» s elbocsátott
Némán, kezével. A mit megtesz, azt
Írásban küldte meg, s mit nem teszen,
Azt eskü tiltja végbevinnie.
S így nincs remény, csak
Tisztos szülője és nejeben, a kik,
Mint hallom, kérni készek őt, hogy
Kegyelmezzon honának. El tehát,
Vegyük reá, hogy gyorsan menjenek. (Elmennek.)

II. SZÍN.

Volszk táborszem Róma előtt. Helyeiken az örök.

Jön hozzájuk Menenius.

1. ŐR. Megállj, honnan jösz?

2. ŐR. Vissza!

MENENIUS. Ti derék

Örök vagytok, de engedelmetekkel
Országos ügyben jöttem Marciussal
Beszélni.

1. ŐR. Honnan?

MENENIUS. Róma városából.

1. ŐR. Térj vissza, nem mehetsz át, mert vezérünk.
Azokról többé tudni sem akar.

2. ŐR. Előbb látod Rómádat égni, mint
Beszélhetsz Marciussal.

MENENIUS. Jó barátim.

Ha hallátok Rómáról szólani

S barátiról vezértetek, fogadni
Merek, megemlített engem; nevem
Menenius.

1. ŐR. Mindegy, csak vissza, mert
Nevednek itten nincs becsülete.

MENENIUS. Mondom, fiú, vezéreték barátom;
Vitézségének könyve én valék,
Hasonlíthatlan hírét énbőlőlem
Olvasták s tán nagyítva... Barátimat (s ő
Az első köztök) én dicsérni szoktam,
A mint csak az igazság engedi,
Sőt néha, mint golyó a sík uton,
Még túl is ugrám, s a dicséretet
Megtoldottam füllentésekkel is...
Azért ereszs, öcsém.

1. ŐR. Már uram, ha annyi hazugságot mondtál is
az ő javára, a hány szót most magadéra, mégsem
mégy itt keresztül; nem itt, ha olyan érdem volna is
a hazugság, mint a szeplőtelen élet. Annak okáért
csak vissza!

MENENIUS. Kérlek fiú, jusson eszedbe, hogy nevem
Menenius, s mindig vezéred pártján voltam.

2. ŐR. Ha te hazudozója voltál (mint magad val-
lod), én olyan vagyok szolgálatában, hogy igazat be-
szélek, s azt mondom, nem mehetsz át. Azért fordulj
vissza.

MENENIUS. Nem tudod, megebédelt-e már? Mert
csak ebéd után szeretnék vele beszélni.

1. ŐR. Római vagy, úgy-e bár?

MENENIUS. Az vagyok, a mi vezéred.

1. ŐR. Akkor gyűlölnöd kéne Rómát, mint ő gyűlöli.
Gondolhatjátok-e, hogy miután kilöktétek kapuitokon
ezeknek valódi védelmezőjét, s a feldühült nép buta-
sága által az ellenségnek adtátok át paizsotokat, gon-
dolhatjátok, hogy majd ellenálltok bosszújának sopán-
kodó vén asszonyok sohajával, leányaitok szüzi kéz-
kulcsolásaival, vagy köszvényes közbenjárásával ilyen
megaszott, elévült embernek, a milyennek te látszol?
Képzeltetek, hogy a szándékolt tüzet, melyben váro-
sotok el fog égni, elolthatjátok ilyen gyenge lélekzet-

tel? Nagyon csalatkoztok Azért csak eredj vissza Rómába, s készüljetek a halálra; el vagytok ítélve, s vezérünk megesküdt, hogy se' halasztás, se' kegyelem.

MENENIUS. Ficzkó, ha kapitányod tudná, hogy itt vagyok, tiszlelettel bánnék velem.

1. ŐR. Hagyd el, kapitányunk nem ismer téged.

MENENIUS. A vezért értem.

1. ŐR. Törődik is veled vezérünk! Vissza, mondom, vissza, mert még lecsapolom azt a kis maradék véredet Ennél egyebet nem remélhetsz. Vissza.

MENENIUS. Hanem hát, atyámfia

Jön Coriolanus és Aufidius.

CORIOLANUS. Mi a baj?

MENENIUS. No, legény, ide vigyázz! Majd meglátod, milyen becsülésben állok, látni fogod, hogy ilyen fajankóféle strázsa nem rekeszthet el engem az én Coriolanus fiamtól; gyanítani fogod beszélgetésünk módjáról, hogy közel jutottál az akasztófához, vagy valami távolabb halálhoz, a mi ennél még kegyetlenebb. Most hát ide nézz, s elgondolván jövődet, ájulj el. — A dicsőséges istenek tartsanak óránként gyűlést kirekesztőleg a te jólléted véget, s ne szeressenek kevésbé, mint vén apád, Menenius szeret. Oh fiam, fiam, tüzet készítesz számunkra; nézd itt a víz azt eloltani. Nehezen vehettek rá, hogy hozzád jöjjek, de meg levén győződve, hogy kívülem senki sem indíthat meg, sóhajokkal fújtak ki a kapukon. Kérlek, kényszerítlek, kegyelmezz Rómának s esedező hazádfiainak! A jó istenek csendesítsék le haragodat, s annak söprejét ontsák e gazemberre itt, ki, mint valami tuskó, gátolta hozzád-jöttemet.

CORIOLANUS. Félre!

MENENIUS. Hogyan, félre?

CORIOLANUS. Szülő, nő, gyermek, én nem ismerem.

Másnak szolgállok. Bár magam kívánok

Boszút, elengedése annak a volszk

Szivekben van. Hogy egykor jól valánk

Egymással, inkább hálátlan felejtés
Törölje el, mint följegyezze részvét.
Menj hát. Fülelem könyörgéseitek ellen
Erősb, mint sergem ellen kaputok.
De vedd ezt, mert szerettelek; érted irtam

(Levelet ad neki.)

S elküldtem vón'. Ne szólj, Menenius,
Nem hallgatok rád. — Ő, Aufidius,
Barátom volt Romában; s ime, látod.

AUFIDIUS. Rendíthetetlen vagy. (El Coriolanus és Aufidius.)

1. ŐR. Nos, uram, Menenius a neved?

2. ŐR. Ez, a mint látod, nagyhatalmú varázsige.
Tudod már, merre az út hazafelé?

1. ŐR. Hallottad, hogy tönkre tettek bennünket, a
mért uraságodat föltartóztattuk?

2. ŐR. Ugyan mondd meg csak, mért ájuljak el?

MENENIUS. Nem gondolok sem a világgal, sem vezé-
retekkel; ti pedig? Alig képzelhetem, hogy léteztek,
olyan hitványságok vagytok. A ki önnön keze által
kész meghalni, nem fél a mástól jövő haláltól. Tegyen
vezértek akármit. A mi titeket illet, legyetek sokáig
azok, a mik vagytok, s éveitekkel gyarapodjék nyomu-
rúságtok! Azt mondom nektek, a mit nekem mond-
tak: félre! (El.)

1. ŐR. Derék legény, meg kell vallanom.

2. ŐR. Vezérünk a derék legény. Ő szikla, tölgy,
melyet meg nem ráz a szél. (Elmennek.)

III. SZÍN.

Coriolanus sátra.

Jönnek Coriolanus, Aufidius és mások.

CORIOLANUS. Hadunkkal holnap Róma előtt tanyá-
Beszélj el aztán, háborúi társam, [zunk.
A volszok uraknak, mily jól jártam el
Ez ügyben.

AUFIDIUS. Mindig hasznukat tekintéd,
Rómának minden esdeklésire

Siket valál és titkos suttogást
 El nem fogadtál oly barátaidtól
 Sem, a kik biztak benned.

CORIOLANUS. Ez öreg,
 A kit Rómába tört szívvvel bocsáték,
 Atyámnál jobban szeretett, . . . imádott
 Valóban. Végre ményük volt az ő
 Hozzám jövése. Kedveért (habár
 Fanyar valék iránta) megujítám
 Az első föltételt, mit megtagadtak,
 S el nem fogadhatnak most; . . . kedveért, ki
 Többet remélt végezni, engedék egy
 Kevéskét. Új követség- s kérelemre,
 Sem a kormánytól, sem barátaimtól,
 Nem hallgatok többé. — Hah, mily rivalgás!

*Jön gyászruhában Virgilia. Volumnia, vezetve az ifjú
 Marciust, Valeria és kíséret.*

Elöl nőm, aztán a tisztelt alak,
 A melyben én formáltatám, s kezén
 Vérének másod íze. — Félre, szív!
 Természet minden láncza és joga,
 Eltéplek! A makacsság lesz erényem.
 Oh e meghajlás, e galambszemek,
 Mik isteninket hitszegésre bírnák!
 Elolvadok, csak oly gyarló anyagból
 Vagyok, mint más. Anyám hajol, miként h' az
 Olymp hajolna vakandturás előtt
 Kérőleg, s kis fiamnak közbejáró
 Arczárúl a nagy természet kiált rám,
 Hogy «ne tagadd meg!» — Eh, hadd szántsa
 A volszk, hadd dulja szét Itáliát, [Rómát
 Nem hajtok én golyhóként ösztönömre,
 Magam vagyok magamnak alkotója,
 S nem ismerek rokont.

VIRGILIA. Férjem s uram!

CORIOLANUS. Beh más szemem van, mint Rómába'

VIRGILIA. A bú, mely minket megváltoztatott, [volt!

Ez amit el.

CORIOLANUS. Feledtem szerepem,
 Mint lomha színész, és úgy benn akadtam,
 Hogy szégyen. Oh legjobb vérem, bocsásd meg
 Zsarnokságom, de azért bocsánatot
 Ne kérj Rómának. — E csók . . . hosszu, mint
 Száműzetésem s édes, mint boszúm!
 Az ég féltékeny úrnőjére, ezt
 Tőled nyerém, s hű ajkam szüzileg
 Őrzé azóta. — Hah, én fecsegek,
 És a világnak legnemesb szülőjét
 Nem üdvözlöm . . . Hajolj a földre, térdem,
 S mutasd mélyebb nyomát a tiszteletnek,
 Mint más fiú. (Letérdel.)

VOLUMNIA. Oh, kelj megáldva föl!
 S én térdelek, nem lágyabb vánkoston,
 Mint a tüzkő, mutatva a hibás
 Alázatot, mit eddig félreérte
 Egymás közt gyermek és szülő. (Letérdel.)

CORIOLANUS. Mi ez?
 Te térdelsz? A bűnös fiú előtt? . . .
 Hadd sújtsa puszta parton a kavics hát
 A csillagot, hadd dobja lázadó szél
 A büszke czédrust a tűz-napba föl,
 S a képtelenséget megölve könnyű
 Szerrel tegyen lehetlent!

VOLUMNIA. Te az én
 Vitézem vagy; megtérítlek, remélem.
 Isméred e hölgyet?

CORIOLANUS. Publicola
 Nemes testvére, Róma holdja; tiszta,
 Mint a jégfűrt Diana templomán a
 Legtisztább hóbul. Jó Valeria!

VOLUMNIA. Magadnak egy kicsiny tartalma ez, s ha
 A kor kifejti, teljesen hasonló
 Leszen hozzád.

CORIOLANUS. A hősök istene,
 Nagy Zeus segélyével, tanítsa minden
 Nemesre lelked, hogy szégyen soha
 Ne sértsen, s hadban tengerparti jel

Gyanánt állj, a vésszel daczolva, s óvjad,
A kik rád néznek.

VOLUMNIA. Térdepelj le, ficzkó.

CORIOLANUS. Derék fiam te!

VOLUMNIA. Ó, hitvesed s e hölgy és én magam, mint
Kérők vagyunk itt . . .

CORIOLANUS. Kérlek, csendesen; vagy

Előbb, mint szólsz, gondold meg: a mire.

Megesküvém, hogy nem teszem, ne vedd azt

Elútasításnak. Ne kérj hadam

Szétküldésére, vagy hogy alkudozzam

Ama kézművesekkel újra. Azt se

Mondd, hogy természetellenes vagyok. Ne

Kivánd dühöm s boszúmat csillapítani

Higgadt okokkal.

VOLUMNIA. Oh megállj, ne többet!

Azt mondtad, hogy semmit nem teljesítesz,

Mert más kívánságunk nincs, mint a mit

Már megtagadtál: és mégis könyörgünk

Ha hasztalan lesz, úgy essék a vád

Keménységedre. Hallgass meg tehát.

CORIOLANUS. Aufidius s volszok, figyeljetek,

Semmit sem hallok Rómáról magam. — Szólj.

VOLUMNIA. Ha szótlanak volnánk is, e ruhákról

S arcunk színéről láthatnád, hogy' éltünk

Száműzetésed óta? Sejtheted

Magad, hogy mennyivel boldogtalanbak

Vagyunk, mint minden élő hölgy, ide

Jöven Képed, szemünk örömkönyüi

És szíveink vig tombolása helytt

Bú-könnyet s félő reszketést okoz,

Mert látja a szülő, a nő s a gyermek,

Hogy a fiú, a férj és az apa

Honát széttépi. S ránk árvákra nézve

Dühöd legsúlyosabb elzárja az

Égtől imánkat Ez közös vigasz;

Csak a miénk nem. . . . Oh, mert mondd, hogyan

Imádkozhatnánk a honért, habár

Ez tartozásunk? s győzedelmedért is,

Mi szintén az? Vagy elvesz a haza,

E drága dajkánk, vagy te, a ki benne
 Reményünk voltál. Minket csak csapás ér,
 Ha teljesül is a kívánatunk,
 S bármelyik rész nyer, mert vagy lánczokon
 Vezetnek át, mint pártos idegent,
 Az utczákon, vagy győzedelmesen
 Tiprod hazádnak omladékait, s a
 Pálmát viszed, hogy nagy vitézül ontád
 Fiad s nőd vérét. A mi engem illet,
 Fiam, nem várom én a jó szerencsét
 A harcz végéig. Ha rá nem vehetlek,
 Hogy inkább mind a két részhez kegyes légy,
 Mint eltörölj egyet: nem fogsz előbb
 Hazádon dulni (nem fogsz, hidd el azt), míg
 Anyádnak méhét meg nem gázolod,
 Mely a világra szült!

VIRGILIA. S engem, kitől e
 Fiút nyeréd, hogy a jövőben is
 Éljen neved.

FIÚ. Rám nem hág; elfutok,
 S aztán vivok, ha majd nagyobb leszek. [mébe,
 CORIOLANUS. Ne nézzünk gyermek és asszony sze-
 Mert, mint az asszony, oly gyöngék leszünk.
 Soká ülék. (Feltáll.)

VOLUMNIA. Nem, ekkép el ne hagyj.
 Ha kérelmünk Rómát megmenteni
 Irányoztatnék a volszk vesztivel,
 A kit szolgálsz: úgy érne minket a vád,
 Hogy megmérgezzük a becsületed. Nem,
 Mi arra kérünk, békítsd össze őket:
 Hadd mondja a volszk: «Mi kegyelmet adtunk»,
 És Róma ezt: «Mi nyertünk», s mind a két rész
 Téged dicsőít, mondván: «Békeszerzőnk,
 Légy áldva!» Nagy fiam, tudod, hogy a harcz
 Bizonytalan végű; de bizonyos:
 Ha megfogod Rómát hódítani, a díj,
 A melyet ott aratsz, oly név leszen, mit
 Átkozva emlegetnek majd, s a könyvek
 Így írnak róla: «Bajnok férfi volt,
 De vég-merénye mindent letörölt;

Honát földúlta, s utálatul hagyá
 Nevét a késő kornak.» Szólj, fiam,
 Czélod volt a leggyöngédebb becsület,
 Hogy mérkezzél az istenek kegyével,
 Hogy mennydörögve tépd a messze léget,
 S villámaiddal mégis tölgyeket
 Hasíts csak. Mért hallgatsz? Azt gondolod,
 Nemes lélekhez méltó, nem feledni
 A bántalmat? — Lányom, beszélj, könyüid
 Nem illetik meg. Szólj te, kis fiú, tán
 Gyermekséged jobban meghatja, mint
 Okoskodásunk. Nincsen ember, a ki
 Anyjának oly adósa lenne, mint ő,
 S itt hagy fecsegni mégis, mint rabot.
 Soh' sem voltál te jó anyád iránt
 Nyájas, s ő (a szegény tyúk!) nem törődve
 Új fajjal, hadba csalt, s ha megjövé,
 Dicscsel tetézett. Mondd, hogy helytelen
 Kérelmem, s rúgj el; ámde ha nem az,
 Te becsstelen vagy, s megver majd az ég,
 Hogy megtagadtad tőlem azt, a mi
 Anyákat illet. Elfordul Le, hölgyek!
 Hadd szegyenítsék őt meg térdeink.
 Coriolanushoz illőbb a kevélység,
 Mint kérelmünk meghallgatása. Térdre!
 Ez a végső Így, most Rómába térünk,
 S a többivel halunk meg. — Nézz ide,
 E gyermek nem mondhatja, mit kíván,
 De térdel és kezét föltartja, vélünk,
 És több erő van kérelmébe', mint
 Makacsságodban. — Keljünk fel, jerünk; ez
 Embernek anyja völszk, Corioliban
 Van nője, s e gyermek véletlenül
 Hasonlít hozzá. — El vagyunk eresztve,
 Elhallgatok Ha majd a város ég,
 Ismét beszélek!

CORIOLANUS. Oh anyám, anyám!

(Némán tartja Volumnia kezét.)

Mit tettél? Nézd, megnyílt a menny, s lenéznek
 Az istenek, s e természetlenül

Látványt kaczagják. Oh anyám, anyám! Oh, Rómának boldog győzelmet nyerél, de Fiadra nézve hidd, oh hidd el azt, Nagyon veszélyes a te diadalmad, Sőt tán halálos is De hadd legyen. Aufidius, bár nem harcolhatok, de Illó békét kötök. Nos, jó Aufidius, Helyemben nem hallgattál volna az Anyára? Nem tettél vón' ennyit érte?

AUFIDIUS. Megilletődtem.

CORIOLANUS. Esküszöm reá: meg!

S az nem csekélység, hogyha szemeim Megindulástul nedvesek. Barátom, Tudasd velem, milyen békét akarsz. Én Rómába nem megyek, veled leszek, S kérek, segíts ez ügyben. — Oh anyám! Nőm!

AUFIDIUS (magában). Jó, hogy sajnálatod s becsületed Így meghasonlott; ezzel visszaszerzem Régibb jó sorsomat. (A hölgyek intenek Coriolanusnak.)

CORIOLANUS. Mindjárt; előbb Együtt igyunk, aztán a pusztá szónál Különb bizonyosságot vizstek haza, Mit kölcsönösen megpecsételünk Illó föltételekkel. Jöjjetek, Hölgyek, tinektek méltó templomot Építeni, mert Itáliának és A frígyeseknek minden kardja e Békét nem eszközölte volna ki. (Mind el.)

IV. SZÍN.

Róma. Nyilvános tér.

Jön Menenius és Sicinius.

MENENIUS. Látod azt a párkányt a Capitoliumon, azt a sarokkövet?

SICINIUS. Nos, aztán?

MENENIUS. Ha lehetséges, hogy azt elmozdíthatod a helyéről a kis ujjaddal, úgy van némi reménység, hogy

rábeszéli őt a római hölgyek, különösen anyja. De mondom, arról szó sincs; gégeink el vannak itélve, s közel a halál.

SICINIUS. Lehetséges tehát, hogy ily rövid idő alatt ennyire változzék az ember?

MENENIUS. Különbség a hernyó és a pillangó, és lám, a pillangó hernyó volt. Ez a Marcus emberből sárkány lett, szárnyai nőttek; több ő a csúszó-mászó állatnál.

SICINIUS. Mennyire szerette anyját!

MENENIUS. Engemet is! És most oly kevéssé emlékszik anyjára, mint a kilenczed-fű ló. Fanyar képe megsavanyítja az érett szőlőt. Ha járkál, úgy mozog, mint valami gép, s a föld összezsugorodik lépteitől. Pánczelt képes szemeivel keresztülszúrni, beszéde halálharang és ümmögése csatazaj. Úgy ül ott fönségében, mintha Sándort ábrázolná. A mit parancsol, hogy tegyen, már megvan, mire parancsát végzi. Semmije sem hiányzik, hogy isten legyen, csak az örökkévalóság és az ég, hogy benne uralkodjék.

SICINIUS. De igen, a kegyelem is, ha híven festetted őt

MENENIUS. Élethíven festettem őt. Majd meglátod, milyen kegyelmet hoz tőle anyja. Nincs benne több kegyelem, mint a himtigrisben tej, és ezt tapasztalni fogja szegény városunk, s ez mind töletek származik.

SICINIUS. Az istenek irgalmazzanak!

MENENIUS. Most az egyszer nem fognak az istenek irgalmazni, mert nem gondoltunk velök, midőn őt számúztuk, s most, midőn nyakunkat szegni visszajő, ők nem gondolnak velünk.

Követ jön.

KÖVET. Uram hogy megmentsd élted, fuss haza!

A nép elfogta tribúnustársadat,
S föl és alá hurczolja s esküszik,
Ha Róma hölgyei vigasztalást
Nem hoznak, izenként hal meg.

Más követ jön.

SICINIUS. Mi újság?
 KÖVET. Jó újság, jó; a hölgyek győzteknek,
 A volszkok elvonulnak s Marcius megy;
 Vigabb napot nem látott Róma még, nem,
 Mióta Tarquint elveré.

SICINIUS. Barátom,
 Való-e ez? Tudod jól, hogy való?

KÖVET. Olyan való, mint hogy tűzből van a nap.
 Ha leskelődtél, hogy' kételkedel?
 Nem zúg úgy át a hídon a vad árvíz,
 Mint a kapun a vigasztaltak. Íme,

(Kívül harsona, tárogató, dob, örömjaj.)

Sip, tárogató, hárfák és harsonák,
 Dobok, czimbalmok s a kurjongató nép,
 Megtánczoltatják a napot. (Új rivalgás.)

MENENIUS. Dicső hír!

A hölgyekhez megyek. Volumnia
 Egész egy város consul és senator
 S patriciusnál többet ér, s egész
 Föld és tenger tribúnoknál, minők
 Ti vagytok. Jól imádkoztunk. Ma reggel
 Nem adtam volna tíz ezer nyakért
 Egy rossz petákat. Hallga, mily öröm!

(Örömjaj és zene.)

SICINIUS. Aldjon meg hírmondásodért az ég,
 S fogadd hálám.

KÖVET. Hálára nagy okunk van,
 Uram, mindnyájunknak.

SICINIUS. Közelgenek?

KÖVET. Ezennel bent lesznek.

SICINIUS. Menjünk eléjük,
 S vegyünk részt jó kedvökben. (Indul.)

*Jönnek a hölgyek, velök senatorok, patriciusok s a nép.
 Keresztülmennek a színpadon.*

1. SENATOR. Im védeink, Rómának élete!
 Híjátok össze a népet, isteninket

Dicsérni, rakjatok diadaltüzet,
 Útjokra hintsetek virágokat,
 Zúgjátok túl a zajt, mely Marciust
 Számüzte és híjátok vissza őt
 Az üdvözlettel, melylyel anyja híja!
 Kiáltsátok: köszöntünk hölgyeink!
 MIND. Köszöntünk, hölgyeink, köszöntünk!
 (Dobok és harsonák. Mind el.)

V. SZÍN.

Antium. Nyilvános tér.

Jön Aufidius és kíséret.

AUFIDIUS. Mondjátok főnökinknek, itt vagyok, s ez
 Írást adjátok át; ha olvasák,
 A térre jöjjenek, kérem, hol én
 Bizonyosságot teszek nyilvánosan, hogy
 Való, mi ebben van. Bevádlom őt, ki
 Most jött be a városba s szándoka
 Kiállni a népség elé, remélvén:
 Szóval kimentí majd magát. Hamar. (Kiséret el.)

Jő néhány Aufidius részéről való összeesküdt.

Isten hozott!

1. ÖSSZEESKÜDT. Hogy' vagy, vezér?
 AUFIDIUS. Csak úgy, mint
 Kit megmérgez saját jótéteménye,
 S kit szívessége öl meg.
2. ÖSSZEESKÜDT. Nemes úr,
 Ha áll szándékod, melyben részesidnek
 Kivántál minket, úgy megszabadulsz
 A nagy veszélytől.
- AUFIDIUS. Még nem mondhatom.
 A milyen a nép lesz, majd úgy tegyünk.
3. ÖSSZEESKÜDT. A nép bizonytalan, míg ti együtt
 Vitáztok; ha egyiktek elvesz, az
 Élő örökli mindenét.

AUFIDIUS. S a szin, a mely alatt lesújtom őt,
Szépíthető. Én tettem őt s hitemmel
Kezeskedém hűségeért. Midőn így
Fönn lett, hizelgés harmatával önté
Le új növényeit, s elcsábitá
Barátimat, s végtére meghajolt, ki
Oly durva, hódíthatlan és szabad volt.

3. ÖSSZEESKÜDT. A dacz, midőn a consulságra készült,
Mit elveszített, mert meg nem hajolt . . .

AUFIDIUS. Erről akartam épen szólni.

Ezért száműzetvén, házamba jött,
S nyakát nyújtá késemnek. Béfogadtam,
Kenyeres-társammá tettem s vágyinak
Utát nyiték, ki hagyta válogatni
Az ő tervének végbevételére
Legjobb legényim, még magam segítém;
Együtt arattuk a hírt, mit magának
Tulajdonit; büszkélkedém, magam
Megkárosítani . . . Végre zsoldosának
Látszottam és nem társának, s velem
Oly pártfogóilag bánt, mintha csak
Szolgája volnék.

1. ÖSSZEESKÜDT. Ez való, uram, s a
Sereg csodálkozott rajt'. És midőn már
Rómát bírá, mi által annyi hírt
Reméltünk, mint zsákmányt . . .

AUFIDIUS.

Ez az, miért

Erőmet megfeszítem ellene.
Néhány asszonykönyért, mi olyan olcsó,
Mint a hazugság, munkánk fáradoalmát
S vérét eladta. Meg kell halnia,
S bukása engem föltámaszt. De hallga!

(Dobok, harsonák, a nép örömrivalgása.)

1. ÖSSZEESKÜDT. Mint a futár, megüdvözletlenül
Jövéel hazádba, s im, hogy ő jön, a zaj
Léget hasít.

2. ÖSSZEESKÜDT. A bárgyu nép, a melynek
Fiait megölte, szétrepesztí torkát
Az ő dicsére.

3. ÖSSZEESKÜDT. Mint hasznod kívánja:

Előbb, hogy szól, s a nép meghatva lesz
 Beszéditől, érezze kardodat;
 Mi majd segítünk. Hogyha elesett,
 Szerinted értelmezzük szavait.
 S övéle együtt okait is eltemetjük.
 AUFIDIUS. Elég, elég; itt jönnek az urak.

Jönnek a város urai.

URAK. Üdvözlünk.

AUFIDIUS. Ezt nem érdemeltem én; de
 Tisztelt urak, átnéztétek gondosan,
 Mit nektek írtam?

URAK. Át.

1. ÚR. S fájt hallanunk.

Előbbi vétkeik jóvá teendé
 Kis büntetés is; ám a kezdeten
 Végezni és eldobni seregünk
 Hasznát, minket saját költségeinkkel
 Díjazni és a hódítás helyett
 Szerződést kötni: már ez menthetetlen.

AUFIDIUS. Im, itt közelg, majd meghalljátok őt.

*Jön Coriolanus dobszóval és zászlókkal, vele egy csapat
 polgár.*

CORIOLANUS. Üdv nektek! Visszatértem, katonátok,
 És nem ragadt rám több honszeretet, mint
 Midőn menék! Folyvást nagyságtokat
 Szolgálom. Tudnotok kell, hogy sikerrel
 Harcoltam s véres nyomdokon vezettem
 Tábortokat Rómának kapujáig.
 Zsákmányt szereztünk, mely egy harmadával
 Fölülhaladja a költségeket.
 Békét köténk az antiumbelik
 Dicsőségére s Róma szegyenére.
 Itt nyújtom át a szerződést, melyet
 Aláírt a consul s patriciusság,
 És rajta a tanács pecsétje van.

AUFIDIUS. Ne olvassátok el, tisztelt urak,

De mondjátok ki, hogy ez áruló
Hatalmatokkal szörnyen visszaélt.

CORIOLANUS. Mit! Áruló?

AUFIDIUS.

Az, Marcius.

CORIOLANUS.

Marcius!

AUFIDIUS. Az, Marcius, Cajus Marcius; azt hiszed,

Ragadmányoddal díszítelek? Neveddel,

A melyet loptál Corioliban!

Urak s országnagyok ti, hűtlenül

Elárult bennetek', s od' adta néhány

Sós cseppekért Rómát, várostokat

(Igen, várostokat) anyjának s nejének,

Eltépve eskét és határozatát, mint

Rothadt selyemszálat, s hadi tanácsot

Soh'sem tartván. Dajkája könnyivel

Elsírta, bögte diadaltokat . . .

Ficzkók pirultak s érett emberek

Bámulva nézték egymást.

CORIOLANUS.

Hallod ezt, Mars?

AUFIDIUS. Ne hídd ez istent, síró gyermek . . .

CORIOLANUS.

Hah!

AUFIDIUS. Egyéb sem vagy.

CORIOLANUS.

Határtalan hazug,

Oly nagygyá teted szívem, hogy be nem fér

Keblembe. Gyermek! . . . Oh rabszolga te! . . .

Urak, bocsánat, első alkalom, hogy

Pörölnöm kell. Itéljete, komoly fők,

Hogy e gaz dög hazud . . . Saját hite

(Hisz rája vésvék vagdalásaim s e

Veréseket a sírba fogja vinni)

Hazugságát az is képebe dobja.

1. ÚR. Békét, békét! Halljátok szavamat . . .

CORIOLANUS. Szaggassatok szét, volszkok; vének, ifjak,

Vagdaljatok. — Gyermek! — Csalárd kutya!

Ha krónikátok hü, úgy benne van, hogy

Mint galambokat a sas, titeket

Úgy üldözélek Corioliban,

Én, egymagam. — Gyermek!

AUFIDIUS.

Tisztelt urak,

Ő vak szerencsáját fölhányja, mi

Szégyentek, a hetvenkedő pimasz,
Itt mindnyájunk láttára, hallatára!

ÖSSZEESKÜDTEK. Haljon meg érte!

POLGÁROK (összevissza). Szaggassuk őt szét, most mind-
járt! . . . Megölte fiamat . . . leányomat . . . Megölte
Marcus bátyámat . . . Megölte apámat . . .

2. ÚR. Békét! . . . Ne gyalázkodjunk . . . Hó, csen-
Nagy férfi ő, a földet átövedzi [desen.
Dicsőségevel. Vétkét ellenünk
Törvény ítélje el. Megállj, Aufidius,
Ne bántsd a békét.

CORIOLANUS. Volna csak kezemben!
S hat ilyen még, s több, minden perepútya,
S velem jó kardom!

AUFIDIUS. Orczátlan bitang!

ÖSSZEESKÜDTEK. Öljük meg! öljük meg!

(Megölik Coriolanust, ki elesik s Aufidius rá lép.)

URAK. Megálljatok.

AUFIDIUS. Tisztelt urak, halljátok szóm . . .

1. ÚR. Ó Tullus!

2. ÚR. Könyűket ejt tettedre a vitézség.

3. ÚR. Ne lépj reá. — Békében legyetek,
Hüvelybe a kardot.

AUFIDIUS. Urak, ha látni fogjátok (mi a
Dühöngésben, mit ő okozott, lehetlen)
A nagy veszélyt, a melyet életétől
Várhattatok, még hálálkodni fogtok,
Hogy végit érte. Méltóztassatok
Tanácsba hini, bizonyosságát adom majd,
Hogy hű szolgátok voltam; és ha nem:
Büntessetek bármint.

1. ÚR. Vigyétek el
Testét, s gyászoljuk meg. Tekintsük úgy, mint
A legnemesb holtat, kit valaha
A hamvvederhez hirnök elkisért.

2. ÚR. Saját föllázadó természete
Aufidius vádját könnyebbíti.
Fordítsuk jóra.

AUFIDIUS. Elmult haragom,
S bú száll reám. Emeljétek fel őt,

Három legjobb vitézem; negyedik
Magam leszek. Te úgy verd a dobot,
Hogy gyászt beszéljen. A kopják a földön
Vonassanak. — Bár e városban ő-
Miatta oly sok özvegy s árva van,
Kik most is veszteségöket siratják:
Csak tisztelettel emlegessük őt.
Segítsetek. (Kiviszik Coriolanus holttestét. Gyászzene.)

JULIUS CÆSAR.

FORDITOTTA

VÖRÖSMARTY MIHÁLY.

Személyek.

JULIUS CAESAR.
 OCTAVIUS CAESAR, }
 MARCUS ANTONIUS, } triumvirek Cæsar halála után.
 M. AEMILIUS LEPIDUS, }
 CICERO, }
 PUBLIUS, } senatorok.
 POPILIUS LENA, }
 MARCUS BRUTUS, }
 CASSIUS, }
 CASCA, }
 TREBONIUS, } összeesküdtek Julius Cæsar ellen.
 LIGARIUS, }
 DECIUS BRUTUS, }
 METELLUS CIMBER, }
 CINNA, }
 FLAVIUS, } tribunusok.
 MARULLUS, }
 ARTEMIDORUS, enidosi sophista.
 Jós.
 CINNA, költő.
 Egy másik költő.
 LUCILIUS, }
 TITINUS, } Brutus és Cassius barátjai.
 MESSALA, }
 IFJÚ CATO, }
 VOLUMNIUS, }
 VARRO, }
 CLITUS, } Brutus szolgái.
 CLAUDIUS, }
 STRATO, }
 LUCIUS, }
 DARDANIUS, }
 PINDARUS, Cassius szolgája.
 CALPURNIA, Cæsar neje.
 PORTIA, Brutus neje.

Senatorok, polgárok, örök, cselédek, katonák.

A történet helye nagy részt Róma; utóbb Sardis és Philippi környéke.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Róma. — Utcza.

Flavius, Marullus, s egy sereg polgár jönnek.

FLAVIUS. El, renyhe nép, lóduljatok haza.

Ünnepnap ez ma? Nem tudjátok-e,

Kézműves létetekre, hogy tilos

Hétköznap járni mesterségitek

Jelvénye nélkül? Szólj, mely mívet üszsz te?

1. POLGÁR. Hát, uram, én ács vagyok.

MARULLUS. Hol bőrkötényed és a mérvonal?

Mi dolgozol itt most legjobbik ruhádban?

S te itt miféle műves vagy?

2. POLGÁR. Biz' uram, finom műveshez képest én
úgyszólván csak kontár vagyok.

MARULLUS. De mi mesterséget, szólj, mely mívet
üszsz?

2. POLGÁR. Oly mű az uram, melyet a legjobb lélek-
kel űzhetek, a mi valóban nem egyéb, mint a rossz
viselet megjavítója.

FLAVIUS. De mi az, te semmirekellő, szólj, miféle mű?

2. POLGÁR. Ne, kérlek uram, ki ne kelj ellenem, de
ha valamiből ki találnál kelni, én helyre hozhatlak.

MARULLUS. Te helyre hozhatsz, szemtelen fiú?

2. POLGÁR. Igen, uram, megfordalak.

FLAVIUS. Te csizmafoltozó vagy, nemde?

2. POLGÁR. Biz', uram, én minden életszükségeim
árát árral szerzem; én nem ártom magamat sem a
mesteremberek közé, sem az asszonyi dolgokba egyéb-
bel, mint árral. Igazán szólva, én az öreg lábbelik
seborvosa vagyok; ha nagy veszélyben vannak, ki-
gyógyítom őket. Oly derék nép járdogál az én két

kezem művein, a milyen csak valaha marhabórt tapodott.

FLAVIUS. De mért ma műhelyedben nem maradsz? Mért hordod e népséget fel s alá?

2. POLGÁR. Igazán, uram, csak hogy csizmáik kopjanak s munkám szaporodjék. De valósággal uram, azért ünnepelünk ma, hogy Cæsart láthassuk s örüljünk diadalán.

MARULLUS. Örülni? mért? mi zsákmányt hoz haza?

Vagy mely adózók jönnek, szekerét

Rabláncaikban ékesíteni?

Ti fák, szirtek! gonoszbak mindazoknál!

Oh rög szivek, Rómának vad fiai,

Nem ismerétek Pompejust? Mi sokszor

Mászkáltatok fel falra, várfokokra,

Ablak- s toronyra, sőt kéménytetőkre

Emőitekkel és ott ültetek

Reggtől napestig, békén várakozva,

Láthatni nagy Pompejus menetét

Rómának utcáin! S ha szekere

Csak feltűnék is, nem kezdétek-e

Köz zendüléssel oly örömkialtást,

Hogy pandalainak viszhangzásira,

Miket ujjongástok ébresztett fel ott,

Megreszketett ágyában Tiberis?

S ti most még ünnepeltek, és ti most

Virágot szórtok annak útain,

Ki diadalmat ül Pompejusvér fölött?

El innen! Tüstént menjetek haza.

Az istenekhez térden esdjetek,

Hogy a villámot feltartsák, minek

Lecsapni kell e háladatlanságra.

FLAVIUS. El, el, jó földiek, s e vétekért

Gyűjtsétek össze sorsosaitokat

A Tiberishez; sírjátok vizébe

Könyűitek, míg a legaljasabb ár

A legfőbb partot csókolandja meg. (Nép el.)

Nézd, hogy megolvadt bennök a salak:

Eltűntek, megnémulva bűneikben.

Eredj te most a Capitol felé.

Én erre tartok. Foszd a képeket,
 Ha melyeket diszjellel fedve látsz.
 MARULLUS. Tehetjük azt?
 Tudod, ma vannak a Lupercaliák.
 FLAVIUS. Se baj! Ne hagyd Cæsarnak diszjelét
 Egy képen is meg. Én körül megyek
 S elüzöm utezáról a pórokat.
 Tedd azt te is, hol tömve látod őket.
 Alant repülend Cæsar, szárnyiból
 E nőni kezdő toll ha tépve lesz;
 Különben túlszáll ember látkörén,
 S mindünket szolgálja félelembe fojt. (El.)

II. SZÍN.

Ugyanott. — Közhely.

Versenyre készülten jönnek diszjárattal s zenével Caesar, Antonius, Calpurnia, Portia, Decius, Cicero, Brutus, Cassius, Casca; utánok nagy csoport s köztük egy jó.

CAESAR. Calpurnia!

CASCA. Csendesesen, hejh! Cæsar szól. (A zene megszűn.)

CAESAR. Calpurnia.

CALPURNIA. Itt vagyok, uram.

CAESAR. Antoniusnak álld egészen útját.

Ha majd pályát futand. Antonius!

ANTONIUS. Cæsar, uram?

CAESAR. Megemlékezzél versenyed között

Calpurniát illetni. Őseink

Mondásaként a magtalan, ha ily

Szent pálya közben érintik, lerázza

A meddőségnek átkát.

ANTONIUS. Nem felejttem.

Ha Cæsar mondja: tedd, az téve van.

CAESAR. Kezdjétek. S minden rend szerint legyen. (Zene.)

Jós. Cæsar!

CAESAR. Hah! ki szólit?

CASCA. Csendet körül! Hallgasson el kiki. (Zene megszűn.)

CAESAR. Ki az, ki hozzám szól a sokaságból?

Egy hang visitja Cæsart, a zenén is
Túl hatva. Szólj, Cæsar kész hallani.
Jós. Őrizkedjél Martius idusától.

CAESAR. Mi ember ez?

BRUTUS. Egy jós tanácsolja ónod magadat
Martius idusától.

CAESAR. Hadd lássam arczát, hozzátok közelb.

CASSIUS. Ficzkó! jőj ki a csoportból, tekints
Cæsarra.

CAESAR. Mit szólnsz nekem most? Mondd még egy-
szer el.

Jós. Őrizkedjél Martius idusától.

CAESAR. Ábrándozó, bocsássuk őt. — Eredj.

(Harsonák. Mind el, Cassius és Brutuson kívül.)

CASSIUS. Nem jössz megnézni a versenyt?

BRUTUS.

Nem én.

CASSIUS. Jőj, kérlek.

BRUTUS. Játék barátja nem vagyok. Kevés van

A fürgeségből bennem, mely jutott
Antoniusnak. Ám ez fel ne tartson
Kivánatodban; én magadra hagylak.

CASSIUS. Régóta, Brutus, szemmel tartalak.

Te nem tekintesz oly nyájas szemekkel,
Sem szívességet többé nem mutatsz,
Milyenhez szokva voltam; szigorún
Zord vagy barátaidhoz, kik szeretnek.

BRUTUS. Csalatkozol. Ha arczom elsötétül,

Lelkem borúja csak magamra tér.
Sokféle szenvedély üld egy kor óta
És ötletek, csupán nekem valók,
Mi tetteimre tán homályt borít;
De ez ne bántsa meg barátimat,
(Kiknek sorában egy vagy Cassius),
Se másra mulasztásimat ne értsék,
Mint, hogy magával Brutus lelke küzd
És nyájas lenni máshoz elfelejt.

CASSIUS. Így félre értém bomlott kedvedet,

Miért is e keblembe sok nyomós
Szándékot s méltó gondot eltemettem.
Mondd, láthatod-e, jó Brutus, arczodat?

BRUTUS. Nem, Cassius, mert a szem önmagát
Nem látja, csak más tárgyról visszavert
Sugárok által.

CASSIUS. Úgy vagyon.
S felette kár, Brutus, hogy nincsenek
Ily tükreid, honnan rejtett becsed
Szemedbe tűnnék, s látnád árnyadat.
Hallám, mikép sok fő-fő római
(A halhatatlan Cæsaron kívül)
Brutusról szólva s e kor járma súlyát
Nyögvén, ohajtá: vajha a nemes
Brutus szemekkel bírna.

BRUTUS. Mily veszélybe
Vezetsz te engem, azt kívánva, hogy
Olyat keressek bennem, a mi nincs?

CASSIUS. Készülj azért, jó Brutus, hallani.
És tudva, hogy nem láthatod magad
Oly jól, mint tükröződve, tükröd én,
Szerényen felfödöm magadnak azt,
Mit még magadról nem tudsz. És ne légy
Ezért gyanúval, Brutus, ellenem.
Ha köz nevetkező, s ha szokva volnék
Hálálkodókra szívességemet
Pór esküvéssel elpazarlani,
S ha észrevetted, hogy hízkelkedém
Embernek, és forrón ölelgetém
S aztán gyaláztam, vagy hogy tor között
Egész csoportnak megnyilatkozom,
Úgy óvakozzál tőlem. (Harsonák és zaj.)

BRUTUS. Mit jelent ez
Örömkialtás? Tartok tőle, hogy
Cæsart a nép királylyá emeli.

CASSIUS. Igen, te tartasz? Úgy azt kell gyanítanom,
Hogy nem szeretnéd.

BRUTUS. Azt nem, Cassius;
De őt én kedvelem. Hanem miért
Tartasz te engem ily sokáig itt?
Mi az, mit vágyásod van közleni?
Ha közjót illet, tégy becsületet
Egyik s halált a másik szem elé,

S én mind a kettőt egy kedvvel tekintem.
Mert istenek úgy segítsenek, miként
Inkább imádom a becsületet,
Mint félem a halált.

CASSIUS. Ismérem benned, Brutus, ez erényt,
Épen miként külsődet ismerem.
Igen tehát, becsület tárgya szóznak.
Nem mondhatom, te s más mit tartotok
Az életről; nekem, magamra nézve,
Nem lenni épen oly kívánatos,
Mint élni rémben olytól, mint magam.
Szabadúl születtem, mint Cæsar, s te is;
Mindketten szinte jól táplálkozánk
S kiálljuk, mint ő, a tél hidegét.
Mert egykor egy zord, szélvész napon,
Tiber hulláma küzdvén partival,
Így szóla Cæsar: «Mersz-e most velem
A bős habokba szállni, Cassius,
S amott a pontig úszni?» E szavakra,
Fegyverben, mint valék, belé szökém,
S intém, kövessen. És ő követett.
Dühödött az ár s mi vertük, gyors inakkal
Hadarva félre és daczos kebellet
Előre nyomván. Ám, még mielőtt
A feltett ponthoz érnék: «Cassius!»
Kiált Cæsar «segíts, vagy elbukom».
Én, mint nagy ősrünk Aeneas kihozta
Hátán az agg Anchisest láng közöl,
Úgy hoztam a fáradt Cæsart Tiberis
Hullámiból. S most istenné leve
Ez ember, s Cassius hitvány teremtmény,
Kinek fejét mélyen kell hajtani,
Ha Cæsar kéjelemmel int felé.
Hispániában egykor láz gyötörte,
Reszketni láttam őt, midőn
Rohamja jött; ez isten reszketett!
A gyáva ajkak színöket hagyák
S azon szem, melytől a világ remeg,
Fényét veszíté. Hallám nyögni őt;
Igen! azon nyelv, mely Rómát köti,

Hogy rá figyeljen és beszédeit
 Könyvébe rója, az most így nyögött:
 «Adj innom, ah, Titinius»
 Mint egy beteg leány. Oh istenek!
 Bámulnom kell, hogy ily gyarló egy ember
 Élébe vágott a dicső világnak
 S a pálmát birja egyedül. (Zaj. Harsonák.)

BRUTUS. Köz-felkiáltás ismét; úgy hiszem,
 E tapsok új tisztesség jelei,
 Melyekkel Cæsar elboríttatik.

CASSIUS. Oh, mint coloss lép ő a szűk világon,
 S kis emberek mi, roppant szárai
 Alatt bolyongva, szétekintgetünk,
 Gyalázatos sirunkat keresők.

Sorsának ember néha mestere.

Nem csillaginkban, Brutus, a hiba,
 Hanem magunkban, kik megbókolunk.

Cæsar vagy Brutus! Cæsarban mi van?

Mért volna hangzóbb e név, mint tiéd?

Ird össze s szint' oly ékes lesz neved;

Mondd és a szájnak szint' úgy jól esik;

Mérd s szinte oly nehéz; idézz vele

S lelket hivand fel Brutus, mint amaz. (Zaj.)

Egyszerre minden istenek nevében!

Ugyan miféle táppal él e Cæsar,

Hogy ilyen nagyra nőtt? Oh kor, gyalázva vagy,
 Nemes fajodban, Róma, megfogyál!

A vizözöntől fogva múlt-e kor,

Csupán egy s nem több férfival jeles?

Ha mondhaták Rómáról mostanig,

Hogy tág terén egy ember fér csak el?

Valóban Róma tágas puszta rom,

Ha benne nincsen több egy férfinál.

Oh, én s te hallók őseink szavából:

Egy Brutus élt hajdan, ki Róma földén

A véghetetlen ördög udvarát

Szenvedte volna inkább, mint királyt.

BRUTUS. Hogy engem kedvelsz, nem kétlem; miket
 Tennem kívánsz, gyaníthatom. Miként
 Elmélkedém ezekről és korunkról,

Majd elbeszélem. Most, ha szívesen
 Kérem szabad, ne késztenél tovább.
 A mit mondál, meggondolom; mi még
 Van mondandód, békén kihallgatom
 S időt lelendek, alkalmast reá,
 Hogy megvitassunk ily fő dolgokat.
 Addig, nemes barátom, tartsd eszedben,
 Hogy Brutus inkább lenne pór falun,
 Mint Róma gyermekeinek egyike
 Ilyen kemény feltételekkel, minőket
 Az idő ránk vetni készül.

CASSIUS. S én örülök,
 Hogy gyenge szóm Brutusnak kebliből
 Csak ennyi szikrát is kifejthetett.

Caesar és kísérete visszajő.

BRUTUS. A játtnak vége, s Cæsar visszatér.

CASSIUS. Ha erre jönnek, rántsd meg Casca ujját
 S fanyar szeszélylyel ő majd elbeszéli,
 Mi történt, méltó megjegyzésre, ma.

BRUTUS. Azt megteszem; de nézzed Cassius:
 Haragfolt ég Cæsarnak homlokán,
 S a többi úgy néz, mint a vert eseléd.
 Calpurnia arcza sápadt s Cicero
 Oly rőt s tüzes szemekkel néz körül,
 Mint a Capitoliumban láttuk őt, midőn
 Vitában állott a senatorokkal.

CASSIUS. Elmondja Casca majd, mi történt.

CAESAR. Antonius!

ANTONIUS. Cæsar!

CAESAR. Tedd, hogy kövér nép foglaljon körül,
 És sikfejú s kik éjjel alszanak.
 E Cassius ott sovány, éhes színű:
 Sokat tünődik s ily ember veszélyes.

ANTONIUS. Ne féljed, Caesar, nem veszélyes az.
 Derék és jóérzelmű római.

CAESAR. Mért nem kövérebb? Bár nem félem őt,
 Mégis, ha nevemhez férne félelem,
 Nem ösmerek, kit inkább kellene

Kerülnöm, mint e fonnyadt Cassiust.
 Szünetlen olvas; nagy figyelmező;
 Átlát az embereknek tettein.
 Játéknak nem barátja, mint te vagy,
 Antonius; nem hallgat muzsikát.
 Ritkán mosolyg s mintegy magát csufolva
 S eszét gyalázva akkor is, hogy azt
 Akármí tárgy mosolyra birhatá.
 Ily embereknek nyugta nincs soha,
 A míg nagyobbbat látnak, mint magok,
 Azért is ők igen veszélyesek.
 Inkább beszélem a mi félhető,
 Mint a mi rettent: én Caesar vagyok.
 Jőjj jobb felemre; bal fülem nagyot hall;
 S mondd el valólag, mit tartasz felőle.

(Caesar s kísérci el. Casca hátra marad.)

CASCA. Palástomat megrántátok; beszédtek van velem?

BRUTUS. Mondd el nekünk, mi történt, Casca, most,
 Hogy Caesar oly setét tekintetű?

CASCA. Hiszen ti is vele voltatok; vagy nem?

BRUTUS. Nem kérdeném úgy Cascától, mi történt.

CASCA. Hát koronával kínálták meg, s meg levén vele kínálva, ő azt keze fejével félre toltá, így, s a nép újjongatott.

BRUTUS. Mért volt a második zaj?

CASCA. Hát megint azért.

CASSIUS. Háromszor újjongtak; miért a vég kiáltás?

CASCA. Hát megint azért.

BRUTUS. Háromszor ajánltatott neki a korona?

CASCA. Háromszor, ha mondom. S ő azt háromszor toltá vissza, mindig szelidebben, mint előbb, s az én becsületes szomszédaim minden visszatoláskor sivalkoddak.

CASSIUS. Ki nyújtá neki a koronát?

CASCA. Hát Antonius.

BRUTUS. Jó Casca, mondd el rendét és sorát.

CASCA. Akaszszanak fel, ha én nektek rendét, sorát megmondhatom: esupa bolondság volt, nem vigyáztam reá. Láttam Marcus Antoniust, hogy koronát aján-

lott neki: tulajdonképen nem is korona volt, hanem csak afféle párta. — S a mint mondtam, ő azt először félre tolá; mind a mellett, úgy gondolom, igen örömet elvette volna. Azután ismét oda nyújtá neki s ő ismét félre tolá; de, úgy gondolom, igen nehezen esett újjait róla levennie. Azután harmad ízben nyújtá neki, s ő harmadszor is félre tolá. S valahányszor lemondott róla, a gyülevész felsivalkodott, összeverte kérges tenyereit, felhányta izzadságos hálósipkáit, s oly témérdek бүдös lélekzetet bocsátott ki, mivel Cæsar megveté a koronát, hogy Cæsar szinte megfűlt belé; mert arra elájult és lerogyott. Részemről nem merem nevetni, félvén, hogy ha szájamat kinyitom, tele szívom magamat romlott levegővel.

CASSIUS. Kérlek, megállj; elájult volna Cæsar?

CASCA. Lerogyott a vásártéren, habot túrt szája, s a szava is elállt.

BRUTUS. Az meglehet; nehézség gyötri őt.

CASSIUS. Nem, őt nem; minket, engem s tégedet.

S téged, jó Casca, sújtol a nehézség.

CASCA. Nem tudom, hogy' érted; annyi bizonyos, hogy Cæsar lerogyott. De ha a gizgaz nép meg nem tapsolta s piszszégezte őt, a mint tetszett vagy nem tetszett nekik, miként az alakosokkal a színen szokott tenni, ne legyek becsületes ember.

BRUTUS. Mit szólt, hogy ismét eszméltre jött?

CASCA. Nos hát, mielőtt lerogyott, látván a köz csoportot örvendeni azon, hogy ő a koronát visszavette, megnyitá mellruháját, s oda mutatá torkát, hogy mesék el. És ha én valamiféle kézmíves volnék, szálljak pokolra a gonoszokkal, ha szaván nem fogtam volna. S így lerogyott. S mikor ismét magához tért, monda: ha szóval vagy tettel valami hibát követett volna el, óhajtana, hogy azt ő nagyságok e bajának tulajdonítanák. Három vagy négy banya, hol állék, kiáltá: «Ah a jó lélek!» s teljes szívökből megbocsátának neki; de ez nem sok figyelmet érdemel: ha Cæsar anyjaikat döfte volna is le, nem tesznek vala kevesebbet.

BRUTUS. És erre ment ő oly sötéten el?

CASCA. Igen.

CASSIUS. Szólt Cicero is valamit?

CASCA. Igen, görögül beszélt.

BRUTUS. Mi végre úgy?

CASCA. Ha én azt nektek megmondom, soha ne néz-
tek többé szemetekbe. Azok, kik értették, egymásra
mosolyogtak és csóválták fejüket; de, mi engem illet,
nekem az görögül volt. Több újságot is mondhatok
nektek: Flavius és Marullus, Cæsar szobra díszjelei-
nek lerángatásáért, hűvösre tétettek. Éljetek boldogul.
Több bohóság is volt még, ha emlékezném reá.

CASSIUS. Eljössz ma hozzám estebédre, Casca?

CASCA. Nem, el vagyok ígérkezve.

CASSIUS. Eljössz ebédre holnap?

CASCA. Igen, ha élek, s te szándékod mellett maradsz
s étkeid méltók a megevésre.

CASSIUS. Jó! elvárlak.

CASCA. Azt tedd. Élj boldogul. (Casca el.)

BRUTUS. Mi lomha ficzkó vált ebből? Tüzes,

Fürgencz fiú volt iskolás korában.

CASSIUS. Az ő ma is, ha végrehajtani

Kell nagy s nemes merényeket, noha

E lomha képet öltöze magára;

E durvaság a mártás ép eszén,

Mely a gyomort készíti, hogy szavait

Jobb ízűen költhessük el.

BRUTUS. Úgy van. De most megyek; holnap, ha tán

Beszélni vágysz velem, hozzád megyek;

Avagy, ha tetszik, jőj hozzám s bevárlak.

CASSIUS. Jövök s te addig elmélj a világról. (Brutus el.)

Nemes szívű vagy Brutus, ám, hiszem,

Természeted más útra fogható.

Mint melyre hajlik. Azért kívánatos,

Hogy a nemes nemessel frígyesüljön.

Ki oly erős, hogy nem csábítható?

Üld Cæsar engem, Brutust kedveli.

De volnék Brutus én s ő Cassius,

Nem tántoritna meg. Ma éjtszaka

Többféle írást, mintha több külön

Polgártól jönne, hányok ablakába,

Mind arra czélzót, mily nagy véleménynyel

Vagyon nevéhez Róma; benne titkon
Érintve lesz Cæsar diesvágya is.
S hadd üljön aztán Cæsar biztosan:
Megrázzuk őt, vagy rosszabb kort türünk. (El.)

III. SZÍN.

Ugyanott. — Uteza.

*Dörgés és villámlás. Kétfelől jönnek Casca kivont karddal
és Cicero.*

CICERO. Jó estét, Casca; haza vivéd-e Cæsar?

Mért lelkendezve, mért nézsz ily merőn?

CASCA. S te nem rendülsz, midőn a földtömeg

Úgy reszket, mint a nád? Oh, Cicero,

Láttam vihart, midőn a szél dühe

Csomós tölgyfákat megrepeszte; láttam

A kevély tengert bőszen felzajogni,

Míg a fenyítő felhőkig dagadt.

De mind ez éjig, mostanig, soha

Tűzzáporon keresztül nem menék.

Vagy belső háború van fenn az égben,

Vagy az istenekre vakmerő világ

Gyűjtá fel azt, hogy küldjön pusztulást.

CICERO. Ki látott ily csodákat valaha?

CASCA. Egy köz rab (arczúl őt jól ismered)

Feltartva balját, olyan lánggal égett,

Mint hús szövetnek és mégis keze

Tűzet nem érző, sértetlen maradt.

Ezen fölül (azóta kardomat

Le nem tevém) a Capitol felé

Oroszlánnal találkoztam, ki rám

Mereszkedék, mogorván elhaladt

S bántatlanul hagyott. Száz halovány

Nő ment csoportban máshol, rémüléstől

Arczváltozottan, kik megesküvének,

Hogy egészen lángban népet láttanak

Künn járni fel s alá; s az éjmadár

Világos délben ült a közteren

- Vijjogva és huhogva. E csodák,
 Ha ily együtt járnak, ne mondja senki :
 Ez volt az ok, s hogy az természetes ;
 Mert úgy hiszem, vész hirdető jelek
 A föld szakának, melyre szállanak.
- CICERO. Valóban zordon szellemű idő.
 De dolgot ember külszínből ítél meg,
 Valódi célját fel nem érheti.
 Eljő-e Cæsar holnap a tanácsba?
- CASCA. Igen ; mert meghagyá Antoniusnak
 Tudtodra adni, hogy holnap bejő.
- CICERO. Jó éjszakát ; ez a zavart idő
 Sétálni nem való. (Cicero el.)
- CASCA. Az istenek veled.

Cassius jő.

- CASSIUS. Ki van itt?
- CASCA. Római.
- CASSIUS. Casca, hangod után.
- CASCA. Nem rossz füled van Cassius. Minő éj!
- CASSIUS. Derék embernek vajmi kedves éj!
- CASCA. Ki látta valaha égnek ily haragját?
- CASSIUS. Ki a földet látta ily bünteljesen.
 Részemről, én az utczákat bejártam,
 Kivetve magamat a veszélyes éjnek,
 És ily födetlen, mint látsz, mellemet
 Kitártam a mennykő csapásinak,
 S midőn a villám kék cikázata
 Az ég keblét megnyitni láttatott,
 Útjába álltam s lángja ellenébe.
- CASCA. De mért kísérted így az egeket?
 Embernek sorsa félni és remegni,
 Ha rémítéseül az istenek
 Ily szörnyü hírmondókat küldenek.
- CASSIUS. Tompult vagy Casca s melynek rómaid
 Hevítani kéne, az életszakra benned
 Hibázik, vagy hogy nem használod azt.
 Halvány merőn nézsz, félsz s csodálkozol,
 Látván az ég ily szertelen haragját.

De majd ha való okát meggondolod,
 Mért e tüzek s e bolygó szellemek;
 Miért fajul el állat és madár;
 Mi tesz bohóvá aggot, s kisededet
 Bölcselkedővé; mért változnak el
 E dolgok mind velök szült erejük,
 Természetök s rendeltetésök ellen
 Ily balszerűkké: — meg kell vallanod,
 Hogy ég adá e szellemet beléjük,
 Intó s ijesztő jellé téve őket
 Egy képtelen kormányu hon felett.
 És én egy embert mondhatnék neked,
 Hasont ez adáz éjhez, a ki dörg,
 Villámlik, sirokat nyit és dühöng,
 Miként az oroszán a Capitoliumnál;
 Embert, személyre, mint mi, nem hatósbat,
 De a ki bámulandó nagyra nőtt
 S rémes, mint mind e rendkívüli vész.

CASCA. Cæsar, kit értesz, nemde Cassius?

CASSIUS. Akárki bár. Mert most a római
 Olyan tagú s kelmű mint ősei;
 De hajh! apáink lelke már kihalt
 S anyák szivétül kormányoztatunk:
 Igánk s türelmünk gyáva nőt mutat.

CASCA. Valóban híre van, hogy a tanács
 Holnap királylyá készül tenni Cæsart:
 Koronát viselhet szárazon, vizen,
 És mindenütt Itálián kívül.

CASSIUS. Akkor tudom, hová dőf e vasam:
 Rabságtól Cassiust mentse Cassius.
 Erőt gyengének ebben, büntetést
 Zsarnoknak ebben adtok, istenek:
 Sem kőtorony, sem rézből vert falak
 S szűk légü börtön, sem kemény bilincs
 A szellem erejét meg nem köthetik.
 Az élet, únva földi nyűgöket,
 Búcsút magának mindig képes adni.
 Ha ezt tudom, tudhatja minden ember,
 Hogy a mi rész önkény reám esik,
 Lerázhatom kényemre. (Mennydörög folyvást.)

CASCA.

Szint' ugy én.

S minden rabnak kezében a tehetség,
Eltépni szolgasága lánczait.

CASSIUS. S mért volna hát Cæsar zsarnok? Szegény,

Tudom, nem volna ő farkas, hanem

Mert látja, hogy a rómaiak juhok;

Nem volna ő oroszlán, csak magunk

Őzek ne volnánk. A ki nagy tüzet

Kíván éleszteni hirtelen, silány

Szalmával kezdi. Róma mely szemét,

Mi gaz, mely ízék, hogy rossz tüzi-szerként

Oly hitványságnak, mint Cæsar, derüt

S fényt adni szolgál? Hajh! de fájdalom,

Hová ragadtál? Én tán ezeket

Kész rabnak mondom; úgy, tudom, hogy értök

Felelni kell: ám fegyverzett vagyok

És a veszély engem meg nem zavar.

CASCA. Cascának szólasz s oly egy férfinak,

Ki nem vigyorgó hirharang. Kezem rá!

Kezdj pártot minde sérv orvoslatára,

S ha van, ki bármi messze lépni mer,

E láb is ott lesz.

CASSIUS.

Így! az alku áll.

Most, Casca, tudd meg, néhány rómaid

A legnemesb szivek közül reá birék,

Hogy egy merényt vállaljanak velem

Becsületes veszélyü sikerért.

Most ők, tudom, Pompejus csarnokában

Várnak rám; mert e szörnyü éjszaka

Utczán mulatni s járnai nem való;

S az elem alkatja olyan arczot ölt,

Mint a merény, mit kezdendők vagyunk:

Tüzet, vérengzőt, réműletest.

Cinna jö.

CASCA. Légy csendben, itt valaki sietve jö.

CASSIUS. Az Cinna, járásáról ismerem.

Ő jó barátunk. Cinna, hova sietsz?

CINNA. Téged kereslek. — Nem Metellus ez?

CASSIUS. Nem, Casca, frigyünk a vállalathoz.
Nem várnak, Cinna, rám?

CINNA. Örülök.
Mi szörnyű éj ez! néhány társaink
Csodálatos dolgot szemléltének.

CASSIUS. Nem várnak engem, Cinna? Szólj!

CINNA. Igen,
Várnak reád. Oh Cassius, ha a nemes
Brutust felünkre bírnád szerzeni!

CASSIUS. Jó Cinna, légy nyugodt. Fogd ezt az írást
És hagyd a praetor székében, hogy ott
Találja Brutus; ezt hajtsd ablakába;
Az ő Brutus szobrán ragaszd fel ezt.
Onnan Pompejus csarnokába térj,
Hol megtalálandsz. Vajjon Decius
Brutus s Trebonius is ott vannak-e?

CINNA. Mind, csak Metellus Cimber nem, ki téged
Honn felkeresni ment. Én sietek
Ez iratokkal, a mint meghagyád.

CASSIUS. Aztán Pompejus csarnokába térj meg.
(Cinna el.)

Jő Casca; míg nem nappallik, mi Brutust
Nézzük meg honn. Főbb része már mienk;
Egy ostrom még s egészen birjuk őt.

CASCA. Oh! magasan ül a nép szívében ő,
És a mi bennünk bűnnek látszanék,
Tekintete, legdúsabb alchymiaként,
Érdem- s erényre változtatja azt.

CASSIUS. Őt és becsét s szükségünket reá,
Igen helyesen fogád fel. Most jerünk.
Már éjfél mult s előbb mint nappalodnék,
Felverjük őt és szerződünk vele. (Elmennek.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. — Brutus kertje.

Brutus jő.

BRUTUS. Hejh! Lucius.

A csillagokból nem tudom kivenni,
Mi messze a nap. Hallod, Lucius!
Bár vétkem volna ilyen jól alunni.
Nos Lucius! fel, mondom, Lucius.

LUCIUS.

Hittál uram?

BRUTUS. Vigy könyvszobámba gyertyát, Lucius,
S ha ég, jelentsd meg itt.

LUCIUS.

Igen, uram. (El.)

BRUTUS. Neki meg kell halni. A mi engem illet,

Személyes ok nem indít ellene,
Csupán a közjó. Ő koronát kíván.
Kérdés: ez által mily természetet vált?
A hév napfény az, mely kigyót kikölt,
S ez vigyázatra int. Koronát neki.
Igen, fulánkot adni, hogy vele
Kényére ártson. A nagyság visszaél
Hatalmával, midőn azt elszakítja
A lelkiismerettől. És valót
Ítéelve Cæsarról, nem vettem észre,
Hogy szenvedély uralkodnék eszén;
De köz tapasztalás szerint alázat
Az ifju nagyravágyás lépcseje,
A melyhez arczczal áll a felmenő;
De hátat fordít vég fokára jutva
A lajtorjának, fellegekbe néz,
Mégvetve, melyen feljutott, az aljas

Lépcsőt. Így Cæsar is tehet. Nehogy
 Tehessen, előzzük őt. S mert a vitály
 Nem kap hitelt az által, a mi ő most,
 Fordítsuk így: az a mi most, ha megnő,
 Ilyen meg olyan túlságokra hág.
 Tekintsük úgy, mint a kigyótojást,
 Mi ha kikél, mérges lesz, mint faja;
 Azért a héjban gyilkoljuk meg őt.

Lucius visszajő.

LUCIUS. Uram, szobádban ég a gyertya már.
 Kovát keresvén, ezt a zárt irást
 Találtam ablakodban, s bizonyos,
 Hogy ott nem volt, midőn fekünni mentem.

(Levelet nyújt.)

BRUTUS. Lefekhetel ismét, még nincs reg. Fiú,
 Nincs holnap Martiusnak idusa?

LUCIUS. Nem tudom, uram.

BRUTUS. Tekintsd a naptárt s hozz felőle hirt. (El.)

LUCIUS. Igen, uram.

BRUTUS. A légben fenndöbörgő párafény

Elég világot ád; olvashatok. (Felbontja a levelet s olvas.)

«Brutus te alszol? Ébredj s lásd magad.

Rómának kell-e hát? — Szólj, üss, javíts.

Brutus, te alszol? ébredj!»

Több ilyen elszórt unszolásokat

Szedtem fel immár.

«Rómának kell-e?» ezt így tölthetem be:

Rómának egytől kell-e félnie?

Elődim Róma tériről kiverték

Tarquiniust királylyá lettekor.

«Szólj, üss, javíts». Beszélni s ütni

Szólittatom fel? Róma! fogadom,

Csak jobbulás kövesse, megnyered

Brutus kezétől mind, a mit kívánsz.

Lucius jő.

LUCIUS. Tizennégy napja mult el Martiusnak.

(Kopogás künn.)

BRUTUS. Jól van ; de menj, zörögnek a kapun. (Lucius el.)

Mióta Cassius Cæsar ellen unszolt,
Nem alhatám. A veszélyteli
Tett megtevése s gondolása közt
Egész idő olyan, mint rémalak,
S borzalmas álom. Akkor a halandó
Életművek s a genius tanácsot
Ülnek s az ember alkotmánya, mint
Egy kis királyság, háborog magában
S a zendülésnek sorsát szenved.

Lucius visszajő.

LUCIUS. Testvéred Cassius van a kapun

És látni kíván.

BRUTUS. Maga van?

LUCIUS. Nem, vannak többen is vele.

BRUTUS. Isméred őket?

LUCIUS. Nem, uram, kalapjok a fülig lenyomva,
Palásttal arczok félig földve van,
Hogy semmikép, egy jelről sem birom
Kitudni őket.

BRUTUS. Ők, a párt. Bocsásd be. (Lucius el.)

Oh összeesküvés! szégyenled-e
Éjjel mutatni vésztes arczodat,
Hol legszabadabb a rossz? Úgy hol találsz
Barlangra nappal, mely elég setét
Szörnyarczodat befedni? Ne keress.
Öltözz' mosolyba s nyájasságba ; mert ha
Térmészetes képedben állsz elé,
Nem mély eléggé Erebus maga,
Hogy eltakarjon a gyanú előtt.

*Cassius, Casca, Decius, Cinna, Metellus Cimber és
Trebonius jönnek.*

CASSIUS. Félek, nyugalmad ellen vétkezünk.

Jó reggelt Brutus ; nem háborgatunk?

BRUTUS. Most keltem ; ébren virrasztám az éjt.

Ismérem mind e férfi társidat?

CASSIUS. Egytől egyig. S közöttük nincs, ki nem

Tisztelne, s mind ohajtják, hogy magadról

Oly véleménynyel volnál, mint a melylyel

Viseltetik minden jobb római.

Ez itt Trebonius.

BRUTUS. Üdvözlöm őt.

CASSIUS. Ez Decius Brutus itt.

BRUTUS. Üdvözlöm őt is.

CASSIUS. Ez itt Metellus Cimber, Casca, Cinna.

BRUTUS. Üdvözve légyenek!

Mi éber gond vetette fel magát

Szemeitek és az éj közé?

CASSIUS. Egy szóra kérlek.

(Brutus és Cassius halkán beszélnek.)

DECIUS. Itt van kelet ; nem a nap kél-e itt?

CASCA. Nem.

CINNA. Sőt megbocsáss, igen, s amott a szürke csik

A fellegek közt a nap hirnöke.

CASCA. Valljátok meg, hogy mindketten csalódtok.

Itt, merre kardom vége áll, kel a nap,

Mi jóval inkább dél iránt esik,

Az évnek ifjuságát számba véve ;

Csak két hó mulva virrad majd fölebb

Éjszak felé ; és a magas kelet,

Mint a Capitolium áll, emerre van.

BRUTUS. Mind és egyenként adjatok kezet.

CASSIUS. Határozatunkra esküdjünk hitet.

BRUTUS. Nem, semmi esküvés! Ha ember arcza,

Ha lelki gyötrelmünk s a kor hibái

Csekély ok, akkor menjünk szét s kiki

Keresse lomha ágyát jó korán.

A nagyralátó önkény hadd tiporjon,

Mig el nem hullunk sors szerint. De ha

Ezekben, mint hiszem, van annyi tűz,
 Hogy lelket adjon gyávanak s a lány nőt
 Vitézzé edzze: úgy, jó honfiak,
 Mi inger kell még, mint saját ügyünk,
 Mely jobbitásra unszoljon? mi frigy,
 Mint hallga rómaiak, kik szavokat
 Adák s azt vissza nem veszik? mi eskü,
 Mint emberségnek emberség lekötve,
 Hogy ez legyen, vagy érte elesünk.
 Esküdjének pap, gyáva s a ravasz,
 Gyarló öreg s oly tűró lelkek, a kik
 Bántalmat megköszönnek; esküdjék
 Rossz ügyben oly nép, melyhez nem bizunk;
 De meg ne fertőztessük e merény
 Őszinteségét s elszánt lelkeink
 Buzgalmát, azt gondolva, hogy nekünk is
 Az ügy- vagy tette nézve eskü kelle;
 Holott azon nemes vér, mely pezseg
 Minden rómaiban, korcsesá aljasúl,
 Mihelyt a legkisebb részt megszegi
 Igéretéből, melyet fogadott.

CASSIUS. Hát Cicero? Ne kémléljük ki őt?

Úgy vélem, ő velünk fog tartani.

CASCA. Ne hagyjuk őt ki.

CINNA. Nem, nem semmikép.

METELLUS. Oh foglaljuk le őt! Ezüst haja

Megszerzi a jó véleményt reánk,
 S szavakat veend javalni tetteinket.
 Kezünket, az lesz a hír, bölcs esze
 Igazgatá, s korunk szilaj heve
 Tekintetével földve nem tűnik fel.

BRUTUS. Oh hagyjuk őt, ne nyiljunk meg neki.

Ő semmi vállalatnak nem barátja,
 Mely mástól származott.

CASSIUS. Hát hagyjuk őt.

CASCA. Valóban ő nem alkalmas.

DECIUS. Senkit ne bántsunk, mint Cæsart magát?

CASSIUS. Jól emlékeztetsz; mert Antoniusnak,

Kit Cæsar úgy szeret, nem volna jó
 Túlélni Cæsart; álnok kontatóra

Fogunk találni benne, és hatalma
 Oly messze terjedő, ha neveli,
 Hogy bajba hozhat; jobb, elejét vegyük
 S essék együtt Cæsar s Antonius.

BRUTUS. Ádázat volna, Cassius, leütnünk
 A főt s aztán a testet széttagolni:
 Ölésben düh, kajánság azután;
 Antonius Cæsarnak tagja csak.
 Ne hentések, de áldozók legyünk.
 Mi Cæsar lelke ellen támadunk fel,
 S lélekben nincs vér. Vajha, Cassius,
 Férnünk lehetne Cæsar szelleméhez
 S el nem tagolni Cæsart! hajh, de érte
 Cæsarnak vérzeni kell. S nemes barátim,
 Öljük meg őt bátran, ne dühösen;
 Metéljük őt fel istenek torául,
 Ne konzoljuk, mint ebnek szánt dögöt.
 Tegyen szivünk, mint álnok úr, ki szolgát
 Vad tette bujtogat s ha téve van,
 Feddözni látszik; ez majd azt mutatja,
 Hogy nem kaján: szükséges volt művünk.
 S ha ezt a nép ily szemmel nézi majd,
 Orvosnak mondatunk, nem gyilkosoknak.
 Mi illeti Antoniust, feledd el őt:
 Ő nem hatalmasb, mint Cæsar keze,
 Cæsar fejének estivel.

CASSIUS. Én tartok tőle mégis, mert azon
 Rögzött barátság Cæsarhoz —

BRUTUS. Ah! Cassius, ne is gondolj reá.
 Ha szereti Cæsart, mind, a mit tehet,
 Cæsarra emlékezni s érte halni,
 S ez több, mint tőle telnék; vad gyönyör,
 Játék, tivornya foglalták el őt.

TREBONIUS. Ne bántsuk, nincs mit tőle tartani;
 Ő élni, s még ezen kacagni fog. (Óraütés.)

BRUTUS. Csitt! Hány lehet?

CASSIUS. Az óra hármát üt.

TREBONIUS. Ideje, hogy menjünk.

CASSIUS. Kétséges nagyon,
 Vajon ma Cæsar eljövend-e vagy nem?

Mert egy kor óta a büvökre hajt,
 Ellenkezőleg, mint elébb itélt
 Szertartás, álom s képzelmek felől.
 Lehet, hogy e most megjelent csodák,
 Ez éj szokatlan ijedelmei
 S az augurok jövendölései
 Ma visszatartják a Capitoliumtól.

DECIVS. Attól ne tarts; ha úgy van eltökélve,
 Én másra bírom. Ő szereti hallani,
 Hogy szarvorrút fa, medvéket tükör,
 Oroszlánt háló, elefántot verem
 S embert hizelgés ejt meg; ám ha mondom,
 Hogy ő utálja a hizelkedőt,
 Azt mondja, úgy van, s evvel leggonoszbul
 Le van hizelgve. Bizzátok reám.
 Kedvének én majd jó irányt adok,
 És elhozandom a Capitoliumba.

CASSIVS. Nem úgy; mind elmegyünk meghíni őt.

BRVTVS. Nyolcz órakor, legkésőbb, nemde úgy?

CINNA. Nyolcz órakor ne hibázzék senki is.

METELLVS. Cajus Ligarius boszús reá,
 Mert megszidá, hogy Pompejust dicsérte.
 Csodálom, hogy rá nem gondoltatok.

BRVTVS. Menj, jó Metellus hozzá; engem ő
 Szeret, s adék is rá okot neki.

Csak küldd el; én majd elkészítem őt.

CASSIVS. Ránk virrad immár; Brutus, elhagyunk.
 SzéledjeteK, barátim, és kiki
 Megemlékezzék, mit szólott, s magát
 Viselje mint valódi római.

BRVTVS. Jó kedvvel, urak, s vidáman nézzetek.
 Ne hordjuk szándókunkat arczainkon;
 Viseljük azt úgy, mint színészeink:
 Kimért szilárdan s lankadatlanul.
 S most járjatok mindnyájan boldogul.

(Brutuson kívül mind el.)

Hejh! Lucius! Erősen alszik; semmi baj.
 Éldeld a szender mézes harmatát:
 Még nincsenek rém- s ábránd-képeid,

Miket az örgönd emberagyba vet;
Azért van oly ép álmod.

Portia jő.

PORTIA. Brutus, uram!

BRUTUS. Hogy' Portiám? Mit gondolsz, mért kelél fel?
Nem válik épségedre a durva, hűs
Reggnek kitenni gyenge testedet.

PORTIA. Neked sem, Brutus; tegnap nem szelíden
Szökél el ágyamtól; a vacsorát
Félben szakasztván, járál fel s alá,
Mélázva és sohajtva, s karjaid
Keresztbe vetve; és ha kérdezélek,
Szemet meresztél zordonúl reám;
Hogy sürgetőztem, rázád fejedet,
És türtelen lábaddal tombolál.
Unszoltalak mégis; te nem feleltél,
Hanem haraggal mozdúlt meg kezed!
Távoznom intél. Távoztam, nehogy
Neveljem még békétlenségedet,
Mely már lobogni látszott, és mivel
Hivém, hogy az szeszély játéka csak,
Mely minden embert néha megkerül.
Ez enni nem hágy, szólni és alunni,
S ha oly hatalma volna képeden,
Mint lelkedet már elváltoztatá,
Nem ismernék rád. Kedves Brutusom,
Tudasd okát gyötrelmidnek velem.

BRUTUS. Nem jól vagyok, s ez minden.

PORTIA. Oh, Brutus bölcs, s ha elhagyná egészség,
Keresne módot megszerezni azt.

BRUTUS. Hisz' azt teszem; jó Portia, menj alunni.

PORTIA. Brutus beteg? Hát üdvösséges-e

Így járnai öltözetlen és beszíni
A gőzös reggel nedveit? Beteg?
És mégis ép ágyából megszökik,
Az éjnek ártó mételyén daczolni,
S a láztartalmu romlott levegőt
Kisérti, hogy nevelje még baját?

Nem, Brutus, téged belső baj fogyaszt,
 Mit tudnom kéne helyzetem érdeme
 S jogánál fogva. S íme térdimen,
 Egykor magasztalt bájjaimra, kérlek,
 Szerelmi esküidre s a nagy eskre,
 Mely összekapcsolt és egygyé teve:
 Közöld velem, magaddal, ten feleddel,
 Miért vagy ily levert, s mi férfiak
 Kerestek az éjjel: mert itt voltak,
 Hat- vagy heten, kik arczokat
 Még a homály előtt is elfödék.

BRUTUS. Ne térdepelj, szerelmes Portiám.

PORTIA. Ha Brutusom volnál, nem kellene.

Mondd, házassági szerződéseinkben
 Ki volt-e kötve, hogy nekem tilos
 Titkodba látnom? és feled vagyok,
 De csak határok közt s feltét alatt;
 Hogy ágyat, asztalt oszthatok veled
 S beszéllek néha? Csak külvárosában
 Lakom kegyednek? Oh, így Portia
 Ágytársa csak Brutusnak, nem neje.

BRUTUS. Becsületes s igaz nőm vagy, s nekem

Oly drága, mint véremnek cseppei,
 Melyek setét szivemhez ömlenek.

PORTIA. Ha ez való, úgy tudnám titkodat.

Némber vagyok, megvallom; mindazáltal
 Oly némber, a kit Brutus vett nejül;
 Némber vagyok, de feddtelen nevű:
 Cato leánya. Véled, ily atyától
 Származva, s ily férj mellett, nem vagyok
 Erősb nememnél? Mondd szándéodat,
 S fel nem fődendem azt; erőmet én
 Kemény próbára tettem: czombomon
 Önként sebet ejték; ezt türelmesen
 Viselhetém, s ne férjem titkait?

BRUTUS. Oh istenek, ti tégyetek e nemes

Asszonyra méltóvá. De hallga! künn (Kopogás kívül.)
 Kopognak; menj be kissé Portia,
 S kebledbe tárom nem sokára majd
 Szivemnek titkait.

Kifejtem előtted minden czélomat,
 Bús homlokomnak minden képjelét.
 Hagyj el legitt. (Portia el.)

Lucius és Ligarius jönnek.

Lucius, ki zörgetett?

LUCIUS. Itt egy beteg, ki szólni jő veled.

BRUTUS. Ligarius, kit említett Metellus.

Távozz' fiú. Hogyan, Ligarius?

LIGARIUS. Fogadj jó reggelt e bágyadt ajakról.

BRUTUS. Mi rossz időben vagy beteg, derék

Ligarius. Kivánnám, kór ne volnál.

LIGARIUS. Kór nem vagyok, ha Brutus tette készül,

Mely a becsület névre érdemes.

BRUTUS. Oly tette készülök, Ligarius,

Füled ha volna ép meghallani.

LIGARIUS. Az istenekre, kiknek Róma hódol,

Im itt lemondok minden nyavalyáról.

Oh lelke Rómának, derék fiú,

Becsületes vér sarjadéka, te

Bennem, mint bűvölő, felizgatád

Az elhalt szellemet. Most küldj, parancsolj,

És én lehetlen dolgokkal vivok, sőt

Legyőzöm őket. Mit kell tenni, szólj?

BRUTUS. Oly munkát, melytől a beteg kigyógyúl.

LIGARIUS. S nem, a mitől beteg lesz, a ki ép?

BRUTUS. Úgy van! s miből áll, Cajus, elbeszélem,

Ahhoz menet, kit érdekel.

LIGARIUS. Vezess;

Követlek újan feltüzelt kebellem,

Megtenni, nem tudom mit; ám elég, hogy

Brutus vezérel.

BRUTUS. Jer, kövess tehát. (El.)

II. SZÍN.

Cæsar palotája.

Dörgés, villámlás. Caesar jö éji köntösben.

CAESAR. Sem föld, sem ég nem nyughatott az éjjel.
 Calpurnia alva háromszor kiáltott:
 Segítség! Cæsart gyilkolják. — Ki van benn?

Szolga jö.

SZOLGA. Uram!

CAESAR. Menj a papokhoz, mondd, áldozzanak,
 S hozd véleményök hírét a sikerről.

SZOLGA. Igen, uram. (Szolga el.)

Calpurnia jö.

CALPURNIA. Mit gondolsz, Cæsar? Szándékod kimenni?
 Ma hazunnan távoznod nem kellene.

CAESAR. Cæsar megyen. Mind, a mi megijeszte,
 Hátam megett állott; ha látni fogja
 Cæsarnak arcát, semmivé tünik.

CALPURNIA. Cæsar, jelekre nem hajték soha;
 Most elrémitenek. Van itt egy ember,
 Ki az általunk látott s hallott felett
 Borzasztó látványt mond az ör körül.
 Az utcán nő-oroszlán kölykezett;
 A sirok megnyílnak s felveték
 Holtaikat, s a fellegek között
 Tüzes vad férfiak harczoltanak,
 Sorban, csapatban, egész hadrend szerint,
 Hogy vér hullt le a Capitoliumra.
 A léget hadzaj verdesé: lovak
 Nyihogtanak és haldoklók nyögének,
 S lelkek zsibongva zúgtak fel s alá.
 Oh Cæsar, rendkívüli tünemény ez:
 Én rettegek.

CAESAR. Mit a hatalmas istenek

Végzének, azt mi mellőzhetjük-e?
S Cæsar mégis megyen; mert e jelek
Úgy a világot, mint őt illetik.

CALPURNIA. Koldús ha vész, nem tün fel üstökös.
Ha fejdelemnek halni kell,
Lánggal jelenti azt az ég maga.

CAESAR. A gyáva többször hal meg sir előtt,
A bátor egyszer izli a halált.
Minden csodák közt, melyeket tudok,
Legrendkívülibbnek találok azt,
Hogy ember félni tud,
Holott a kényszerű vég, a halál
Eljő, ha jönnie kell.

Szolga visszajő.

Mit szólnak jósaim?

SZOLGA. Nem akarják, hogy ma távozzál hazunnan;
Egy áldozatnak felbontván belét,
Nem lelhetének szívet a baromban.

CAESAR. Ez istenektől gúny a gyávaságra:
Szívetlen marha volna Cæsar úgy,
Ha félelemből honn maradna most.
De nem marad. Jól tudja a veszély,
Hogy nála Cæsar még veszélyesebb;
Mi két oroszlán egy napon születünk,
De a korosb és rettentőbbik én.
És Cæsar menni fog.

CALPURNIA. Hajh! bölcseségedet
Bizalmaid ejti meg! Ne menj ma el;
Mondd félelmemnek, a mi honn maraszt,
Nem a tiédnek. Majd Antoniust
Küldjük tanácsba és az mondja meg,
Hogy most bajod van. Oh hagyj térdemen
Esengve tőled megnyerhetnem ezt.

CAESAR. Antonius hadd mondja, hogy bajom van;
S szeszélyedért ma itthon maradok.

Decius Brutus jő.

Itt Decius Brutus; majd ő hírt viszen.

DECIUS. Dicső Cæsar, jó reggelt s minden üdvöt.

Jövök, hogy a tanácsba híjalak.

CAESAR. S épen jókor jövé, hogy megvigyed

Senatoroknak üdvözlésemet,

És hogy ma nem megyek; nem mehetek!

Nem igaz; hogy nem merek? még jobban az.

Nem akarok, mondd meg, Decius, nekik.

CALPURNIA. Mondd, hogy beteg.

CAESAR. Cæsar hazudjon-e?

Oly messze ért el hódító karom,

S most félve szóljak ősz szakálluaknak?

Mondd, hogy ma Cæsar menni nem akar.

DECIUS. Hatalmas Cæsar, tudnom hagyj okát,

Mert megkacszagnak majd, ha így beszélek.

CAESAR. Akaratom az ok; mondd, hogy nem akarok.

És a tanácsnak tudni ezt elég.

Személyes nyugtatásodúl azonban,

Mivel szeretlek, im okát adom:

Calpurnia nóm tartóztat honn maradnom.

Azt álmodá, hogy látta szobromat,

Mely, mint szökőkút száz csövön, csupa

Vért áradott. S több izmos római

Mosolygva fürdeté meg benn' kezét.

S ő ebben intést, gyászos jóslatot,

Gonosz jövődöt lát és térdein

Kért honn maradnom ez napon.

DECIUS. Balúl van így ez álom fejtegetve;

Az szép, szerencsés látomány vala.

Képszobrod több nyiláson vért buzogva,

Melyben mosolygva rómaiak fürödtek,

Jelenti, hogy nagy Róma éltető

Vért szí belőled és nagy emberek

Ereklye- s díszjelül kérendik azt.

Calpurniának álma ezt jelenti.

CAESAR. S ez értelemben jól fejtéd meg azt.

DECIUS. Hát még ha hallanád, mit én tudok.

De halld: dicső Cæsarnak koronát

Határozott adni a tanács. S ha most

Azt mondatod, hogy jönni nem akarsz,

Szándéka megfordulhat. E fölött

Gúny tárgya is lehetne, mondanák majd :
 Halaszszuk más időre a gyűlést,
 Ha Cæsar nője jobbat álmodik.
 Ha Cæsar rejtezik, nem fognak-e
 Sugdosni : ime Cæsar fél. Bocsáss meg,
 Bocsáss meg, Cæsar : mert vonzalmam az,
 Mely ezt javadra sürget mondanom.
 S e vonzalomnak enged minden ok.
 CAESAR. Most látni, félelmed mily dőre volt,
 Calpurnia ; szégyenlem, hogy hallgaték rá.
 Add köntösöm, mert én megyek.

*Publius, Brutus, Ligarius, Metellus, Casca,
 Trebonius, Cinna jönnek.*

És nézzed, itt jön értem Publius.
 PUBLIUS. Jó reggelt, Cæsar.
 CAESAR. Légy üdvöz, Publius.
 S Brutus, te is fenn vagy már ily korán ?
 Jó reggelt Casca. Ah Ligarius,
 Oly ellened nem volt Cæsar soha,
 Mint a gonosz láz, mely így elsanyart.
 Hány óra ?
 BRUTUS. Épen nyolcz mult.
 CAESAR. Köszönöm
 A figyelmet és fáradaástokat.

Antonius jó.

Antonius im, ki hosszan éjjelez,
 Már fenn van. Jó reggelt, Antonius.
 ANTONIUS. Dicső Cæsar ! légy üdvöz.
 CAESAR. Mondjátok, hogy benn elkészüljenek.
 Nem szép, hogy ily sokáig váratok rám.
 Ah Cinna, ah Metellus ! S im Trebonius ;
 Beszédem van veled, vagy egy órai.
 Megemlékezzél, hogy hozzám beszólj,
 S közel maradj, hogy rád megemlékezzem.
 TREBONIUS. Igen Cæsar. (Félre.)
 Majd oly közel leszek, hogy
 Legjobb barátid távolabb kívánnak.

CAESAR. Jertek, barátim, egy kis borra be,
S mint jó barátok, aztán indulunk.

BRUTUS (félre). Hogy a *mint* nem mindenkor egy, oh
Brutus szívének fáj e gondolat. [Cæsar,

III. SZÍN.

Utcza a Capitolium közelében.

Artemidorus jő, irást olvasva.

ARTEMIDORUS. «Cæsar, őrizkedjél Brutustól; ódd magad Cassiustól; ne közelíts Cascához; szemmel tartsd Cinnát; ne higy Treboniusnak; vigyázz Metellus Cimberre; Decius Brutus nem szeret; Cajus Ligariust megbántottad. Egy vélemény bírja mindezeket, s az Cæsar ellen van intézve. A bizakodás útat nyit összeküvésre. Ha halhatatlan nem vagy, nézd körül magadat. A hatalmas istenek ójanak meg. Hived Artemidorus.»

Itt állok meg, míg Cæsar erre jő,
S kérő levélként nyujtom ezt neki.
Sir rajta lelkem, hogy bármely erény
A vetély fogát ki nem kerülheti.
Ha ezt elolvasod, Cæsar, megélsz;
Ha nem, árulókkal czimborál a sors. (El.)

IV. SZÍN.

Más része ugyanazon utcának Brutus háza előtt.

Portia és Lucius jönnek.

PORTIA. Fuss, kérlek, a tanácsházhoz, fiú;
Ne válaszolj, csak menj el szaporán.
Mért állasz?

LUCIUS. Hogy megértsem, mit üzensz.

PORTIA. Óhajtánám, hogy légy ott, majd meg itt,
Előbb, mint mondhatom, mi dolgod ott.

Oh légy velem szilárdság, és szorits
Egy nagy hegyet szivem s nyelvem közé.

Van férfi lelkem, ámde nő erőm.

Nőnek mi terhes titkot tartani!

Még most is itt vagy?

LUCIUS. Mit tegyek, asszonyom?

Szaladjak a tanácsházhoz s ne többet?

S így visszatérjek hozzád és ne többet?

PORTIA. Hozz hírt fiú, mint van urad. Beteg volt,

Midőn kiment; és Cæsar mit csinál,

Jegyezd meg jól s mi kérők környezik.

Csitt! mely zaj ez, fiú?

LUCIUS. Nem hallok semmi zajt.

PORTIA. Kérlek figyelj.

Zsibongást hallék, mint a harczi zaj.

S a szél a Capitoliumtól hajtja erre.

LUCIUS. Hidd, asszonyom, nem hallok semmit is.

A jós jő.

PORTIA. Ember közelb! honnan jössz?

Jós. Épen hazulról asszonyom.

PORTIA. Hány óra most?

Jós. Kilencz körül.

PORTIA. Cæsar vajon tanácsba ment-e már?

Jós. Nem még, s magam is most foglalok helyet,

Hogy lássam őt, mikor tanácsba megy.

PORTIA. Kérelmed van Cæsarhoz, nemde az?

Jós. Van, asszonyom; ha Cæsar oly kegyes lesz

Cæsarhoz, engem meghallgatni, úgy

Megkérem őt, ügyeljen ön javára.

PORTIA. Talán veszélyt tudsz, mely őt környezi?

Jós. Még nem tudok, de félek eshetőt.

Jó reggelt! Itt az utcza szűk nagyon;

A sok tolongó, mely nyomába jár,

Prætor, tanácsos s köz kérelmezők

Agyon nyomnának gyarló öreget.

Téresb helyet választok, hogy beszéljek
Cæsarral, majd ha arra átmenend. (El.)

PORTIA. Be kell vonulnom. Ah mi gyenge szer
A női szív. Ó Brutus! istenek
Segítsenek merényedben. — Bizony,
Ez a fiú meghallja. — Brutus olyat
Kér, mit Cæsar megadni nem akar.
Oh én aléltni kezdek. Lucius menj,
Ajálj uradnak, mondd: vidor vagyok.
Térj vissza aztán s hozz hírt, mit üzen. (El.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Capitolium. — A tanács ül.

Egy sereg nép a Capitoliumba vivő utcán, közöttük Artemidorus s a jós. Trombitaszó. Caesar, Brutus, Cassius, Casca, Decius, Metellus, Trebonius, Cinna, Antonius, Lepidus, Popilius, Publius s mások.

CAESAR. Im eljött Martiusnak idusa.

Jós. Igen Cæsar, de nem múlt el.

ARTEMIDORUS. Légy üdvöz Cæsar, olvasd e levelkét.

DECIUS. Óhajtná Trebonius, ha érkezendel,

Alázatos kérelmét áttekintnéd.

ARTEMIDORUS. Enyémet olvasd, oh Cæsar előbb;

Ez Cæsart legközelebről illeti.

Nagy Cæsar, olvasd.

CAESAR. A mi minket illet,

Végül maradjon.

ARTEMIDORUS. Oh Cæsar, ne hagyd el;

Olvasd legitt.

CAESAR. Ez a ficzkó bolond?

PUBLIUS. Tágulj fiú.

CASSIUS. Mit sürgetőzöl kérelmeddel utczán?

A Capitoliumba jőj.

Caesar bemegy, a többi utána. A senatorok fölkelnek.

POPILIUS. Óhajtom, hogy ma czélt érjen merénytek.

CASSIUS. Merény, Popilius?

POPILIUS. Élj boldogúl.

(Caesar felé megy.)

BRUTUS. Mit monda Popilius Lena?

CASSIUS. Kivánta, hogy ma czélt érjen merényünk.

Szándékunk, félek, felfödöztetett.

BRUTUS. Nézd, mint közelget Cæsarhoz; figyelj rá.

CASSIUS. Serényen Casca, mert megelöztetünk.

Most mit tegyünk, Brutus? Ha ez kisül,
Cassius vagy Cæsar nem tér vissza többé;
Kivégzem magamat.

BRUTUS. Légy nyugodt, Cassius,

Popilius nem dolgainkról beszél.

Mert, nézd, mosolyg, s Cæsar nem változik.

CASSIUS. Trebonius jól tudja idejét,

Mert félrevonja már Antoniust. (Antonius s Trebonius el.)

Caesar s a senatorok üléseiket elfoglalják.

DECIUS. Hol van Metellus? Jöjön és legott

Cæsarnek a kérelmet nyujtsa be.

BRUTUS. Helyén van már; közelb s pártoljuk őt.

CINNA. S te Casca, első vagy, ki kart emelsz.

CAESAR. Mind itt vagyunk? Mi tárgy van hátra még,

Mit Cæsar és tanácsa rendbe hozzon?

METELLUS. Dicső, fenséges s nagy hatalmu Cæsar,

Metellus Cimber székedhez borúl

S alázott szívvvel — (Letérdel.)

CAESAR. Kénytelen vagyok

Szavadba vágni, Cimber; e csuszás,

E szolgál hajlongás képes lehet

Köz emberek vérét felgyujtani,

Gyermektanáesként szándékot s határozást

Megváltoztatni. Dörén azt ne hidd,
 Hogy Cæsar vére olyan pártütő,
 Mely olyanért, mi csak bolondra hat,
 Valódiságából felolvadozzon :
 Az édes szókat, mélyen görbedő
 Hajlongást értem s rossz kopóhizelgést.
 Testvéred végzet által üzetett ki,
 S ha most te érte hajlongsz, kérsz, hizelgesz,
 Felrúglak, mint ebet. Cæsar, jegyezd meg ezt,
 Igaztalant nem tesz, s azért nem is
 Engesztelődik ok nélkül.

METELLUS. Nincs hát becsesb szó, mely Cæsar fülében
 Kedvesb zengésű volna, mint enyém,
 Hogy visszahija száműzött öcsémet?

BRUTUS. Kezedet, de nem hizelgve, csókolom,
 Cæsar, könyörgve, hogy legott adassék
 Szabadság visszatérni Publiusnak.

CAESAR. Hogy? Brutus!

CASSIUS. Bocsánatot, Cæsar, bocsánatot.
 Lábadhoz omlik íme Cassius,
 Felmentetését kérve Publiusnak.

CAESAR. Volnék miként ti, hajlanám; ha kérni
 Tudnék, hajthatna kérélem. De én
 Szilárd vagyok, mint éjszak csillaga,
 Melyhez kimérten nyugvó szerkezetre
 Hasonló nincs az égnek boltozatján.
 Számatlan szikra festi az eget
 És mindenik tűz, fénylő mindenik,
 De egy vagyon csak, mely helyén marad :
 Úgy a világ is fel van bútorozva
 Emberrel, s embervér, hús mindenik
 S érző; de mind e szám között csupán
 Egyet tudok, ki vihatatlanúl
 És rendületlen megmarad fokán.
 Hogy ez én vagyok, hagyjátok megmutatnom
 Az által is, hogy eltökélt valék
 Száműzni Publiust, s elszánt vagyok
 Száműzetésben hagyni őt.

CINNA.

Óh Cæsar —

CAESAR. El innen! Olympot felforgatni törsz?

DECIUS. Nagy Cæsar!

CAESAR. Brutus nem hiába térdel-e?

CASCA. Kéz, szólj helyettem.

(Casca nyakon döfi Cæsart; Cæsar megragadja karját; azután többektől s végre Brutustól döfetik meg.)

CAESAR. Brutus, te is? Úgy halj meg Cæsar.

(Meghal. A nép s senatorok zavarodva visszavonulnak.)

CINNA. Válság! szabadság! meghalt a bitorlás.

El! hirdessétek utczaínkon ezt.

CASSIUS. Szószékre fel s kiáltsa valaki:

Válság! szabadság!

BRUTUS. Nép és tanács, megállj, ne féljetelek.

A nagyravágyás büne meglakolt.

CASCA. Szószékre, Brutus.

DECIUS. És te Cassius.

BRUTUS. Hol Publius?

CINNA. Teljes zavarban itt e lázadástól.

METELLUS. Együtt szilárdan álljatok, ha tán

Cæsarnak egy barátja —

BRUTUS. Állást ne említs. Publius, nyugottan.

Személyed nincs szándékunk bántani

S egy rómaít sem; mondd meg ezt nekik.

CASSIUS. És hagyj el, Publius; nehogy korodnak

Árthasson a nép, mely felénk rohan.

BRUTUS. Tedd azt; s a tett ne szálljon senkire,

Mint ránk, kik azt tevők.

Trebonius jő.

CASSIUS. Antonius

Hová lőn?

TREBONIUS. Elképedve ment haza.

És mintha végítélet volna, gyermek,

Nő, férfi, szem-meresztve fut, sikolt.

BRUTUS. Végzet! kivárjuk most tetszésedet.

Hogy halni kell, tudjuk; csupán idő,

Miért az ember fárad s haladék.

CASCA. S az életből ki húsz évet kivág,

Halál félelme éveit vágja ki.

BRUTUS. Valljuk meg ezt, s így jótét a halál.

S mi Cæsar jó baráti, megszegők
 Halála félelmének idejét.
 Hajoljatok rómaiak, és kezünket
 Könyökig füröszszük Cæsar vériben ;
 Fenjük be karjainkat s egyenest
 Köztérre innen s vérszín fegyverinket
 Fejünk fölött forgatva fenn kiáltsuk :
 Bék és szabadság.

CASSIUS. Mosdjunk meg tehát!

Hány késő század adja majd elő
 E büszke tettet még nem született
 Országokban s nem ismert nyelveken.

BRUTUS. Játékban hányszor fog még vérzeni
 Cæsar, ki most, a pornál nem becsesben,
 Pompejus oszlopaján itt hever.

CASSIUS. S mindannyiszor, hogy az történni fog,
 Nevezve lesz frigyünk s a férfiak,
 A kik szabaddá tették e hazát.

DECIUS. Menjünk tehát?

CASSIUS. Igen! mindnyájan el.
 Elül Brutus, s mi diszezzük nyomát
 Rómának legjobb s bátrabb szellemeivel.

Egy szolga jő.

BRUTUS. Halkan! Ki jő? Antonius barátja.

SZOLGA. Uram parancsa, Brutus, térdepelnem,
 Antonius parancsa így borúlnom
 Lábadhoz és ott ígyen szólanom :
 Brutus nemes, becsületes, bölcs, vitéz ;
 Cæsar nagy, bátor, jó s királyi volt.
 Mondd : Brutust kedvelem s becsülöm őt :
 Mondd : Cæsart féltém, tisztelém s szerettem.
 Ha Brutus engedi, hogy Antonius
 Hozzá jöhessen bizton és megértse,
 Mint érdemelte Cæsar a halált :
 Nem fogja Cæsart holtan úgy szeretni,
 Mint élve Brutust ; sőt követni kész
 Nemes Brutusnak sorsát s lépteit

Viszályi közt e járatlan világnak,
Teljes hűséggel. Így szólott uram.

BRUTUS. Urad derék és bölcs egy római;
Soha sem kívántam kárát. Mondd neki:
Ha itt e helyre tetszik jönnie,
Megtudhat mindent és, becsületesre!
Bántása nem lesz.

SZOLGA. Tüstént hívom őt. (Szolga el.)

BRUTUS. Tudom, barátul nyerjük őt.

CASSIUS. Kivánnám.

De bennem él a gondolat,
Mely tőle tart s gyanúm mindig beüt.

Antonius jő.

BRUTUS. De íme jön. Légy üdvöz, Antonius!

ANTONIUS. Hatalmas Cæsar, ily alatt heversz!

Ily kis halomba hulltak össze minden
Diadalmid, híred, hódításaid.

Légy boldog! Uraim, nem tudhatom,
Mi czélotok; ki van megérve már,
Ki vére folyjon még. Ha tán enyém,
Úgy annak jobb órája nem lehet,
Mint melyben Cæsar halt, sem eszköze
Fél oly becses, mint kardotok, mit a
Világon legnemesb vér díszesít.

Kérlek, ha van haragtok ellenem,
Most, míg pirosuló vértől jobbotok,
Töltsétek kedveteket. Éljek ezred évig,
Oly kész halálra nem leszek soha,
Sem hely, sem mód úgy nem fog tetszeni,
Mint Cæsarral megöletni s töletek
A kor dicsői- s uralkodóitól.

BRUTUS. Antonius, ne kérj tőlünk halált,

Bár véres ádázoknak látszatunk,
Mint jobbaink s e tett után itélnéd.
De csak kezünket, s melyet elkövettek,
E véres munkát látod, nem szívünket.
Az irgalommal teljes, s irgalom
Rómának köz baján (mint tűz tüzet,

Úgy fojt irgalmat irgalom) tevé
 Cæsarral ezt. Rád nézve fegyverink
 Tompák, Antonius. Karunk,
 Daczára e vérműnek, és szivünk
 Testvérileg fogad be szeretet-
 És tiszteletben, legjobb indulattal.

CASSIUS. Szint' oly nyomós lesz, mint másé, szavad,
 Új méltóságok rendezésekor.

BRUTUS. Csak légy türelmes, míg lenyugtatók
 A népet, mely a félelem miatt
 Magán kívül van. S majd okát adandjuk,
 Mért tettem így, ki, a midőn dőfém,
 Szerettem Cæsart.

ANTONIUS. Nem kétlem bölcseségedet.

Mindenki nyujtsa most véres kezét.
 Először, Brutus, rázom jobbodat;
 Most Cassius, veled fogok kezét;
 Most Decius, Metellus, Cinna, s most
 Veled, vitézlő Casca, s jó Trebonius,
 Legvégső bár, nem legkisebb szivemnek,
 Veled. Ah uraim, mit szóljak? hitelem
 Oly sík fenéken áll, hogy előttetek
 Két rossz közül egynek kell látszanom:
 Gyávának, vagy hizelgőnek. Hogy én
 Szerettelek, Cæsar, oh az való!
 S ha most reánk lenézhet szellemed,
 Nem faj-e kínosabban, mint haláloed,
 Frigyülni látnod Antoniusodat,
 És rázni véres jobbját ellenidnek,
 Ah legdicsőbb te, holt tested körében!
 Oly sok szemem ha volna, mint sebed van,
 Úgy könnyezők, mint véred csorg ezekből,
 Az jobban illenék, mint elleniddel
 Baráti szókban alkudoznom.
 Bocsáss meg, Julius. — Itt vadásztak el,
 Nemes vad; itt esél, s itt állanak
 Vadászaid zsákmánynyal ékesítve,
 Vérednek bíborában. Oh világ!
 Te voltál e szarvasnak erdeje,
 S ő szíved volt, világ. Oh mily hasonlón

Fekszel te itt a vadhoz, mely halálra
Királyok által üzetett.

CASSIUS. Antonius!

ANTONIUS. Bocsáss meg, Cajus Cassius.

Így Cæsar ellenségi szólanak majd;
Mert jó baráttól ez hideg szerénység.

CASSIUS. Nem feddlek, hogy Cæsart magasztalod.

De mely kötésre lépsz velünk? Akarsz
Barátaink számában lenni? Vagy

Menjünk tovább, számot nem tartva rád?

ANTONIUS. Azért fogék kezet; de szándokomtól

Valóban eltértem, meglátva Cæsart.

Szeretlek mind, s barátotok vagyok,

Azon reményben, hogy megérthetem:

Cæsar miért volt és miben veszélyes?

BRUTUS. Avagy különben ez vad látomány.

Okunk oly meggondolt, Antonius,

Hogy rajta megnyugszol, habár fia

Volnál is Cæsarnak.

ANTONIUS. Csak ezt kívánom.

S azon fölül kérem, hogy tetemét

Kitehessem a köztéren, s ott, miként

Baráthoz illik, szószekből halotti

Beszédet tartsak.

BRUTUS. Azt megteheted.

CASSIUS. Egy szót veled, Brutus. Te, nem tudod,

Mit téssz. Ne hagyj Antonius

Beszédet tartani a holttest fölött.

Tudod, hogy felzudulhat majd a nép

Beszéde által?

BRUTUS. Megbocsáss; előbb

Én lépek a szószekekre és okát

Adom Cæsar halálának. Miket

Antonius mondand, kihirdetem,

Hogy engedelmszövegéből beszéli, s hogy

Nincs ellenünkre Cæsarnak megadni

Az illető szertartást s díszeket.

Ez hasznos inkább, mint hogy ártana.

CASSIUS. Mi eshetik, nem tudhatom; de ezt

Nem szeretem.

BRUTUS. Antonius, vedd Cæsar tetemét.

Vádat ne mondj beszédedben reánk;
De a mi jót csak birsch Cæsar felől.
S mondjad hogy engedelmsükből teszed.
Egyébre e temetkezés körül
Ne légyen gondod. S melyre most megyek,
Azon szószéken szólsz te is, ha én
Végeztem a beszédet.

ANTONIUS. Légyen úgy.

Én nem kívánok többet.

BRUTUS. Készítsd tehát a testet és kövess.

(Mind el Antoniuson kívül.)

ANTONIUS. Oh megbocsáss, te vérvő földdarab,

Hogy hentesidhez ily nyájas vagyok.
A legnemesbik férfi romja vagy te,
Ki valaha az idők hullámában élt.
Jaj a kéznek, mely e drága vért kiontá!
Sebeid fölött, kik bíbor ajkaikkal
Nyilongva néma szájként hangokat
S szót kérnek tőlem, ime jósolom:
Átok csapand az embertestre le;
Beldüh s vad honfi-háború sanyarja
Itáliának minden részeit;
Vér, rombolás oly nagy divatba jó,
Oly megszokott lesz minden szörnyü tárgy,
Hogy az anya csak mosolygni fog, ha látja
A harcz kezétől négygyé szelt fiát.
Irgalmat elfojt vadtét megszokása,
És Cæsar lelke száguldván boszúért,
S a hő pokolból jött Até vele
Száll e határra és uralkodói
Hangon kiáltja: pusztítás! megoldván
A harcz ebeit, hogy égre büzhödik fel
Ezen czudar tett, emberek dögével,
Kik nyögve kérnek sirt a föld felett!

Egy szolgáló jő.

Octavius szolgálója, nemde az vagy?

SZOLGA. Igen, Antonius.

ANTONIUS. Cæsar levéllel hitta őt ide.

SZOLGA. Vevé az írást, s már uton vagyok,
S meghagyta szóval mondanom neked —

(Meglátva a holttestet.)

Oh Cæsar!

ANTONIUS. Menj félre, sírj; szived terhelve van.

A szenvedély, látom, ragad; szemem

Tiedben látva bűnnek gyöngyeit,

Könyezni kezd. Uton van már urad?

SZOLGA. Múlt éjjel innen hét mérföldre szállt meg.

ANTONIUS. Sietve nyargalj vissza, s mondd, mi történt.

Itt egy veszélyes, gyászos Róma van.

Nem biztos Róma még Octaviusnak.

Térj vissza s mondd ezt; mégis várj kevéssé.

Ne menj előbb, mint én e tetemet

A térre vittem; ott beszédem által

Kikéblem, a nép mely szüvel veszi

Ez ádáz emberek határozatát.

S majd e szerint vidd hírét dolgainknak

Octaviushoz. Nyujtsad karodat. (El Cæsar testével.)

II. SZÍN.

Köztér.

Brutus és Cassius s egy sereg nép jó.

NÉP. Elégtételt, elégtételt nekünk!

BRUTUS. Kövessetek hát és hallgassatok meg.

Eredj a más utczába, Cassius,

Oszlasd meg a csoportot.

Ki engem kíván hallani, álljon itt;

Ki Cassiust, az menjen el vele.

Cæsar holtának nyilván okait

Kívánjuk adni.

1. POLGÁR. Brutust hallgatom meg.

2. POLGÁR. Én Cassiust s így vessük öszve majd,

Külön ha meghallók, az okokat.

(Cassius el néhány polgárral. Brutus a rostrumra lép.)

3. POLGÁR. Már a nemes Brutus fenn van; hallgassatok.

BRUTUS. Legyetek mindvégig türelemmel. Rómaiak, hazámiai, barátim, hallgassatok meg ügyem miatt, s legyetek csendesen, hogy meghallhassatok. Higyetek nekem becsülemért s legyetek tekintettel becsülemért, hogy hihessetek. Birálgatok bölcseségtek szerint s ébreszszétek fel érzékeiteket, hogy jobban ítélhessetek. Ha valaki van ezen gyülekezetben, szíves barátja Cæsarnak, annak mondom, hogy Brutus szeretete Cæsar iránt nem csekélyebb, mint az övé. Ha most ezen jó barát kérdezi, miért támadott fel Brutus Cæsar ellen? válaszom ez: nem mivel Cæsart kevésbé szeretém, hanem mert Rómát jobban szerettem. Azt óhajtánatok-e inkább, hogy Cæsar élne s mindnyájan rabokúl halnátok, mint, hogy Cæsar haljon meg s ti mindnyájan éljetez szabad emberekúl? Mivel Cæsar engem szeretett, megsiratom; mivel szerencsés volt, örvendek; mivel vitéz volt, becsülöm őt; de mivel nagyravágyó volt, ledöftem őt. Tehát könnyű szeretetért, öröm szerencsésén, becsület vitézségeért, s halál nagyravágyásaért. Hol van itt oly nyomorú, ki rabszolga kívánna lenni? Ha van, szóljon; mert őt bántottam meg. Hol van itt oly durva, ki római nem kívánna lenni? Ha van, szóljon; mert őt bántottam meg. Van-e itt oly alávaló, ki hazáját ne szeretné? Ha van, szóljon; mert őt bántottam meg. Megszünöm, hogy választ adjatok.

MIND. Senki, Brutus, senki.

BRUTUS. Úgy tehát senkit sem bánték meg. Nem tettem Cæsarral egyebet, mint a mit ti fognátok tenni Brutussal. A vizsgálat halála fölött a Capitoliumban föl van jegyezve; dicsősége nem kisebbítve, a miben jeles volt; sem vétkei nagyítva, melyekért a halált szenvedte.

Antonius s mások Caesar tetemével jönnek.

Itt hozatik teste Antonius gyászakiséretében, ki ámbár megölésében részes nem volt, osztozandik halála jótéteményeiben, helyet foghatván a közigazgatásban, mint ki nem közületek? Evvel én távozom, kinél, valamint legjobb barátomat megöltem Róma javáért,

ugyanazon tör van számomra, ha honomnak halá-
lomat tetszendik kívánni.

MIND. Éljen, Brutus, éljen, éljen!

1. POLGÁR. Diadallal vigyétek őt haza.

2. POLGÁR. Állítsunk szobrot őseihez neki.

3. POLGÁR. Ő légyen Cæsar.

4. POLGÁR. Cæsar jobb fele

Nyerjen Brutusban koronát.

1. POLGÁR. Kisérjük őt örömszajjal haza.

BRUTUS. Földieim!

2. POLGÁR. Csitt, béke! Brutus szól.

1. POLGÁR. Csend, béke, hó!

BRUTUS. Jó földieim, hadd menjek egyedül.

Ti kedvemért maradjatok meg itt,

Tisztelni a holttestet és beszédét

Antoniusnak, melylyel engedénk

Cæsar dicsőségét megadnia.

Kérek, ne jöjön senki el velem,

Míg ő beszédét végzi. (El.)

1. POLGÁR. Hó! maradjunk,

Halljuk meg Antoniust.

3. POLGÁR. Menjen fel a

Szószerűkre, hallgassuk meg őt. Nemes

Antonius, menj fel.

ANTONIUS. Brutusért

Írántatok halálával tartozom.

4. POLGÁR. Mit monda Brutusról?

3. POLGÁR. Azt mondja, Brutusért

Mindnyájunknak halálával tartozik.

4. POLGÁR. Jobb lesz, ha Brutus ellen nem beszél.

1. POLGÁR. Ez a Cæsar zsarnok volt.

3. POLGÁR. Már az csak igaz.

Szerencse Rómának, hogy tőle ment.

2. POLGÁR. Csendet, figyeljünk, mit tud mondani.

ANTONIUS. Ti nemes rómaiak. —

TÖBBEN. Csendet! halljuk őt.

ANTONIUS. Barátaim, rómaiak, földieim,

Figyeljetek rám.

Temetni jöttem Cæsart, nem dicsérni.

A rossz, mit ember tesz, túléli őt;

A jó gyakorta sirba száll vele.
 Ez legyen Cæsar sorsa is. A nemes
 Brutus mondá, hogy Cæsar nagyra vágott:
 Ha ez való, úgy súlyos bűne volt,
 És Cæsar érte súlyosan lakolt meg.
 Most, Brutus engedvén s a többiek
 (S Brutus derék, becsületes férfiú,
 S a többi is mind, mind becsületes)
 Jövök beszélni holt Cæsar fölött.
 Barátom volt ő, hozzám hű s igaz.
 De Brutus mondja, hogy nagyokra tört,
 S Brutus derék, becsületes férfiú.
 Rómába ő sok foglyokat hozott;
 Váltóságok a közkinestárt gazdagítá:
 Ez nagyravágyását jelenti-e?
 Szegény ha jajdúlt, Cæsar sirt vele;
 A nagyravágyásnak nem ily szelid
 Anyagból kéne szerkesztetve lenni:
 De Brutus mondja, hogy nagyokra tört;
 S Brutus becses, derék egy férfiú.
 Láttátok, a Lupercal ünnepen
 Háromszor nyujtám a koronát neki,
 S ő visszatolta. És ez nagyravágyás?
 De Brutus mondja, hogy nagyokra tört,
 S bizonynyal ő derék egy férfiú.
 Nem szólok én, hogy Brutusnak beszédét
 Czáfoljam: azt mondom csak, mit tudok.
 Mind kedvelétek őt és volt miért:
 Mi tilthat el most érte sirnotok?
 Vadállatokba szöktél, oh ítélet,
 S az ember ész nélkül maradt! Türelmet!
 Cæsarral szívem ott a gyászpadon van:
 Pihennem kell, míg hozzám visszatér.

1. POLGÁR. Beszéde, úgy tetszik, hogy alapos.
2. POLGÁR. Ha voltakép a dolgot megtekintjük,
 Cæsarral rosszul bántak.
3. POLGÁR. Vélitek?
 Félek, helyébe még gonoszb jövend.
4. POLGÁR. Hallátok? megveté a koronát;
 Ekként világos: nem volt nagyravágyó.

1. POLGÁR. Ha az való: megbánja valaki.
2. POLGÁR. Szegény! mint ég a sírástól szeme.
3. POLGÁR. Antoniusnál nincs nemesszívűbb
Ember Rómában.
4. POLGÁR. Hallga! szólni kezd.
ANTONIUS. Még tegnap hasztalan daczolt vala
Cæsarral a világ. Ma itt hever
S nincs oly szegény, ki bókoljon neki.
Oh honfiak, ha dühre, lázadásra
Ingerelném a lelket bennetek,
Mebántanám Brutust, meg Cassiust,
Kik, tudva van, derék, jó férfiak.
Nem bántom őket hát, inkább leszek
Igaztalan holtunkhoz és magamhoz,
Hozzátok, mint oly tisztelt férfiakhoz.
De itt egy irat, rájt' Cæsar pecséte:
Végrendelménye; házában lelém.
Csak hallja ezt a község (melyet én,
Bocsássatok meg, fel nem olvasok),
Csókolni járand holt Cæsar sebeit;
Kendőket áztat szent vérebe; sőt
Emlékül egy hajszálért esdekel,
S majd haldokolva feljegyzendi vég
Intézetében s dús örök gyanánt
Utóira szállítandja.
4. POLGÁR. Végrendeletét akarjuk hallani.
Olvasd, Antonius.
- MIND. Az iratot! Cæsar végrendeletét
Akarjuk hallani.
- ANTONIUS. Nyugodtan, jó barátim; nem lehet
Felolvasnom; nem jó megtudnotok,
Miként valátok Cæsartól szeretve.
Ti nem vagytok fa, kő; de emberek,
S mint emberek, hallván végrendeletét,
Az lángra gyújt és örületbe hoz.
Nem tudnotok jobb, hogy ti lettetek
Örökösi; mert ha tudtotokra esnék,
Mi lenne abból!
4. POLGÁR. Olvasd a rendelést

Antonius, kívánjuk hallani

A rendelést, Cæsar végrendeletét.

ANTONIUS. Békével lesztek, vártok egy kicsinyt?

Meggondolatlanság volt róla szólnom.

Kell tartanom, hogy a derék férfiak,

Kiknek ledöfte Cæsart fegyverök,

Meg lesznek bántva általam.

4. POLGÁR. Az árulók! derék férfiak!

MIND. Végrendeletét, a végrendeletét!

2. POLGÁR. Gaznépek, gyilkosok! Végrendeletét,

Olvasd nekünk fel a végrendeletét.

ANTONIUS. Olvassam hát, ti kényszerítetek?

Csináljatok kört a holt test körül,

Hogy megmutassam a végrendeletét.

Szabad leszállnom? engedelmet adtok?

MIND. Szálljon le.

2. POLGÁR. Jőj le.

Antonius lejö.

3. POLGÁR. Megengedjük.

4. POLGÁR. Álljátok körül.

1. POLGÁR. El a gyászpadtól, hátrább a halottól.

2. POLGÁR. Helyet Antoniusnak; nemes Antonius!

ANTONIUS. Nem, álljatok félrébb; ne nyomuljatok

Mind úgy felém. Vonuljatok tovább.

MIND. Hátrább! Helyet, helyet!

ANTONIUS. Ha van könyütök, most ontsátok el.

Ezen palástot mind ösméritek.

Emlékezem, hogy felvevé először,

Egy nyári este volt az, sátorában;

Az nap veré meg a Nerviusokat.

Nézzétek, itt járt Cassius vasa,

S mily rést csinált a fondor Casca itt;

E helytt a kedvelt Brutus döfte át,

S hogy elvoná az átkozott aczélt,

Ím mint követte Cæsar vére, mintegy

Ajtóhoz futva meggyőződni, vajjon

Brutus kopogtat-e ily barátiatlan?

Mert, tudjátok, Cæsarnak angyala

Volt Brutus ; oh ítéljeteK
 Ti istenek, miként szerette őt !
 Ez mindenek közt legfájóbb döfés volt ;
 Mert a mint Cæsar döfni látta Brutust,
 Hálátlanság jobban, mint áruló kéz,
 Véggép leverte. Akkor megszakadt
 Nagy szíve, s arczát elfödven palásttal,
 Pompejus oszlopalján, honnan a vér
 Mindegyre folyt, nagy Cæsar elesett.
 Oh mily esés volt ez, jó honfiak !
 Elestem akkor én, ti, és mi mind,
 Míg véres ármány kérkedett fölöttünk.
 Oh most ti sírtok ; látom, érzitek
 A metsző szánalmat. De mind ez itt
 Szelid könyű még. Jó lelkek, ti sírtok,
 Ámbár ruháján láttok csak sebet.
 Ide nézzetek, itt fekszik ő maga,
 Sebekkel rakva áruló kezektől !

1. POLGÁR. Oh szánandó eset !

2. POLGÁR. Oh nemes Cæsar !

3. POLGÁR. Oh siralmas nap !

4. POLGÁR. Árulók ! Gazemberek !

1. POLGÁR. Oh véres látomány !

2. POLGÁR. Boszút kell állanunk, boszút. Tova ! kutatni ! Égess, gyűjts, ölj, vágj ; ne hagyj egy árulót is életben.

ANTONIUS. Maradjatok még honfiak.

1. POLGÁR. Békével ott ! Halljuk meg a nemes Antoniust.

2. POLGÁR. Halljuk meg őt,

Kövessük őt és haljunk meg vele.

ANTONIUS. Édes barátaim, ne kapjon el

A zendülés vad árja szózatomra.

Kik ezt tevék, derék, jó férfiak :

Én nem tudom, minő magán boszu

Birhatta rá ; hisz bölcs, jó férfiak,

S nincs benne kétség, számot adnak érte.

Én nem jövök kilopni szütöket.

Én szónok, milyen Brutus, nem vagyok.

Hanem miként ismertek, egyszerű,

Öszinte ember, a ki szeretém
 Barátomat, s ezt jól tudák azok,
 Kik róla nyilván szólnom engedének.
 Sem szóm, sem elmém, sem tekintetem ;
 Sem a beszéd hatalmát nem birom.
 Hogy vért keverjek. Én csak egyenest
 Beszélek. Mondom, a mi tudva van.
 Itt felfödöm kedves Cæsar sebeit.
 Ez árva néma szájakat, s hagyom
 Helyettem szólni. Volnék Brutus én,
 És Brutus Antonius, úgy volna egy,
 Ki nyelvet adna Cæsar mindegyik
 Sebének, mely Rómának még követ is
 Boszúra s lázadásra keltené.

MIND. Fel, lázadás!

1. POLGÁR. Brutus házát gyujtsuk fel.

3. POLGÁR.

El, tova!

Keressük fel az össz'eskütteket.

ANTONIUS. Figyelmet! még hadd szóljak, földiek.

MIND. Csitt! halljuk őt, dicső Antoniust!

ANTONIUS. Ti mentek tenni, még nem tudva, mit;

S mint érdemlé ezt Cæsar tőletek?

Ah, nem tudjátok, el kell mondanom.

Melyről beszéltem, a végrendelést

Már elfeledtétek.

MIND. Bizony való!

Álljunk meg; halljuk a végrendelést.

ANTONIUS. Im itt vagyon: Cæsar pecsége rajta.

Minden lakosnak Rómában fejenként

Hagy hetvenöt drachmát

2. POLGÁR.

Oh a dicső!

Haláláért boszút kell állanunk.

3. POLGÁR. Királyi Cæsar!

ANTONIUS.

Hallgassatok ki békén.

MIND. Halljuk őt!

ANTONIUS. Ezen fölül magányos lombjait,

Sétáit, új ültetvény kerteit

A Tiberen innen mind nektek hagyá

S utóitoknak mindörökre köz-

Használatúl, hogy benne járjatok,

S mulatkozást és enyhet nyerjeteK.

Ez volt Cæsar; mikor jön más hasonló!

1. POLGÁR. Soha! soha! El innen, jöjeteK!

Égessük meg testét a szent helyen

S az üszköt vessük az árulók lakára.

Fogjuk fel a testet.

2. POLGÁR. Hozzatok tüzet.

3. POLGÁR. Le a padokkal.

4. POLGÁR. Rontsatok le széket

És ablakot és mindent, a mi van.

(El a polgárok a testtel.)

ANTONIUS. Most hadd lobogjon. Balság! oldva vagy,

Menj, merre tetszik. Nos fiú?

Szolga jő.

SZOLGA. Uram, Octavius, Rómába érkezett.

ANTONIUS. Hol van?

SZOLGA. Cæsar lakában, ő és Lepidus.

ANTONIUS. Legitt megyek meglátogatni őt.

Jókor jön épen. A szerencse most

Kedvében van, s így semmit sem tagad meg.

SZOLGA. Uram beszélé: Brutus s Cassius

Őrült gyanánt rohant ki a kapun.

ANTONIUS. Lehet, hogy a nép hírökül adá,

Mint izgatám fel őket. Jőj, vezess

Octaviushoz. (El.)

III. SZÍN.

Ugyanott. — Utcza.

Cinna, a költő, jön.

CINNA. Azt álmodám, Cæsar vendége voltam,

S bal sejtemények nyomják lelkemet.

Örömet maradnék házamban; de mintha

Húznának, menni kell.

Polgárok jönnek.

1. POLGÁR. Mi neved?
2. POLGÁR. Hová mégy?
3. POLGÁR. Hol lakol?
4. POLGÁR. Házass vagy-e, vagy nőtelen?
2. POLGÁR. Felelj mindenkinek egyenesen.
1. POLGÁR. Igen és röviden.
4. POLGÁR. Igen és bölcsen.
3. POLGÁR. Igen és igazán, azt tanácsolom.

CINNA. Mi a nevem? Hova megyek? Hol lakom? Házass vagyok-e vagy nőtelen? S azután feleljek mindenkinek egyenesen, röviden, bölcsen és igazán. Bölcsen azt felelem, hogy nőtelen vagyok.

2. POLGÁR. Ez annyi, mintha mondanád: bolond, aki házassodik. Félek, hogy ezért egy ütleget kapsz tőlem. Tovább, folytasd: egyenesen.

CINNA. Egyenesen Cæsar temetésére megyek.

1. POLGÁR. Mint jó barát, vagy mint ellenség?

CINNA. Mint jó barát.

2. POLGÁR. Erre egyenesen van felelve.

4. POLGÁR. Lakásod, röviden!

CINNA. Röviden: én a Capitoliumnál lakom.

3. POLGÁR. Neved, uram, igazán!

CINNA. Igazán: nevem Cinna.

1. POLGÁR. Tépjétek össze, szaggassátok izekre; ő is áruló.

CINNA. Én Cinna, a poeta vagyok, én Cinna, a poeta vagyok.

4. POLGÁR. Tépjétek össze rossz verseiért —

CINNA. Én nem a pártütő Cinna vagyok.

2. POLGÁR. Semmit sem tesz, neve Cinna. Csak nevét szakaszszátok ki szivéből, azután hadd menjen.

3. POLGÁR. Tépjétek el, tépjétek el. Jerünk, kanóczot ide hejh, égő kanóczot! El Brutushoz, Cassius-hoz; égessük fel mind. Egy rész Decius házához, egy rész Cascaéhoz, egy rész Ligariuséhoz. Jerünk! El innen. (El mind.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. — Szoba Antonius házában.

Antonius, Octavius, Lepidus, asztalnál ülnek.

ANTONIUS. Tehát ezeknek meg kell halniok,
Kiknek nevét megjegyzők.

OCTAVIUS. Lepidus,
Testvéred is meghal. Megegyezel?

LEPIDUS. Meg.

OCTAVIUS. Ródd meg őt, Antonius.

LEPIDUS. De úgy,
Hogy Publius, ki nénédnek fia,
Antonius, ne éljen.

ANTONIUS. Hát ne éljen.
Nézd, e huzás itt kárhóztatja őt.
De most eredj el Cæsar hajlokába,
S végrendelését hozd el, Lepidus.
Itéljük el, mi lesz leróható
Hagyományiból.

LEPIDUS. S itt keresselek fel?

OCTAVIUS. Vagy itt, vagy a Capitoliumban. (Lepidus el.)

ANTONIUS. Haszontalan, silány egy ember ez,
Csak hírhordásra jó. Érdemli-e,
Három felé szakadván a világ,
Hogy harmadát ő birja?

OCTAVIUS. Te akartad úgy,
S rá hallgatál a száműző tanácsban,
Kiket kelljen halálra jegyzeni.

ANTONIUS. Én több napot láték, Octavius!
Habár ez embert díszszel rakjuk is meg,
Lerázni némi rágalmak sulyát:

Hadd hordja, mint számár az aranyat,
 Izzadva, nyögve munkaterh alatt,
 Az úton, melyre hajtjuk vagy vezetjük.
 S a kincset elvivén, hová kivántuk,
 Levesszük terhét és üres számárként
 Bocsátjuk el, hogy rázza füleit
 S legeljen a gyepen.

OCTAVIUS. Tégy, mint akarsz ;
 De ő derék és edzett katona.

ANTONIUS. Lovam is az, Octavius, s azért
 Kijár abrakja tölem. Állat, melyet én
 Tanítok állni, futni, forgani,
 Uralkodván mozgásin szellemem.
 Ő ilyen némi részt. Tanítani
 S izgatni kell ; egy meddő lélek, a ki
 Utánozásból teng, s elkoptatott
 Tárgyak- s művekből, melyek már avulván,
 Kezdi divatját tenni. Ne szólj felőle
 Másképen, mint sajátáról. S most, Octavius,
 Nagy dolgokat hallj : Brutus és Cassius
 Hadat fogadnak. Tüstént szembe kell
 Mennünk ; azért is álljunk frigybe, legjobb
 Barátainkat összesítve és legitten
 Tartsunk tanácsot, mint lehessen
 A rejtett rosszat felfödözni s nyilt
 Bajokkal szembe szállni.

OCTAVIUS. Azt tegyük.
 A koczka vetve s életünk forog fenn,
 Körül csaholva számos elleninktől.
 S félek, nem egy, ki ránk mosolyg, szívében
 Ezer veszélyt kohol. (El.)

II. SZÍN.

Brutus sátora előtt a Sardis melletti táborban.

*Dobszó. Brutus, Lucilius, Lucius s katonák, szemben
 Titinus, Pindarus jönnek.*

BRUTUS. Állj !

LUCILIUS. Tovább a jelszót ! és megálljatok.

BRUTUS. Mi hír Lucilius? Nem jő-e Cassius?

LUCILIUS. Közel van immár s íme Pindarus,
Urától téged üdvözölni jött.

(Pindarus levelet ad által Brutusnak.)

BRUTUS. Ez nyájas üdvözlés. De Pindarus,
Urad, vagy önként változván, avagy
Gonosz tanács után, méltó okot
Adott a tettet nem tetté kivánnom.
De ha itt van, elégtételt adand.

PINDARUS. Nemes
Uram, nem kétlem, úgy fog megjelenni,
A mily méltányos és becsületes.

BRUTUS. Nincs benne kétség. Jőj Lucilius,
Beszéld el, mint fogadtatal?

LUCILIUS. Elég
Tisztességgel s nem udvariatlanúl;
De nem oly bizalmas szívvvel, oly baráti
És nyílt beszéddel, mint szokása volt.

BRUTUS. Hülfő barátot rajzolóal. Jegyezd meg
Lucilius, midőn a szeretet
Kórrá lesz s fogyni kezd, erőltetett
Módot veszen fel. A nyílt, egyszerű
Hűség nem ismer áltatást. De a
Szinlett barát, mint kezdetben tüzes ló,
Erőt mutatva tombol délczegen,
Majd túrni kellvén sarkantyú döfését,
Száll büszkesége s rossz gabancs gyanánt
Kidől a pálya közben. Jön hada?

LUCIUS. Szándékuk éjre Szárdon szállani;
De a lovasság s a nagyobb sereg
Jő Cassiussal. (Induló, künn.)

BRUTUS. Halld! megérkezett.
Menj lassan ellenébe.

Cassius és katonák jönnek.

CASSIUS. Hó! megállj!

BRUTUS. Megállj; adjátok a szót tovább,
(Kívül.) Megállj, — megállj, — megállj!

CASSIUS. Őcsém! te engem megbántál.

BRUTUS. Az ég

Legyen birám, ellent megbántok-e,

S ha nem, testvéremet hogy' bánthanám?

CASSIUS. E józan szín, Brutus, bántalmakat

Fedez, s ha így —

BRUTUS. Légy nyugton, Cassius.

Sérelmedet mondd halkán. Ismerünk jól.

Hadunk előtt, melynek nem kellene

Mást, mint szeretetet köztünk látnia,

Ne patvarkodjunk. Hadd távozzanak,

S majd sátoromban öntsd ki sérvidet:

Kihallgatandalak.

CASSIUS. Menj Pindarus,

Mondd hadnagyinknak, hogy vigyék tovább

A serget innen.

BRUTUS. Tedd meg ezt te is,

Lucilius, s ne jöjön sátorunkhoz,

Miglen beszédünk tartand, senki is.

Lucius és Titinius álljon őrt. (El.)

III. SZÍN.

Brutus sátorának belseje.

Lucius és Titinius egy kis távolságban tőle. Brutus és Cassius jönnek.

CASSIUS. Hogy engem megbántál, ebből világos.

Te Lucius Pellát kárhoztatád,

Hogy ajándokot vőn itt a szárdiaktól,

S irásom, melylyel közbe járulék,

Mert ismerem jól, félre vettetett.

BRUTUS. Magad bántád meg tenmagad, midőn

Ilyen dologban irtál.

CASSIUS. Ily időben

Mint ez, nem illik minden kis hibát

Úgy latra vetni.

BRUTUS. Halljad, Cassius,

Szennyes kezűnek tartatol te is,

Ki pénzen árulsz s adsz el hivatalt
Érdemtelennek.

CASSIUS. Én szennyes kezű?
Tudod, hogy Brutus az, ki így beszél,
Vagy, istenekre! végszód volna ez.

BRUTUS. E vesztegetésnek Cassius neve
Ád díszet s azért burkolja el fejét
A büntetés.

CASSIUS. A büntetés!

BRUTUS. Igen!
Emlékezz' Martiusnak idusára.
Nem jog miatt vérzett nagy Julius?
Ki a gazember, a ki döfni hajlott,
Ha nem jogért? S most minmagunk, kik a
Világnak első emberét ledöftük,
Csupán mivel rablók védője volt,
Mi most kezünket fertőztessük-e
Rút szerzeménnyel, s gazdag tiszteink
Nagy terjedelmét egy marok szeméért
Elveszttegessük? Inkább eb legyek
S ugassak holdat, mint ily római.

CASSIUS. Brutus, ne zaklass, ezt nem tűrhetem.
Te megfeledekezel, hogy ennyire
Szorítasz. Én idősebb katona
S jártasb vagyok náladnál s képesebb
Feltételt szabni.

BRUTUS. Menj! te nem vagy az!

CASSIUS. De az vagyok.

BRUTUS. Ha mondom, nem vagy az!

CASSIUS. Ne üzz tovább, mert megfeledekzem;

Vigyázz magadra és tovább ne kísérts.

BRUTUS. El, balga ember!

CASSIUS. Lehetséges ez?

BRUTUS. Hallgass, beszélnem kell. Kitérjek-e

Szilaj hevednek? Megrettenjek-e,

Ha egy bolond őrjöng?

CASSIUS. Oh istenek!

Oh istenek s én mindezt tűrjem-e?

BRUTUS. Sőt többet; mérgelődj', mig megszakad
Dölyfös szived. Mutasd meg rabjaidnak,

Milyen dühös vagy; reszkettesd meg őket.
 S én meghajoljak? Udvaroljalak?
 S fanyar szeszélyeidre görbedezzek?
 Az istenekre! meg kell mérgegedet
 Emésztened, bár megfakadj belé.
 Mert mától fogva tréfa, sőt nevetség
 Gyanánt veszem, ha zsémbelsz.

CASSIUS. Ennyire
 Jutottam!

BRUTUS. Mondád, hogy jobb harczoló vagy.
 Mutasd meg, tedd e kérkedést valóvá,
 S örvendek rajta; mert mi engem illet,
 Nagy férfaktól szívesen tanúlok.

CASSIUS. Folyvást, de folyvást bántasz, Brutus, engem.
 Mondám: korosb, de nem jobb katona.
 Azt mondtam-é: jobb?

BRUTUS. Ha mondtad is, mit bánom én!

CASSIUS. Cæsar ha élne, nem tanácslanám,
 Hogy így boszantson.

BRUTUS. Oh hallgass! Te őt
 Nem merted volna így felingerelni.

CASSIUS. Nem mertem volna?

BRUTUS. Nem.

CASSIUS. Mit, én ne mertem volna?

BRUTUS. Nem, éltedért.

CASSIUS. Brutus! ne merj sokat
 Baráti érzetimre; mert különben
 Olyát teszek, mit még megbánhatok.

BRUTUS. Te megtevéd már, mit megbánni kell.
 Fenyegetésed nem rémit, Cassius;
 Mert oly erősen fegyverzett vagyok
 Becsületemben, hogy mellettem elszáll,
 Mint lenge szél, melylyel nem gondolk.
 Pénzt kéreték tőled s te megtagadtad.
 Én pénzt szerezni nem tudok galádúl.
 Ég látja, inkább szívemet veretném
 És ontanám drachmákká véremet,
 Mint bármi csalfasággal a paraszt
 Kérges kezéből a silány keresményt
 Előcsikarjam. Pénzért küldtem el

Hadam' fizetni és te megtagadtad.
 Oly tett-e ez, mely Cassiushoz illik?
 S így bántam volna én is Cassiussal?
 Ha Brutus ily fukar lesz valaha,
 S barátitól ily rongy batkákat elzár,
 Készítsetek fel minden mennykövet
 Ti istenek, s törjétek izre őt.

CASSIUS. Én nem tagadtam azt meg.

BRUTUS. Sőt igen.

CASSIUS. Nem, mondom; csak bolond vihette meg

Azt válaszul. Te szívemet repszted,

Brutus. Barátja gyengeségeit

Barátnak tűrni kén', enyéimet

Brutus nagyítja még.

BRUTUS. Nem tettem azt,

Míg nem gyötrél velök.

CASSIUS. Te nem szeretsz.

BRUTUS. Hibáidat nem.

CASSIUS. A baráti szem

Nem lát meg ily hibát.

BRUTUS. A hízkelkedő

Nem látna meg, bár oly roppant legyen,

Mint a magas Olymp.

CASSIUS. Jer hát Antonius, s jer Octavius!

Csak Cassiuson álljatok boszút,

Mert Cassius megunta a világot,

Gyülölve attól, kit szeret, daczolva

Testvére által, szidva szolgaként;

Lesik hibáit s emlékkönyvbe írják,

Könyv nélkül megtanulják, hogy szemére

Vessék. Oh szűmet tudnám e szemekből

Kisírni! Itt e kard, itt pusztá mellem,

És benne szív, mely drágább mint Plutus

Bányái, dúsabb mint arany:

Ha római vagy, vedd; én, ki megtagadtam

Az aranyat tőled, nyujtom szívemet.

Döfd, mint döféd Cæsart, mert jól tudom,

Midőn leginkább gyülöléd, erősben

Szeretted őt, mint Cassiust valaha.

BRUTUS. Dugd vissza kardodat; légy haragos,

Ha úgy tetszik. Minden legyen szabad.
Kényed szerint tégy. A gyalázatot
Nevezd szeszélynek bár. Oh Cassius, te
Báránnyhoz vagy csatolva, a ki csak
Úgy tart haragot, mint a kő tüzet,
Mely ütve hirtelen szikrákat ad,
S legott hideg megint.

CASSIUS. Hát Cassius
A végre élt, hogy tréfa és nevetség
Gyanánt szolgáljon Brutusnak, midőn
A fájdalom s rossz vére üldözik?

BRUTUS. Ezt szólva, rossz vér üzött engem is.

CASSIUS. Ha ennyit vállalsz, fogjad jobbomat.

BRUTUS. És szívemet vele.

CASSIUS. Oh Brutus.

BRUTUS. Mit kívánsz?

CASSIUS. Oh Brutus, nincs-e benned annyi szív,
Hogy tűrj, midőn a hirtelen szeszély,
Mely rám anyáról szállott, elragad?

BRUTUS. Van, Cassius, s ha eztán Brutusoddal
Oly nagy szigorral bánnál, azt hiendi:
Anyád czivódik és magadra hágy. (Zaj kívül.)

POETA (künn). Bocsássatok be fővezéreinkhez,
Viszály van köztök; nem jó így magokra
Hagyatniok.

LUCILIUS (künn). Ne menj!

POETA (künn). Csak a halál

Tart vissza.

Poeta jő.

CASSIUS. Nos mi baj?

POETA. Szégyen, vezérek!

Mit gondoltok? barátság, szeretet
Kapcsoljon újra, mint hozzátok illik.
Mert nálatoknál én már több napot
Láttam, bizonynyal mondhatom.

CASSIUS. Ha ha!

Milyen bohókán költ a cynicus.

BRUTUS. Kotródj', ficzkó; menj, vakmerő kölöncz.

CASSIUS. Tűrd, Brutus, ez szokása.

BRUTUS. Idejét
 Válassza meg s én eltűröm szeszélyét.
 De mit keressen ily futó bolond
 A háborúban? Távozz', czimbora.
 CASSIUS. El, el; hordd el magad. (Poeta el.)

Lucilius és Titinius jönnek.

BRUTUS. Lucilius
 S Titinius, mondjátok hadnagyinknak,
 Hogy éjtanyára szálljanak hadaikkal.
 CASSIUS. S ti jöjtek s hozzátok Messalát
 Ide magatokkal. (Titinius s Lucilius el.)
 BRUTUS. Egy pohár bort, Lucius.
 CASSIUS. Nem gondolám, hogy ily haragos lehetsz.
 BRUTUS. Oh Cassius, én bűtől vagyok beteg.
 CASSIUS. Így nem cselekszel böles tanod szerint,
 Történetes bajoknak helyt ha adsz.
 BRUTUS. Bűt jobban ember nem tűr. Portia
 Meghalt.
 CASSIUS. Hah, Portia?
 BRUTUS. Meghalt.
 CASSIUS. Hogy' maradtam
 Életben, így szegülvén ellened?
 Oh türhetetlen, szívtörő csapás!
 S mi bajban halt?
 BRUTUS. Sínle távoztomat
 S evődve, hogy az ifjú Octavius
 Antoniussal oly erőre kaptak —
 Mert ez, s halála híre egykorú —
 Magán kívül lón és távol levén
 Örzői, lángot nyelt.
 CASSIUS. És így hala?
 BRUTUS. Így.
 CASSIUS. Oh halhatatlan istenek!

Lucius jó borral s gyertyával.

BRUTUS. Ne többet róla. Egy pohár bort! Cassius,
 (Iszik.)

Minden vizsályt most ebbe temetek.
 CASSIUS. Szomjúzza szívem e szép zálogot.
 Töltsd, Lucius, csordultig a kupát:
 Sok nem lehet, mit Brutusért iszom.

Titinius jö Messalá-val.

BRUTUS. Titinius, jövel. Jó Messala,
 Légy üdvöz. Üljük most körül e gyertyát
 És értekezzünk szükségink felől.
 CASSIUS. Portia, elköltözel!
 BRUTUS. Ne többet róla, kérlek.
 Azt írják több levélben, Messala,
 Hogy nagy hatalommal jönnek ellenünk
 Antonius s ifjú Octavius,
 S Philippihez vezérlik a hadat.
 MESSALA. Leveleim tartalma ugyanaz.
 BRUTUS. Mi toldalékkal?
 MESSALA. Hogy vagy száz tanácsost
 Octavius, Antonius és Lepidus
 Proscriptióval küldének halálra.
 BRUTUS. Itt híreink különbözök; enyéim
 Hetven tanácsost mondanak, kiket
 Proscriptio által vesztenek el;
 S közöttük Cicero.
 CASSIUS. Hogy? Cicero?
 MESSALA. Igen.
 Ő meghalt, számkivetve általok.
 Nődtől, uram, nem érkezett levél?
 BRUTUS. Nem, Messala.
 MESSALA. Sem felőle semmi hír
 A többiekben?
 BRUTUS. Semmi, Messala.
 MESSALA. Különös.
 BRUTUS. Mi okból kérdesz? Van talán
 Híred felőle?
 MESSALA. Semmi sincs, uram.
 BRUTUS. Ha római vagy, beszélj nekem valót.
 MESSALA. S te a valót tűrjed mint római:
 Mert ő meghalt és rendkívüli módon.

BRUTUS. Isten veled hát, Portia. Halni kell
Mindünknek, Messala.

S elmélve, hogy egykor meg kell halnia,
Erőt nyerek most elviselni azt.

CASSIUS. É tanhoz én is szinte jól tudok:
De nem viselné így természetem.

BRUTUS. Elég! most élő dolgainkra. Mit szólnsz,
Ha most legitt Philippihez megyünk?

CASSIUS. Nem tartom jónak.

BRUTUS. És miért?

CASSIUS. Ezért:

Használatosb, ha ellenség keres fel;
Élelme fogy, fáradnak harczosi,
S magának árt; mig mink pihenve itt
Nyugodtak, fedve s fürgék maradunk.

BRUTUS. Jobb oknak enged a jó. Itt s Philippi
Között a nép csak kényszerítve hódol
S kedvetlenül hozott nekünk adót.
S ha most az ellen erre költözik,
Hadat szed itt és teljesb számu lesz
S ujjabb erővel s bátorodva jó ránk.
Ezen haszontól elvághatjuk őt,
Ha szembe szállandunk Philippinél,
Megettünk hagyva e táj népeit.

CASSIUS. Hallgass meg, jó öcsém.

BRUTUS. Bocsánatoddal.

Jegyezd meg e fölött, hogy társaink
Kitelhetőleg összevonva vannak.
Hadunk fölös, s ügyünk megért; az ellen
Növekszik napról napra; mink a fő
Fokon vagyunk s hanyatlás vár reánk.
Az emberek dolgának árja van,
Mely habdagálylyal boldogságra visz,
De elmulasztva, teljes életök
Nyomorban, s zátonyok közt zárva teng.
Ily duzzadt tenger víz most minket is,
Használni kell, mig áradatja tart,
Vagy vesztjük a sors kedvezéseit.

CASSIUS. Legyen, mint akarod, megyünk mi is.
S Philippinél találkozunk velök.

BRUTUS. Beszédeink közt meglepett az éj,
S természetünk adóját megkívánja,
Melyet rövid nyugvással csak szűken
Fizethetünk le. Nincs mit mondanunk még?

CASSIUS. Nincsen. Jó éjszakát. Holnap korán
Kelünk s megyünk.

BRUTUS. Ruhámat, Lucius. (Lucius el.)
Isten veled, jó Messala. Titinius
Jó éjszakát. Nemes, jó Cassius,
Jó éjet, jó nyugalmat.

CASSIUS. Oh öcsém!
Az éjnek ez rossz megkezdése volt.
Ne férjen meghasonlás lelkeinkhez.
Ne engedd, Brutus.

BRUTUS. Minden jól van immár.

CASSIUS. Jó éjszakát.

BRUTUS. Jó bátya, jól nyugodjál.

TITINIUS, MESSALA. Uram, jó éjszakát.

BRUTUS. Mindnyájatokkal jó szerencse járjon.

(Cassius, Titinius, Messala el.)

Lucius visszajő a ruhával.

BRUTUS. Adjad ruhámat. Hol van hangszered?

LUCIUS. Itt a sátorban.

BRUTUS. Hogy? te álmosan

Beszélsz? Szegény fiu, nem feddelek:

Erőn túl virrasztál. Hidd Claudius,

S még egy cselédet. Háljanak

Itt sátoromban a szekrényeken.

LUCIUS. Hejh! Varro! Claudius!

Varro és Claudius jönnek.

VARRO. Hivott urunk

BRUTUS. Kérlek barátim, itten háljatok,

Lehet, hogy majd fölkeltek s üzenettel

Testvérem- Cassiushoz küldelek.

VARRO. Ha tetszik, állunk és várunk reád,

BRUTUS. Nem, azt nem akarom, csak feküdjetek le

Mert meglehet, hogy még mást gondolok.
Nézd Lucius, a könyv, melyet keresék,
Ruhám zsebében itt van. (Varro és Claudius lefeküsznek.)

LUCIUS. Jól tudám,

Hogy uram nekem nem adta.

BRUTUS. Légy türelmes,

Jó gyermekem, nagyon feledkező vagyok.

Nehéz szemed' fenn tarthatnád-e még

S játszhatnál egy-két dalt e hangszeren?

LUCIUS. Igen, ha tetszik, uram.

BRUTUS. Tetszik, fiam.

Sokat zavarlak; ám te kész szives vagy.

LUCIUS. Tisztemben áll.

BRUTUS. Nem kéne tisztedet

Erőn fölül is kényszerítenem.

Tudom, nyugonni vágy az ifju vér.

LUCIUS. Már én alvám, uram.

BRUTUS. Jól van s megint

Elalhatol; nem tartalak soká.

Ha élek, jót teendek még veled. (Zene és dal.)

Ez álmos hang. Oh gyilkos szender! e kis

Fiúra nyujtod ólom botodat,

Ki itt zenél neked? Kedves fiú,

Jó éjszakát. Olyan kiméltelen

Nem lészek hozzád, hogy fölkeltslek.

Ha bólogatsz, eltörnéd hangszered.

Kiveszem kezedből. Most jó éjszakát.

Hadd látom. Nincs behajtva a levél,

Hol elhagyám az olvasást? De itt van! (Leül.)

Caesar szelleme jő.

Mi rosszul ég e gyertya! Hah, ki jő itt?

Úgy gondolom, szememnek gyöngesége

Abrázza e kisértő tüneményt.

Felém közelget. Vagy te valami?

Isten vagy angyal, ördög vagy mi vagy,

Mitől fagy vérem, felborzad hajam;

Mondd meg, mi vagy?

SZELLEM.

Rossz szellemed.

- BRUTUS. Miért jössz?
 SZELLEM. Azt mondani, hogy meglátsz Philippinél.
 BRUTUS. Jól van. Tehát ismét látandalak.
 SZELLEM. Igen, Philippinél. (Eltűnik.)
 BRUTUS. Nos hát Philippinél látlak megint.
 Im eltűnöl, hogy bátorodni látsz.
 Gonosz szellem, veled még több beszédem
 Lett volna. Hejh! fiú te, Lucius!
 Ébredjetek fel, Varro, Claudius!
 Hejh Claudius!
- LUCIUS. Uram, a húr hamis.
 BRUTUS. Azt véli, most is hangszerrel mulat.
 Ébredj fel, Lucius.
- LUCIUS. Parancsolóm!
 BRUTUS. Mi álmod volt, hogy úgy kiáltozál?
 LUCIUS. Tudtomra nem kiálték.
 BRUTUS. Sőt igen.
 Láttál valamit?
 LUCIUS. Nem láttam semmit is.
 BRUTUS. Alugyál megint. Hejh Varro, Claudius!
 Ficzkó te, kelj fel!
 VARRO, CLAUDIUS. Uram!
 BRUTUS. Miért kiáltozátok álmotokban?
 VARRO, CLAUDIUS. Kiáltozánk uram?
 BRUTUS. Igen. Talán
 Szemléltetek valamit?
 VARRO. Nem én, uram,
 Nem láttam semmit.
 CLAUDIUS. Én sem.
 BRUTUS. Menjetek,
 Ajánljatok testvérem Cassiusnak;
 Mondjátok, menjen jó korán előre
 Hadával s mink követni fogjuk őt.
 VARRO, CLAUDIUS. Parancsod teljesítve lesz. (El.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Philippi síkja.

Octavius, Antonius s hadaik jönnek.

OCTAVIUS. Reményem, ime, teljesedve van,
 Antonius. Te azt mondad, az ellen
 Nem fog leszállni, a hegyen marad
 S a felső tájakon. S máskép ütött ki:
 Sergök közel van. Itt Philippinél
 Akarnak bennünket csatára hívni,
 Előbb feelve, mint mi kérdenénk.

ANTONIUS. Ne hidd! Szívökbe látok én, s tudom,
 Mért tesznek így; örülnének bizony,
 Ha más helyen volnának. S im leszállnak
 Félelmes kérkedéssel, azt remélve
 Velünk e mozgás által elhíttetni,
 Hogy szívök bátor; ám ez mind nem így van.

Hírnök jön.

HIRNÖK. KészüljeteK, vezérek; ellenink
 Vitézi pompával közelgenek.
 A harci véres zászló fenn lobog,
 S valaminek tüstént kell történnie.

ANTONIUS. Octavius, vezessed népedet
 Balkéz felé a síkon lassudan.

OCTAVIUS. Te balra, és én jobbra.

ANTONIUS. Tervemet

Mért vágod át ily szorgos pillanatban?

OCTAVIUS. Nem vágom át; de tenni így fogok.

(Hadzene.)

Dobszó mellett jönnek Brutus, Cassius és hadaik.

Lucilius, Titinius, Messala és mások.

BRUTUS. Megállanak; szándékok szólani.

CASSIUS. Megállj, Titinius; szóljunk velök.

OCTAVIUS. Antonius, adjunk jelt a cesatára?

ANTONIUS. Ne, Cæsar; várjuk felhívásukat.

Távozzatok; a vezérek szólani

Akarnak.

OCTAVIUS. Várjatok, míg jelt adunk.

BRUTUS. Ütés előtt szó, nemde honfiak?

OCTAVIUS. Nem mintha jobb szeretnők, mint ti, a szót.

BRUTUS. Jobb rossz ütésnél a jó szó, Octavius.

ANTONIUS. Jó szót adsz, Brutus, rossz ütéseitekhez;

Tanu a rés, melyet Cæsar szívéen

Ütél, kiáltva: Cæsar, üdvözöllek!

CASSIUS. Antonius, döféseitek mivolta

Bizonytalan; mi szódat illeti,

Az megrabolta Hybla méheit

S mézetlen hagyta.

ANTONIUS. S nem fulánktalan.

BRUTUS. Igen, sőt hangtalan; mert ellopád

Döngésöket, s nagyon bölcsen, fenyítisz

Előbb, mint szúrnál.

ANTONIUS. Árulók, ti nem

Tevétek úgy, midőn alávaló

Gyiloktok egymást érte Cæsaron.

Vigyorgtatok, mint a majom;

Csüszátok, mint az eb; bókoltatok

Rabszolgaként, míg hátulról gazúl

Az átkos Casca nyakba szúrta Cæsart.

Hizelkedők!

CASSIUS. Hizelkedők! köszönd

Magadnak, Brutus; most nem sértene

E nyelv, ha Cassius rendelkezik.

OCTAVIUS. Térjünk az ügyre. Szóváltás ha izzaszt,

A próba véresb cseppeket kívánand.

Im árulókra rántom kardomat:

Ha vélitek, hogy ismét visszaszáll?

Soha, míg Cæsar huszonhárom sebe

Boszulva nem lesz, vagy vérébe dől
Egy másik Cæsar árulók vasától.

BRUTUS. Cæsar, te nem halhatsz meg árulóktól,
Hacsak magaddal nem hozsz.

OCTAVIUS. Úgy hiszem,
Nem sorsom halni Brutus kardja által.

BRUTUS. Volnál fajodnak legnemesbje bár,
Oh ifju, nem halhatnál díszesebben.

CASSIUS. Kényes fiú, e diszre érdemetlen,
Ily korhely czimborával frigyesülten.

ANTONIUS. A régi Cassius.

OCTAVIUS. El! jerünk, Antonius.

Szemben daczolva hívunk ki, árulók,
Ha vini mertek, szálljatok ma sikra;
Ha nem, mikor majd kedvetek derül.

(Octavius, Antonius és seregeik el.)

CASSIUS. Fújj szél, dagadj hullám és úszsz hajó:
Feljött az ár s kockán van mindenünk.

BRUTUS. Lucilius, halld, egy szóm van veled.

LUCILIUS. Uram? (Brutus és Lucilius elvonulva beszélnek.)

CASSIUS. Messala!

MESSALA. Mit szól vezérem?

CASSIUS. Messala,

Ez születésem napja: e napon
Látott világot Cassius. Messala,
Add jobbod s légy tanúm, hogy a szabadság
Ügyét, miként Pompeius, kénytelen
S akaratom ellen bizom egy csatára.
Tudod, Epicurus oktatásihoz
Szitottam eddig; most megváltozott
Gondolkozásom s részint hinni kezdek
A jósjeleknek. Sardisból jövőn,
Zászlóink elsejére két hatalmas
Sas szállt le s ott ült, harczosink kezéből
Mohón falván s evén. Philippiig
Kisértek el. Ma reggel elhagyának,
S fejünk fölött helyettök varju, holló
És kánya repked s mint kór martalékra
Néznek le ránk s gyász mennyezet gyanánt

Terül ki árnyok, mely alatt hadunk
Lelkét feladni készen itt hever.

MESSALA. Ne higgyed azt.

CASSIUS. Csak úgy félig hiszem.

Mert lelkem ép, és eltökélt vagyok
Minden veszélylyel bátran szembe szállni.

BRUTUS. Tedd azt, Lucilius.

CASSIUS. Most, kedves Brutusom,

Adják az istenek, hogy napjainkat
Baráti frigyben húzzuk agg korig.
De minthogy ember dolga tudva nincs,
Gondoljuk, a mi legrosszabb jöhet ránk.
Ha e csatát elvesztjük, úgy utószor
Van most, hogy egymással beszélhetünk.
Mit vagy határozott tenni ily esetben?

BRUTUS. Mit bölcsesség azon szabálya tart,
A mely szerint Catót kárhoztatám,
Hogy önmagát megölte. Nem tudom mint,
De gyávaságnak tartom, életet
Az eshetők miatti felelemből
Így szegni meg. Tűréssel fegyverezve
Bevárom a hatalmak végzetét;
Kik minket itt alant kormányzanak.

CASSIUS. És így, ha veszti e csatát, türeoded
Hogy Róma utcáin diadalmasan
Hurcoljanak?

BRUTUS. Nem azt, nem, Cassius.

Nemes római, ne hidd, hogy valaha
Rómába Brutus kötve megy. Magasb
Érzelme van. De mit Martius idusa
Kezdett, a munkát e nap végzi be,
S ha látjuk ismét egymást, nem tudom.
Azért utolsó búcsunkat vegyük.

Légy boldog mindörökre, Cassius.
Mosolygunk rajta, ha még találkozunk;
Ha tán nem, úgy e búcsuvét helyes volt.

CASSIUS. Légy boldog mindörökre, Brutusom;
Ha találkozunk, mosolygunk rajt' bizonynyal,
Ha nem, való: e búcsuvét helyes volt.

BRUTUS. Most rajta, menjünk! Oh ha e napi

Dolgoknak végét tudná emberész!
De elég, hogy a nap véget ér s a vég
Majd akkor tudva lesz. Keljünk tova. (El.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Csatamező. Zaj.

Brutus és Messala jönnek.

BRUTUS. Nyargalj Messala, nyargalj és vidd ez irást
Oda túl a hadhoz; rohanjanak (Erős riadó.)
Egyszerre mind, mert, a mint észrevettem,
Lankadt a harc Octavius felén
S gyors támadással megdönthetjük őket.
Nyargalj, Messala, mind hadd szálljanak le. (El.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Más része a síknak. Hadi zaj.

Cassius és Titinius jönnek.

CASSIUS. Ó nézd, Titinius, a gaz nép szalad!
Magam magaméinak ellensége lettem.
Ez a zászlóm már fordúlt; én a gyávát
Megöltem és ezt tőle elvevém.
TITINIUS. Ó Cassius, Brutus nagyon korán
Adá a jelt, s megnyomván egy kevesse
Octaviust, mohón hajtott neki.
Vitézi zsákmányoltak, míg mi végkép
Bezáratánk Antonius hadától.

Pindarus jő.

PINDARUS. Szaladj tovább, uram, szaladj tovább.
Már sátorodban jár Antonius.
Nemes Cassius, távozzál messze innen.
CASSIUS. E domb eléggé távol van. Titinius
Nézd: sátram az, hol látom a tüzet?

TITINIUS. Az, uram.

CASSIUS. Titinius, ha engemet szeretsz,
Ülj fel lovamra, sarkantyúzd, a míg
Ama hadakhoz vitt és visszahoz,
Hogy tudjam azt bizonynyal, a hadak
Barát, vagy ellenség-e?

TITINIUS. Itt termék tüstént, mint a gondolat. (El.)

CASSIUS. Menj, Pindarus, menj, hágj fölebb a dombra.
Látásom tompa volt mindenha; nézd
Titiniust s mondd, mit láatsz a mezőn? (Pindarus el.)
Ez nap születtem; megkerült időm
És a hol kezdém, ott végzendem el:
Éltem lejárta útkörét. Fiú,
Mi újság?

PINDARUS (fenn). Oh uram!

CASSIUS. Mi baj?

PINDARUS. Titiniust

Lovasok kerítik s rajta hajtanak.
De vágat ő is, most csaknem beérték.
Most, most Titinius! Leszállanak
Néhányan, oh, és ő is: fogva van. (Kiáltás.)
Halld! örömükben mint ujjonganak.

CASSIUS. Jőj el, ne nézd tovább. Oh gyáva én,
Ki élek, míg legjobb barátimat
Szemeim előtt elfogják.

Pindarus jő.

Jőj ide,
Fiú. Rabbá tevélek Parthiában
S meghagyva étedet, fölesketélek,
Hogy bármit megtenned parancsolok,
Véghez viended. Jőj most s teljesítsd
Az esküt. Légy szabad s e karddal itt,
Mely Cæsart döfte, nyisd meg e kebel.
Ne válaszolj. Itt, tartsad markolatját,
S ha arczom fedve lesz, mint most vagyon,
Intézd felém. Cæsar! torolva vagy,
S azon karddal, mely tégedet megölt. (Meghal.)

PINDARUS. Így most szabad vagyok, de nem levék az,

Ha rajtam állott volna. Oh Cassius,
E hontól Pindar messze bujdosik,
Hol őt ne lássa többé római. (El.)

Titinius visszajő Messalával.

- MESSALA. Kölcsönbe megy, Titinius. Nemes
Brutus legyőzte Octavius hadát,
Mint Cassius hadát Antonius.
- TITINIUS. E hír majd felvidítja Cassiust.
- MESSALA. Hol hagytad őtet?
- TITINIUS. Teljes csüggedésben
Rabjával, Pindarussal, itt a dombon.
- MESSALA. Nem ő, ki ott a földön elterült?
- TITINIUS. Nem úgy terült, mint élő. Oh szivem!
- MESSALA. Nem ő az?
- TITINIUS. Nem, Messala; volt, de már
Nem Cassius többé. Oh nyugóvó nap,
Mint éjre szállasz rőt sugáraidal,
Úgy szálla vérben Cassius napja le,
Rómának fénye szállt; lejárt napunk;
Most felleg, harmat, vész jő; tetteink
Már téve vannak. Nem bizott merényem
Sikerében s e tettet az tevé.
- MESSALA. Nem vára jó sikert, s az tette ezt.
Oh mélabú fia, gyűlölt tévedés,
Mért képzesz dolgokat, mik nincsenek,
Az éber ész elé? Könnyen fogant
Csalatkozás, te nem születel soha
Szerencsésen; mert a ki hordozott,
Anyádat gyilkolod meg.
- TITINIUS. Pindarus!
Hejh, hol vagy Pindarus?
- MESSALA. Keressed őt,
Titinius, míg én megyek nemes
Brutus fülét e hírrel általütni.
Átütni, mondhatom; mert fent aczél,
Méregbe mártott nyíl Brutus fülének
Oly kedves épen, mint e hír leend.
- TITINIUS. Siess el, Messala, én majd Pindarust

Keresem fel addig. (Messala el.)
 Mért küldél tova,
 Derék Cassius? Én nem barátaiddal
 Találkozám-e? Nem tevék-e ők
 E győzelem füzérét homlokomra,
 Hogy adjam át neked? Nem hallhatád-e
 A felkiáltást? Ah te balra értél
 Minden körülményt. Ám e koszorút
 Feltenni homlokodra Brutusod
 Parancsolá, s parancsát teljesítem.
 Jőj gyorsan, Brutus, s lássad e helyen,
 Mint tisztellem meg Cajus Cassiust.
 Bocsánat, istenek, ez római halál:
 Jőj Cassiusnak kardja és talál
 Titinius szívét. (Meghal.)

*Zaj. Messala visszajő. Brutus, ifjú Cato, Strato,
 Volumnius és Lucilius.*

BRUTUS. Hol, Messala, mondd, hol fekszik teteme?

MESSALA. Amott, s Titinius kesergi őt.

BRUTUS. Titiniusnak areza fölfelé van.

CATO. Meghalt.

BRUTUS. Oh Cæsar! most is tart hatalmad.

Lelked körüljár, s minnen belseinkre

Fordítja kardjainkat.

CATO. Derék Titinius!

Im Cassiust mint koszorúzta meg. (Tompá zaj.)

BRUTUS. Él, mint ezek, még két ily római?

Az ég veletek, utósó rómaiak.

Lehetlen, hogy hasonlót valaha

Szülhessen Róma. E halottnak én,

Barátim, több könyvével tartozom,

Mint mennyit megfizetni láttok itt.

De lelek időt, oh Cassius, lelek

Időt reá. Most küldjük tetemét

Tharsosba innen. Itt a harczmezőn

Nem teszszük sirba, mert csüggesztene.

Lucilius, ifjú Cato, jöjtek,

Keljünk a síkra; Labeo, Flavius,

Vigyétek a hadat. Most három óra,
S ez éj előtt még, rómaiak, szerencsét
Kisértni menjünk egy másik csatában. (El.)

IV. SZÍN.

Más része a harczmezőnek.

*Zaj. Katonák jönnek viaskodva mind a két seregből; azután
Brutus, Cato, Lucilius s egyebek.*

BRUTUS. Még rajta, bátran, rajta honfiak.
CATO. Mely fattyu nem megyen? Ki jó velem?

Kikiáltom ím a harczmezőn nevem:

Hejh! én vagyok Marcus Cato fia,

A hon barátja, zsarnokgyűlölő.

Hejh én vagyok Marcus Cato fia! (Támad.)

BRUTUS. És Brutus én, Marcus Brutus vagyok.

Honom barátja;

Ismerjete meg, Brutus én vagyok.

• (Megy, az ellenséget megtámadja; Cato megnyomatván elesik.)

LUCILIUS. Ifjú s nemes Cato! te halva vagy.

Vitézül, mint Titinius, halál;

Méltán becs illet, mint Cato fiát.

1. KATONA. Add meg magad, vagy meghalsz.

LUCILIUS. Megadom,

De csak hogy haljak; ime fogjad ezt (Pénzt nyújt.)

S ölj meg legitt, öld meg Brutust s szerezz

Halála által hirt.

1. KATONA. Az nem szabad.

Oh ez nemes fogoly.

2. KATONA. Hejh! félre innen,

Antoniusnak meg kell mondani,

Hogy Brutus fogva van.

1. KATONA. Majd megjelentem.

Jön a vezér.

Antonius jő.

Uram, Brutus fogoly;

Brutust fogolylyá tettük.

ANTONIUS. Hol vagyon?

LUCILIUS. Ő ment, eléggé ment, Antonius.

Hidd el nekem, hogy ellenség soha

Nemes Brutust nem fogja élve meg:

E szegyéntől megóják istenek.

Ha halva vagy élve megleled, magához,

Brutushoz illőleg találod őt.

ANTONIUS. Barátom, ez nem Brutus, bár bizonyra

Mondom, nem olcsóbb értékű fogoly.

Vigyázzatok rá, tartsátok szeliden.

Inkább ohajtok oly embert barátúl,

Mint ellenségemül. Most menjetek,

Nézzétek: Brutus él-e vagy halott.

S Octavius sátrába hozzatok hírt,

Mint állnak dolgaink. (El.)

V. SZÍN.

Más része a harcmezőnek.

*Brutus, Dardanius, Clitus, Strato és Volumnius
jönnek.*

BRUTUS. Szegény maradvány hű barátaimból,

Nyugodjatok meg e sziklán.

CLITUS. Uram,

Statilius fáklyáját fölmutatta,

De nem jön; fogva, vagy tán ölve van.

BRUTUS. Clitus, jer ülj le. Ölve, most a szó;

Ily tett naprenden áll. Hallod, Clitus? (Súg.)

CLITUS. Mit? Én, uram? Nem széles e világért.

BRUTUS. Csitt, szót se többé.

CLITUS. Inkább magamat.

BRUTUS (súgva). Dardanius, halld.

DARDANIUS. Én tenném-e azt?

CLITUS. Oh Dardanius.

DARDANIUS. Oh Clitus.

CLITUS. Mily rossz ajánlást tett Brutus neked?

DARDANIUS. Hogy őt megöljem. Nézd, mint elmerült.

CLITUS. A jeles edény most már úgy telve van
Keszervvel, hogy szemén kiömledez.

BRUTUS. Egy szóra, jó Volumnius, jövel.

VOLUMNIUS. Mit szól uram?

BRUTUS. Csak ezt, Volumnius.

Cæsarnak lelke megjelent előttem
Két ízben éjjel. Sardisnál előbb
S mult éjjel itt Philippi síkjain.
Óram eljött, tudom.

VOLUMNIUS. Nem úgy, uram.

BRUTUS. Sőt ez bizonyos, Volumnius.

Mint áll a világ, látod, Volumnius.
Az ellenség az örvényhez szorított; (Távoli zaj.)
Jobb önként ugranunk, mint várni, míg
Belé taszitanak. Jó Volumnius,
Egy iskolába jártunk, jól tudod;
E régi szeretetünkre kényszerítlek,
Tartsd kardomat, míg én belé esem.

VOLUMNIUS. Ez nem baráthoz illő tiszta, uram.

(Zaj közelft.)

CLITUS. Fuss, fuss, uram, tovább itt nem maradhatsz.

BRUTUS. Az istenek veled — s veled, Volumnius.

Strato, te eddig folyvást aluvál,
Élj boldogul, Strato. Jó földiim!
Órül szívem, hogy teljes életemben
Nem leltem embert, hozzám hűtelent.
Engem nagyobb dics ér e rossz napon,
Mint Marcus Antonius s Octavius
Ez aljas győzelemmel nyerni fognak.
Most éljetez mindnyájan boldogul,
Mert Brutus nyelve már bezárja élte
Történetét. Szememre éj borong,
Testem pihenni vágy, mely csak azért
Fáradt, hogy ezt az órát érje el.

(Zaj; közben kiáltás: Fuss, fuss, fuss!)

CLITUS. Fuss, fuss, uram!

BRUTUS. El, majd követlek.

(Clitus, Dardanius, Volumnius el.)

Kérlek, Strato, maradj urad körül.
Te jó szívű legény vagy; életed

Ez által vett becsületízt magába.

Tartsd kardomat s fordulj el, míg belé

Omlandom. Strato, megteended-e?

STRATO. Add jobbodat, s az istenek veled.

BRUTUS. Élje boldogul. — Cæsar, most légy nyugodt:

Nem öltelek meg fél ily örömetst.

(Kardjába omol, s meghal.)

*Zaj. Visszavonulás. Octavius, Antonius, Messala,
Lucilius, s a sereg jönnek.*

OCTAVIUS. Mi ember ez itt?

MESSALA. Uramnak embere.

Szólj Strato, hol van urad?

STRATO. Ment a bilincstől,

Melyet te hordasz, Messala; tetemét

Égethetik csak porrá a nyerők,

Mert Brutus önnön győzte meg magát

És senki másnak díszet nem ad halála.

LUCILIUS. Így kelle Brutust lelni. Köszönöm,

Brutus, hogy megbizonylád szavamat.

OCTAVIUS. Brutus cselédit mind megfogadom.

Legény, akarod idődet nálam tölteni?

STRATO. Igen, ha által enged Messala.

MESSALA. Strato, mint halt uram?

STRATO. A kardot én tartám s úgy dőlt belé.

MESSALA. Octavius, tehát vedd által őt,

Ki uramnak a vég szolgálatot tevé.

ANTONIUS. Ez volt a legnemesbik római

Mindnyája közt; a többi lázadók,

A mit tevének, ő kivüle, mind

Kajánságból tevék nagy Cæsar ellen.

Ő tiszta szándékból és egyedül

Közjó miatt szövetkezett velök.

Szelid volt élte, s úgy vegyültenek

Az elemek benne, hogy fölkelhete

A természet s világnak mondhatá:

«Ez férfi volt.»

OCTAVIUS. Erényéhez képest bánjunk vele,

Temetési gyászszal s minden tisztelettel.

Bajnokhoz illő díszben teteme
Az éjjel sátoromban fog fekünni.
Most hadd nyugodjék a nép, és mi menjünk
A nap dicsőségét megosztani.

ANTONIUS
ÉS
CLEOPATRA.

FORDITOTTA
SZÁSZ KÁROLY.

Személyek.

MARCUS ANTONIUS,	}	triumvirek.
OCTAVIUS CAESAR,		
M. AEMIL. LEPIDUS,		
SEXTUS POMPEIUS.		
DOMITIUS ENOBARBUS,	}	Antonius barátai.
VENTIDIUS,		
EROS,		
SCARUS,		
DERCETAS,		
DEMETRIUS,		
PHILO,		
MECAENAS,	}	Cæsar barátai.
AGRIPPA,		
DOLABELLA,		
PROCULEIUS,		
THYREUS,		
GALLUS,	}	Pompeius barátai.
MENAS,		
MENEKRATES,		
VARRIUS,		
TAURUS,		Cæsar alvezére.
CANIDIUS,		Antonius alvezére.
SILIUS,		tiszt Ventidius alatt.
EUPHRONIUS,		Antonius követe Cæsarhoz.
ALEXAS,	}	Cleopatra szolgálói.
MARDIAN,		
SELEUCUS,		
DIOMEDES,		
Jós.		
Paraszt.		
CLEOPATRA,		Egyiptom királynéja.
OCTAVIA,		Cæsar nővére, Antonius neje.
CHARMIAN,	}	Cleopatra szolgáló asszonyai.
IRAS,		

Tisztek, katonák, követek s más szolgák.
Történik a római birodalom különböző részeiben.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Alexandria. Szoba Cleopatra palotájában.

Demetrius és Philo jönnek.

PHILO. Nem! a vezér ez őrvjögő szerelme
Túlmege határin! Ama hős szemek,
Mik csatarend és harczi zaj fölött
Lángoltak, érczet öltött Mars gyanánt,
Most szolgálággal oltároznak egy
Napsütte arcz előtt; a hős kebel,
Mely nagy csaták küzdelmi közt feszíté
Pánczéla kapcsát szerte, meglohadt most,
És legyező- s fuvóvá aljasult:
Lehűtni egy czigánynő lánghevét!
Nézd! ime jönnek!

*Harsonák. Antonius, Cleopatra heréltektől legyezve,
kiséret jönnek.*

Oh tekints reá:

A harmadrész világnak oszlopa

Kéjhölgy bolondja hogy' lett! Ládd-e? Nézd!

CLEOPATRA. Ha szerelem: mond meg hát, mekkora?

ANTONIUS. Koldus-szerelem, mely megmérhető.

CLEOPATRA. De én kitűzöm véghatárait.

ANTONIUS. Úgy új világot, új földet teremts!

Szolga jő.

SZOLGA. Rómából hír —

ANTONIUS. Jaj! — csak a velejét!

CLEOPATRA. Nem, jó Antonius, hallgasd ki mind!

Tán Fulviád haragszik; vagy, ki tudja,
A pelyhes állu Cæsar küld talán
Erős parancsot, hogy «Tedd ezt, meg ezt,
Foglald el ezt a földet, tedd szabaddá
Amazt; siess, — különben megharagszunk!»

ANTONIUS. Hogyan, szivem —?

CLEOPATRA. Talán —! Nem! bizonyos!

Már nem szabad maradnod; engedélyed
Kitelt s beszólit Cæsar; hajts fejet!
Mit rendel Fulvia? — Cæsar, akarom
Mondani. Vagy mindkettő. — Hej, a hírnök! —
De, koronámra! te pirulsz, Antonius!
S e vér: Cæsarnak hódolat! Ha nem:
A szegyenpir, a nyelves Fulvia
Szidalmain! — A hírnököt, ha mondom!

ANTONIUS. Sülyedjen a Tiberbe Róma! Düljön

A büszke ország roppant boltja össze!
Itt van világom! Trónok: por, hamu;
E sárgöröngy egyiké tart barmot, embert;
Az életben nemes csak ez, ha így —

(Megöleli Cleopatrát.)

Egymást megértve, mint ikerszivek,
Tehetjük ezt, miben — kimondom és
Megállom a szót — az egész világ
Nem ér utól!

CLEOPATRA. Felséges csalfaság!

Mért vette Fulviát el, s nem szerette?
Így én bolondnak látszom, nem vagyok bár.
Antonius annak marad, mi volt.

ANTONIUS. Csak

Ha Cleopatra izgat! — Ámde most
Szerelmünk-, s kéj-órái kedveért
Ne vesztegessük gyors időnk' vizálylyal!
Egy percz se muljon életünkből úgy,
Hogy örömet ne hozzon! Mily vigalmat
Kivánsz ma?

CLEOPATRA. Hallgasd meg a követet.

ANTONIUS. Ellenkedő királyném! Ám neked

Egyképen illik a köny, a mosoly,
A duzzogás; benned minden szeszély

Széppé, csodássá alakulni tör!
 Nem kell a hírnök. Egyedül tied,
 Tied legyen csak! Majd éjjel bejárjuk
 Utczáidat, kilessük népedet;
 Ténnap, királyném, kedved volt ehhez!
 (A szolgálhoz) Egy szót se!

(Antonius, Cleopatra, kíséret el.)

DEMETRIUS. S ily kevésre tartja Cæsart
 Antonius?

PHILO. Ha olykor megszünik
 Antonius lenni, távol tőle a
 Méltóság, melyben járni kéne mindig
 Antoniusnak.

DEMETRIUS. Sajnos, mondhatom, hogy
 Így igazolja a silányokat, kik
 Rómában öt így festik! Ám remélem,
 Holnapra okosabb lesz. Jó 'jszakát! (Mind el.)

II. SZÍN.

Ugyanótt. Más szoba.

Charmian, Iras, Alexas, jós jönnek.

CHARMIAN. Derék Alexas, édes Alexas, szivem Alexas,
 leg- is legdrágább Alexas! hol a jós, kit úgy magasz-
 taltál a királynő előtt? Hadd ismerjem meg a férjet,
 ki, úgy mondád, szárvaít koszorúnak fogja vélni!

ALEXAS. Jós!

Jós. Parancsolsz?

CHARMIAN. Ez az? Te vagy, uram, ki mindent tudsz?

Jós. A nagy természet titkos könyviben

Olvasni értek egy kicsint.

ALEXAS.

Mutasd kezed'.

Enobarbus jő.

ENOBARBUS. A lakomát hamar! Bort eleget,
 Cleopatráért inni!

CHARMIAN (a jóshoz). Jó uram,

Adj jó szerencsét!

Jós. Én adni nem tudok, csak jóslani.

CHARMIAN. Jósolj tehát jót, kérlek.

Jós. Még növekedni fognak bájaid!

CHARMIAN. Hízásra érti!

IRAS. Nem! festeni fogod magad', ha vénülsz.

CHARMIAN. Uram bocsá!

ALEXAS. Ne bosszantsátok Ő-előrelátóságát. Hallgasatok!

CHARMIAN. Csitt hát.

Jós. Szerelmesebb léssz, mint szeretve.

CHARMIAN. Borral hevitem inkább májamat.

ALEXAS. Ej, hallgasd ki már.

CHARMIAN. No barátom, valami kitünő szerencsét! Adj három királyhoz férjhez egy nap, s tégy mindnek özvegyévé! Fiam szülessék ötven éves koromban, s Heródes, a zsidó, tegyen neki tisztességet! Légy rajta, hogy Octavius Cæsarhoz adj, s úrnőmmel állíts egy rangba.

Jós. Úrnődet túlélended.

CHARMIAN. Pompás! A hosszú életet többre becsülöm a fűgénéél.

Jós. Jobb napjaid valának, mint minők

Előtted állnak.

CHARMIAN. Úgy gyermekimnek nem leend nevök.

Szólj, hány fiút és hány leányt szülök?

Jós. Ha méhe volna minden vágyaidnak,

S termékenyek mind: úgy egy milliót!

CHARMIAN. Eredj, bolond, megbocsátok boszorkányságodért.

ALEXAS. Azt gondolod, csak ágyneműd

Tudója vágyaidnak?

CHARMIAN. No, jósolj már Irasnak.

ALEXAS. Mindnyájan tudni akarjuk sorsunkat.

ENOBARBUS. Az enyém és sokunké ma éjjel: hogy részegen menjünk ágyba.

IRAS. Itt tenyerem, ha mást nem, legalább

Szüességet mutat.

CHARMIAN. Mint áradó Nil

Éhséget.

IRAS. Rossz pára, menj! Tudsz is te jóslani!

CHARMIAN. Nem, ha a zsiros kéz tevékenységet nem jelent, úgy fületem se' tudom megvakarni. — Kérlek, jósolj neki valami hétköznapi szerencsét.

JÓs. Sorsotok egyenlő.

IRAS. De hogy'? hogyan? Beszélj világosan.

JÓs. Elmondám.

IRAS. Egy ujjnyival sem volna jobb szerencsém,
Mint ennek itt?

CHARMIAN. S ha ép' egy ujjnyival

Jobb volna is szerencséd, hol akarnád

Kivenni azt?

IRAS. Bizony, nem férjem orrán!

CHARMIAN. Uram, javítsd meg rossz gondolatinkat.
Jer ALEXAS. Sorsát, sorsát! — Oh adj neki oly feleséget, a ki mozdulni se bírjon, kérlek, édes Izis! Aztán halasd meg azt, s adj helyette rosszabbat; a rosszabbat kövesse még rosszabb, míg valamennyi közt a legrosszabb kaczagya kísérje sírba őt, a mindnyája rakta szarvakkal! Jó Izis, halld meg e kérésemet, ha helyette valami nagyobbtagadsz is meg, jó Izis, kérlek!

IRAS. Amen. Édes istennő, hallgasd meg néped imáját; mert a mily szívrázó, ledér feleséget látni szép férfi mellett, ép oly halálos bánat: silány ficzkót szarv nélkül látni. Azért, édes Izis, becsüld meg magadat s küldj érdemlett sorsot reá!

CHARMIAN. Amen.

ALEXAS. Azt meghiszem, ha rajtok állna fölszarvazni engem, szívesen vinnék a szajha szerepet, csakhogy azt megtehessék!

ENOBARBUS. Pszt! Antonius jó.

CHARMIAN. Nem ő! Királynénk!

Cleopatra jő.

CLEOPATRA. Nem láttátok uramat?

ENOBARBUS. Nem, asszonyom.

CLEOPATRA. Nem volt itt?

CHARMIAN. Nem, úrnőm.

CLEOPATRA. Vigkedvű volt s egyszerre valami
Jutott eszébe, Rómáról. — Enobarbus!

ENOBARBUS. Asszonyom!

CLEOPATRA. Keresd fel őt s hozd ide! — Hol Alexas?

ALEXAS. Szolgálatodra, itt. — Uram közelg.

Antonius, a hírnök-vel, kíséret jönnek.

CLEOPATRA. Rá sem kívánok nézni. — Jőjtek.

(Cleopatra, Enobarbus, Alexas, Iras, Charmian, jós, szolgák el.)

HÍRNÖK. Nőd Fulvia szállt síkra legelőbb.

ANTONIUS. Az öcsém, Lucius ellen?

HÍRNÖK. Igen; de nem soká tartott e harc.

Csakhamar egyesültek Cæsar ellen;

Kinek szerencse szolgálván, az első

Csapásra elveré Itáliából

Őket.

ANTONIUS. No, van-e rosszabb is?

HÍRNÖK. A rossz hír,

Mint méreg, a hozóra is ragad —

ANTONIUS. Gyáva s bolond szemében! Csak tovább!

Én, a mi elmúlt, azzal végezek.

S ki igazat szól, hozzon bár halált,

Hizelgésnél szivesben hallgatom.

HÍRNÖK. Labienus (ez nehéz hír!) Ázsiát

Parthus hadával elfoglalta; az

Euphratestől, győző zászlaja

Leng Syriától Lydiáig és

Ioniáig: míg —

ANTONIUS. Antonius, —

Akartad mondani —

HÍRNÖK. Oh, jó uram!

ANTONIUS. Szólj szabadon! a nép szaván ne enyhíts.

Mondd Cleopatrát annak, a minek

Rómába' mondják; csúfold Fulvia

Nyelvével őt; s korhold hibáimat

Merészen, mint igazság s gyűlölet

Korholni bír. Szívünkbe' gyom tenyész,

Ha szél nem ér; ki rosszat mond felőlünk:
Az csak kigyomlál! — Most isten veled.

HIRNÖK. A mint parancsolod. (El.)

ANTONIUS. Mi újság Sikyonból? halljuk azt.

1. SZOLGA. A sikyoni hirnök —! Nincsen itt?

2. SZOLGA. Parancsra vár.

ANTONIUS. Hivjátok őt be. — Hah!

Le kell, Egyiptom, ráznom lánczaid',
Mert szerelembe fulladok különben.

Második hirnök jő.

Ki vagy te?

2. HIRNÖK. Nőd, Fulvia, meghalt.

ANTONIUS. Hol halt meg?

2. HIRNÖK. Sikyonban. — Mily soká
Feküdt, s mi történt még azon kívül,
Tudtodra méltó: ez megmondja. (Levelet ad át.)

ANTONIUS. Menj! (Második hirnök el.)

Nagy szellem szálla el! — De úgy kivántam!

Mit megvetéssel gyakran eldobunk,

Azt visszakérnök. A megért öröm

Egy fordulattal, elvesztvén becsét,

Ellenkező lesz. Ő is, halva jó!

S e kéz, mely ellöké, most visszahozná;

E bü-királynővel szakitanom kell;

Ezer veszélyt, többet mint sejthetem,

S gonoszbakat, költ itt hivalkodásom.

— Hej, Enobarbus!

Enobarbus jő.

ENOBARBUS. Mit parancsolsz, uram?

ANTONIUS. Távoznom kell, sietve.

ENOBARBUS. Ej, azzal megölnök asszonyinkat! Látjuk, mily halálos nekik a legkisebb elhidegülésünk; ha távoznak: belehalnak.

ANTONIUS. El kell mennem.

ENOBARBUS. Ha meg kell lenni: hadd haljanak meg az asszonyok! Semmiért kár volna feláldozni

őket, de valami fontos dologgal szemben annyik, mint semmi. Cleopatra, ha csak szelét veszi ennek, rögtön meghal; sokkal csekélyebb okért húszszor láttam már meghalni. Azt kell hinnem, valami varázs rejlik a meghalásban, mi szerelmi kéjt ad neki, oly kész reá.

ANTONIUS. Képmutatása túljár a férfi-észen.

ENOBARBUS. Ah uram, nem! Szenvedélyei merő tiszta szerelem legfinomabb parányaiból alkotvák. E szeleket és vizeket nem nevezhetjük sóhajnak és könnynek; nagyobb viharok ezek, mint a naptárban előfordulók. Nem lehet az képmutatás; s ha az, úgy esőt is tud csinálni, mint Jupiter.

ANTONIUS. Vajha ne láttam volna őt soha!

ENOBARBUS. Oh uram, csodás remekművet hagytaal volna megnézetlenül; mit kikerülve, utazásod minden hitelét elvesztette volna!

ANTONIUS. Fulvia meghalt.

ENOBARBUS. Uram — ?

ANTONIUS. Fulvia meghalt.

ENOBARBUS. Fulvia — ?

ANTONIUS. Meghalt.

ENOBARBUS. Ejh, uram! gyújts az isteneknek hálaáldozatot! Ha ő felségeiknek tetszik nejétől megfosztani a férjet, jussanak eszébe a földi szabók s leljen vigaszt abban, hogyha a régi ruha viseltes, van elég, a ki újat szabjon. Ha Fulvián kívül más asszony nem volna: valóban baj lenne és az esetet sajnálni kellene. De a bának vigasztalása is van; az ócska női ingből új szoknya lesz; s igazán, az a köny, mely e csapást megáztatná, fohagymában lakik.

ANTONIUS. A sok zavar, mit otthon rám hagyott,

Távol maradnom nem enged tovább.

ENOBARBUS. S az a zavar, mit itt támasztál, távoznod nem enged. Kivált a Cleopatráé, mely csak belőled táplálkozik.

ANTONIUS. Ne több könnyelmű szót. A tiszteteket

Tudósítsd szándokunkról. A királynőt

Majd értesitem én, s kibékülök

Kegyével e gyors távozás iránt.

Ily sietésre nem csak nőm halála
 S több fontos ok késztt: im ez iratokban,
 Leghőbb barátim is sürgetve hívnak
 Rómába vissza. Sextus Pompeius
 Caesartól elszakadt s a tengeren
 Uralkodik. S e hig-eszű tömeg
 — Mely érdemeshez nem ragaszkodik,
 A míg csak el nem mult — most kezdi még
 Nagy Pompeiust és minden érdemét
 Fiára átruházni; a ki nagy
 Név- s hatalommal, még nagyobb a vér
 ES tettek által: elsővé leve;
 S ha még nagyobbra nő, tekintete
 Könnyen veszélyt hoz a világra! Sok
 Van készülöben, a mi, mint sörény-szál,
 Alig mozog most, s nincsen mérge még,
 Mint a kigyónak. Menj, tudasd hadunk
 Vezérivel, hogy gyorsan szándokunk
 Indulni; készen álljanak.

ENOBARBUS.

Megyek. (Mindketten el.)

III. SZÍN.

Ugyanott.

Cleopatra, Charmian, Iras, Alexas jönnek.

CLEOPATRA. Hol van?

CHARMIAN.

Nem láttam őt azóta.

CLEOPATRA (Alexashoz).

Nézz

Utána: hol, kivel van, mit csinál?

— Nem én küldöttelek! Ha szomorú:

Mondd, tánczolok; ha vig: mondj hirtelen

Beteg levék. Siess s itt légy hamar. (Alexas el.)

CHARMIAN. Úgy tetszik, asszonyom, ha őt valóban

Szereted: ez nem módja, őt viszont-

Szerelemre birnod.

CLEOPATRA.

Többet mit tegyek?

CHARMIAN. Kedvébe' járj, ne ellenkezz' vele!

CLEOPATRA. Bolond tanács! Úgy elveszitem őt.

CHARMIAN. Igen kemény próbára mégse tedd!
Gyűlölni fogjuk, a kit rettegünk.
De im Antonius!

Antonius jő.

CLEOPATRA. Beteg s levert vagyok.

ANTONIUS. Rosszúl esik

Öt szándokomról értesítenem.

CLEOPATRA. Jó Charmian, vigy el, megszedülék:

Nem tarthat így soká, e testi alkat

Nem bírja ki —

ANTONIUS. Kedves királynőm —

CLEOPATRA. Kérlek, távolabb állj!

ANTONIUS. Mi baj?

CLEOPATRA. Szemedből jó hírt olvasok.

Mit mond hites nőd? — Elmehetsz. De bár

Sohse bocsátott volna el magától!

— Ne fogja rám, hogy visszatartalak;

Nekem hatalmam rajtad nincs: övé vagy!

ANTONIUS. Az isten látja —

CLEOPATRA. Oh! volt-é királynő

Így megcsalatva! Pedig — kezdet óta

Látám csirázni e rút árulást!

ANTONIUS. De Cleopatra —

CLEOPATRA. Oh! hogy higgyelek

Hűnek s enyémnek, bár az istenek

Székét ráznák meg esküid, — hiszen

Megcsaltad Fulviát is! Eszelősség

Ily szájbeszéd eskébe' megfogadni,

Mely a kimondás közben széttörik!

ANTONIUS. Édes királynőm —

CLEOPATRA. Oh, csak ürügyet ne

Keress a távozásra! Csak bucsúzz' s menj!

Midőn maradni vágytál, volt elég

Időd beszédre! Szó se' volt menésről:

Öröklét volt neked ajkunk-, szemünkben,

Üdv homlokunk hajlása, s legkisebb

Tagunk is égi származás! —

Most is csak úgy van, — vagy te, a világ
Első vezére, most első hazug lól!

ANTONIUS. Mit, asszonyom?

CLEOPATRA. Birnám csak izmaid' :

Megérzenéd, hogy Egyiptomban is
Van szív!

ANTONIUS. Királynő, hallgass meg!

Parancsoló körülmény szólit el
Szolgálatodtól, m egész szívem
Használatodra itt marad. Itálián
Polgári kardok fénye villog át.
Sextus Pompeius Rómához közelg.
Honn két egyenlő hatalom veszélyes
Viszályt szül; a gyűlölt, erőre kapván,
Szeretni kezdik. Im, a számüzött
Pompeius, dúsan apja hírnevével,
Könnyen lopózik azok szívébe, kik
Most nagyra nem mehettek; s rémitő
Ezek csoportja. A sok nyugalom
Miatt beteg test egy kétség'b'esett
Fordulatban keres könnyebbülést.
Saját'b okom, mi távozásomért
Helybenhagyásod' megnyerendi tán :
Nőm, Fulvia halála.

CLEOPATRA. Balgaságtól
Bár meg nem óv korom, de túl vagyok
Gyermek-hiszékenységen. Fulvia
Meghalhat-é?

ANTONIUS. De meghalt, kedvesem!
Nézd e lapot: magas kedved szerint
Olvashatod rajt, mennyi zűrzavart
Támaszta; s végül a legjobbat, mikor
S hól halt meg.

CLEOPATRA. Oh te csalfa szerető!
Hol szent üvegcséd, hogy bús könnyeiddel
Megtöltsd? Most látom, ah, most látom át!
A Fulvia halálán tapasztalom :
Hogy' fogadod enyémet egykoron!

ANTONIUS. Ne szidj tovább. Hallgasd ki tervemet,
Mely áll s esik, a mint tanácsolod.

A Nil iszapját termékenyítő
 Napfényre: úgy megyek, mint katonád
 S szolgád; hadat, békét viszek, mikép
 Parancsolod.

CLEOPATRA. Jer, fűzz ki, Charmian.
 De hagyd el. Váltva jól s rosszul vagyok;
 A mint Antonius szeret.

ANTONIUS. Nem, isten őrizz'!
 Bízz' jobban abban, ki a legnagyobb
 Próbát megállja.

CLEOPATRA. Tanú Fulvia rá!
 Fordulj csak el, kérlek, s sirasd meg őt;
 Aztán bucsúzzál s hitesd el velem,
 Hogy értem folyt könyőd. Játssz mesterül
 A színlelő bút — s áruld igazi
 Keserv gyanánt.

ANTONIUS. Ne többet: ingerelsz.

CLEOPATRA. Tudsz jobban is; de ez is megjárja már.

ANTONIUS. Kardomra —

CLEOPATRA. És tarcsádra! Egyre jobb!
 S még jobban is tud. Nézd csak, Charmian,
 Hogy' hozza tűzbe ez a római
 Herc'les magát!

ANTONIUS. Itt hagylak, asszonyom.

CLEOPATRA. Csak egy szót, nyájas úr.
 Elhagyjuk egymást, — de nem ez a kérdés;
 Szerettük egymást, — de nem ez a kérdés;
 Ez tudva van; — valamit akarék. — Oh!
 Emlékezésem olyan, mint Antonius!
 Merő felejtés!

ANTONIUS. Ha nem volna már
 Szolgád a balgaság, magad' hinnélek
 A balgaságnak!

CLEOPATRA. Oh, szörnyű keserves,
 Ily balgaságot oly közel viselni
 Szívünkhöz, mint ezt Cleopatra. Megbocsáss;
 Mert a mi rajtam szép van is, halálom,
 Mihelyt neked nem tetsző! — Téged a
 Becsület hív! Menj. Légy siket tehát,
 S ne szánd keservim', balgaságomat.

Az ég vezessen! koszorúzza kardod'
 Babér diadalma! s könnyű sikerrel
 Legyen behintve útag!

ANTONIUS. Jer! — jerünk!

A búcsú csak játékot űz velünk:
 Te itt maradva, útag' követed;
 Elmenve én, itt maradok veled.

El. (Mind el.)

IV. SZÍN.

Róma. Szoba Caesar házában.

Octavius, Caesar, Lepidus, kíséret jönnek.

CAESAR. Belátod, Lepidus, s tudodra van,
 Hogy nagy vetélytársat gyűlölni: ez
 Caesarnak nem szokása. Ámde nézd,
 Mit Alexandriából írnak: Ő
 Halász, boroz, tobzódva égeti
 Az éji lámpát és nem férfiasb,
 Mint Cleopatra, s ez nem asszonyosb,
 Mint ő maga. — Alig méltóztatott el-
 Fogadni hirnököm', s megemlékezni, hogy
 Uralkodó-társak vagyunk. — Együtt
 Van benne minden bűnnek kivonatja,
 Mi emberekre vonzólag hat.

LEPIDUS. Én

Mégsem hiszek elég bünt benne, hogy,
 Mi jó tulajdon, elhomályosítsa!
 Hibái, mint az égnek foltjai,
 Melyek ragyognak éj setétiben,
 Vele születtek és nem úgy szerezte;
 Önkénytelenség, nem önakaratja
 Ruházta rá.

CAESAR. Fölötte engedékeny
 Vagy! Kéjelegjen ám Ptolemaeus
 Ágyán, fizesse kéjeit koronákkal,
 S versenyt igyék bár rabszolgáival,
 Kószáljon utcán, fényes délbe', vagy
 Bár öklelőzzék izzadság-szagú

Rút csőceselékkal; mondd, hogy ez neki
 Jól állhat (ámbár ritka oly tekintély,
 Minek ne ártson ilyes!) — feltjait ő
 Akkor se' mentheti: könnyelműsége
 Súlyát mi hordván. Csak üres időt
 Ha töltne kéjjel, — csak a kéj-csömör
 S aszott velői vonnák számadásra,
 De ily időt harácsol el, mely őt
 Dobzajjal hívja a gyönyörtül el,
 Saját hatalma s a mienk szavával;
 Ezért szidalmat érdemel, mikép
 A gyermeket szídjuk, ha ért eszével,
 Józanság ellenére, pillanatnyi
 Kéjért eladja a meggondolást.

Hirnök jő.

LEPIDUS. Új hír megint.

HIRNÖK. Parancsod teljesült.

És óráról órára hirt veendsz,
 Nemes Cæsar, a dolgok folyamáról.
 Pompeius haddal áll a tengeren,
 És megnyeré, úgy látszik, azokat, kik
 Félték Cæsartól. Kikötőkbe tódul
 A sok elégtelen, s azt kiáltják:
 Hogy rajta mily méltatlanság esett!

CAESAR. Ezt vártam! Régi tanúság: hogy azt,

Ki fönn van, óhajták, míg följutott;
 Ki meg leszállt, bár soha nem szerették,
 Félelmes lesz, ha nélkülözni kezdik.
 A népkegy: vízi liljom, változó
 Árnak szolgája, fordul föl s alá, míg
 Mozgása elrothasztja!

HIRNÖK. Halld tovább;

Menecrates s Menas, híres kalózok,
 Bírják a tengert, hajók élivel
 Sebezve, szántva azt; Itáliára
 Gyakran becsapnak; már a parti nép
 Sápadvá gondol rájuk; bosszuért
 Kiált a bátor ifjuság. Hajó sem

Járhat, hogy el ne fognák, mihelyest
 Föltün. Mert többeket lever neve,
 Mint nyílt csatában serge Pompeiusnak!
 CAESAR. Antonius, hagyd a gyönyörpohárt!
 Mikor Modenából vert haddal futál,
 Hol Pansa s Hirtius consulokat
 Előbb legyőzted, sarkadon kísért
 Éhség; daczolni tudtál véle, bár
 Bőségbe szokva, s jobban túrted azt,
 Mint a vademberek; lóhúgyot ittál,
 S büzhödt mocsárt, mely a baromnak is
 Csömör! S a vad bokor fanyar bogyóját
 Meg nem veté inyed; sőt, mint a szarvas,
 Ha legelőjét hó fődé, fahéjt
 Rágtál! S beszélük, hogy az Alpokon
 Oly undorító húst evél, minek csak
 Látása is megölt mást! S ime mindezt
 (Szégyen reád most!) olyan hősileg
 Türted, hogy még csak arczod sem soványult
 Miatta meg!

LEPIDUS. Kár érte!

CAESAR. Szégyene
 Bár mielőbb Rómába hajtaná!
 Ideje volna már nekünk is a
 Hadhoz tekintenünk. Gyűjtsünk tanácsot.
 Mig veszteg ülünk, Pompeius gyarapszik.

LEPIDUS. Holnapra, Caesar, bizonyost tudok
 Majd mondani, hogy szárazon s vizen
 Minő erővel rendelkezhetem.

CAESAR. Az én gondom se más. Isten veled.

LEPIDUS. Isten velünk, uram. Új hírt ha véssz
 A nagy világból, kérlek, azt közöld.

CAESAR. Biztos lehetsz; kötelességem is. (Mindketten el.)

V. SZÍN.

Alexandria. Szoba a palotában.

Cleopatra, Charmian, Iras, Mardian jönnek.

CLEOPATRA. Charmian!

CHARMIAN. Úrnőm!

CLEOPATRA. Ah, ah! adj mandragorát innom —

CHARMIAN. Hogyan, királynőm?

CLEOPATRA. Hadd aludjam át

E tág idő-közt, míg Antoniusom

Távol van!

CHARMIAN. Ej, sokat gondolsz reá.

CLEOPATRA. Szód árulás.

CHARMIAN. Nem, asszonyom, nem az.

CLEOPATRA. Herélt, te! Mardian —

MARDIAN. Felség, mi tetszik?

CLEOPATRA. Az, hogy ne énekelj, — semmi se tetszik

Most, mit herélt tesz. Még az jó neked,

Hogy magtalan lévén, Egyiptomon

Vágyad nem űz túl. Szólj, szeretni tudsz-e?

MARDIAN. Igen.

CLEOPATRA. Valóba'?

MARDIAN. Nem, valóba' nem,

Csak gondolatba'. Vágyam volna rá,

S elképzelem, mit Venus s Mars tevének.

CLEOPATRA. Oh, Charmian!

Mit gondolsz, hol van ő most? Áll vagy ül?

Jár vagy lovon van? Boldog ló, szabad

Antoniusnak terhét hordanod.

Légy büszke, jó ló! Tudod, kit emelsz?

A föld fél-Atlasát, a félvilág

Pajzsát! Talán beszél, azt sűgja most:

«Hol vagy, kigyóm az agg Nilból?» mivel

Így nevezett . . . Ah, most ez édes mérgen

Elődöm. — Oh gondolj rám, kit szerelmi

Nyilával Phoebus barnává sütött,

S a kor redőkbe vonta homlokom'.

Midőn kiszálltál, széles homlokú

Cæsar, e partokon: királyi inyhez
Méltó valék. Nagy Pompeius megállt,
Tekintetét arczomra szegve, rajt
Horgonyt vetett, néztébe halni kész!

Alexas jö.

ALEXAS. Üdvözlek, Egyiptomnak asszonya!

CLEOPATRA. Oh milyen más vagy, mint Antonius;

De tőle jöve: bűvös fényivel

Megaranyozta színedet.

Szólj, hogy' van ő, dicső Antoniusom?

ALEXAS. Legutoljára is, megcsókolá

— S oh mennyi páros csókkal! — e becses

Gyöngyöt; — fülemben most is cseng szava.

CLEOPATRA. Öntsd át fülembé azt.

ALEXAS. Barátom — így szólt —

Mondd: «Asszonyának a hű római

E csiga kincsét küldi most; silány

Ajándokocskám' helyrehozni majd

Országokkal rakom trónját körül.

Egész kelet — mond! — asszonyának őt

Nevezze!» Így szólt s könnyedén szökött

Kevély lovára, mely vad nyerítéssel

Elnémítá, mit mondandó valék.

CLEOPATRA. Bús volt-e vagy víg?

ALEXAS. Mint az évszak,

Hév nyár s hideg tél közt: se bús, se víg.

CLEOPATRA. Oh jól kimért kedély! Jegyezd meg ezt,

Oh Charmian! Mily férfi, — jól jegyezd meg:

Nem bús: hogy vessen fényt azokra, kik

Csak tőle nyernek azt; de víg se, mintha

Azt mondaná: emléke, örömeivel

Egyiptomban mulat. Se bús, se víg,

De a kettő között: oh szép vegyület!

Bú mint öröm, hozzád úgy illenek,

Mint senki máshoz! Hirnökeimet

Találtad?

ALEXAS. Húszat, egymás végtiben!

Mért oly sűrűn?

CLEOPATRA. Ki oly napon születnék,
Melyen nem indul hozzá hirnököm,
Mint koldus veszszen el! Tollat, papírt!
— Isten hozott, Alexas! Charmian, szólj:
Szerettem-é így Cæsart valaha?

CHARMIAN. Hős Cæsar!

CLEOPATRA. Oh, akadjon torkodon!
Mondd: hős Antonius!

CHARMIAN. Nagy Cæsar!

CLEOPATRA. Oh,
Izise! vérbe köpülöm fejed',
Ha Cæsarral még egy vonalra helyezed
E férfiaknak férfiát!

CHARMIAN. Bocsáss meg:
Téged követlek ebben!

CLEOPATRA. Mi valék?
Éretlen és itélni sem tudó
Liba, s hideg szivű; te, úgy beszélsz,
Mint akkor én! Gyorsan, tollat, papírt!
Új hirnököt hozzá, mindennaponta!
Habár Egyiptom kiürül miatta! (Mind el.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Messina. Szoba Pompeius házában.

Pompeius, Menecrates, Menas jönnek.

POMPEIUS. Ha van jog égben: az segíteni fogja
A jogos törekvést.

MENECRATES. Tudd meg, Pompeius,
Hogy a mi halad, még el nem marad.

POMPEIUS. De míg könyörgünk, becse vész, a mért
Oly hön esengtünk.

MENECRATES. Balga szívüek mi!

Gyakorta kárunk' kérjük, mit javunkra
 Tagad meg isten; s kárba ment imánk
 Hasznunkra válik.

POMPEIUS. Czélt kell érnem itt:

A nép szeret; a tenger már enyém,
 Erőm telő hold, és a jós remény
 Teltnek mutatja már! Antonius
 Ott dőzsöl Afrikában s nem siet
 Ki síkra szállni. Cæsar kincseket
 Gyűjt s szíveket vesz. Lepidus hizelg
 Mindkettejüknek, mindkettő neki;
 S sem őt azok, sem ő amazokat
 Nem kedveli.

MENAS. Cæsar és Lepidus

Már síkra szálltak. Nagy had van velök.

POMPEIUS. Ki mondta ezt? hazug hír —

MENAS.

Silvius —

POMPEIUS. Álmodta. Ők Rómába' még együtt

Antoniusra várnak. Szerelem, önts
 Bájt Cleopatra fonnyadt ajkára!
 Szépség vegyüljön bűvvel, kéjjel ez;
 Dús lakomák, tartsátok kötve őt,
 Mámor ködébe burkolván agyát!
 Inyencz szokások, ingerlő izekkel
 Csaljátok étvágyát, míg lakma s álom
 Hős harczi kedvét Létheig napolják!

Varrius jő.

Nos Varrius?

VARRIUS. Bizonyos hírt hozok:

Antonius Rómába minden órán
 Várják. Mióta Egyiptomból eljött,
 Még távolabbról itt lehetne már.

POMPEIUS. Csekélyebb hírt szivesben hallanék!

Nem gondolók, Menas, hogy ily csekély
 Hadért e kéj-vadász siskát föl is
 Tegye! A más kettőben összesen nincs
 Félannyi hősiség, mint benne! Ám
 Legyünk mi annál büszkébbek, hogy im

Megmozdulásunk a kéj-telhetetlen
Antoniuszt Egyiptom özvegyének
Öléből fölzavarta!

MENAS. Nem hiszem, hogy
Ő s Cæsar egymást jó szemmel tekintsék.
Mehalt neje Cæsart gyakran boszantá,
Sőt öcsce ezzel nyiltan harcban állt,
Bár nem hiszem, hogy ő biztatta volna.

POMPEIUS. Majd látni fogjuk, Menas, a kisebb
Harag kitér-e a nagyobb elől.
Ha mi nem állanánk mindnyájok ellen,
Egymásra törne tán dühük, levén
Elég okuk kivonni kardjokat.
De hogy vitáik' a közös veszély
Mikép forrasztja össze s köti bé
Kis szakadásuk': még nem tudható.
Legyen mint ég akarja! Életünk
Áll rajta, ha erősbek lehetünk.
Menas, jövel! (Mind el.)

II. SZÍN.

Róma. Szoba Lepidusnál.

Lepidus, Enobarbus jönnek.

LEPIDUS. Jó Enobarbus, jótett volna, hidd el
S hasznodra válnék rábirnod vezéred',
Hogy szóljon nyájasan.

ENOBARBUS. Rábírom őt,
Hogy szóljon úgy, mint illik őneki.
Ha Cæsar őt ingerli: nézzen ő
Büszkén le rá, s mint Mars, kiáltson! — En,
Nagy Jupiterre, voln' Antonius
Szakálla itt ni, nem venném le ma!

LEPIDUS. Nincs most idő magánvitára!

ENOBARBUS. Mindig

Van arra, mit az idő méhe szül!

LEPIDUS. De a csekély ügy nagy elől kitér.

ENOBARBUS. Nem, ha korább jött a csekély.

LEPIDUS.

Harag szól

Belőled. Ám ne szítsuk a parázst.
Im, a nemes Antonius!

Antonius, Ventidius jönnek.

ENOBARBUS.

S emitt

Cæsar!

Caesar, Mecaenas, Agrippa jönnek.

ANTONIUS. Ha jól megegyezünk: el Parthiába;
Tudod, Ventidius?

CAESAR. Nem is tudom,
Mecænas; Agrippát kérdd.

LEPIDUS. Társaim,
Nagy ügy köt össze minket; semmiség ne
Szakítson el. Ha van hiba: csöndesen
Hallgassuk azt ki. Kis bajt hangosan
Vitatva: gyilkolunk, mig a sebet
Gyógyítanók. Azért, nemes felek
(S minél hatásban esdek!), nyúljatok
Szeliden a fájó sebekhez, a bajt
Ne mérgesítse még jobban harag!

ANTONIUS. Jó szó! S ha harcra készen, sergem élén
Állnék is: így tennék.

CAESAR. Isten hozott
Rómába!

ANTONIUS. Köszönöm!

CAESAR. Foglalj helyet.

ANTONIUS. Te ülj előbb le.

CAESAR. Ha úgy akarod —

ANTONIUS. Hallom, neheztelsz; s olyasért, miben
Nincs ok; s ha van: nem tartozik reád.

CAESAR. Nevetni kéne! Én egy semmiért,
Vagy kicsiségért, sértve érzésem
Magam! S kivált teáltalad! De még
Inkább: ha rólad bántót mondanék,
Olyasmiért, mi rám se' tartozik!

ANTONIUS. S hogy Egyiptomban mulaték : reád
Mít tartozott?

CAESAR. Nem inkább, mint, hogy én
Rómában éltem, Egyiptomba' rád.
De hogyha ármánykodtál ellenem,
Úgy Egyiptomban léted, igen is,
Rám tartozik!

ANTONIUS. Ármánykodám — ? mi czélzás?

CAESAR. Abból, mi rajtam itt esett: megérthedd
Czélzásomat. Nőd és öcséd hadat
Hoztak reám; ürügyök te valál,
És jelszavuk neved.

ANTONIUS. Nem, ebbe' tévedsz.

Öcsém ez ügyben nem hivatkozott
Reám! Utána jártam és saját
Párthiveidtól vannak adatim.
Nem volt-e inkább entekintetem
Tieddel együtt koczkáztatva? Egy
Ügyünk levén, nem dült-e ellenem
Szintügy a harc? Tanúk leveleim!
Ha minden áron szándokod vizsályt
Toldozni össze — van reá egész
Ok is, tudod — ne így kezd!

CAESAR. Magadat
Dicséred azzal, hogy kisebbited
Itéletemet; toldva-foldva van
Mentséged is.

ANTONIUS. Nem úgy. Beláthatod,
S be kell, bizonynyal, látnod, szembe is
Szökő, hogy én, szövetségben veled,
Az ügybe', melyet ő megtámadott,
Nem nézhetém jó szemmel a reám is
Veszélyt hozó hadat. Mi nőmre néz,
Bár volna oly nőd néked is! Tied
A harmadrész világ: egy zabolán
Azt könnyű féken tartanod; nem ily nőt!

ENOBARBUS. Bár mindnyájunknak ily nőnk volna,
hogy a férjek nejeikkel járhatnának háborúba.

ANTONIUS. Szilaj s a féket nem tűró heve,
A düh, mely álnoksággal párosult,

Sajnálva vallom, Cæsar, mennyi bajt
Szerzett neked. De valld meg, arrul én
Nem tehetek.

CAESAR. Irtam neked, mikor
Ott kéjelegtél. És te iratom'
Csak zsebre dugtad; hírnököm' pedig
Kihallgatatlan, gúnynyal üzted el.

ANTONIUS. Be sem jelentve tört rám. Épen akkor
Vendégelék három királyt meg, és
Jól délután valék. Másnap magam
Mondám előtte azt, mi annyi volt,
Mint egy bocsánatkérés. Ezt a ficzkót
Ne vonjuk a viszályba; ha vitánk van
Máskép, mellőzzük ezt el.

CAESAR. Esküdet
Szegéd te meg. Ily vádat ellenem
Fölhozni nem bírsz.

LEPIDUS. Cæsar, csöndesen!

ANTONIUS. Hagyd csak beszélni; szent a becsület,
A melyet érint, azt hívén, hogy az
Hiányzik énbennem. Csak rajta, Cæsar;
Esküm tehát —

CAESAR. Azt tartá: tartozol
Segélyt s hadat, ha kérek, küldeni,
S te megtagadtad.

ANTONIUS. Inkább: elmulasztám,
S akkor, midőn magamból mérgezett
Órák ragadtanak ki! Kész vagyok
Vezekelni érte, csak őszinteségem
Miatt hatalmam kárt ne valljon és
Nagyságomon ne essék folt. — Igaz,
Nőm, csakhogy Egyiptomból haza csaljon,
Azért ütött rád; a miért tehát
— Mint öntudatlan ok — bocsánatot
Kérek, a mennyiben becsületem
Csorbát nem szenved azzal.

LEPIDUS. Ez nemes szó!

MECAENAS. Kérlek, ne folytassátok e vitát!
S hogy teljesen feledve légyen az,

Gondoljatok rá, hogy a köz-veszély
Engesztelésre kész!

LEPIDUS. Szép szó, nemes Mecenas!

ENOBARBUS. A mennyiben most egymástól barátságot kölcsönöztök, majd ha Pompeiusról többé nem lesz szó, ismét visszaadhatjátok. Lesz időtök viszálnodni, ha nem lesz egyéb dolgotok.

ANTONIUS. Katona vagy csak; hát többet ne szólj!

ENOBARBUS. Majd elfeledtem, hogy az igazságnak hallgatnia kell.

ANTONIUS. Megsérted e kört; többet szót se szólj.

ENOBARBUS. Na jó, nem bánom! Néma kő leszek!

CAESAR. Tartalma jó szavának; a modor

Hibás csupán. Mert csakugyan lehetlen

Tartós barátság ily különböző

Elmék között. De ha tudnám, mely kapocs

Tarthatja össze szíveinket: azt,

Bár a világ végén is, fölkeresném!

AGRIPPA. Ha szólanom szabad —

CAESAR. Agrippa, szólj.

AGRIPPA. Cæsar, anyádtól egy nővéred él,

A szép Octavia; hős Antonius

Most özvegyen —

CAESAR. Agrippa, ne tovább!

Ha Cleopatra hallaná: mi méltán

Vádolna elhamarkodással!

ANTONIUS. Özvegy vagyok, Cæsar; hagyd hallanom Agrippa véleményét.

AGRIPPA. Köztetek

Szilárd barátság, hű testvéri érzet

Oldhatlan kapcsa voln', Antonius

Mihelyt nejjül venné Octaviát,

Kinek szépsége nem mást érdemel,

Mint a világ legelső férfiát;

Erénye, bája kit jobban dicsér,

Mint szók tehetnék. E szövetségés

A kis vetélyt, mi most nagyot mutat,

S a nagy félelmet, mely veszélyt ígér,

Elnémítandja. Mese lesz, mi most

Való, mig most a félmesébül is

Való lesz. Ő, szeretve mind a kettőt,
Egymáshoz, a közérzést mindkettőhöz
Közelb vonandja. Megbocsássatok,
A mit beszélek, régen érlelem;
Meggfontolás, nem pillanat szülé.

ANTONIUS. Akar-e szólni Cæsar ?

CAESAR. Nem előbb,
Míg meg nem érti: mint hatott a szó
Antoniusra?

ANTONIUS. És ha mondanám:
«Agrippa, úgy legyen!» Agrippa mely
Biztosítékot ad?

CAESAR. Cæsar hatalmát,
S a befolyást, melylyel hugára bir.

ANTONIUS. E szép ajánlat ellen akadályt
Gördíteni meg sem álmodom. — Kezed!
Mozditsd elő e szent ügyet, s legyen
Mán kezdve hű testvéri szív vezérünk
Nagy céljaink felé!

CAESAR. Im itt kezem.
Nővért adok, kinél drágább soha
Testvéri szívnek nem volt. Éljen ő
Soká! s legyen szívünk, országaink
Között kapocs! S többé e szeretet
Tőlünk ne szálljon el!

LEPIDUS. Ne szálljon el!

ANTONIUS. Nem czélozék hadat Pompeius ellen.
Mert nagy szivességet tett ő velem
Nem régen is; csak megköszönöm azt,
Hálám nehogy rossz hírbe jöjön. Aztán
Kihívhatom mindjárt.

LEPIDUS. Időnk kimérve.
Nékünk kell fölkeresni Pompeiust,
Különben ő tör ránk.

ANTONIUS. Hol horgonyoz most?

CAESAR. A misenumi fok körül.

ANTONIUS. Erős-e

A szárazon?

CAESAR. Erős s folyvást erősbül.

A tengeren pedig korlátlan úr.

ANTONIUS. Úgy szól a hír. Vajh' szólhatnék vele!
Most gyorsan el! De míg fegyverre kelnénk,
A tervezett frigyét kell végzenünk.

CAESAR. Egész örömmel! És meghívlak im,
Megnézni hűgomat. Jőj, egyenest
Hozzá vezetlek.

ANTONIUS. Téged, Lepidus,
Ne nélkülözzünk.

LEPIDUS. Nemes Antonius,
Még a betegség sem tarthatna vissza!

(Harsonák. Cæsar, Antonius és Lepidus el.)

MECAENAS. Isten hozott Egyiptomból, uram.

ENOBARBUS. Cæsar szíve fele, derék Mecænas!
— Érdemes barátom, Agrippa!

AGRIPPA. Jó Enobarbus!

MECAENAS. Okunk van örülni, hogy minden ily jóra
fejtett. — Jól mulattatok Egyiptomban?

ENOBARBUS. Ah uram, naphosszanta aludtunk s ivás-
sal tettük világossá az éjt.

MECAENAS. Nyolcz vadkan, egészben megsütve, reg-
gelire, s csak tizenkét személynek: — igaz volt ez?

ENOBARBUS. Ez még csak annyi, mint légy a sashoz
képest. Rengetegbebb áldomásaink is voltak, mik méltó-
bbak az említésre!

MECAENAS. Az asszony ellenállhatatlan, ha megfelel
hírének.

ENOBARBUS. Első találkozásra elrablá Antonius szí-
vét a Cydnuson.

MECAENAS. Ott tűnt föl, valóban; vagy tudósítóm fil-
lentett.

ENOBARBUS. Várj, elbeszélem.

A bárka, melyen ült, láng-trón gyanánt

Égett a vízen, vert-arany tetővel;

Bibor vitorlák illatot leheltek,

Hogy kéjelegve ringatá a szél.

Ezüst lapátok, fuvolák szaván,

Ütemre csapkodák a víztükört,

Hogy az szerelmi odaengedéssel

Omolt utánok. — Ah, de ő maga!

Minden leírás koldus; ott feküdt

Arany szövettel áttört sátorában,
 Szébb mint a Venus-kép, min a valót
 Felülmulá a művész; két felől
 Bájos fiúk, mosolygó Cupidók
 Arczgödreikkel; tarka legyezőik
 Szelétül, úgy látszék, a finom arcz,
 A mint hűsíték, egyszersmind hevült,
 S viszont!

AGRIPPA. Bizony boldog Antonius!

ENOBARBUS. Rabnői, mint megannyi nereid,

Vagy habléány, lesék tekintetét,
 Megannyi ékszer bájmozdúlatuk.
 Kormányon egy bájos hablányka ült
 S a selyem kötélzet e virágfinom
 Kezek között, mik gyorsan mozgaták,
 Szintúgy dagadt! Látatlan illat-ár
 Kábita minden érzéket körül-be.
 A város elébe önté mind lakóit,
 S Antonius trónján magában ült,
 A légbe nézve — s mintha még az is
 Ūrt hagyva tódult volna, látni őt!

AGRIPPA. Oh bűvös nő!

ENOBARBUS. Érkeztekor, fogadni

S meghívni őt, küldött Antonius.
 Azt válaszolta: jobb, ha ő jövend,
 S vendégül kérte. Udvarias vezérünk,
 Kitől soha asszony nem hallott «nem»-et,
 Tízszor borotvált képpel ment ebédre;
 De ah, szívével fizeté, a mit
 Szemével élvezett csak!

AGRIPPA. Ritka hölgy!

Caesar kardját is ágyba csalta ő;
 Caesar vetett s az asszony aratott.

ENOBARBUS. Az utcán láttam egyszer jární őt.

Pihegve ment, szólt, s újra pihegett,
 De benne tökélylyé vált a gyöngeség is,
 S alig lehelve, hatalmat lehelt
 Maga körül!

MECAENAS. S most el kell hagynia
 Antoniusnak őt!

ENOBARBUS. Nem ő, soha!

E nőnek kor nem árt; a megszokás

Örök varázsát nem koptatja el.

Más nő keblén a vágy, ha jóllakott,

Elalszik; itt új vágyra gyúl; mivel

E nőn a rút is oly dicső, hogy a

Pap is megáldja, míg bujálkodik!

MECAENAS. Ha báj, eszély, erény leköthetik

Antonius: Octaviában ő

Nagy nyereményt tőn.

AGRIPPA.

No's jerünk, urak.

Jó Enobarbus, légy az én vendégem,

Míg itt mulatsz.

ENOBARBUS. Köszönöm, jó uram! (Mind el.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Szoba Caesarnál.

Caesar, Antonius, kettőjük közt Octavia, kíséret jönnek.

ANTONIUS. A nagy világ és súlyos tisztem, ah,

Kebledrül olykor elvonand.

OCTAVIA.

Olyankor

Az isteneknek térdet hajtok és

Könyörgök érted.

ANTONIUS. Jó éjt, uram! — Ne hidd, Octaviám,

Mit a világ rosszat mond ellenem.

Még nem valék rendben; jövőre majd

Rendesb lesz élted. Hölgyem, jó'jszakát!

Jó éjt, uram!

CAESAR. Jó éjt. (Caesar és Octavia elmennek.)

Jós jó.

ANTONIUS. No, ficzkó! szeretnél Egyiptomban lenni?

Jós. Bár soha onnan el ne jöttem volna,

Sem oda te!

ANTONIUS.

S miért? Ha van oka.

Jós. Lelkemben érzem, nyelvem nem találja.
Siess vissza Afrikába!

ANTONIUS. Szólj: a Caesar,
Vagy az én szerencsém lesz-e magasabb?
Jós. A Caesaré.

Antonius, ne légy te itt vele!
Órangyalod, ki rád gondot visel,
Bátor, nemes, páratlanul dicső,
Ha Caesar ott nincs; ám hozzá közel
Félénk lesz angyalod s legyőzetik.
Vess hát elég tért kettőtök közé.

ANTONIUS. Kétszer ne mondd ezt!
Jós. Egyedül neked,
S neked se többször. Játshatol veled
Bármit: veszítsz. Szerencsecsillaga,
Bármennyi jel biztasson is, legyőz,
S mellette elhalványul a tied.
Ismételtem: szellemed, mellette, fél;
Nemes, ha távol ő.

ANTONIUS. Pusztúl elöllem!
Ventidiusnak monddsz, hívatom. (Jós el.)
Sors, vagy szerencse: igazat beszélt.
A koczka is kedvére gördül, a
Játékban tudományom mitsem ér
Szemben veled; sorsot vonunk: nyerő.
Kakassa, bár esélye semmi mindhez,
Legyőzi az enyémet; fürje is
Mindig le az enyémet! — Afrikába
El, vissza! Bár nyugalمامért kötém e
Frigyet, de üdvöm ott van, keleten!

Ventidius jö.

Ventidius, jer. Parthiába kell
Indulnod; kész a megbízó levél.
Jövel s azonnal vedd át. (Elmennek.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. Uteza.

Lepidus, Mecaenas és Agrippa jönnek.

LEPIDUS. Ne fáraszszátok magatok' tovább.

Siettessétek a vezéreket is!

AGRIPPA. Csak még egy csókot ad Antonius Octaviának, — azzal indulunk.

LEPIDUS. Míg harcruhában, mely fölötte jól
Fog állni nektek, láthatlak viszont:
Isten velünk.MECAENAS. Ha nem csal számításom:
Előbb leszünk a foknál, mint te.LEPIDUS. Mert
Kurtább az útatok. Czélom szerint
Útam kerülő, a mi két napot
Veszített el.

MECAENAS és AGRIPPA. Kivánt sikert, uram!

LEPIDUS. Isten velünk! (Elmennek.)

V. SZÍN.

Alexandria. Szoba a palotában.

*Cleopatra, Charmian, Iras, Alexas jönnek.*CLEOPATRA. Egy kis zenét! Oly méla táp szerelmes
Sziveknek a zene.

SZOLGA. Hej! a zenét!

Mardian jő.

CLEOPATRA. Hagyd el! Jerünk tekézni. Charmian, jer.

CHARMIAN. Fáj a karom. Játszsz Mardiannal.

CLEOPATRA. A

Herélttel annyi, mintha nővel játszanám.

Játszol velem? he?

MARDIAN. Úgy a hogy' tudok.

CLEOPATRA. Jó akarat, ha kurtán ütne is ki,
 Bocsánatot nyer. — Mégis, azt se! Mást!
 Szigonyt elé! Jerünk a partra. Mig
 Távolrul altató dal hangzik, az
 Arany halacsját görbe szigonyommal
 Nedves kopóltujánál megfogom,
 S kirántva, képzelem mindannyiszor, hogy
 Antonius, s kiáltom: megvagy, itt vagy!

CHARMIAN. Szép volt, mikor fogadtatok velem,
 S buvárod horgonyára sós halat
 Akasztta s ő örömmel húzta föl.

CLEOPATRA. Arany idők! Akkor kinevetém
 Türelmiből, éjjel meg türelembe
 Nevettem vissza őt; reggel pedig
 Kilencz előtt ágyába ittam; és
 Rá vetve leplemet, palástomat,
 Philippii kardját én kötém fel.

Hírnök jön.

Oh!

Itáliából? — Dugd jó híredet
 Fülembem, mely soká ugar vala!

HÍRNÖK. Oh asszonyom —

CLEOPATRA. Meghalt Antonius?

Ha ezt hozod: megölted asszonyod',
 Silány rab! Ám, ha híreid szerint
 Él s jól van: úgy, fogd! itt arany, s e leg-
 Kékebb erek, csókold meg e kezemet,
 Melyet királyok csókoltak — s remegtek,
 Mig csókolák.

HÍRNÖK. Először is, ő jól van.

CLEOPATRA. Ne, több arany még! — Ficzko, hallod-e,
 Mondják: a holtak jól vannak; ha így
 Érted a szót: hah! megolvasztatom
 Ez aranyat, s rossz hangú torkodon
 Úgy öntetem le!

HÍRNÖK. Hallgass meg, királynő.

CLEOPATRA. Jól van; beszélj! De arcod nem mutat jót.

Ha Antonius jól van s szabad: miért a

Jó hírt kürtölni ily zord arcz! Ha nincs jól:
 Úgy kéne jönnöd, mint a fúriák,
 Kigyóhajakkal és nem férfiképpel!

HIRNÖK. Kihallgatandsz-e?

CLEOPATRA. Kedvem volna, hogy
 Megüsselek, mielőtt szólnál. De mondd, hogy
 Antonius él, jól van, barátja és
 Nem rabja Cæsarnak: s arany eső
 S gyöngy záporzzék fejedre.

HIRNÖK. Asszonyom,
 Ő jól van.

CLEOPATRA. Ez jó.

HIRNÖK. S Cæsarral barát.

CLEOPATRA. Derék legény vagy!

HIRNÖK. Jobb barátok ök,
 Mint valaha.

CLEOPATRA. Úrrá teszek!

HIRNÖK. De még —

CLEOPATRA. «De!» gyűlölöm e szót. Lerontja a
 Jó kezdetet. Pokolba ezt a «de»-t!

«De» tömlöcz-ör, mely undok szörnyeket
 Hurczol magával. Kérlek, öntsd fülembé,
 A mit hozál, mind — együtt jót, rosztat.
 Cæsar barátja; jól van; él szabad —
 Mondád?

HIRNÖK. Szabad? nem, ezt nem mondtam, úrnöm.
 Octaviához kötve —

CLEOPATRA. Mennyiben?

HIRNÖK. Mint férje.

CLEOPATRA. Charmian, nézd, sápadok.

HIRNÖK. Octaviát elvette, asszonyom.

CLEOPATRA. Verjen le a legundokabb ragály! (Megüti.)

HIRNÖK. Királynő, légy türelmes!

CLEOPATRA (ismét megüti). Még beszélsz!

El, nyomorult! mert kirugom szemed',
 Mint egy tekét! s minden hajad' kitépem;

(Föl s alá rángatja.)

Szegostorral veretlek és csipős

Sós vízbe, lúgba főzetlek!

HIRNÖK. Kegyes úrnöm,

Hirül hozám csak, de nem én kötém
E házasságot.

CLEOPATRA. Mondd, hogy nem való,
S egy tartományt adok s dússá teendlek!
A pof, melyet kapál, legyen elég:
Hogy ingereltél, s a mit kérni tudsz,
Mind megadom.

HIRNÖK. Megnősült, asszonyom!

CLEOPATRA. Hitvány! Sokáig éltél! (Tört vesz elő.)

HIRNÖK. Így futok! —

Hisz, asszonyom, nem én valék oka! (El.)

CHARMIAN. Oh térj magadhoz, úrnóm! E fiú
Ártatlan.

CLEOPATRA. Oh, hány ártatlant lesújt
A menny villáma is! — Sülyedj a Nilbe,
Egyiptom! A galamb váljék kigyóvá!
Hívjátok vissz' a ficzkót. Bár vezett
Vagyok, nem harapok. Hívjátok őt.

CHARMIAN. Fél visszajöni.

CLEOPATRA. Nem bántom, jöhet.

E kéz silány volt, hogy alábbvalót
Ütött magamnál; hisz magam valék
Haragom oka. — Jöszte csak, fiú.

Hirnök visszajö.

Rossz hírt, legyen való bár, sohse jó
Meghozni. Jó hírt hadd jelentsen egy
Egész sereg nyelv; a rossz önmagát
Jelentse, a mikor lesújt.

HIRNÖK. Kötelességem' tevém.

CLEOPATRA. Nőül vevé hát?

Már nem gyűlöllek inkább, hogyha még
Ismétled egyszer: hát elvette?

HIRNÖK. El.

CLEOPATRA. Átok reád! Ha! s vissza sem vonod?

HIRNÖK. Hazudjak-é?

CLEOPATRA. Akarnám, hogy hazudj;

Bár fél Egyiptom voln' elöntve és
Kigyók tanyája! Menj, hordd el magad!

Volnál oly arczó, mint Narciss, nekem
Csúf volna képed. Megnősült tehát?

HIRNÖK. Felség, bocsánat.

CLEOPATRA.

Megnősült?

HIRNÖK.

Bocsáss meg,

Nem akaralak ingerelni; és
Azért fenytne, mit magad parancsolsz,
Az nem igazság. — Úgy van, elvevé
Octaviát.

CLEOPATRA. Oh! büne téged is
Gazzá teszen, tudtod kívül. Takarodj!
Az árúczikk, mit Rómából hozál,
Számomra drága. Veszszén rajtad és
Rontson meg! (Hirnök el.)

CHARMIAN. Csillapodjál, asszonyom.

CLEOPATRA. Antoniust dicsérve, mennyiszér
Kisebbitém Cæsart.

CHARMIAN. Valóba'!

CLEOPATRA.

Most

Lakolok érte. — Vigyetek el innen.
Elájulok. Oh Iras, Charmian!
De semmi. — Jó Alexas, menj utána,
Mondd: fesse le Octaviát neked,
Vonásait, korát, lelkületét.
Ne hagyj feledni, mily színű haja;
S hozz hirt azonnal. (Alexis el.) Hadd veszítsem el!
Ne, Charmian! Ne! Bár Gorgont mutasson
Egy oldalon, — de Mars a másikán.
Alexas azt is hírül hozza, hogy (Mardiánhoz.)
Milyen magas. Szánj engem, Charmian,
De csak ne szólj. Vezess szobámba el. (Mind el.)

VI. SZÍN.

Misenum közelében.

Harsonák. Egyfelől Pompeius, Menas, dobbal s trombitával; másfelől Caesar, Antonius, Lepidus, Enobarbus, Mecaenas, sereggel jönnek.

POMPEIUS. Most kicserélve túsainkat: itt
Beszélhetünk, míg harczolnánk.

CAESAR. Helyes volt

Békés utat kísérténünk. Azért
Küldök irásba' meg feltételinket,
Miket ha jól megfontolál, jelentsd ki:
Ha visszatartják pártos kardodat
S Siciliába visszaküldik-é
E harcos ifjakat, kik itt különben
Egy lábíg elvesznek?

POMPEIUS. Hallgassatok ki,

Ti hárman e világ parancsnoki
S nagy istenek sáfári! Nem tudom:
Apám miért maradjon bosszúlatlan,
Levén fia s baráti, a midőn
Nagy Julius, Brutust Filippinél
Kisértve, látá, mint harczoltok érte!
S mi inditá a sápadt Cassiust
Összesküvésre? Vagy mért öntözék
Becsületes Brutus, s a szent szabadság
Több bajnoki vérrel a Capitolt?
Ha nem: hogy egyik ember ne legyen
Több, mint a másik! Im ezért hozok
Hajókat én is, miknek terhitől
A tenger itt nyög, megfenyíteni
A büszke Rómát, hogy hálátlanul bánt
Nemes apámmal.

CAESAR. Fontold meg!

ANTONIUS. Hajóid,

Jó Pompeius, meg nem rémítenek.
A vízen is megmérkőzünk veled.
A szárazon meg hogy kifizetünk,
Te is tudod.

POMPEIUS. A szárazon, tudom,
Apám házából hogy kifizetél!
De hisz' a kakuk maga úgy se' rak
Fészket! maradj hát benne, míg maradhatsz.

LEPIDUS. Kérlek, ha tetszik (mert ez messze visz
Czélunktól) arról szólj: miként vedé
Ajánlatinkat?

CAESAR. Csakis ez a kérdés.

ANTONIUS. Nem rábeszélni akarunk; magad
Mérd meg, mit érnek.

CAESAR. És hová vezethet:
Ha többre is vágysz.

POMPEIUS. Ti Siciliát,
Sardiniát ígéritek nekem;
Én a kalózokat pusztítsam el
S Rómába gabnát szállítsak: ha így
Kiegyezünk, kardunk csorbátlan és
Vértünk simán maradnak.

CAESAR, ANTONIUS, LEPIDUS. Ezt ajánltuk.

POMPEIUS. Én úgy jövék, hogy elfogadjam ezt; de
Antonius kissé lehangola.
S bár elveszíti értékét a tett,
Ha én beszélem el, tudd meg, midőn
Cæsar öcséddel versengett, anyád
Siciliába jött s mi szívesen
Fogadtuk ott.

ANTONIUS. Hallottam, Pompeius.
S sokat törődtem, mivel róhatom
E tartozást le!

POMPEIUS. Addsa kezedet.
— Nem gondolám, hogy itt találkozunk!

ANTONIUS. Jó ágyat vetnek keleten. — Neked
Köszönhetem, hogy jönnöm kelle, mert
Nyertem vele.

CAESAR. Mióta láttalak,
Mégváltozál.

POMPEIUS. A balsors, nem tudom,
Mit vése arczaimra; kebelembe
Benyulni nem hagyom, hogy szívemet
Rabbá tegye.

LEPIDUS. Üdvözöllek.

POMPEIUS. Köszönöm,
 Jó Lepidus. — Így hát megegyezünk.
 Tennők papírra most a pontokat
 S írnök alá.

CAESAR. Azonnal megtehetjük.

POMPEIUS. Mig szétmegyünk, vendégljük meg itt
 Egymást; ki kezdje, sorssal döntsük el.

ANTONIUS. Hadd kezdjem én!

POMPEIUS. Nem úgy! sorsot vonunk.
 Első legyen, vagy végső, a te pompás
 Egyiptomi konyhádé a babér.
 Julius Cæsar is, hallom, ott hizott meg.

ANTONIUS. Sokat hallottál —

POMPEIUS. Jóra magyaráztam.

ANTONIUS. S jól adod is elé.

POMPEIUS. A mint hallottam.

Hallottam azt is, hogy Apollodorus —

ENOBARBUS. Ne többet. Az igaz volt.

POMPEIUS. Mi?

ENOBARBUS. No, hogy

Apollodor egy bizonyos királynét
 Paplanba kötve vitt Cæsarhoz.

POMPEIUS. Ej,
 Most ismerek rád. Hogy' vagy, jó vitéz?

ENOBARBUS. Pompásan; úgy látszik, négy lakoma
 Van készülöben.

POMPEIUS. Kezedet, vitéz!
 Soh'sem gyülöltelek, s úgy láttalak
 Harczolni, hogy irigylém!

ENOBARBUS. Jó uram!
 Soh'sem szerettelek nagyon; hanem
 Dicsértelek, mikor tízannyit tettél,
 Mint én felőled mondtam.

POMPEIUS. Tartsd meg ez
 Őszinteséget. Illik az neked!
 Kérlek, hajómra jőjtek be mind;
 Tessék, urak!

CAESAR, ANTONIUS, LEPIDUS. Vezess, uram.

POMPEIUS.

Jerünk.

(Pompeius, Cæsar, Antonius, Lepidus, katonák, kíséret el.)

MENAS (félre). Atyád, Pompeius, ily frigyét sohasem kötött volna. — (Fenn.) Uram, találkoztunk valahol.

ENOBARBUS. Gondolom, a tengeren.

MENAS. Ott ám.

ENOBARBUS. Jól tartottad magad' a tengeren.

MENAS. Te meg a szárazon.

ENOBARBUS. Kész vagyok dicsérni, ki engem dicsér.

Ámbár tagadhatatlan, mit a szárazon tevék.

MENAS. S én a tengeren.

ENOBARBUS. Igaz. Valamit azonban jobb elhallgatnod. Tengeri rabló voltál.

MENAS. S te szárazsi.

ENOBARBUS. Azt tagadom. Azonban add kezedet, Menas. Ha szemeink rendőrök volnának, két rabó találkozását lephetnék itt meg.

MENAS. A szem mind igaz, akármilyen a kéz.

ENOBARBUS. Nem áll; egy szép asszonynak sincs igaz szeme.

MENAS. Az igaz; mert mind szív-rabló.

ENOBARBUS. Úgy jöttünk, hogy verekszünk veletek.

MENAS. Részemről sajnálom, hogy lakomára fordult a dolog. Pompeius ma szerencséjét vigadja el.

ENOBARBUS. No, hisz úgy nem is sirja vissza soha!

MENAS. Te mondad, uram. — Nem hittük, hogy Marcus Antonius itt legyen; kérlek, elvette Cleopatrát?

ENOBARBUS. Cæsar hugát Octaviának hívják.

MENAS. Az igaz. A Cajus Marcellus neje volt.

ENOBARBUS. Most pedig a Marcus Antoniusé.

MENAS. Mit mondasz?

ENOBARBUS. Úgy van.

MENAS. Ezzel Cæsar s ő örökre össze vannak kötve.

ENOBARBUS. Ha jósolnom kellene e frigről, nem azt jósolnám.

MENAS. Lehet, hogy az érdeknek több része van e házasságban, mint az illetők szerelmének.

ENOBARBUS. Azt hiszem. S meglásd, a mi barátságuk egybetartó kötelének látszik, az lesz épen megfojtója. Octavia kegyes, hideg, csöndes kedélyű nő.

MENAS. Ki ne kívánná ilyennek nejét?

ENOBARBUS. Ki maga sem olyan, mint Antonius. Visszatér egyiptomi lakmájához; akkor Octavia sohajai tüzet szítanak Caesarban; s mint előbb is mondtam, a mi barátságuk kapcsa, lesz elszakadásuk első okává. Antonius ott keres szerelmet, a hol talál; itt csak érdeket vett nőül.

MENAS. Meglehet. — De nem mennénk a hajóra? Szeretnék egy poharat üritni rád.

ENOBARBUS. Állok elébe. Egyiptomban jól begyakoroltuk torkunkat.

MENAS. Menjünk hát. (Elmennek.)

VII. SZÍN.

Pompeius hajóján; Misenum mellett.

Zene. Szolgák teritenek.

1. SZOLGA. Mindjárt jönnek. Kettő vagy három már is gyöngén áll a lábán; a legkisebb szél elfújná.

2. SZOLGA. Lepidus már olyan, mint a pipacs.

1. SZOLGA. Hiszen valamennyiért neki kellett inni.

2. SZOLGA. Mihelyt egyik a másiknak valami gyöngjét érinti, felkiált: «Hagyjuk azt!» Azokat kibékélteti egymással, magát a pohárral.

1. SZOLGA. Annál nagyobb meghasonlásban van öntudatával.

2. SZOLGA. Így jár, a ki nagy urakkal eszik cseresznyét egy tálból. Jobb egy nádszál, mely semmit se használ, mint a csatabárd, ha nem bírok vele.

1. SZOLGA. Nagyra hivatva lenni, minek meg nem felelhetünk, csak olyan, mint üres gödör a szem helyén, a mi éktelenül eltorzítja az arcot.

Harsonák. Caesar, Antonius, Lepidus, Pompeius, Agrippa, Mecaenas, Enobarbus, Menas, tisztek, kíséret jönnek.

ANTONIUS. Úgy tesznek: a pyramis lépcssein
Mérik meg a folyót, s ha mély, közép,

Avagy sekély, tudják, hogy a szerint lesz
Bőség, vagy éh. Minél magasb a Nil
Árjában, annál jobb; és ha leszáll,
Csak vetni kell az iszapos határba
S dús aratást ad.

LEPIDUS. Mondják, különös
Kigyókat is találni ott.

ANTONIUS. Igen.

LEPIDUS. S kigyóitokat csak napotok heve költi ki
iszapotokból? S krokodilusaitokat is?

ANTONIUS. Biz úgy.

POMPEIUS. Üljünk le. — Bort még! — Egészségedért,
jó Lepidus!

LEPIDUS. Nem vagyok oly jól, mint kellene, de azért
állok elébe.

ENOBARBUS (félre). Mig el nem alszol; akkor meg le-
fekszel!

LEPIDUS. Valóban, úgy mondják, azok a Ptolemæus
pyramisai remekek. Tréfa nélkül, hallottam.

MENAS (halkan). Pompeius, egy szót —

POMPEIUS (szintúgy). Súgd fülembé. Mi az?

MENAS (szintúgy). Kelj föl vezér s kérlek kövess, csupán
Egy szóra.

POMPEIUS (szintúgy). Várj, azonnal. — E pohárt
Lepidusért!

LEPIDUS. Miféle szerzet az a krokodil?

ANTONIUS. Egészen saját alkotással bír. Épen olyan
vastag, a milyen. Magassága akkora, mekkora. Saját
érzékeit használja; önnön táplálékával él, s ha alkat-
részei fölözlanak, más lény lesz belőle.

LEPIDUS. Milyen színű?

ANTONIUS. Sajátságos színe van.

LEPIDUS. Különös féreg lehet.

ANTONIUS. Az ám. És könyei nedvesek.

CAESAR. Vajon megelégszik-e e leírással?

ANTONIUS. Nagyon követelőnek kéne lennie, ha nem,
a Pompeius által rá köszöntött poharak után!

POMPEIUS (Menashoz halkan). Hallgass; akaszszanak fel!
Ilyet, itt

Beszélni! Menj, menj! — Hol van serlegem?

MENAS (szintúgy). Ha jó szolgálatim méltók reá :

Hallgass ki. — Jőj.

POMPEIUS (szintúgy). Örült vagy. — Nos, mi baj?

(Félre vonódnak.)

MENAS. Mindig hiven szolgáltam ügyedet.

POMPEIUS. Hivem valál. No's aztán? — Ej, urak!

Vigan.

ANTONIUS. Vigyázz ez ingoványon, el ne

Sülyedj, jó Lepidus.

MENAS. Akarsz egész

Világnak ura lenni?

POMPEIUS. Mit beszélsz?

MENAS. Akarsz a világ ura lenni? — Nos?

POMPEIUS. Hogyan lehetnék?

MENAS. Megvan, csak akard.

Habár szegénynek vélsz is, én vagyok,

Ki egy világot adhatok neked.

POMPEIUS. Részeg vagy-é?

MENAS. Nem, Pompeius, magam

Megtartóztattam a pohártul én.

Ha mersz: te léssz a földnek istene;

S mit ég határol, tenger tart, tied

Mind, csak akarnod kell.

POMPEIUS. Mondd, mely uton?

MENAS. E három úr, e fő-vetélkedők,

Hajódon ülnek. Szólj, s horgonyt szedek;

A sík tengerre érve, torkukat

Messük, s tied minden!

POMPEIUS. Meg kell vala

Ezt tenned és nem szólanod. Ha én

Teszem: czudarság. Tetted volna te:

Csak jó szolgálat. Nálam, tudd meg azt,

Nem a haszonra néz a becsület,

De megfordítva. Mért árulta szád

A tettet el? Ha tudtomon kívül

Tevéd: utóbb helyesléném, mig így

Kárhoztatom. — Felejtsd el és igyál!

MENAS (félre). Így nem kísérem bágyadt csillagod'

Tovább. Ki elszalajtja, mit keresve föllelt:

Meg nem találja többé.

- POMPEIUS. Lepidusra
E serleget!
- ANTONIUS. Vigyétek partra őt. —
Állok helyette, Pompeius.
- ENOBARBUS. Ezt rád köszöntöm, Menas!
- MENAS. Tartson isten!
Jó Enobarbus!
- POMPEIUS. Szinig a pohárt! (Lepidust egy szolga kiviszi.)
- ENOBARBUS (rá mutat). Ez ám erős legény!
- MENAS. Miért?
- ENOBARBUS. A föld
Egy harmadát elbirja vállain.
- MENAS. E harmad ittas hát. Bár lenne mind,
S fordúlna föl.
- ENOBARBUS. Igyál s forogj te is.
- MENAS. Jer!
- POMPEIUS. Ez nem egyiptomi lakoma!
- ANTONIUS. Nem is sok híjja! Üssük össze, hó!
Ezt Caesarért!
- CAESAR. Bizvást elengedem.
Nagy munka ez: agyam' folyvást mosom,
S mind szennyesebb.
- ANTONIUS. Ej! engedj az időnek!
- CAESAR. Parancsolj néki — s ott leszek! Szivesben,
Mint ennyit inni, enni, böjtölök
Négy nap.
- ENOBARBUS. Dicső vezér! eljárjuk-e
Bacchus-tánczunkat itt, e lakoma
Diszére?
- POMPEIUS. Járd el, kérlek, jó vitéz!
- ANTONIUS. Fogjunk kezét hát, körbe mind, a mig
A bor hatalma édes és szelid
Lethébe nem merít!
- ENOBARBUS. Fogjunk kezét!
Fülünket ostromolja riadó
Zene. Én elhelyezlek; e fiú
Dalolni fog; s a végsort minden ember,
A hogy' csak birja, úgy kiáltsa rá.
(Zene. Enobarbus a kört rendez.)

Dal.

Jöszte, vastag borkirály,
Pisla Bacchus, ide állj!
Bút, gondot a bor elnyelend,
Fejünkön a venyige leng;
Igyunk, míg a világ kereng!

MIND. Igyunk, míg a világ kereng!

CAESAR. Mi kell több? — Jó éjt, Pompeius! —

(Antoniushoz). Barátom,

Hadd vigyelek magammal; a komoly

Ügyek nem szívelik e léhaságot.

Jerünk, urak! — Már égnek arczaink.

Hős Enobarbus is gyöngébb a bornál.

Nyelvem töri a szót; e bőszt tivornya

Kivett magunkból! Mit mondjak tovább?

Jó éjt! — Derék Antonius, add kezéd'!

POMPEIUS. Meglátom majd, mit tudtok szárazon!

ANTONIUS. No, majd! — Kezed', uram!

POMPEIUS.

Antonius!

Apámnak háza kezeden! — De mit?

Barátokká levénk! — Le a naszádba.

ENOBARBUS. Vigyázzatok, hogy el ne csúszszatok.

(Pompeius, Caesar, Antonius, kíséret el.)

Én nem szállok ki, Menas!

MENAS.

Jőj az én

Hajószobámba! Rajta, még zenét.

A húr sikoltson! Dob peregjen! Eh,

Hadd hallja Neptun, mint veszünk bucsút

Mi e nagyoktól! Akaszszák fel őket!

ENOBARBUS. Hó! Rajta! — Itt a sapkám! —

MENAS.

Jer, vitéz, jer! (Mind el.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Tér Syriában.

Ventidius, mint győző, vele Silius és más római tisztek és katonaság. Előttük az elesett Pacorus holttestét viszik.

VENTIDIUS. Leverve vagy most, nyilas Parthia!
S Crassus halálát megboszulnom, im
A sors megadta. — A királyfi testét
Vigyétek a had-él előtt. — Orodes!
Pacorusod fizet meg im nekünk
Marcus Crassusért!

SILIUS. Nemes Ventidius!
Mig kardvasad parthus vértől meleg:
Üzd a futókat, által Médián,
Mesopotámián, s valahová
Szétszórva futnak. Így ültet vezérünk,
Antonius majd diadalszekérre
S övez babérral.

VENTIDIUS. Oh Silius, Silius!
Elég, a mit tevék. Jegyezd meg ezt:
Nem jó alárendeltnek fényleni;
Jobb tétlen ülni, mint fölötte nagy
Hirt nyerni tetteinkkel, főnökünk
Ha nincs jelen. Cæsar s Antonius
Szolgáik által többet nyertenek,
Mint ön-személyök által; Sossius
(Ki itt előttem alvezére volt)
Kegyét veszite, csak mert hirtelen
Nevét a hir magasra emelé.
Ki harcza' többet tesz, mint a vezér,
Az a vezér vezére lesz; s a dicsvágy
— E hős-erény — könnyebben türi el

A veszteséget, mint oly diadalt,
Mely rá homályt vet. Tennék többet is
Antonius javára, ám ez őt
Csak sértené, s e sértődésbe veszne,
A mit tevék is.

SILIUS. Bened, Ventidius,
Megvan az, a mi nélkül a vitéz
És kardja közt alig tehetni választ.
— Irsz-é Antoniusnak?

VENTIDIUS. Megjelentem
Nagy tisztelettel azt, a mit neve,
E bűvös harcz-jelszó alatt tevénk;
Mint üzte a győzetlen parthusok
Lovasait zászlója s jól fizetett
Zsoldos hada.

SILIUS. Hol most Antonius?

VENTIDIUS. Athénba készült; s oly sietve, mint csak
A had s a zsákmány terhe engedi.
Hozzá megyünk mi is. Előre hát! (Mind el.)

II. SZÍN.

Róma. Előszoba Cæsar házában.

Agrippa és Enobarbus találkoznak.

AGRIPPA. Mit? Elmentek?

ENOBARBUS. Végezték Pompeiussal.

Az elment. Hárman most írják alá
Az egyezést. Octavia sir, hogy itt
Kell hagyni Rómát; Cæsar szomorú;
És Lepidus, a lakoma óta, mint
Menas beszéli, sárgaságba' van.

AGRIPPA. A drága Lepidus!

ENOBARBUS. Nemes kedély! Cæsert mint szereti!

AGRIPPA. Hát mint imádja Marcus Antonius!

ENOBARBUS. Cæsar — ? Jupiter az emberek között!

AGRIPPA. S Antonius? Jupiter istene!

ENOBARBUS. Cæsert emlited? — Oh, páratlan ő!

AGRIPPA. És oh Antonius! Oh phœnix madár!

ENOBARBUS. Cæsart dicsérnéd? Mondd: — Cæsar! s

AGRIPPA. Biz, eleget dicsérte mind a kettőt! [elég.

ENOBARBUS. Cæsart szereti jobban; — szereti
Antonius is!

Szív, nyelv, ecset, diák, lant, költemény nem
Érez, beszél, fest, ír, dalol, rimel több
Szépet: mint ő Antoniusra. De
Cæsart nevezd csak: — s térdre, térdre, és
Imádd!

AGRIPPA. Szereti mindkettőt.

ENOBARBUS. Azok

A szárnyak, ő meg a bogár! (Harsona.)
Ha! — Úgy.

Ez lóra int! Isten veled, derék
Agrippa.

AGRIPPA. Jó szerencsét, jó vitéz!

Caesar, Antonius, Lepidus, Octavia jönnek.

ANTONIUS. Ne jöjj tovább, uram!

CAESAR. Jobbik felem'

Viszed magaddal. Benne engemet
Becsülj meg. — Oly nő légy, hugom, minőt
Várok belőled, mire mindenem'
Rá enni merném, hogy leendsz! — Nemes
Antoniusom, ne hagyd, hogy ez erősség,
Mit egybefoglalóul állítánk
Szíveink közé, még egykor ék legyen,
Mely szétfeszítse őket. Akkor egymást
Nélküle jobb szeretnők, mint ha így
Őt nem szeretjük mindketten.

ANTONIUS. Ne sérts
Gyanúddal.

CAESAR. Elvégeztem.

ANTONIUS. Nem találandsz,
Légy bármi kényes, legkisebb okot
Ily félelemre! Ég legyen veled,
S fordítsa hozzád minden római
Szívét! Vegyünk bucsút!

CAESAR. Isten veled,

Te drága hűg! Kedvezzenek neked
Az elemek s vidáman tartsanak!
Isten veled!

OCTAVIA. Nemes bátyám!

ANTONIUS. Szemében
April mosolyg: a szerelem tavasza;
S ez itt a halk eső, melytől virúl!
Élj boldogúl.

OCTAVIA. Uram, vigyázz férjem házára — és —

CAESAR. Mit még, Octaviám?

OCTAVIA. Várj, megsugom.

ANTONIUS. Szívére nyelve mitse hajt; a szív
Se' bír a nyelvvel; gyöngé hattyu-pelyh,
Mely legmagasb dagály fölött megáll
És egy felé se mozdul.

ENOBARBUS (Agrippához). Sírna Cæsar?

AGRIPPA. Szeme borus.

ENOBARBUS. Hozzá nem illenek

Az jobban, mint ló homlokára hold

AGRIPPA. Antonius Cæsar halálakor

Majd böggve sirt; de söt Brutus fölött,

Hogy halva lelte, sirt Philippinél!

ENOBARBUS. A nátha kínzá akkor-évben őt.

Mit szívesen tett: azt siratta volna?

Hidd, majd ha engem sírni látsz.

CAESAR. Ne félj,

Octaviám! fogsz rólam hallani!

Távol s idő eszemből el nem űz!

ANTONIUS. Jerünk vetélyre: melyikünk szerelme

Erősb. Így, átöllek! — Most már elbocsátlak,

S az istenekre bízlak.

CAESAR. Éljetek

Hát boldogúl!

LEPIDUS. Egész csillag sereg

Hintsen világot szép utadra!

CAESAR. Isten

Veled! Isten veled! (Megcsókolja Octaviát.)

ANTONIUS. Isten veled! (Harsonák. Mind el.)

III. SZÍN.

Alexandria. Szoba a palotában.

Cleopatra, Charmian, Iras, Alexas jönnek.

CLEOPATRA. Hol az a ficzkó?

ALEXAS. Félt bejönni még.

CLEOPATRA. Eredj, eredj. — Idébb fiú.

Hírnök jő.

ALEXAS. Felség, Herodes, a zsidó király
Se' mer szemedbe nézni, ha haragszol.

CLEOPATRA. Vágynám a Herodes fejére; ámde,
Ha nincs Antonius, ki szerzi meg?
Idébb te, hé!

HIRNÖK. Felséges asszonyom!

CLEOPATRA. Octaviát láttad?

HIRNÖK. Igen, asszonyom.

CLEOPATRA. Hol?

HIRNÖK. Láttam őt Rómában, szemtől szembe,
Fivére és Antonius között.

CLEOPATRA. Van oly magas, mint én?

HIRNÖK. Nincs, asszonyom.

CLEOPATRA. Hallád-e szólni? Éles hangja-e?

HIRNÖK. Hallottam, asszonyom; mély hangja van.

CLEOPATRA. Nem megnyerő. Nem fogja így soká
Szeretni.

CHARMIAN. Ah, szeretni! az lehetetlen!

CLEOPATRA. Én is hiszem. — Mélyhangú és pulya!
— S járása méltóságos-e? — Beszélj,
Ha méltóságot láttál valaha!

HIRNÖK. Csoszog; s ha jár vagy helytt áll, szinte egy
Lélektelen test; jobban kőszobor,
Mint eleven.

CLEOPATRA. Való, a mit beszélsz?

HIRNÖK. Hanemha nincs szemem.

CHARMIAN. Talán egész
Egyiptomunkban háromé se jobb!

CLEOPATRA. Valóba' látom, műértő. Tehát

Nincs benne semmi! E fiú elég

Értelmes!

CHARMIAN. Úgy látszik, izlése van.

CLEOPATRA. Vess hozzá, kérlek, mily korú lehet?

HIRNÖK. Már özvegy volt.

CLEOPATRA. Özvegy? Halld, Charmian.

HIRNÖK. Úgy gondolom, harmincz éves lehet.

CLEOPATRA. Minő az arca? Hosszúkás? Kerek?

HIRNÖK. Tulságosan kerek.

CLEOPATRA. Az olyan arcz

Együgyüség jele. S mily színü a

Haja?

HIRNÖK. Sötét s oly törpe homloku,

Mint csak kívánni kell!

CLEOPATRA. Ne! itt arany.

Előbbi haragom feledd. Megint

Használni foglak; visszaküldelek.

Alkalmas ember vagy; menj s készen állj.

A levelek készülnek. (Hirnök el.)

CHARMIAN. Ügyes ember.

CLEOPATRA. Valóban az! Bánom, hogy oly igen

Megkínozáam. Szerinte, úgy hiszem,

Nem különös teremtés ez a nő.

CHARMIAN. Bizony nem, úrnőm

CLEOPATRA. Ez ember láta méltóságot és

Ítélni arról.

CHARMIAN. Látott-é? A kell még!

Szolgálatodban állt!

CLEOPATRA. Még valamit

Kell tőle kérdenem, jó Charmian.

De semmi! Menj s vezesd szobámba őt;

Ott irok! — Minden jóra forduland,

Remélem.

CHARMIAN. Úrnőm, én kezeskedem! (Mind el.)

IV. SZÍN.

Athene. Szoba Antonius házában.

Antonius, Octavia jönnek.

ANTONIUS. Nem, nem csak ez, Octaviám! Hisz ezt,
 S ezernyi ilyet megbocsátának.
 De új hadat vitt Pompeiusra; vég-
 Rendelkezést tett, s azt fölolvastá
 A nép előtt;
 Hetykén beszélt felőlem, s a mikor
 Dicsérni kényszerült is: hidegen
 S lazán tevő azt, kis mérték szerint,
 Jó alkalmat meg nem ragadva, csak
 Félvállrul.

OCTAVIA. Oh, uram, mindent ne higgy el,
 Vagy elhívén, se vedd sérelmesen.
 Boldogtalanabb nő, ha szétszakadtok,
 Nálam soh'sem volt: kettő közt, könyörgve
 Mindegyikért.
 Az isteneknél gúny leend imám,
 Ha kérem: «Oh védjétek férjemet!»
 Meg, azt lerontva, így imádkozom:
 «Segítsetek bátyámnak!» Nyerjen a férj,
 A bátya nyerjen, mindenkép jaj az
 Imádkozónak. És a két veszély közt
 Nincsen középút!

ANTONIUS. Szép Octaviám!
 Hő részvevéseid' azon félnek add,
 Mely arra méltó. Ha becsületed
 Vész: enmagam' vesztém el; ne legyek
 Inkább tied, mint így kifosztva! Mégis,
 A mint ohajtád, lépj kettőnk közé.
 Én hölgyem, addig harczot készítek,
 S bátyádra vést! Siess; a mit kívántál,
 Most megtehetd.

OCTAVIA. Oh férjem, köszönöm!
 Engem, gyöngét, tesz a hatalmas ég
 A békitővé köztetek. Kettőtök

Közt harc? Ketté hasadna a világ,
S holtakkal tölténék be tág üret!

ANTONIUS. Ha meglátod: ki kezdte a viszályt,
Csak azt hibástad. Bűnünk nem lehet
Olyan egyenlő, hogy szerelmed is
Egykép oszoljon kettőnk közt. — Siess!
Válaszd kedved szerint kíséreted';
És ne kimélj költséget. (Elmennek.)

V. SZÍN.

Ugyanott. Más szoba.

Enobarbus és Eros találkoznak.

ENOBARBUS. Mi ujság, Eros barátom?

EROS. Furcsa hírek szállingóznak, uram.

ENOBARBUS. Micsodák?

EROS. Cæsar és Lepidus megtámadták Pompeiust.

ENOBARBUS. Ez régi dolog; mire mentek?

EROS. Cæsar, miután fölhasználta őt Pompeius ellen, most minden hatalomból kitagadja; nem ad neki részt a hadjárat dicsőségében. Még az nem elég: azzal vádolja, hogy Pompeiussal azelőtt levelezésben állt; saját vádjára be is csipeti; s így szegény harmadrészesnek már lejárt, míg a halál meg nem tágitja börtönét.

ENOBARBUS. Így hát, világ, két állkapcsod maradt,

S bár vesd elébök mindened', hamar

Megőrlik egymást is! — Hol Antonius?

EROS. A kertbe', sétál, így ni — a füvet

Rugdálja és mond: Lepidus! Bolond!

És szidja tisztjét, a ki Pompejust

Megölte.

ENOBARBUS. Készen áll hajóhadunk?

EROS. Itáliába, Cæsar ellen. — Úgy!

Urunk hivat. Későbbre kell vala

E híreket halasztanom!

ENOBARBUS. Úgy is

Mindegy! De lássuk. Vigy Antoniushoz.

EROS. Jer. (Elmennek.)

VI. SZÍN.

Róma. Szoba Cæsar házában.

Caesar, Agrippa, Mecaenas jönnek.

CAESAR. Ezt Róma daczára tette; s többet is.

Alexandriában, így írják nekem,
 A piaczon ezüstös emelvényen
 Ő s Cleopatra arany széken ültek
 A nép előtt; lábuknál Cæsarion,
 Kit atyám fiának mondanak, s a több
 Bitang, bujálkodásuk fajzati.
 Ott ő Egyiptom trónjához adá
 Korlátlan birtokúl e nőnek alsó
 Syriát és Cyprust, Lydiát.

MECAENAS. S imezt
 Nyilván tevé?

CAESAR. A játék nyílt terén!
 Sőt királyok királynak nevezte
 Fiait. Sándornak adta Médiát,
 Meg Parthiát, Arméniát.
 Ptolemæusnak Syriát, Ciliciát,
 S Phœniciát. Az asszony e napon
 Mint Izis istennő öltözködék,
 Mit többször is tett, hallom.

MECAENAS. Tudja meg
 Ezt Róma!

AGRIPPA. Sértve már is gőgje által,
 Egészen hadd forduljon ellene!

CAESAR. A nép tisztába van! S még ő mer, im,
 Vádolni mást!

AGRIPPA. Kit?

CAESAR. Cæsar; hogy midőn
 Pompeiustól Siciliát elvevők,
 Nem adtuk néki a sziget felét;
 Meg, hogy néhány hajóját vissza nem
 Küldők; haragszik még, hogy Lepidust
 Hármunk közül kitettem s javait
 Lefoglalám.

AGRIPPA. Felelni kell ezekre!

CAESAR. Már megtevém. Úton van hírnököm.

Megírtam: Lepidus minő kegyetlen
Lőn, hatalmával mint élt vissza; hogy
Megérdemelte sorsát. Részt adok,
A mit foglaltam, abból; csakhogy ő is
Arméniából s minden hóditott
Országiból megosztozzék velem.

MECAENAS. Ő soha erre rá nem áll.

CAESAR. Úgy én sem arra, a mit ő kíván.

Octavia kísérettel jő.

OCTAVIA. Üdv, Cæsar és uram! Üdv, drága Cæsar!

CAESAR. Hogy eltaszítva, így kell látnalak!

OCTAVIA. Nem, eltaszítva nem vagyok, ne mondd!

CAESAR. Nem lopva jösz-e? — Oh, nem úgy jövel,

Mint Cæsar húga! Antonius nejét
Egy tábor illetné előfutárul,
És közeledtét lovak nyerítése
Jelentené előre; emberek az
Útszéli fákon, égve epedő
Kíváncsiságtól, sőt a pornak is
Az égre kéne fölverődnie
Kiséreted nyomán. De úgy jövel
Rómába, mint vásárra induló
Paraszt leány; üdvözetünket is
Kijátszva, s ah, ki üdvözölve nincs,
Gyakran szeretve sincs! Elődbe kellett
Voln' mennünk szárazon, vizen, s akár-
Merről jövel: riadva köszöntenünk!

OCTAVIA. Oh jó uram!

Nem kényszerirve jöttem így, hanem
Jó szántomból. Uram Antonius,
Hallván, hogy harcra készülsz, vélem is
Közlé a gyászhirot. Kértem őt, bocsásson
Haza.

CAESAR. S megadta könnyen; hisz ez őt
Vágyával összehozza!

OCTAVIA. Ne mondd, uram!

CAESAR. Szemmel kísérem őt; a szél nekem
Hírt hoz felőle. Hol van ő?

OCTAVIA. Uram
Athenbe ment.

CAESAR. Szegény hugom, csalódot!
Őt Cleopatra csalta el; hatalmát
E nő kezébe adta; s most a föld
Királyait fegyverzik ellenünk.
Bocchus velök tart, Lybia királya,
Archelaus, a Cappadociáé,
S Philadelphos, a paphlagón; a thrák
Adallas, az arab Malchus, s Heródes
Zsidó király; Pontus királya is;
Meg Mithridates, a comagenei;
S Polemon és Amintas, lycaoni
És még királyok; s még egy hosszú sor!

OCTAVIA. Oh jaj nekem! ki két gyülölködő
Kedves között osztám meg szívemet!

CAESAR. Légy üdvöz itt. Csak leveled miatt
Késett megindulásunk, míg kitűnt,
Hogy csalva vagy s mi fenyegetve. Most
Nyugodj' meg és ne bántson e nehéz
Idő viszálya, mely nyugtadra tört;
De hagyd kimért útján a végzetet,
S ne panaszd! — Üdvözlek újlag,
Legkedvesebbem! — Oh, méltatlanabbúl
Bántak veled, mint elgondolható;
De a nagy istenek a bosszuállást
Reám bizák s barátaidra. Légy
Nyugodt! s megint s ezerszer üdvözölve!

AGRIPPA. Isten hozott!

MECAENAS. Nemes hölgy, üdvözöllek!
Rómába' minden szív szán és szeret!
Csak a gyalázatos bujálkodó
Antoniuss taszít el, birodalmát
Kéjhölgyre bízva, a ki ellenünk
Ingerli azt.

OCTAVIA. Való ez, oh uram?

CAESAR. Kétségtelen! De türelem, hugom!
Még egyszer üdvözöllek, édesem! (Mind el.)

VII. SZÍN.

Antonius tábora Actiumnál.

Cleopatra, Enobarbus jönnek.

CLEOPATRA. Ezt nem felejttem el, biztos lehetsz.

ENOBARBUS. Miért, miért, miért?

CLEOPATRA. Te ellenezted

E hadba jönnöm, mondva, hogy nem illik.

ENOBARBUS. S hát illik? illik?

CLEOPATRA. S mért ne illenék?

Hisz ellenünk izented e hadat!

ENOBARBUS (félre). Jó, mondhatnám: ha mént s kanczát együtt

Fognak be, ott a mén felesleges;

A kancza elbir lovat és lovast.

CLEOPATRA. No hát mit ümmögsz?

ENOBARBUS. Ittléted zavarja

Antoniust; szívét, agyát, idejét

Rád veszti, mit mind nélkülözni most

Merő veszély! Már is könnyelműnek

Hírlik; s azt mondja Róma: e hadat

Photinus, egy herélt, és asszonyid

Intézik!

CLEOPATRA. Vesszen el Rómátok! és

Száradjon el vádlóink nyelve! A

Mienk e had, s én, országom feje,

Mint férfi állok élén. Szót se többé,

Mert vissza úgy se tartasz.

ENOBARBUS. Hallgatok.

Az imperátor!

Antonius, Canidius jönnek.

ANTONIUS. Hát nem meglepő,

Canidius, mily gyorsan vága át

Tarentum és Brundisium felől a

Jón tengeren, s vevé be Torynet?

— Hallottad, édes?

- CLEOPATRA. Abban meglepő
A gyorsaság, ki rendesen hanyag.
- ANTONIUS. Jó vád a hanyagokra! Illenék
A legvitézebb férfihöz! — Canidius,
Tengerre szállunk!
- CLEOPATRA. A tengerre hát!
- CANIDIUS. S miért, vezérem?
- ANTONIUS. Mert tengerre hitt ki.
- ENOBARBUS. Te is kihívtad volt párbajra őt.
- CANIDIUS. S Pharsaliához ütközetre is,
Hol Cæsar küzde Pompeiussal; — ő,
Előnye nem levén, elútasítá.
Tégy úgy te is.
- ENOBARBUS. Hajós-erőd csekély;
Hajósaid hajcsárok, aratók,
És rögtönözve toborzott csöcselék;
A Cæsar serge mind olyakbul áll,
Kik Pompeiust legyőzték.
Hajói könnyük, a tied nehéz mind.
Nem válna szégyenedre: tengeren
Csatát kerülnöd, szárazon levén
Készülve.
- ANTONIUS. Tengeren, csak tengeren!
- ENOBARBUS. Dicső uram, magad fecsérled el
A szárazon nyert hősi híredet,
Megosztva serged', melynek jobb fele
Edzett gyalogság; tétlenül hagyod
Bámult vezéri képességedet;
S az utat, mely biztos sikert ígér,
Megtetve, vak sors kockájára bízod
Minden szerencséd'.
- ANTONIUS. Vízen harczolok.
- CLEOPATRA. Hatvan hajóm van; Cæsaré se jobb!
- ANTONIUS. Elégetem hajóim feleslegét,
S a többit katonával rakva meg,
Az actiumi foknál megverem
Cæsart. Ha ott nem, lesz idő reá

Hirnök jő.

A szárazon. — Mi dolgod?

HIRNÖK. Már világos;

A hír valósult; Cæsar megvevé
Torynet.

ANTONIUS. Ott van ő, személyesen?

Lehetlen! Csoda már, hogy serge ott!

Canidius, te a tizenkilencz

Legióval és tizenkét ezer

Lovassal itt maradsz. — Mi, Thetisem,

Katona jő.

El a hajókra! — No's derék vitéz?

KATONA. Oh fővezér, ne szállj tengerre ki!

Ne bízz' a torha fában! — Nem hiszesz

E kardnak, e sebeknek? Hadd legyen

Buvár egyipti és phœnici nép;

Mi szárazon tanúltunk állni és

Harczolni, győzni.

ANTONIUS. Jól van, jól. — Jerünk!

(Antonius, Cleopatra, Enobarbus el.)

KATONA. Hitemre! igazam van, azt hiszem.

CANIDIUS. Az, jó vitéz; de itt nem dönt az e

Tervben. Vezérünk is vezetve van,

S mi nőszeszély szolgái!

KATONA. Szárazon

Alattad áll gyalog s lovas had, úgy-e?

CANIDIUS. Marcus Octavius, Marcus Justeius,

Publicola s Cælius tengerre szállnak.

A többi itt marad. Cæsar hihetlen

Gyorsan halad.

KATONA. Mig otthon ült, hadát

Oly titkon és szaggatva küldte szét, hogy

Kijátsza minden kémkedést.

CANIDIUS. Tudod, ki

Az alvezére?

KATONA. Hallom, Taurus.

CANIDIUS. Azt ismerem.

Hirnök jö.

HIRNÖK. Az imperator Canidiust hivatja.

CANIDIUS. Hírrel vajúdik az idő, egy-egy

Újat szül minden pillanat. (Mind el.)

VIII. SZÍN.

Actiumi tér.

Caesar, Taurus, tiszték s mások jönnek.

CAESAR. Taurus!

TAURUS. Uram.

CAESAR. A szárazon ne küzdj.

Összébb szorúlj, s ne szállj csatára, míg

A tengeren nem végzek. Át ne hágd

Parancsom'. Egy koczkán van a siker! (Mind el.)

Antoniuss, Enobarbus jönnek.

ANTONIUS. Hadunk e dombra dőljön, szemben a

Cæsar hadával. Onnan kivehetjük

Hajói számát s úgy intézkedünk. (Elmennek.)

Canidius a szín egyik felén, szárazsi sergével átvonul.

Taurus a másikon. Elmenetelök után tengeri ütközet zaja hallatszik. — Csatazaj. — Enobarbus visszajö.

ENOBARBUS. Szégyen! gyalázat! Nem nézem tovább!

Vezér-hajónk, a büszke Antoniad,

A többi hatvannal megfordul és fut!

Szemem kiég!

Scarus jö.

SCARUS. Oh istenek, istennök!

Olymp egész zsinatja!

ENOBARBUS. No's mi baj?

SCARUS. Oda van a világ jobbik fele,

S csak léhaságból! Elcsókoltuk az
Országokat!

ENOBARBUS. Hogy' áll az ütközet?

SCARUS. Részünkre, mint halálos döghalál!

E rossz egyipti kancza — veszne meg! —

Mikor a harez felén, mint két iker

Állt a szerencse, tán még a mienk

Nagyobb — a bögöly csipte-é, mikép a

Tehént, nyáron — fölvonja a vitorlát,

S fut!

ENOBARBUS. Láttam és égette a szemem'!

Nem nézhetém.

SCARUS. Utána Antonius is,

Bűvészetének áldozatja, mint

Bolond gunár, azonnal szárnyra kelt,

S ott hagyva a csatát, nyomába szállt.

Nem értem ily gyalázatot soha.

Tapasztalás, becsület, férfiaság,

Nem ölte így el önmagát soha!

ENOBARBUS. Jaj, jaj!

Canidius jő.

CANIDIUS. Szerencsénk már alig liheg

A tengeren, s hanyatlik csúfosan.

Csak a vezér ne lett voln' hűtelen

Magához: semmi baj! De ő adott

Jelt a futásra! Most mindnyája fut!

ENOBARBUS. Hát így vagyunk? Jó éjszakát!

CANIDIUS. Peloponéz felé futottak.

SCARUS. Azt

Közel találják. Várjuk el, mi lesz még.

CANIDIUS. Cæsarnak én a serget átadom,

Gyalog-, s lovast. Már hat király adott

Ily föladásra példát.

ENOBARBUS. Én még megállok a sebzett szerencse

Pártján, Antoniussal; bár az ész

Az ellenszélre ül! (Elmennek).

IX. SZÍN.

Alexandria. Szoba a palotában.

Antonius, kíséret jönnek.

ANTONIUS. Hah! már a föld is szégyel hordani
S megtiltja rája lépnem! — Fiaim,
Elkéstem a világban, útam
Eltévesztém örökre. Ott arannyal
Terhelt hajóm. Oszszátok el! tiétek.
És fussatok; még nyitva áll az út
Cæsar kegyelmihez.

MIND. Fussunk? Mi nem!

ANTONIUS. Futottam én is; megmutattam a
Gyáváknak: hogy' kell futni s hátokat
Mutatni. Menjetek; szándékom olyan,
Mi nem szorúl reátok; menjetek.
Kincsem hajóimon; vigyétek. — Oh!
Olyat követtem el, mi megpirít. Még
Hajszálam is lázong; mert a fehér
Hamarkodónak szidja a feketét,
S gyávának azt ez. — Menjetek, barátim;
Oly emberekhez utasítalak,
Kik egyengessék útatok'. De kérlek,
Ne nézzetek búsan, ne szóljatok
Haraggal; a tanácsot fölvegyétek,
Mit csüggedésem ad: hagyjátok el,
Ki elhagyá magát! — A révbe gyorsan!
Ott áll hajóm: tiétek mindenestül.
Most hagyjátok magamra; kérlek ím,
Hisz nem parancsolok már; menjetek;
Kérlek, tegyétek meg. Még látjuk egymást! (Leül)

Cleopatra, Charmian és Iras által vezetve, Eros jönnek.

EROS. Ne, édes asszonyom; hozzá megyünk,
Vigaszra vár!

IRAS. Vigasztald, asszonyom.

CHARMIAN. Mit is tehetnél —!

- CLEOPATRA. Hagyjatok leülnöm!
Oh Juno!
- ANTONIUS. Nem, nem, nem, nem, oh!
- EROS. Uram, nem látod?
- ANTONIUS. Jaj, gyalázat! Oh!
- CHARMIAN. Felség —
- IRAS. Kegyelmes úrnöm!
- EROS. Jó uram!
- ANTONIUS. Úgy, úgy, uram! — Philippinél, míg ő
Mint tánczos, úgy tartá a kardot, én
Verém le a zord sápadt Cassiust;
Veszett Brutus tőlem kapá sebé;
Ez csak hivalkodott és részt se vőn
A harcban; — és most! — Eh, de mindegy!
Félre!
- CLEOPATRA. Félre!
- EROS. Vezérem, a királynő!
- IRAS. Menj asszonyom hozzá; szólítsd meg őt;
A szégyen őt kiforgatá magából.
- CLEOPATRA. Jó. Tartsatok csak. Oh —
- EROS. Nemes vezér,
Kelj föl: királynéd közeleg; fejét
Lehajtvá, félig halva; vigaszod
Hozhatja helyre csak.
- ANTONIUS. Elgázolám
Hirem'! Minő gyalázatos futás!
- EROS. Uram, királynőd!
- ANTONIUS. Oh! hová vivél,
Hová, királynő! Nézd, mint rejtem el
Gyalázatomb' szemedtül: arra nézvén,
Mit hátrahagytam, összezúzva, hah!
- CLEOPATRA. Uram, bocsáss meg félénk lobogómnak!
Nem gondolám én, hogy te is kövess.
- ANTONIUS. Tudtad, királynő, jól, hogy eveződhöz
Van kötve szívem s vonz magaddal. Oh
Tudtad, minő hatalmad van fölöttem;
Ha intesz: istenek parancsa sem
Tart vissza.
- CLEOPATRA. Oh, bocsáss meg!
- ANTONIUS. Esdve menjek
Ez ifjuhoz most, békét kérni; hah!

Bujkálva mászszak a hunyászzkodás
 Álútain, ki még a fél világgal
 Játszám imént, sorsot teremtve, törve,
 Kedvem szerint! — Tudád, hogy hódítóm vagy,
 S kardom, szerelmem által, gyöngé lön
 És szavadat fogadja.

CLEOPATRA. Oh bocsáss meg!
 ANTONIUS. Könyűt ne ejts; fölér egy csöppje a
 Vesztés-, nyeréssel! Adj egy csókot! Az is
 Kárpótol engem. — Nem jött vissza még
 A mester? Őt küldém. — Ólom-nehéz
 Vagyok. — Hej! asztalt, bort elé! A sors
 Hadd lássa, hogy minél metszőbb szele:
 Annál kevésbbé gondolunk vele! (Mind el.)

X. SZÍN.

Cæsar tábora Egyiptomban.

Caesar, Dolabella, Thyreus és mások jönnek.

CAESAR. Hadd jöjön az Antonius követje.
 — Ki az?

DOLABELLA. Fiai tanítója, Cæsar!
 Mutatja, mily kifosztva van, midőn
 Szárnyából ily szegény tollat szakít ki,
 Kinek királyok voltak hirnöki
 Csak még imént is!

Euphronius jő.

CAESAR. Jöjj idebb s beszélj.
 EUPHRONIUS. Antonius küld, így a mint vagyok.
 Céljaihoz eddig oly csekély valék,
 Mint harmatesöpp myrtus-levélen, a
 Tengerhe' mérve.
 CAESAR. Jó na. Mit hozasz?
 EUPHRONIUS. Mint sorsa fő-urát, úgy üdvözöl,
 S kér, hagyd Egyiptom földin élnie.
 Ha nem: kisebbet kér; s csak ennyit esd:

Hagyd őt lehelni ég s a föld között,
 Athénben, elfeledten. — Erre kér. —
 Cleopatra is nagyságodnak magát
 Megadja; s esdve kéri fiait
 Számára koronáját, mely ma csak
 Kegyelmeden függ.

CAESAR. Az Antonius
 Kérelmit meg se' hallom. A királynő
 Kérhet, remélhet; csakhogy űzze ki
 Országiból bukott szerelmesét,
 Vagy ott ölesse meg. Ha megteszi:
 Nem kért hijába. — Ennyit izenek!

EUPHRONIUS. Az ég segéljen!

CAESAR. Vezessétek el! (Euphronius el.)

(Thyreushoz.) Mit ér szavad, mutasd ki most, siess!

Antoniustól vond el Cleopatrát,
 Igérv nevémben, a mit kér, sőt adj
 Kedved szerint ahoz még többet is.
 Jó szerencsében sem erős a nő,
 De a nyomor a Veszta-szűzet is
 Megtántoritja. Thyreus, légy ravasz.
 S ha sikerül: kérj díjt; szavad nekünk
 Törvény leend!

THYREUS. Cæsar, megyek.

CAESAR. Vigyázd meg,

Mint hordja e csapást Antonius;
 Külsője, minden mozdulatja mit
 Mutat: jegyezd meg.

THYREUS. Cæsar, úgy teszek. (Mind el.)

XI. SZÍN.

Alexandria. Szoba a palotában.

Cleopatra, Enobarbus, Charmian, Iras jönnek.

CLEOPATRA. Szólj, Enobarbus, mi van hátra még?

ENOBARBUS. Egy gondolat — a halál.

CLEOPATRA. Ki volt oka?

Antonius-é vagy én?

ENOBARBUS. Csak egyedül
 Antonius: makacsságát tevén
 Az ész urává. S bár te megfutál
 A szörnyü harczból, hol egyik csoport
 A mást ijeszté: ő mért követett?
 Szerelmi viszketegje mért tevé
 Csúffá vezéri tisztét, ott, hol a
 Világ fele felével szemben állt,
 S ő volt a sarkpont. Nem kisebb a szégyen,
 Mint kára benne, hogy futott s hadát
 Tátongva ott hagyá!

CLEOPATRA. Szűnj, kérlek, itt jő.

Antonius, Euphroniussal jő.

ANTONIUS. Ezt válaszolta?
 EUPHRONIUS. Ezt.
 ANTONIUS. Cleopatra hát
 Kegyébe jut, ha engemet kiad.
 EUPHRONIUS. Úgy mondta.
 ANTONIUS. Add tudtára hát neki.
 — Küldd a gyerek Cæsarnak szürke főmet,
 S ő vágyadat színültig tölti meg
 Kincs- s koronákkal!

CLEOPATRA. Ezt a főt, uram?

ANTONIUS. Menj vissza hozzá; mondd: az ifjuság
 Rózsáit hordja, tőle a világ
 Ritkát kíván. Pénzét, hadát, hajóit
 Birhatja gyáva is; szolgálai szintűgy
 Győznének egy gyerekekkel, mint alatta!
 Azért kihívom, hogy lerakva külső
 Előnye fényét, küzdjön meg velem,
 Leverttel: egy szál kardra, szembe, ketten!
 Megírom ezt; kövess. (Antonius és Euphronius el.)

ENOBARBUS. No még! valószínű is!
 Cæsar, hadaknak élén, az előnyt
 Elútasítva s egy szál kardra áll ki
 Egy bajvivóval! Látom már, az ész
 Csak a szerencse alkatrésze, s a
 Külsővel a belső is oda lesz,

Egyszerre minden! — Azt álmodja még,
 (Tudván, hogy' állnak),
 Hogy a Cæsar szerencse-telje még
 Az ő ürességével szóba áll!
 *Cæsar, esztét is megveréd!

Szolga jö.

SZOLGA Cæsar követje.

CLEOPATRA. Mit? Csak ennyi fénynyel?

Lássátok, asszonyok: az elvirult
 Rózsát utálják, kik térdeltek a
 Bimbó előtt. — Jöjjen be a követ.

ENOBARBUS (félre). Becsületemmel én is harcban állok.

Hűség bolondhoz maga lesz bolonddã.
 De a ki híven végig megmarad
 Bukott urával, ura hódítóját
 Hódítja meg s magának is helyet
 Viv a történetekben.

Thyreus jö.

CLEOPATRA. Mit parancsol

Cæsar?

THYREUS. Külön halld!

CLEOPATRA. Mind barát; beszélhetsz.

THYREUS. De tán Antoniusnak is baráti.

CLEOPATRA. Ah, több barát kén' néki, mint a hány van

Uradnak, vagy ne légyen ennyi se!
 Kivánja Cæsar — és urunk rohan
 Barátja lenni; és mi mind azéi
 Vagyunk, kié ő: Cæsaré.

THYREUS. Igen! —

Dicső hölgy, Cæsar arra kér, ne gondolj
 Jelen sorsodra csak, de arra is, hogy
 Ő Cæsar!

CLEOPATRA. Ez királyi szó. Tovább!

THYREUS. Ő tudja, hogy nem szerelem kötött,
 Csak félelem, Antoniushoz.

CLEOPATRA. Oh!

THYREUS. Sajnálva látja híred foltjait,
Mint meg nem érdemelt, csak kényszerű
Pecséteket.

CLEOPATRA. Egy isten ő, s azért
Szívekbe lát. Becsületem legyőzve,
Nem volt od'adva.

ENOBARBUS (félre). Majd megkérdem ezt
Antoniusától. — Oh szegény uram,
Mint süllyedő hajót hagyunk el — ím
Legkedvesebbed is!

THYREUS. Megmondjam-e
Cæsarnak, mit kívánsz? ohajtja ő,
Hogy kérjenek s adhasson. Azt szeretné,
Ha támaszkodnál erejére, mint
Gyámbotra. S mily örömmel hallaná
Tőlem, hogy elhagyád Antoniusat,
S védő fedél alá hozzá vonulsz,
A föld urához!

CLEOPATRA. Hogy' hívnak?

THYREUS. Nevem
Thyreus.

CLEOPATRA. Te nyájas, jó követ! jelentsd
A nagy Cæsarnak ezt: csókoltatom
Hős, hódító kezét; mondd, kész vagyok,
Térdelve tenni koronámat a
Lábához. Ezt mondd: elhatározó
Lehétül várom sorsomat!

THYREUS. Maradj
E helyes úton. Ész s szerencse küzdvén,
Ha az csak annyit mer, mennyit kibír:
Veszély nem éri. Engedd hódolatom'
Kezedre tennem.

CLEOPATRA. Cæsar atyja gyakran,
Ha birodalmak hódításitól
Pihent, ez érdemetlen helyre nyomta,
Csók-záporokkal, ajkát.

Antonius, Enobarbus jönnek.

ANTONIUS. Jupiterre,
A mennydörgőre! kézsók! — Hé, ki vagy,
Ficzkó?

THYREUS. Követje csak a legnagyobbnak,
Ki legméltóbb, hogy mindenik szava
Törvény legyen.

ENOBARBUS. Korbácsot ennek!

ANTONIUS. Errébb,
Te kánya! Menny s pokol! — Nincs már tekintély!
Eddig, ha szóltam, mint egy eldobott
Almára gyermekek, szaladtak a
Királyok, azt kérdezve: «Mit parancs'?»
— Nem hallja senki? Antonius vagyok még!

Szolgák jönnek.

Vigyétek e czudart! — Ostort neki.

ENOBARBUS. Jobb ingerelni a kölyök orozslánt,
Mint a halálra sebzett öregét.

ANTONIUS. Hold s csillagok! — Verjétek vérig! El! —
S ha Cæsar hűbéres királyiból
Húszat találne édelegve, e —
— Hogy is hívják, ha már nem Cleopatra? —
Ostort neki! míg arczát, mint a gyermek,
Elfintoritja s sirva kér kegyelmet.
Vigyétek el —

THYREUS. Marcus Antonius —

ANTONIUS. Rántsatok el hát! Verjétek meg, aztán
Hozzátok újra bé: hadd izenek
Cæsarnek a ficzkótól. (Szolgák Thyreust elviszik.)
Hervadt valál, mikor megláttalak. — Hah,
Azért hagyám honn ágyam' üresen,
Nem nemzve vérem nemesebb faját
Az asszonyok gyöngyétől, — hogy ez itt
Kegyét szolgákra pazarolja!

CLEOPATRA. Oh

Uram!

ANTONIUS. Hitetlen voltál mindörökké!

De bűnünkben ha megkeményedünk,
 — Jaj akkor — isten elveszi eszünket;
 Gyalázatunk iránt vakká tesz és
 Bálványunkká bűnünket, s kinevet,
 Hogy nyomorunkkal kérkedünk!

CLEOPATRA. Nagy ég,
 Hová jutottam?

ANTONIUS. Úgy találtalak,
 Hült falatot, a Cæsar asztalán.
 Nem, Pompeius hagyta ott. Nem emlitem
 Bujálkodásaid — világ elől
 Rejtett — egész sorát; mert azt hiszem,
 Bár sejtethed, mi a mérséklet, azt
 Nem ismered.

CLEOPATRA. Miért mindez?

ANTONIUS. Hogy egy
 Hitvány inas, ki fizetést vesz el,
 S «isten fizessét» mond rá, ily közel jut
 E kézhez, mely játszó társam, királyok
 Pecsétje, nagy szivek zálogja volt!
 Állnék Basan hegyén, túlbógni a
 Szarvas csoportot, volna rá okom!
 S símán beszélni erről, annyi volna,
 Mint megköszönni a hóhérnak a
 Nyakunkba hurkolt kötelet. — No, megvan?

Szolgák Thyreussal visszajönnek.

1. SZOLGA. Kikapta, jól.

ANTONIUS. Sirt? Kért bocsánatot?

1. SZOLGA. Kiméletet kért csak.

ANTONIUS. Ha él apád:

Hadd bánja meg, hogy nem leánya lől!
 Bánd meg te is, hogy Cæsar diadal-
 Útját követted; őt követve lőn
 Korbács a díjad. Eztán a hideg
 Rázzon, ha szép asszony kezére nézsz,
 S borzadj meg attól. — Vissza most uradhoz!
 Beszélj el, hogy' fogadtak; s mondd neki:
 Haragszom rá, mert úgy látom, kevély

Hozzám ; csak arra néz, mi most vagyok.

Nem arra, hogy mi voltam. Ingerel ;

S most könnyű az, mikor jó csillagom,

Mely sorsomat vezérlé, most letünt,

S irt hagyva helyén, lángtüzét pokol

Mélyébe dobta ! Ha beszédem és

A mit tevék, nem kedves néki, mondd :

Ott van Hiparchus, szabadosom, azt

Kedvére verje, kínoztassa, vagy

Akaszsza, megtorlásul. Te magad

Légy rajta ! Vidd, a mit kapál s szaladj ! (Thyreus el.)

CLEOPATRA. Elvégezed már ?

ANTONIUS.

Hejh ! fogyóban áll

A földi hold ; s Antonius bukását

Jelenti fogyta.

CLEOPATRA. Ki kell várnom őt.

ANTONIUS. Hogy Cæsarnak hizelgj : kaczerkodom

Az inasával !

CLEOPATRA. Oh, hát még sem ismersz !

ANTONIUS. S hozzám hidegszívü —

CLEOPATRA.

Oh jaj, ha az :

Hideg szivemből szüljön jégesőt

Az ég, s az első csöppet, mérgezetten,

Hajítsa rám, s a mint elolvad, azzal

Múlják el éltém. A más sújtsa le

Cæsariont, mig rendre gyermekim

S egész vitéz népem temetlenül

Hever, lesújtva e gyilkos vihartól,

Míg a legyek rút martalékja lesz !

ANTONIUS. Bizton tudom, hogy Cæsar erre tart,

S Alexandriában áll meg. Itt tehát

Megtámadom. A szárazon hadam

Vitézül áll ; szétszórt hajóim is

Együtt s lebegve várnak új csatát.

Hol is valál, szivem ? Halld, asszonyom,

Ha visszatérek még a harczból egyszer,

Csókolni ajkadat, vérben jövök.

Én s kardom oly sort aratunk, miről

Emlékezet leend. Van még remény !

CLEOPATRA. Ez újra hős uram !

ANTONIUS. Hármás szívet, kart, izmokat nekem,
 Hadd küzdjek iszonyún! Jobb napjaimban
 Tréfával is meg hagytam váltani
 Az életet, de most rádülök és
 Elsodrom, a mi útam' állja! — Jer,
 Legyen megint víg éjünk! — Jöjenek
 Bús tiszteim, szegény fiúk! Pohárt!
 Tegyük csúffá az éjfél't újra egyszer!

CLEOPATRA. Ma születés-napom van. Azt hívém,
 Szegényen ülöm; de ha jó uram
 Megint Antonius, én is Cleopatra
 Leszek.

ANTONIUS. Majd jobbra fordul.

CLEOPATRA. Hívjátok mind be hős uram vezérit.

ANTONIUS. Úgy, úgy; szóljunk velök. Sebhelyeik
 Ragyogjanak ma bortul. — Jer királyném!
 Van még erőnk; s ha újra vívok, a
 Halál belém szeret, mert verset vágok
 Gyors sarlajával! (Antonius, Cleopatra, kíséret el.)

ENOBARBUS. Most daczolni kezd
 Az ég nyilával! Így lesz vakmerő,
 Ki félelemből fölriad; galamb,
 Mely szembeszáll a sassal. És a mint
 A szíve nő, úgy fogy velője; majd
 Ha fölemészti ezt a hősiség,
 Kardját nyeli utána. — Valami
 Módot lelek, hogy idehagyjam őt. (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Cæsar tábora Alexandriánál.

Caesar levelet olvasva; Agrippa, Mecaenas és mások jönnek.

CAESAR. Gyermekeknek mond s szid, mintha voln'
 Kiüzni innen. Megvesszőzteté [hatalma
 Követemet; engem párbajra hitt.
 Antoniussal Cæsar! Tudja meg
 A vén bolond, hogy van más útam is
 Meghalni! Kihívását kaczagom.

MECAENAS. Gondolja meg Cæsar, ha egy ilyen
 Nagy is dühöng: végsőig üzve van már.
 Léleketéhez jutni hát ne hagyd
 S használd dühét föl; mert a düh soha
 Nem védte jól magát.

CAESAR. Tudasd tehát
 A vezetőkkel: e csaták sorát
 Holnap bezárjuk, egy végsővel! — Itt
 Soraink közt vannak, kik még imént
 Antoniust szolgálták, elegen:
 Lebírni őt; azért úgy is legyen!
 Jó lakomát hadunknak: — van miből,
 S meg is szolgáltá! — Szegény Antonius! (Mind el.)

II. SZÍN.

Alexandria. Szoba a palotában.

*Antonius, Cleopatra, Enobarbus, Charmian, Iras,
 Alexas és mások jönnek.*

ANTONIUS. S nem vív velem, Domitius?

ENOBARBUS.

Nem ő!

ANTONIUS. S miért nem ?

ENOBARBUS. Úgy számít, hogy húszszoros
Szerencsében levén, húsz ember is
Egy ellen.

ANTONIUS. Holnap szárazon s vizen
Küzdök ; s vagy élek, vagy vérrel mosom
A haldokló becsületet, mitől
Föléled újra. — Fogsz-e vívni jól ?

ENOBARBUS. Igen, s kiáltom : élet vagy halál !

ANTONIUS. Helyes. — Szolgáimat szólítsd elé.

Szolgák jönnek.

Vigan legyünk ma. — Addsa csak kezed'.
Becsületes hívem valál ; — te is ;
Te is ; — te is ; — mind jól szolgáltatok
S királyok voltak társaitok.

CLEOPATRA. Mi ez ?

ENOBARBUS. Oly semmiség, mit a kedélyben a
Bánat tenyészt.

ANTONIUS. S te is becsületes vagy !
Ha ennyivé lehetne oszlanom,
S mindnyájatokból egy Antoniust
Lehetne összekalapálni, hogy
Szolgáljak én is nektek egyszer úgy,
A mint nekem ti !

SZOLGÁK. Isten őrizz' !

ANTONIUS. Jó hát, fiúk, szolgáljatok ma még ;
Kupámba töltsetek bort, s járjatok
Körülem úgy, mint míg a fél világ
Volt szolgatársatok, s fogadta szóm'.

CLEOPATRA. Vajh mit akar ?

ENOBARBUS. Szolgáit megrikatni.

ANTONIUS. Szolgáljatok ma ; ezzel szolgáságtok
Tán véget ér ; nem láttok tán soha
Többé ; talán, mint véres árnyat ; ah tán
Más uratok lesz holnap. — Úgy tekintlek
Mint búcsuzó. Becsületes barátim,
Nem üzlek el ; inkább válhatlanul
Holtig való gazdátok maradok.

Két óra, még ma, ennyit kérek én ;
Isten fizesse !

ENOBARBUS. Mit akarsz, uram,
Hogy így csüggeszted őket? Sírnak, im.
S engem, számárt is, a fokhagyma csíp.
Az istenért, ne tégy hát asszonyokká !

ANTONIUS. Ördög vigyen, ha ezt akartam ! — Oh
Fakadjon áldás e könyük nyomán !
Barátim, bús értelmet adtatok
Szavamnak ; én vigaszra szóltam azt,
Hogy fáklyafényben égjen éjjelünk !
Holnapra jót remélek, édesim ;
És úgy vezetlek, hogy győzelmes élet
Legyen jutalmunk, nem dicső halál !
Asztalhoz ! borba füljön ott a gond ! (Mind el.)

III. SZÍN.

Ugyanott. A palota előtt.

Két katona őrhelyen.

1. KATONA. Jó 'jszakát pajtás. Holnap nagy napunk lesz.
2. KATONA. Vagy így, vagy úgy, de dönt. Isten veled.
Hej, nem hallottál valamit?
1. KATONA. Nem én. Mi újság?
2. KATONA. Hátha csak szó-fia. Jó éjszakát
1. KATONA. Adjon isten.

Más két katona jő.

2. KATONA. Fiúk, jól vigyázzatok ám.
3. KATONA. Ti is. Jó éjszakát. (A két első katona helyére megy.)
4. KATONA. Mi meg ide. (Elfoglalják őrhelyeiket.)
Ha csak hajóhadunk
Nem enged : száraz erőnk, tudom,
Helyt áll.
3. KATONA. Vitéz sereg ; elszánt fiúk.
(Zene a színpad alatt.)

4. KATONA. Csitt, mi hangok !
 1. KATONA. Ha, ha !
 2. KATONA. Csitt !
 1. KATONA. Zene a légben !
 3. KATONA. Vagy a föld alatt.
 4. KATONA. Jó jel. Nemde ?
 3. KATONA. Nem.
 1. KATONA. Csitt, ha mondom. — Mit jelent ez ?
 2. KATONA. Tán Hercules, Antonius véd ura,
 Elhagyja most !
 1. KATONA. Jer, nézzük meg, vajon
 A többi örök hallják-é, a mit mi ?
 (Egy másik őrhelyhez közelítnek)
 2. KATONA. Héj, emberek !
 4. KATONA. Héj ! halljátok-e ? No hát ! nem hallotok
 semmit ? (Beszélgetnek amazokkal.)
 1. KATONA. Nem furcsa ez ?
 3. KATONA. Pajtás ! halljátok ezt ?
 1. KATONA. Kisérjük át e zajt a táboron,
 Hadd lássuk, hol szünek meg ?
 MIND. Különös ! (Mind el.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. Szoba a palotában.

Antonius, Cleopatra, Charmian, kíséret jönnek.

ANTONIUS. Eros, pánczélomat !
 CLEOPATRA. Szunyadj egy órát.
 ANTONIUS. Nem, édesem. Eros ! Pánczélomat !

Eros hozza a pánczélt.

Jer jó fiú, te öltsd rám e vasat ;
 Ha nem mosolyg a sors ma : csak azért van,
 Mert tán igen kísértjük. Jöszte.
 CLEOPATRA. Hadd
 Segítsek én is. — Minek ez ?
 ANTONIUS. Ah, hagyd el, hagyd el ! — szívpanczéložóm
 Vagy csak te. — Megfordítva ! Ezt ni, ezt !

CLEOPATRA. Majd én; megállj csak; így lesz jó.

ANTONIUS. Úgy, úgy;

Így győzni kell már. Látod-é, fiú? —

Készülj te is!

EROS. Én kész vagyok hamar.

CLEOPATRA. Nem jól csatoltam?

ANTONIUS. Oh, felségesen!

Ki ezt föloldni jönne, míg magam

Le nem dobom, megérzi a vihart.

Kontár vagy, Eros! asszonyod ügyesb

Fegyvernököm. Siess. — Oh édesem,

Ha harczomat ma látnád, s értenéd e

Királyi munkát: jó munkálkodót

Látnál ma bennem!

Egy fegyverzett katona jó.

Jó reggelt, vitéz!

Tekinteted bátor csatárt mutat.

Jókor kelünk, ha kedves munka vár,

S szívünk siet rá.

KATONA. Ezren állanak,

Bár még korán van, fegyverzetbe' már,

S a révbe várnak.

Hadi zaj. Harsonák. Tisztek, katonák jönnek.

TISZTEK. Tiszta reggelünk van.

Vezér, köszöntünk.

MIND. Jó reggelt, vezér!

ANTONIUS. Szép hang, fiúk! — E regg korán viradt,

Mint ifjú lelke, ki nagy dolgokat

Forgat magában. — Így ni, ezt: s jerünk!

Isten veled, hölgyem! Ma bármi ér:

Hős csókja ez! Gyalázat volna rám

Tovább mulatnom, henye búcsuban!

Megyek, de mint vas ember. — A ki kész

Harczolni, jöjjön! Én vezetlek. El!

(Antoniuss, Eros, tiszték, katonák el.)

CHARMIAN. Menjünk szobádba, asszonyom.

CLEOPATRA.

Vezess!

Mi hősileg megy! — Vajha párcsatán

Lehetne a vitát eldönteni!

Antonius akkor... ah, de most! — De jer! (Mind el.)

V. SZÍN.

Antonius tábora Alexandriánál.

*Harsona zeng. Antonius és Eros jönnek.**Egy katona szembe jő.*

KATONA. Az istenek tegyék ezt jó napoddá!

ANTONIUS. Bár sebhelyeiddel birtál volna rá,

Hogy szárazon harcoljak akkoron!

KATONA. Úgy még a pártütő királyok és

Az a vitéz, ki átpártolt ma, most is

Veled volnának!

ANTONIUS. Mit? Ki ment ma át?

KATONA. Legközelebbid. Hívd csak Enobarbust;

Nem hallja, vagy csak Cæsar táborából

Szól: «Nem tied vagyok!»

ANTONIUS. Ha! Mit beszélsz!

KATONA. Cæsarhoz áttért!

EROS. Kincses holmijét

Nem vitte el.

ANTONIUS. De átment?

KATONA. Át bizony!

ANTONIUS (Eroshez). Menj, küldd utána kincseit! Ne tarts

Itt egy szemert! Ne tarts! — Írd meg neki

(Aláírom majd) — üdvözlöm, szivemből

Kivánom, ird: ne légyen oka többé

Urat cserélni! Ah, balsorsom annyi

Becsületest megingatott! Siess.

— Oh Enobarbus! (Mind el.)

VI. SZIN.

Cæsar tábora Alexandria előtt.

Harsonák. Caesar, Agrippa, Enobarbus, kíséret jönnek.

CAESAR. Agrippa, menj. Kezdjétek a csatát.

Antoniusust fogják el élve! — Ezt

Hirdesd ki.

AGRIPPA. Meglesz. (El.)

CAESAR. Közélg az általános béke napja!

Győzzek ma: s a háromszögű világ

Megtermi az olajfát.

Hírnök jő.

HIRNÖK. Antonius

Már sikra szállt.

CAESAR. Vidd Agrippának ezt:

Az első sorba az áttérteket

Állítsa, hogy dühét Antonius

Saját magára öntse. (Caesar, kíséret el.)

ENOBARBUS. Alexas is hitet szegett; Herodest,

Kinél követ volt, rábeszélte, hogy

Cæsarhoz álljon ő is, cserbe hagyva

Urát, Antoniusust; Cæsar őt ezért

Bitóra húzatá. — Canidius

S a többi átmenők alkalmazást

Nyertek, bizalmat nem! — Rosszat tevék!

S önvád emészt, hogy érzem, nem leend

Több jó napom.

Egy katona Caesar seregéből jő.

KATONA. Antonius utánad

Küldötte minden kincsedet, s azontúl

Még többet is. Követje rám talált;

S most sátorodba' van, hogy a pogyászt

Lerakja.

ENOBARBUS. Légyen a tied.

KATONA.

Ne csúfolj,

Jó Enobarbus, mert valót beszéltem.

Jobb, légy azon, hogy a ki hozta, innen

Épen kijuttasd; nékem őrhelyemre

Kell visszatérnem. — Imperatorod

Csak Jupiter marad! (El.)

ENOBARBUS.

Egyedül én

Vagyok czudar, s érzem legjobban azt! — Oh

Antonius, te kegy forrása! hogy'

Fizetted voln' a hűséget, midőn

Az árulást arannyal halmozod!

Ez dúlja szívemet; s ha gyors keserv

Meg nem szakasztja, gyorsabb eszköz azt

Előzze meg! Nem; érzem, ez elég.

S én vívjak ellened? — Nem én; lelek

Talán egy árkot: ott meghalni! Minél

Rondább lesz, annál illőbb életem

Utó-feléhez! (El.)

VII. SZÍN.

Csatatér a két tábor között.

Csatazaj. Dob, harsonák. Agrippa s mások jönnek.

AGRIPPA. Csak vissza! Messze mentünk! Dolgot ad

Caesarnak is e nap. Az ellenállás

Erősb, mint gondolók! (Elmennek.)

Csatazaj. Antonius és Scarus megsebesítve jönnek.

SCARUS. Hős imperator! ez már csata volt!

Kezdtük volna így: bevett fejjekkel

Jutottak volna haza.

ANTONIUS.

Vérzel nagyon.

SCARUS. Olyan sebem volt, mint egy T, de aztán

H-vá tevék.

ANTONIUS. Hátrálni kezdenek.

SCARUS. A pincze-lyukba üzzük! Testemen

Hat ennyi sebnek is van hely elég!

Eros jő.

EROS. Megkergetők; a nyert előny fölé egy
Szép győzelemmel.

SCARUS. Üssük hátukat!
És csipjük el, mint nyúlakat szokás,
Hátulról. Üsd a szaladót!

ANTONIUS. Vidám
Kedélyed egy-, hős lelked tizszeres
Jutalmat érdemel tőlem. — Jerünk.

SCARUS. Elsántikálok én is véletek. (Mind el.)

VIII. SZÍN.

Alexandria falai alatt.

Csatazaj. Antonius, Scarus, a sereggel jönnek.

ANTONIUS. Sátráig üztük. Fusson egy, s jelentse
Úrnőnknek, hogy vendégeket hozok.
Holnapra, míg a nap kinéz, kionszuk
A vért, mi megmaradt ma. — Köszönöm
Mindnyájatoknak! Bátran vívtatok,
Nem mintha zsoldért, mintha mindnek úgy
Önügye lett voln', mint nekem! Megannyi
Hector valátok! A városba most,
Ölelni hölgyetek', barátitok';
Mit tettetek: mondjátok el s azok
Örömkönnyel mossák ki az aludt vért
A sebből és csókkal kötik be azt.

Cleopatra kísérettel jő.

(Scarushoz.) Kezed', vitéz! E nagy tündér előtt
Fessem le tettetted, hálája rád
Áldást hozand. — Világ szép napja te!
Ölelj meg és suhanj be mindenestül
Szívembe a pánczélon át, s legyen
Fönndobogása diadalkocsid!

CLEOPATRA. Urak ura! Ó hős erő! mosolygva

Jösz a világ nagy töréből, kit az
Nem fojthatott meg!

ANTONIUS.

Fülmilém!

Levertem őket! Nézd, kicsim, habár
Szürkén vegyül e barna fűrt, velóm
Elég erős, táplálni izmainat
S díjt díjra nyerni az ifjuság elől!
Nézd itt e hőst; nyújtsd csókra szép kezed';
Csókold meg azt, vitézem! — Úgy vivott
Ma, minth' az embergyűlölő halál
Ölt volna képiben!

CLEOPATRA.

Jutalmazd!

Aranypánczélt adok: király viselte!

ANTONIUS. Méltó reá, ragyogna bár merő

Karbunkulustól, mint a szent Apoll
Kocsija! — Nyújtsd kezed'. A városon át
Menjünk vigan! Büszkén vivén a meg-
Vagdalt paizst, mint hőst megillető!
Ha palotánk elég tág volna, mind
Ellátni hőseinket, most együtt
Innánk, a holnapot köszöntve, mely
Dicső veszélyre szólít! Harsonák!
Zúgjátok a város fülét siketté
Ércz-recsegéssel, és vegyüljeteK
Pergő dobokkal, míg ég föld együtt
Újjong előnkbe! (Mind elmennek.)

IX. SZÍN.

Caesar tábora.

Orök helyeiken. Enobarbus jő.

1. ŐR. Ha még ez órán föl nem váltanak: a
Fő-örre visszatérünk. Nézd, az éj
Szép holdas; úgy mondák, éjfél után
Két óraker kezdődik a csata.

2. ŐR. Tennap veszett napunk volt.

ENOBARBUS.

Légy tanúm, éj!

3. ŐR. Mi ember ez?

2. ŐR. Hallgass s figyelj reá.
 ENOBARBUS. Hold, légy tanúm, ha majd a hitszegők
 Nevén utálat, átok ül: hogy a
 Szegény Enobarbus megbáná bűnét
 Előtted!
1. ŐR. Enobarbus!
3. ŐR. Csitt, figyelj!
- ENOBARBUS. Oh mély keservek gyászos asszonya,
 Öntsd rám ki éjed mérges gőzeit,
 Hogy e megúnt lét, ellenemre, rajtam
 Tovább ne függjön. Paskold e szívet
 Bűnöm kemény kövéhez; bú miatt
 Kiaszva már, porrá törik, s bevégzi
 Gyötrelmimet, mind. Oh Antonius!
 Nemesb te, mint bűnöm gyalázatos,
 Bocsáss nekem meg, szíved mélyiben!
 De a világ sorozzon árulók,
 Hitetlenek közé! — Antonius! — Oh
 Antonius! (Meghal.)
2. ŐR. Ne! hátha Caesart illetné, a mit
 Még mond.
3. ŐR. Igaz a. Halljuk csak. — De alszik.
1. ŐR. Inkább elájult. Éjszakára így
 Könyörögni nem szokás.
2. ŐR. Nézzük meg!
3. ŐR. Ébredj uram! hej! ébredj!
2. ŐR. Hallod-e!
1. ŐR. Elérte a halál! — De hallga! dob
 Szól ébredőre! Vigyük ezt a fő-őr
 Felé; ismert egyén volt; úgy is az
 Óránk lejárt.
3. ŐR. Magához jó talán még. —
 Jerünk. (Mind elmennek.)

X. SZÍN.

A két tábor közt.

Antonius és Scarus hadat vezetve jönnek.

ANTONIUS. A szárazon már nem kellünk nekik;
Ma tengeren kerülnek.

SCARUS. Itt is, ott is.

ANTONIUS. Bár volna kedvök tűzben, levegőn,
Én ott is kész vagyok! — Gyalog-hadunk
A város halmain velünk marad!
Hajóhadamra már rendelkezém,
Hogy hagyja el a kikötőt. Amonnan
Rá láthatunk, s minden mozdulatát
Szemmel kísérvük. (Elmennek.)

Caesar hadat vezetve jő.

CAESAR. Ha ő nem indít, mink se' támadunk
A szárazon. S hiszem, hogy úgy lesz: — a
Hajókra küldte legjobb erejét. —
A völgybe le! s álljunk erős helyet! (Elmennek.)

Antonius és Scarus visszajönnek.

ANTONIUS. Még nem kezdődik. Ott a fenyőtől
Mindent belátni. Onnan hírt hozok
Mindjárt, hogy' indul! (El.)

SCARUS. — A Cleopatra
Árboczáin fecskék fészkeltek. A
Jósok haboznak, — nem tudják — nem is
Merik, ha mit tudnak, kimondani.
Antonius vitéz, de csüggeteg;
Lüktetve váltja félelem s remény
Szívében egymást.

Távolban tengeri ütközet zaja hallatszik. Antonius visszajő.

ANTONIUS. Minden veszve! Hah!
Gyalázatos nő! Megcsalt, eladott.

Hajóhadam magát megadta: — ott
 Köszöntik egymást, mint rég elszakadt
 Barátok. Oh háromszor csalfa! te
 Adtál el e fiúnak. Ellened
 Dúl csak szívem! — Hadd fussanak! ha e
 Varázslón bosszút állhaték: elég!
 Mondd: fussanak mind! (Scarus el.)

Nap, több kelteket

Nem látom! A szerencse és Antonius
 Itt válnak el s szorítanak kezét
 Utolszor! — Erre juttam! Sarkamat
 Nyalták, ebekként; mit nem tettem értök!
 Elolvadoztak, és a viruló
 Caesarra öntik minden édjöket;
 Míg a fenyő, egykor mindannyinál
 Magasb, lehántva most. Oh árlás!
 Csalárd egyipti asszony! Bősz varázs! Te
 Küldél a harcza és vonál haza;
 Kebled babérom, vágyam czélja volt!
 S te, igazán cigánynő, megcsalál,
 És a hamis játékon ellopád
 Kincsem', szívem'! — Hej, Eros, Eros!

Cleopatra jő.

Te vagy, kuruzsló! Pusztúlj, el veled!

CLEOPATRA. Így kedvesére mért dühöng uram?

ANTONIUS. Pusztúlj, vagy úgy jársz, mint érdemled és

Cæsar triumphusának hija lesz!

De légy övé, újjongó csöcselék közt

Kövesd kocsiját, nemed szennyfoltja te!

Mutassanak, mint szörnyet, egy kispénzért!

S szaggassa meg a szelid Octavia

Körmével arczod'! (Cleopatra el.)

Jó, hogy elmenél,

Ha jó, hogy élj! Jobb volna, hogy dühöm

Szaggasson össze; egy halállal így

Sok volna megkimélve. — Hé! Eros!

— A Nessus ünge rajtam. Hercules,

Nagy őszám, öntsd belém egész dühöd',

Hadd dobjam a hold szarvai közé
 Lychast; s e kéz az óriási doronggal
 Nemes valómat zúzza szét! —
 Haljon meg a boszorkány! Eladott
 E római kölyöknek; és e csel
 Lesújt! Haljon meg érte! — Hé, Eros! (El.)

XI. SZÍN.

Alexandria. Szoba a palotában.

Cleopatra, Charmian, Iras, Mardian jönnek.

CLEOPATRA. Segitsetek, nők! Ah, jobban dühöng,
 Mint Telamon pajzsáért; üldözött
 Thessáli vadkan nem tajtékzik így!
 CHARMIAN. Rejtőzz' el a sírboltba és üzend,
 Hogy halva vagy. Kínosban nem szakad
 Test s lélek el, mint az elpártoló
 Nagyság.

CLEOPATRA. El a sírboltba. — Mardian,
 Menj s mondd neki, hogy megölém magam'.
 Mondd: végszavam is Antonius vala.
 Érzékenyen szólj, arra kérek. — El!
 S hozd hírül, hogy' vevé halálomat.
 — Mi a sírbolthoz! (Mind elmennek.)

XII. SZÍN.

Ugyanott. Más szoba.

Antonius, Eros jönnek.

ANTONIUS. Látsz engem, Eros?

EROS. Hogyne, jó uram!

ANTONIUS. Sárkány alakban látni néha felhőt,
 Ködképeket, majd medve, majd oroszlán,
 Vagy bástya, vagy lecsüngő szirt gyanánt;
 Majd kék fokot, rovátkos ormokat,
 Rajtok fasort, hogy szinte integet,

Szemünk' gúnyolva, semmivel; ilyent
Láttál; a szürkület káprái —

EROS. Láttam.

ANTONIUS. Mi még imént ló, pillanatban azt
Szétmossa felhő, szétmegy, összefoly,
Mint víz a vízzel.

EROS. Úgy van, jó uram.

ANTONIUS. Édes cselédem, most vezéred is
Ily tünemény. Antonius vagyok még,
De alakom' nem tarthatom soká.
Egyiptomért küzdök; s im a királynő —
Kinek szívét, hittem: birom; hisz ő
Birá enyémet, s míg birám, vele
Egy millió szív volt enyém, mi most
Mind oda lőn, — e nő hah! csalfa kártyán
Cæsar kezébe játszta hirnevem'!
Ne, jó Eros, ne sirj; egy megmaradt:
Magunk, magunkat elvégezni. — Oh

Mardian jő.

E semmi asszony kardom' ellopá.

MARDIAN. Nem, oh uram! Ő téged szeretett
S sorsát örökre összekapcsolá
A tieddel!

ANTONIUS. El, czudar herélt, ne szólj!
Mert ő elárult s meg kell halnia.

MARDIAN. Egy lény csak egy halállal tartozik,
S ő lefizette azt. Mit tenni czélzál:
Megtette ő. Utolsó hangja volt:
Antonius, nemes Antoniusom!
Antonius nevét középben egy
Hörgés szakítja meg, s az fél úton
Maradt a szív s ajak közt. Életét
Kiadta és magába temeté
Nevedet.

ANTONIUS. És meghalt?

MARDIAN. Meg.

ANTONIUS. Kapsoldj ki, Eros. A napszám lejárt,
Menjünk aludni. — Hogy bántatlanul

Mehetsz: elég díj ily hirért; eredj! (Mardian el.)
 Oddd, oddd e pánczél! Ajax hétszeres
 Pánczéla sem nyomná el szűm verését!
 Szakadj ki, bordám! Szív, te légy erősb,
 Mint börtönöd, szakítsd ki oldalát.
 Siess, Eros! — Katona nem vagyok:
 Horpadt vasak, pusztuljatok! Vitézül
 Hordálak! (Eros el.)

Itt hagyál, de utolérlek,
 Cleopatra, és sirok, bocsánatért
 Esengve! — Meg kell lenni; elaludt
 Fáklyád; feküdj' le: mit bolyongsz tovább?!
 Kin a halasztás; az erő magát
 Emészti föl. Pecsét rá — s vége van!
 — Eros! — Jövök, királynőm! — Eros! — Ah,
 Várj meg, hol szellemek virágokon
 Feküsznek, ott kéz-fogva járdalunk,
 Fenséggel a ránk-bámult szellemek közt,
 Hogy Aeneast s Didót elhagyva, mind
 Hozzánk szegődnek! — Eros, hej, Eros!

Eros visszajő.

EROS. Hívtál, uram?

ANTONIUS.

Ha Cleopatra meghalt:

Éltem gyalázat, mit az istenek
 Utálnak! Én, ki kardomnak hegyén
 Birám a földet s a zöld tengeren
 Várost rakék hajókból: én legyek
 Gyávább e nőnél; és nem oly nemes,
 Mint ő, ki Cæsarnak, halála által
 Ezt mondja: «Magam hódítám magam' meg.» —
 Eros, megesküvél, ha eljutunk a
 Végsőre (s ott vagyunk bizony!), midőn
 Mögöttem elkerülhetlen gyalázat,
 Iszony, halál üld s én parancsolom:
 Akkor megölsz. No most — itt az idő.
 Nem engem ütsz: Cæsaron ütsz sebet,
 Ne sápadj!

EROS. Oh nagy istenek! Soha!

Én azt tegyem, mit a parthus nyilak,
Bár ellenid, célzt vétve, nem tehettek?

ANTONIUS. Akarsz, Eros, ablakban állani
Rómában, nézni engem megkötött
Kézekkel, járom gyáva nyakamon,
Az égető gyalázat arczomon;
Míg Cæsar kocsijának kereke
Sárral dobáland, becsstelent! Kivánod
Ezt látni?

EROS. Nem, nem!

ANTONIUS. Jöszte hát, hamar.
Meggyógyít egy seb. Vond ki azt a jó
Becsületes kardot, mit oly hiven
Hordál hazád ügyében.

EROS. Oh uram,
Bocsáss meg!

ANTONIUS. Hogy szabaddá tettelek:
Nem esküvel meg erre? Rajta most!
Vagy hát előbbi hűséged merő
Véletlen volt! Vonj kardot és jere!

EROS. Vagy legalább fordítsd el arczodat:
Min egy világ hatalma tündököl.

ANTONIUS. Legyen! (Elfordul.)

EROS. Kivontam. (Kardot von.)

ANTONIUS. Tedd egyszerre hát,
A mért kivontad!

EROS. Édes jó uram,
Vezérem, imperatorom, e véres
Csapás előtt még hadd vegyek bucsút!

ANTONIUS. Ha úgy kivánod, hát: isten veled!

EROS. Isten veled, vezérem! — Döfhetek?

ANTONIUS. Most!

EROS. Így ni! (Maga ereszkedik kardjába.)
Legalább nem látom az

Antonius halálát! (Meghal.)

ANTONIUS. Oh nemesb
Te, háromszorta, nálam! Megtanítsz,
Hős Eros, mit kell tennem, mit te értem
Megtenni nem tudál. — Te és királynőm
Adtok nemes példát! Mint vőlegény

Menyasszonyágyba, úgy megyek, örömmel
 A halálba! Rajta! — Eros, im urad
 Tőled tanul: s úgy tesz, mint te tevé! (Kardjába dől.)
 Mit! nem halok meg? Mégse? Hé, az ör!
 Segítsetek meghalnom —

Dercetas örökkel jő.

1. ÖR. Hej, mi zaj?
 ANTONIUS. Nem sikerült, — barátim — jertek és
 Hajtsátok, a mit kezdtem, végre ti!
 2. ÖR. Lehúllt a csillag!
 1. ÖR. Világ vége!
 MIND. Jaj, jaj!
 ANTONIUS. Öljön meg, oh! ki még szeret.
 1. ÖR. Nem én.
 2. ÖR. Sem én.
 3. ÖR. Egyik sem. (Örök elmennek.)
 DERCETAS. Balsorsod s halálod
 Szolgáid' elriasztja mind! — E kard,
 E hirrel, Cæsarnak kegyébe juttat!

Diomedes jő.

DIOMEDES. Hol Antonius?
 DERCETAS. Itt, Diomedes, itt.
 DIOMEDES. Él? Ember, nem felelsz? (Dercetas el.)
 ANTONIUS. Ah, Dioméd, te vagy? Vonj kardot és
 Segíts kimúlnom!
 DIOMEDES. Oh dicső uram!
 Úrnóm, Cleopatra küld hozzád.
 ANTONIUS. Mikor
 Küldött?
 DIOMEDES. Imént.
 ANTONIUS. S hol van?
 DIOMEDES. Bezárkozott a
 Sirboltba. Jós félelme megsugá,
 Mi im be is teltt! Mert látva, hogy
 Benned gyanú kelt (bár alaptalan),
 Hogy Cæsarral szövetkezik, s dühöd'

Le nem csitíthatá : izente, hogy
Meghalt. De félve : hogy' veended ezt,
Most a valót tudatni küld im engem !
Ah, reszketek, tán későn érkezem !

ANTONIUS. Későn, jó Diomed ! Hivj, kérlek, őrt.

DIOMEDES. Hej, hol az őr ! hej, a vezéri őrség !
Hé ! uratok hiv !

Orök jönnek.

ANTONIUS. Cleopatrához vigyetek, barátom.

A vég-szolgalat, melyre kérlek, ez !

1. ŐR. Jaj, jaj nekünk ! Hogy túl nem élheted
Szolgáidat !

MIND. Jaj, jaj nekünk e nap !

ANTONIUS. Mért adtok új gyönyört a durva sorsnak,

Fiúk, e búval ? Jobb, mosolygjatok,
Midőn lesújt ; mi sújtjuk így le őt,
Mutatva, hogy nem veszszük semmibe.

Vigyetek ; oh hányszor vezettelek !

Most vigyetek karon ; s előre is

Köszönetem' vegyétek. (Antoniuszt fölfogják. Mind el.)

XIII. SZÍN.

Ugyanott. Sírbolt.

Cleopatra, Charmian, Iras jönnek fenn.

CLEOPATRA. Oh Charmian, innen ki nem megyek
Többé soha !

CHARMIAN. Úrnóm, vigasztalódj' !

CLEOPATRA. Nem ! a mi szörnyü érhet : szívesen
Látom ; csupán a vigaszt gyűlölöm.

Búm légyen oly nagy — van reá okom ! —

Mint az, mi szülte !

Diomedes jő alant.

Nos ! Meghalt-e ? Szólj.

DIOMEDES. Halála bár közel, még nem halott.

Nézd, ott a sírbolt másik oldalán
Hozzák az örök.

Antoniusst hozzák alant.

CLEOPATRA. Oh, nap! gyűjtsd föl a
Kört, hol kerengsz! Sötétség, légy örök
A forgó föld felett! — Antonius!
Antonius! Segítség, Charmian!
Iras, segíts! jó emberek, segítsetek
Ott lenn! Hozzuk fel őt!

ANTONIUS. Légy csöndesen!
Antoniusst nem Cæsar győzte meg;
Magán kívül nem hódolt másnak ő.

CLEOPATRA. Így kelle, mert Antoniusst csupán
Antonius győzhette meg. De jaj
Nekünk, hogy így van!

ANTONIUS. Meghalok, királynő.
Ah, a halált csak addig váratom, míg
Ezernyi csókjaim közt e szegény
Végsőt nyomom ajkadra!

CLEOPATRA. Nem merek
(Bocsáss meg! nem —) lemenni, mert rabul
Esem. Ne ékitsem a büszke Cæsar
Diadalújtját! — Míg méregnek és
Késnek, kigyónak éle, ereje,
Fulánkja van, biztos vagyok! Kevély
Octaviának jéghideg szeme
Rajtam gyönyörrel ne legeljen! — Oh
Antonius, jövel! — Segítsetek
Lányok! — Vonjuk fel őt! Segítsetek
Mind, emberek.

ANTONIUS. Hamar, vagy meghalok.

CLEOPATRA. Csodás játék s milyen nehéz vagy!
— Oh

Erőnket a bú vette el, azért
Vagy oly nehéz. Volnék erős Juno,
Gyors szárnyu Mercurt küldeném, hogy ő
Szállítson az Olympra! Ah, a vágy
Mindig bolond volt! — (Fölvonják Antoniusst.)

Jőj, jőj, jőj szivemre!

Itt halj meg, a hol éltél! Csókban éledj!

Ah, volna ily erő ajkamba': hogy

Lecsókolnám, csak élj!

MIND. Mi gyász tekintet!

ANTONIUS. Meghalok, meghalok már. Adjatok

Egy csöppnyi bort, még szólni akarok.

CLEOPATRA. Hadd szóljak én! S hadd szórjak átkokat, míg

Fortuna, e csalárd nő, kerekét

Szétzúzza!

ANTONIUS. Még csak egy szót, édesem.

Kérj Cæsartól magadnak életet

S becsületet.

CLEOPATRA. Ezek nem járnak együtt!

ANTONIUS. Hallgass meg, édes. Cæsarnál csak az

Egy Proculeius, kiben bizhatol.

CLEOPATRA. Magamban és kezemben bizom én;

Nem senkiben, Cæsar körül.

ANTONIUS. Halálomat s e gyász fordulatot

Oh ne sirasd. Sőt éleszd lelkedet,

Táplálva jobb időm emlékivel,

Midőn a föld első királya voltam,

S a legnemesb. Nem is gyáván halok,

Erős fejem nem csúfosan hajol meg

Győzőm előtt; de jól vivott csatán,

Hol rómaid győzött le római!

Lelkem kiszáll — nem szólhatok — (Meghal.)

CLEOPATRA. Oh legnemesb! meghalsz te is? —

S reám

Nincs semmi gondod? Itt maradjak e

Sötét világban, mely tenélküled

Csak ronda ól! Nézzétek, asszonyok,

Hogy' olvad a föld koronája el!

Elhervad a babér; a győzelem

Zászlója roskad! Lányok, gyermekek

A férfiakkal egyformák; oda

Minden különbség! Nincsen semmi nagy

A vizsga hold alatt!

CHARMIAN. Oh csöndesedj'!

IRAS. Ah, meghal ő is! Úrnőnk!

CHARMIAN.

Csitt, Iras!

IRAS. Oh nagy királynő! Oh felséges asszony!

CLEOPATRA. Nem több, mint bármely asszony; rabja

Búnak, mint bármi szolgáló, ki fej [szintoly

S napszámba jár dolgozni! Visszadobnám

Királyi pálczám' az irigy isteneknek,

S szemökbe mondanám, hogy e világ

Fölért övékkel, míg el nem lopák

Gyémántomat! De mind haszontalan;

A türelem silány; a düh veszett

Kutyához illik. Bűn-e hát, betörni

A halál sötét lakába, hogyha ő

Eljöni nem mer? No's, lányok, mi baj?

Vigan! vigan! — Mi lelt, jó Charmian?

Oh hölgyeim! — nézzétek, kialudt

Lámpánk, kialudt! (Az örökhöz.) Bátorság, emberek!

Temessük el. S aztán, mi nagy s nemes,

Tegyük mi is meg, a hős római erkölcs

Szerint! Tegyük kevélylyé a halált,

Hogy minket így fogadhat el. — Jerünk!

Ez órjás szellem háza már hideg.

Oh asszonyim, oh asszonyim! Jerünk!

Csak egy barát van: a halál, velünk!

(Mind el. Antonius testét viszik.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Cæsar tábora Alexandria előtt.

*Caesar, Agrippa, Maecenas, Dolabella, Gallus,
Proculeius, mások jönnek.*

CAESAR. Menj Dolabella, mondd, hogy adja meg
Magát. Híjába minden; késedelme
Magának árt csupán.

DOLABELLA. Cæsar, megyek. (EL)

Dercetas jö, Antonius kardjával.

CAESAR. Mi az? S ki vagy te vakmerő, ki így
Mersz közelíteni?

DERCETAS. Nevem Dercetas;
Antoniuszt szolgáltam én, a legjobb
Szolgákra legméltóbbat. Ő míg élt
S szólt: volt uram; csak gyűlölői ellen
Tartottam életemet. Ha fölfogadsz:
Cæsarnak az leszek, mi néki voltam;
Ha nem fogadsz el: vedd el életem'.

CAESAR. Mit mondasz?

DERCETAS. Cæsar, ezt: Antonius
Meghalt!

CAESAR. Ily Nagy leomlását nagyobb
Dörgés jelentené; a kerek világ
Miért nem űz vad oroszlányokat
A városokba, s odvaikba a
Polgárokat? Antonius halála
Nem egyesé. E névben a fél világ
Feküdt.

DERCETAS. De, Cæsar, ő meghalt. Nem a
Törvény szolgája, nem bérelt gyilok,
Nem, — az a kéz maga, mely hírnevét
Tettekben írta meg, az verte át,
Szívébül kölcsönzött erővel, a
Szívét! Ez itt a kardja. A sebet
Rablám meg érte. Nézd, a legnemesb
Vér foltja rajta!

CAESAR. Sírtok, oh barátim?
Az istenekre! Ily hír egy király
Szemébe könnyet csalhat!

AGRIPPA. Különös,
Hogy a természet azt siratni kész,
Mit hön ohajtánk!

MECAENAS. Benne bűn s erény
Egyensúlyozta egymást.

AGRIPPA. Ritka szellem,
Minő csak embert lelkesithete!
De, istenek, ti bünt dobtok belénk,
Hogy emberek legyünk! — Cæsar megindult!

MECAENAS. A nagy tükörben, mely előtte áll,
Magát szemléli!

CAESAR. Oh Antonius!
Én juttatálak erre! Ám kimetszük
A kelevényt testünkön. Vagy napom
Hanyatlott volna így le, vagy tiédet
Kellott leüznöm. Ketten az egész
Világban meg nem férhetünk! — De hadd
Sirassam el, szívvér-becsű könyekkel,
Hogy — oh barátom, osztozóm a becsvágy
Útján s a föld biralmain, csaták
Tüzében hű bajtársam, jobb kezem,
Te szív, melytől lángját kapá szívem —
Oh, hogy csillagjaiuk, megférhetetlen,
Egyenlőségünket nem tűrheték,
S egymást zúzák szét! Halljátok, barátim —
De nem, majd jobb időben mondom el!

Hírnök jő.

Ez ember arczán hordja küldetését;
Halljuk, mi hirt hoz. — Szólj, ki vagy?

HIRNÖK.

Szegény

Egyiptomi. — Királynóm, megmaradt
Egyetlen birtokába, sírlakába
Zárkózva: vágnék tudni czélzatid',
Hogy mit reá jövőben sorsa hoz,
Készen találja.

CAESAR.

Mondd: legyen nyugodt,

És nem sokára megtudandja, mily
Kegygyel, mi tisztesen gondoskodám
Felőle. — Caesar nem lehet kegyetlen.

HIRNÖK. Így tartsanak meg a nagy istenek! (El.)

CAESAR. Jer, Proculeius. Menj s mondd meg neki:

Gyalázatát nem czélzom. Adj vigaszt,
Minőt keserve megkíván, nehogy
Halálcsapással nemesen kifogjon
Rajtunk. Rómába elvihetnem őt:
Örök fény volna diadalmamon.
Menj és sietve hozz felőle hírt:
Mit szól s mikép leled.

PROCULEIUS.

Caesar, megyek. (El.)

CAESAR. Gallus, kísérd el! (Gallus el.)

Hol van Dolabella?

Hadd menjen ő is!

AGRIPPA és MECAENAS. Dolabella!

CAESAR. Hagyjátok el! Most jut eszembe még,

Mit biztam órá. Mindjárt visszatér.
Sátramba jertek; elbeszélem ott,
Mi kénytelen vonattam én e hadba,
Mily békitőleg és szelíden írtam
Folyvást. Jertek, mindent előadok. (Mind el.)

II. SZÍN.

A sírbolt.

Cleopatra, Charmian, Iras fenn.

CLEOPATRA. A csüggedés egy jobb világgal biztat. —
 Cæsarnak lenni: nyomorú dolog,
 Nem maga a sors, rabszolgája csak
 A sorsnak ő is. Szép, megtenni azt,
 Mi véget vet mindennek, lánczra ver
 Sorsot, s felültesz minden változáson!
 Az alszik és nem eszi már a sárt,
 Mely koldust s Cæsart táplál egyaránt!

Proculeius, Gallus, katonák jönnek alant.

PROCULEIUS. Köszönti Cæsar Egyipt' asszonyát,
 S kérd: mit kívánsz, mi csak megadható,
 Minő kegyet?

CLEOPATRA. Hogy' hívnak?

PROCULEIUS. Proculeius.

CLEOPATRA. Antonius említett, s azt mondta, bízam
 Benned. Különben, nem bánom, ha meg-
 Csalsz is, mivel semmit se' nyerhettek.
 Urad ha koldusúl királyi nőt
 Kiván: kisebbet az, rangjához illőn,
 Nem kérhet egy országnál! És ha ő
 A meghódolt Egyiptomot fiamnak
 Od'adja: az enyemből annyit ad,
 Mit térdemen fogok köszönni.

PROCULEIUS. Bizzál!

Fejdelmi kézbe estél: légy nyugodt.
 Bíz rá magad' csak tartaléktalan;
 Kegytelje oly nagy, hogy kiömlik a
 Szükölködőkre. Hagyd jelentenem
 Hű megadásodat, s oly hódítót
 Lelsz benne, a ki nyájasan közelg
 Ahoz, ki térden esd kegyet.

CLEOPATRA. Jelentsd,

Hogy, szerencséje rabszolgája én,
Elismerem hatalmát; engedelmes
Tanúlok lenni folyvást, s vágyom őt
Meglátni szemtől szembe.

PROCULEIUS. Megviszem

Mindezt, nemes hölgy. Légy nyugodt; tudom,
Hogy szánja sorsod' az, ki okozá.

GALLUS. Látod, mi könnyű őt megejtenünk!

*Proculeius, s kíséretéből ketten, egy létrán a siremlékre föl-
hágnak s Cleopatra háta mögé kerülnek. Nehányan az ajtót
(alant) feltörrik és kitérjék.*

Mig Cæsar eljő, őrizzétek őt! (EL.)

IRAS. Királynő!

CHARMIAN. Oh Cleopatra, el vagy fogva úrnóm.

CLEOPATRA. Gyorsan, kezem! (Tört von elő.)

PROCULEIUS. Megállj nemes hölgy! (Megfogja s lefegyverzi.)
Meg ne sértsd magad'.

Megmentve és nem elárulva vagy!

CLEOPATRA. Hah! tiltva a halál is, mi a kintől
Megmenti a kutyát is?

PROCULEIUS. Cleopatra,
Uram kegyét ne utasítsd el így,
Öngyilkolással. Lásza meg a világ
Nagylelkűségét, mit haláloed által
Meggátlanál.

CLEOPATRA. Hol vagy halál? — Jövel!

Jer, jer, királynőt vigy, ki százezer
Kis csecsemővel s koldussal fölér.

PROCULEIUS. Mérséklet, úrnő!

CLEOPATRA. Többé sem eszem,

Sem iszom én! Szót szaporítsak-e?
Sem alszom. E halandó házat össze-
Rontom: tegyen Cæsar, a mit tehet.
Tudd meg, nem ékitendem udvarát
Szárnytépve, sem a zord Octavia
Boszús tekintetét nem hordozom!
Úgy mutogassanak Rómában a
Bírálgató, ujjongó csöcseléknek?

Inkább Egyiptom egy árkába' leljek
 Hűs sirt; fektessetek mezitelen
 A Nilus iszapába, hol legyek
 Undokra csipnek! Vagy magas lobor
 Legyen bitóm s ott függjek lánczokon!
 PROCULEIUS. Tovább üzöd sötét eszméidet,
 Mint arra Cæsar okot ad.

Dolabella jő.

DOLABELLA. Proculeius,
 Már tudja Cæsar, mit tevé. Utánad
 Küld. E királyi nőt én veszem át.
 PROCULEIUS. Jó, Dolabella, ennek örülök;
 Bánj véle jól. (Cleopatrához.) Cæsarnak átadom,
 Ha valamit izensz.
 CLEOPATRA. Mondd: halni vágnám!
 (Proculeius, katonák el.)
 DOLABELLA. Nemes királyné, hallád híremet?
 CLEOPATRA. Én nem tudom.
 DOLABELLA. Ismerni fogsz, hiszem.
 CLEOPATRA. Mindegy, uram, mit hallék, mit tudok.
 Nevetsz, ha gyermekek, nők, álmukat
 Beszéli, úgy-e mulattat?
 DOLABELLA. Hová
 Célzasz?
 CLEOPATRA. Álmodtam egy Antonius
 Nevű vezérről. — Oh, még egy ilyen
 Álmot, hogy újra lássak ily nemest!
 DOLABELLA. De, asszonyom —
 CLEOPATRA. Ég volt tekintete,
 Nap, hold forogva rajta; tőle nyert
 Világot e parányi O, a föld!
 DOLABELLA. Felség —
 CLEOPATRA. A tenger egy lépés; kinyújtott
 Kara: disz-ív az égen; hangjában a
 Sphærák szava — de csak barátihoz;
 S ha meg akarta rázni a világot:
 Dörgő vihar lön. Kegye télt nem ismert,
 Ősz volt, de dúsabb minden aratás

Után. A kéjben, mint delfin, kiért,
 Kitúne eleméből. Inasai:
 Királyok és fejedelmek. Elgurult
 Kispénz gyanánt hulltak zsebébül a
 Szigetek és országok.

DOLABELLA. Cleopatra!

CLEOPATRA. Szólj: volt-e, lesz-e ilyen férfi, mint
 Minőrül álmodám?

DOLABELLA. Nem, asszonyom.

CLEOPATRA. Hazudsz, s az ég is hallja, hogy hazudsz!
 De hogyha van, ha volt ily férfi, az
 Túljár a képzelet határain;
 A természetbe' nincs hozzá anyag,
 Versenyre kelni álmodott csodákkal;
 De hogy teremthete egy Antoniust:
 Ezzel legyőze minden képzetet
 És semmiségbe tolta árnyait!

DOLABELLA. Hallgass ki asszonyom.

Vesztésed oly nagy, mint magad; s te azt
 Ugy hordozod, mint súlya engedi.
 Czéлом' ne érjem semmiben soha,
 Ha e keserved nem hat vissza rám,
 Egész szívem mélyéig.

CLEOPATRA. Köszönöm!

Tudod mi czélja Cæsarnak velem? [adnom!]

DOLABELLA. Mért, hogy nekem kell azt tudtadra

CLEOPATRA. Oh, jó uram —

DOLABELLA. Habár nagylelkü ő —

CLEOPATRA. Hát diadalmenetben hurczoland —?

DOLABELLA. A czélja nem más; én tudom.

Kiáltás künn: «Helyet Cæsarnak!»

Caesar, Gallus, Proculius, Mecaenas, Seleucus
kiséret jönnek.

CAESAR. Melyik Egyiptom királynője itt?

DOLABELLA. Az imperator, asszonyom.

(Cleopatra letérdel.)

CAESAR. Kelj föl, ne térdelj.

Kérlek, királynő, kelj föl.

CLEOPATRA. Uram, az istenek így rendelék.

De engednem kell hódító uramnak.

CAESAR. Sötét eszméknek helyt ne adj. A mit

Vétel nekünk, bár vérrel irtad azt

Reánk: legyen csak úgy tekintve, mint

Véletlen!

CLEOPATRA. Oh, világ erős ura!

Nem bírom én ügyem' világosan

Elődbe adni; mind elismerem

Sok gyöngeségim', mik nemünkre annyi

Gyalázatot hoztak.

CAESAR. Nem, asszonyom,

Szépítsük inkább, mintsem feketítsük!

Ha szándokunk alá veted magad'

(S hozzád kegyelmes az): ez elszánással

Csak nyersz. De ha kegyetlenség színét

Igyekszel vetni rám, Antonius

Útját követve, megfosztod magad

A neked szánt kegyektől, gyermekid'

Nyomorba döntöd, melytől örömet

Megmenteném. Megyek már.

CLEOPATRA. Átmehetsz az

Egész világon: a tiéd. Mi mind,

Kis pajzsokúl, mint diadal-jeleid,

Ott függünk, a hol akarod. Uram vedd —

CAESAR. Cleopatrára nézve mindenekben

Te légy tanácsadóm.

CLEOPATRA. Itt, összeírva

Kincs-, ékszer- s többi drágaságaim.

Értéktelen mellözve. — Hol Seleucus?

SELEUCUS. Itt asszonyom.

CLEOPATRA. Kincstárnokom. Hadd szóljon ő, uram

S feleljen érte, megtartottam-e

Valamit? — Igazat mondj, Seleucus!

SELEUCUS. Asszonyom,

Jobb, hallgatok, mint olyasért feleljek,

Mi nem való.

CLEOPATRA. Mit tettem félre? szólj.

SELEUCUS. Több értékűt, mint mennyit átadál!

CAESAR. Ne, Cleopatra, ne pirulj. Helyeslem
Eszélyedet.

CLEOPATRA. Lásd, Cæsar, mit teszen

A hatalom. Enyéim im tiéd!

Váltunk szerencsét, s mind enyém leszen,

Ki most tiéd! E gyáva árulás,

Nézd, dühbe hoz! Rabszolga hitlenebb, mint

Pénzen vett szerelem! Hát elhuzódsz?

Jobb is, ha elbúszsz! Ámde meglelem

Szemed', ha szárnya lesz is! Szemtelen,

Lelketlen eb, te gaz! Te!

CAESAR. Csillapodj'!

CLEOPATRA. Oh Cæsar, mily sebző gyalázat ez!

Hogy a midőn te fölkeresni méltatsz

S kegyet mutatsz egy ily levert iránt,

Gazsága által enrabom növelje

Balsorsom összegét. Jó Cæsar, ám

Tegyük, hogy elrejtettem valamit,

Egy női semmiséget, olyszerűt,

Mit könnyedén adunk ajándokul;

Tegyük, hogy félretettem egy becsesb

Ékszeret, Livia vagy Octavia

Számára, megszerezni pártolásuk:

Az légyen árulóm, kit enmagam

Tápláltam? Istenek! Mélyebbre dönt

Ez, mint bukásom! — Itt vagy még? Eredj;

Vagy szellememnek üszke átlobog

Balsorsom hamván! Hogyha férfi volnál:

Szánál, tudom!

CAESAR. Távozzál, Seleucus. (Selencus el.)

CLEOPATRA. Tudod, reánk nagyokra gyakran ejt

Gyanút a mások tette. És ha buktunk,

A mások bűne is fejünkre száll

S azért szánalmat érdemlünk.

CAESAR. Cleopatra,

Sem a mit átadál, sem a mit eltevel,

Zsákmányul el nem fogadom. Tied,

S kedvedre tégy vele. Cæsart ne véd

Kalmárnak, a ki árúszikkeken

Üzérkedik. Nyugodj' meg hát, s ne tedd

Eszméidet nyugóddé. Nem, királynő,
 Úgy bánni czéлом véled, mint magad
 Ohajtod. Élj jól, nyugodtan aludjál;
 Oly melegen függ szívem sorsodon, hogy
 Bennem baráttra lelsz. Isten veled!

CLEOPATRA. Uram, királyom!

CAESAR. Ne! — Isten veled.

(Harsonák. Cæsar egész kíséretével el.)

CLEOPATRA. Szók, szók, üres szók, csakhogy vonjon el
 Nemes feltételemtől. — Charmian, halld —

(Síg Oharmiannak.)

IRAS. Végezz, nemes hölgy! Szép napunk leszállt,
 Sötét következik.

CLEOPATRA. Sietve járj;
 Rendelkezém előre; kész azóta.

Csak menj, siettesd.

CHARMIAN. Rögtön asszonyom.

Dolabella jó.

DOLABELLA. Hol a királynő?

CHARMIAN. Ott ni. (El.)

CLEOPATRA. Dolabella?

DOLABELLA. Parancsod által kötelezve, mi
 Elöttem oly szent, mint hitem, im ezt
 Jelentem: útját Syria felé
 Intézi Cæsar s három nap alatt
 Téged s fiadat előre küld.
 Használd föl ez időt. Megtettem im,
 A mit ígertem és parancsolál.

CLEOPATRA. Köszönöm, Dolabella.

DOLABELLA. Sietek

Cæsar után. Isten veled, királynő.

CLEOPATRA. Vezessen ég! (Dolabella el.)

No, mit gondolsz, Iras,

Egyipti bábul téged is velem
 Mutassanak Rómában? Kézművesek,
 Szennyes köténnyel, mérték- s kalapácsal,
 Vizsgálva forgatnak, vastag lehök

Csömörletes szagot fú ránk, s mi ott
Szagolni kénytetünk!

IRAS. Az isten őrizz'!

CLEOPATRA. De úgy lesz, Iras! Durva lictorok
Csipnek nyakon, mint szajhákat; silány
Vásári dalnok tesz nótába; gyors
Komédiás hurezol, rögtönzve, színre,
Torzítva lakománk'; Antonius
Tántorgva lép föl; engem valamely
Rossz vakogó kölyök, mint valami
Rimát, teszen csúffá.

IRAS. Nagy istenek!

CLEOPATRA. Úgy lesz pedig!

IRAS. Ne lássam én meg azt!

Mert fogadom, szememnél majd erősb
Lesz körmöm!

CLEOPATRA. Úgy, úgy! Majd kijátszom én
Rút tervöket, s felsülnek képtelen
Szándékaikkal! —

Charmian jő.

Jöszte, Charmian!

Leányok, adjatok királyi öltönyt!
A Cydnushoz megyek, Antonius
Elébe! Menj, Iras, siess! — Nemes,
Jó Charmianom, végezünk mi is,
S ha megtevéd e munkát, játszhatol
A végitéletig! — A koronát
S minden királyi dísz! (Iras el. Künn zaj.)
Mi az? mi zaj?

Egy őr jő.

ŐR. Künn egy paraszt van: mind erősködik,
Hogy bebocsássuk felségedhez őt.
Figét hozott.

CLEOPATRA. Bocsásd be. (Őr el.) Mily silány
Eszköz tehet nagyot! Ez hozza meg
A szabadságot! — Áll határozatom;
Nincs női bennem; most tetőtől talpig

Márvány-szilárd vagyok. A változó hold
Nem csillagom!

Őr jő a paraszt-tal, ki kosarat hoz.

ŐR. Im itt van a paraszt.

CLEOPATRA. Hagyd itt s eredj. (Őr el.) Elhoztad-é a Nil
Kicsiny kigyóját, mely kin nélkül öl?

PARASZT. Itt van; de nem tanácslom, hogy hozzá
nyúlj, mert harapása halhatatlan; a kit megöl, ritkán
vagy soha sem támad föl.

CLEOPATRA. Tudsz valakit, ki meghalt általa?

PARASZT. Akármennyit; férfit, asszonyt egyaránt.
Csak tegnap is hallottam egyet. Nagyon becsületes
asszony, csakhogy szeret hazudni, mit asszonynak
soha sem kellene tenni, vagy legalább becsületesen;
az beszélte, hogy' halt meg a harapásától s milyen
kínokat állt ki. Igazán, sok igazat beszélt e féregről;
de a ki mind elhinné, mit az emberek beszélnek, felé-
nek se' venné hasznát, a mit tesznek. Annyi azonban
fallibilter áll, hogy ez a féreg furcsa egy féreg.

CLEOPATRA. Eredj már. Isten veled.

PARASZT. Jó mulatságot kívánok hozzá. (Leteszi a kosarat.)

CLEOPATRA. Isten áldjon.

PARASZT. Azt tudd meg, hogy ez a féreg nem hagyja
magát.

CLEOPATRA. Jó, jó. Mehetsz.

PARASZT. Aztán, nem kell ám ennek a féregnek
hinni, ha csak okos ember kezében nincs; mert, biz
isten, gonosz állat.

CLEOPATRA. Ne gondolj vele; majd vigyázunk reá.

PARASZT. Úgy is kell. Aztán ne adjatok neki semmit
enni, mert meg nem érdemli.

CLEOPATRA. Vajon engem megenne?

PARASZT. Hüm, nem vagyok én olyan ostoba, hogy
azt se tudnám, hogy asszonyt az ördög sem enne
meg; az asszony isteneknek való falat, ha nem az
ördög főzte; de biz isten, azok a lator ördögök sok
boszúságot csinálnak az isteneknek az asszonyokkal,
mert minden tizből, a mit teremtenek, ötöt az ördög
elkaparit.

CLEOPATRA. Eredj csak már, eredj. Isten veled.

PARASZT. Az ám, igaz biz a. Jó mulatságot ezzel a furcsa féreggel! (El.)

Iras ruhával, koronával stb. jő.

CLEOPATRA. Öltsd rám ruhámat, tedd föl koronám'.

Halhatlanokra vágy szívem. Ez ajkat

Nem áztatandja szőlő nedve többé.

Siess, Iras! — Ha! mintha hallanám

Antoniusszavát. Dicsérni kél

Hős tettemet. Csúfolja, hallom, a

Cæsar diadalmát, mit az ég ürügyül

Adott, hogy annál jobban sújtsa le.

Férjem, jövök! E czimre bátorságom

Ad most jogot. Csak tűz és lég vagyok,

Lerázom többi alkatrészemet!

Így. Készen vagytok? Ajkam vég lehet

Vegyétek! Charmian! Isten veled!

Iras, szívem! — soká, Isten veled!

(Megcsókolja őket, Iras lerogy s meghal.)

A kigyó mérge ajkamon, hogy elhalsz?

Ha ilyen édes, könnyű a halál:

A kedves forró ölelése az,

Mely fáj, de mégis édes. — Halva vagy?

Ha így válsz el, azt mondod: a világnak

Nem érdemes bucsút se' mondani!

CHARMIAN. Oszolj esőbe, sűrű felleg, oh! hadd

Mondhassam: sirnak im az istenek.

CLEOPATRA. Szégyen nekem: ő lássa meg előbb

Szép göndör-fürtű Antoniusomat!

Rá fogja csókját vesztegetni, mely

Üdvöm nekem. Jer, gyilkos féreg és

Éles fogaddal oldd egyszerre föl

Az élet únott kapcsait! Szegény

Mérges bolond, dühödj meg és — harapj!

Bár szólni tudnál: hallanám, mikép

Mondod számárnak a tapasztalatlan,

Hívó Cæsart!

CHARMIAN. Oh hajnal csillaga!

CLEOPATRA. Csitt, csöndesen! Nem látod kisedem
Emlőimen, mikép szopik, mig el-
Altatj' a dajkát?

CHARMIAN. Oh, szakadj, szakadj meg!

CLEOPATRA. Lágy mint a lég, édes mint balzsam. Oh
Antonius! — Ha ! jer te is — (Még egy kigyót tesz karjára.)
Miért

Várnék tovább? (Lerogy s meghal.)

CHARMIAN. — E sivatag világban!

Isten veled! — Kevély lehetsz, halál,

A legszebb nő van birtokodba' most!

Záruljatok be, selymes ablakok;

A napsugárnak aranyát soha

Nem látja többé ily királyi szem!

Ah! félrecsúszott koronád, megint

Jól igazítom — aztán játszhatom!

Örök berohannak.

1. ÖR. Hol a királyné?

CHARMIAN. Alszik; fel ne költsd!

1. ÖR. Cæsar izent —

CHARMIAN. Későn jő hirnöke. (Kigyót tesz magára.)

Jövel. Siess, alig hogy érzelek.

1. ÖR. Hej, jőjete! Nem jól van a dolog!

Kijátszva Cæsar —

2. ÖR. Dolabella jött

Cæstartól; öt hívjátok.

1. ÖR. Mi dolog,

Mi ez? — Te Charmian, szólj, jól van ez?

CHARMIAN. Jól, jól, a mint királyi hölgyhöz illik,

Ki büszke ősök sarja! — Ah vitéz! (Meghal.)

Dolabella jő.

DOLABELLA. Mi ez?

2. ÖR. Mind halva!

DOLABELLA. Cæsar, aggodalmad

Betelt! Magad jössz látni e sötét

Végzést, melyet hijába igyekeztél
Gátolni! (Kiáltás künn: «Helyet Cæsarnak, helyet!»)

Caesar egész kíséretével jő.

DOLABELLA. Uram, fölötte biztos jós vagy; im
Mitől tartál: betelt!

CAESAR. Oh hősi vég!
Kiegyezett velünk s királyilag
Ment, maga útján! — És halálnemők?
Nem vérzenek.

DOLABELLA. Ki volt utolszor itt?

2. ŐR. Egy együgyű paraszt; figét hozott. Itt a kosár.

CAESAR. Így méreg!

1. ŐR. Nagy Cæsar!
E Charmian még élt imént; beszélt, járt;
A koronát igazgatá halott
Űrnője homlokán; reszketve állt meg
Egyszerre — s elbukott!

CAESAR. Oh nemes gyöngesség!
De ha mérget ittak volna: látszanék
Fölpuffadásban; olyan, mintha csak
Szunnyadna, mintha új Antonius
Akarna bája erős hálóiba
Keríteni!

DOLABELLA. Keblén im vér serkedez,
S kissé dagadt; szintúgy a karja is.

1. ŐR. Akkor kigyómarás; im a figék
Levelein is kigyónyál maradt,
Minőt a Nil mart-odvain szokott
E féreg hagyni.

CAESAR. Úgy valószínű,
Hogy így ölé magát el! Orvosa
Mondá: a legkönnyebb halál nemét
Kutatta folyvást. Fogjátok föl ágyát
S szolgáló asszonyit vigyétek el.
Antoniusa mellé temetjük őt;
Ily ritka párt nem zárt magába sír
E föld színén! Ily gyász történet azt is
Megrázza, a ki szerzé. — S nem kevesb

Szánalmat nyernek ők, mint hirnevet
Az, a ki őket erre juttatá.
Sergünk kísérje ünnepélyesen
A temetést! Aztán Rómába el!
Jer Dolabella, rendeznem segéld
Nagy fényben ezt a gyászós ünnepélyt! (Mind el.)

TITUS ANDRONICUS.

FORDITOTTA

LÉVAY JÓZSEF.

Személyek.

SATURNINUS, az utóbbi római császár fia.
BASSIANUS, Saturninus öccse.
TITUS ANDRONICUS, római nemes.
MARCUS ANDRONICUS, Titus öccse.
LUCIUS, }
QUINTUS, } Titus Andronicus fiai.
MARTIUS, }
MUTIUS, }
LUCIUS, gyermek, Lucius fia.
PUBLIUS, Marcus Andronicus fia.
AEMILIUS, római nemes.
ALARBUS, }
DEMETRIUS, } Tamora fiai.
CHIRON, }
ARON, mór. —
Százados, tribunus, hirnök és pór, rómaiak.
Gótok és rómaiak.
TAMÓRA, gót királyné.
LAVINIA, Titus Andronicus leánya.
Dajka s egy mór gyermek.

Titus szolgálói, senatorok, tribunusok, tiszték, katonaság és kíséret.

A történet helye Róma és környéke.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Róma.

Harsonaszó. Felül a tribunusok és senatorok. Saturninus és kísérete az egyik ajtón, Bassianus és kísérete a másikon, dobbal és zászlókkal jönnek.

SATURNINUS. Nemes urak, jogomnak pártfogói,
Méltó ügyemben karddal óvjatok!
S harczoljatok, hű társim, honfiak,
Öröklött czimemért fegyverrel is.
Első szülőtte annak én vagyok,
Ki Rómában imént uralkodék:
Atyámnak rangja hát énbennem éljen
S ne sujtson ifjan ily mellőztetés.

BASSIANUS. Rómaiak, társim, jogom baráti!
Ha Bassianust, a Cæsar fiát,
Kedveli a királyi Róma még,
A Capitol im e bejáratát
Álljátok el, hogy szenny ne férjen a
Királyi székhez, mely jog és erény,
Mérséklet és nemesség szent helye.
Az érdemet választás döntse el,
Szabad választhatásért vivjatok.

Marcus Andronicus felülről a koronával jő.

MARCUS. Ti, kik párthívek által oly mohón
Versengtek a trón s uralom felett,
Tudjátok meg, hogy Róma népe, melynek
Képét viseljük, egyes emberül,
A trónra közmegegyezésével

Andronicust, mellékneven Piust
 Jelölte már ki a Rómánk iránt
 Tanúsított sok és nagy érdemért.
 Nemesb kebel, vitézebb harczfi most
 Nincs nála a város falán belől.
 Őt a tanács hívatta volt haza
 A nyers gótokkal vitt kemény csatákból.
 Fiaival ott, az ellen rémeül,
 Harczban nevelt zord népet sujta le.
 Tíz éve már, hogy Róma e pörét
 Kezdette s megalázta fegyvere
 Az ellen gögjét. Ötször tére meg
 Rómába vérzön, hozva hős fiait
 Koporsókban a harcz mezőiről.
 Most a dicsőség szerzeményivel
 Borítva tére vissza újlag
 Honába a derék Andronicus,
 A híres Titus, a csatán dicső.
 Kérünk az ő tisztos nevére, kit
 Utód gyanánt követni vágyatok;
 A Capitol s tanács jogára, mely
 Elöttetek hő tiszteletben áll:
 Hagyjátok abban az erőszakot
 És visszalépve s a kíséretet
 Szétküldve, mint kérelmező szokott,
 Nyugton, szerényen versenyezzetek.

SATURNINUS. Szép csillapító szó ez a tribuntól!
 BASSIANUS. Marcus Andronicus, én úgy bizom
 Öszinteséged- s jóságodban, úgy
 Szeretlek és becsüllek téged és
 Titus derék öcsédet s fiait,
 És őt, kihez vonz minden érzetem,
 Rómánk diszét, a szép Laviniát,
 Hogy elbocsátom hű barátimat,
 Bizván ügyem fordulatát a nép
 És enszerencsém kedvezésire. (Bassianus kísérete el.)

SATURNINUS. Barátim, hogy pártomra keltetek,
 Köszönet érte! Elbocsátlak és
 Hazám kegyére s kedvezésire
 Bizom saját személyem és ügyem. (Saturninus kísérete el.)

Légy, Róma, hozzám oly igaz s kegyes,
A mint én hódolok s hiszek neked.

Föl a korlátokat! bocsássatok!

BASSIANUS. Verseny társul, tribúnok engem is.

(Fölmennek a tanácsházba.)

II. SZÍN.

Ugyanott.

Egy százados és mások jönnek.

SZÁZADOS. Polgárok, útat! Im Andronicus,
Hazánk első vitéze és erénye
Védője, nyertes vitt csatáiban,
Dicsőséggel, sükerrel tért meg onnan,
Hol kardja megfékezte és kemény
Igába hajtá Róma ellenit.

*Trombita és dobszó. Titus két fia jő. Utánok két férfi gyászszal
bevont koporsót hoz; azután két más fia; utánok Titus An-
dronicus, majd Tamora, Chiron, Demetrius, Alar-
bus, Áron és más gótok, foglyok, nép és katonaságtól kísérve.*

A koporsót leteszik. Titus beszél.

TITUS. Gyászolva, győztes Róma, üdv neked!

Im! mint hajó, mely áruit kirakván,

A révbe dús kincsével visszatér,

Honnan fölszedte horgonyát előbb:

Andronicus borostyánózva jő

Honát könnyyel viszont köszönteni,

Örömkönyűvel, hogy Rómába tér.

Te Capitol nagy pártfogója! nézz

E szent foglalkozásra nyájasan.

Rómaiak! huszonöt hős fiamból,

Mely szám Priam királyénak fele,

Im ennyi élő s ennyi holt maradt.

Fogadd az élőket szeretve, Róma!

És a kiket már véghonukba hoztam,

Vedd síri gyászszal őseik közé.

Itt kardomat hüvelybe rejthetem! —

- Feledve, Titus, a tiédet,
 Temetlenül őket miért hagyod
 Bolyongni a Styx rémes partjain?
 Testvéreik között helyet nekik! (A sírboltot felnyitják.)
 Köszöntsétek halotti csendben egymást,
 És önházátok ádáz harczain
 Elesve itt békén aludjatok.
 Oh örömmim szentséges rejteke,
 Erény s nemesség drága boltozatja,
 Öledbe zárva annyi gyermekem,
 Kiket nem engedsz vissza már nekem!
 LUCIUS. Adj hát nekünk egy büszke gót fogolyt;
 Aprítsuk el s a máglyán tagjait
 Ad manes fratrum áldozzuk, kihült
 Hamvuknak im e földi börtönénél,
 Hogy így az árnyak megnyugodjanak
 S ne háborítsanak kísértetek.
 TITUS. Az élők legnemesbikét adom,
 E bús királynő legkorosb fiát.
 TAMORA. Megálljatok, testvérek! Oh hegyelmes
 Győző Titus, az omló könyre nézz,
 Melyet fiáért hullat egy anya!
 S ha kedvesek voltak fiaid neked,
 Oh! hidd, fiam szintoly kedves nekem.
 Nem volt elég, Rómába hozni el
 Győzelmi útja diszeül, a te
 S igába hajtó Rómád foglyait:
 Legyilkolják az utcán gyermekim,
 Mert hősilleg vívtak hazájokért?
 Ha a tiédben erény vala
 Az állam és királyért küzdeni:
 Erény ezekben is. Andronicus,
 Ne undokítsd be vérrel sírodat.
 Vágysz-e közelgni istenek felé?
 Közelíts azzal, hogy légy irgalmazó.
 Az irgalom nemes szív záloga.
 Nemes Titus, kiméld első szülöttem!
 TIRUS. Túrtesd magad s bocsáss meg, asszonyom!
 Azok testvéri állnak itt, kiket
 Ti gótok élve, halva láttatok,

S áldozni készülnek buzgalmasan
Az elhullott testvérekért; fiad van
Jelölve arra: meg kell hálnia
Nyugtadni a panaszló árnyakat.

LUCIUS. El hát vele! s gyorsan tüzet neki
S kardunkkal a máglyán aprózzuk el,
Mig teljesen megsemmisülve lesz.

(Lucius, Quintus, Martius és Mutius, Alarbussal el.)

TAMORA. Istentelen, szörnyű egy buzgalom.

CHIRON. Félig se volt ilyen vad Scythia.

DEMETRIUS. Ne mérd a gögös Rómát Scythiához.

Alarbus elpihen; mi fönleszünk
Rettegni Titus zord tekintetét.
Légy hát erős, anyám! de még remélj;
Az isten, a ki trónja asszonyát
Éles boszúra fegyverzé fel a
Trák zsarnok ellen önnönsátorában,
Tamóra gót királynőt is segítí
(Ha gót a gót s Tamóra még királynő),
Hogy megtorolja e bünt ellenin.

*Lucius, Quintus, Martius és Mutius véres kardokkal
jönnek.*

LUCIUS. Imé atyám! már teljesítve van
Nemes tisztünk. Fölapritók Alarbust
S belrésze ég az áldozat tüzén,
Melyről a füst, mint tömjén, égre száll.
Temessük el most véreinket és
Zajjal vigyük Rómának ezt hirül.

TITUS. Legyen tehát, s hadd mondja szellemökhöz
A végbucsu szavát Andronicus.

(Harsonaszó. A koporsókat sírba teszik.)

PihenjeteK nyugodtan és dicsőn,
Nyugodjatok, hazánk derék vitézi,
Hol földi változás és baj nem ér.
Itt árulás nem lappang, itt irigység,
Átkos viszály s vihar nem háborog:
Csak néma csend s örök szender van itt:
PihenjeteK nyugodtan gyermekim!

Lavinia jö.

LAVINIA. Nyugton s dicsőn éljen Titus soká.

Hírnévben élj, oh jó uram s atyám!

Én e síron könyűm adóival

Testvérim emlékének áldozom

És lábaidnál im örömkönyűket

Ontok Rómába visszatérteden:

Oh áldj meg engemet győztes kezeddél!

Melynek szerencsését Rómánk derék

Polgári hirdetik tapsok között.

TITUS. Megőrizéd, hív Róma! aggkorom

Véggyámolát, ki lelke földerítse.

Laviniam! tovább élj, mint atyád,

S örök hír tartsa fenn erényidet.

Marcus Andronicus, Saturninus, Bassianus és mások jönek.

MARCUS. Titus, derék testvér, sokáig élj!

Rómánk előtt te kedvelt hódító.

TITUS. Köszönöm, öcsém Marcus, nemes tribun!

MARCUS. S isten hozott, öcsém, a nyert esatákból,

Ti, kik éltek, s ti, kik dicsőn alusztok!

Mindnyájatoknak egy végzet jutott,

Kik kardra keltetek hazátokért.

De biztosb e gyászünnep győzedelme;

Ez Sólón üdvéhez vezet s uralg

Hírnyughelyén a változás felett.

Im Róma népétől, Andronicus,

Melynek te mindig hű barátja voltál,

Én, mint tribun és megbizott, hozom

E folttalan fehér talárt neked.

Mert trónjelöltül óhajt téged is

Előbbi fejedelmünk utódival.

Légy candidátus hát, fogadd el ezt,

S adj a fejetlen Rómának fejet.

TITUS. Dicső alakjához különb fej illik,

Mint melyet a kor s gyöngeség remegtet.

Mért öltsem ezt föl, mért zavarjalak?

- Ma megválasztva, már holnap talán
 Elvesztem én uralmam s életem,
 S mindnyájatoknak új bajt szerzenék.
 Katonád valék, óh Róma! negyven évig
 S győzelmesen vezettem sergidet
 S huszonegy hős fiut temettem el,
 Kik hősileg haltak meg a csatákban,
 Védvén hazájok üdvét és jogát.
 Az én koromhoz érdembot való,
 De nem világhalkormányozó jogar:
 Fenhordozá, ki nem rég hordta azt.
- MARCUS. A trónra juthatsz, Titus, hogyha tetszik.
- SATURNINUS. Hogy mondod azt, gögös, kevély tribún?
- TITUS. Csak csöndesen, Saturnin, herczegem!
- SATURNINUS. Igazságot nekem, rómaiak!
 Patriciusok! ki a karddal s ne is
 Tegyétek azt hüvelybe, míg Saturnin
 Császárrá nem leend. — Andronicus!
 Előbb pokolra szállsz, mint elrabold
 A nép kegyét tőlem.
- LUCIUS. Kevély Saturnin,
 Így gátolod Titus jó szándokát!
- TITUS. Csak légy nyugodtan, herczeg; én neked
 A nép kegyét bizonynyal visszaszerzem.
- BASSIANUS. Andronicus, hizelgni nem szokásom,
 De holtomig becsüllek tégedet:
 Barátiddal ha pártomat fogod,
 Irántad én hálás leszek: s a hála
 Dicső jutalma a nemes kebelnek.
- TITUS. Nép és tribunok, kérdem tőletek:
 A választási szózatot vajon
 Bizzatok-é Titusra szívesen?
- TRIBUN. Ragaszkodván a jó Andronicushoz
 S örülve, hogy Rómába visszatért,
 Mi azt fogadjuk el, kit ő kíván.
- TITUS. Jól van, tribunok! Kérlek hát, tegyétek
 Saturnint, a császár idősb fiát.
 Erénye Rómán felragyog, hiszem,
 Miként a földön Titán fénye, és
 A honra majd igazságot derít.

Választya hát javaslatom szerint

Ayassátok fel őt s kiáltstok:

«Éljen Saturnin császárunk soká!»

MARCUS. Patricius s plebéjus egyiránt

Köztapssal és szóval tesszük Saturnint

Rómában fejdelemmé és kiáltjuk:

«Éljen Saturnin császárunk soká!» (Tartós harsonaszó.)

SATURNINUS. Adronicus, eme választatásban

Tanusított jószívüségédért

Fogaddsa hálám érdemed szerint.

Tettel viszonzom én jóvoltodat.

S emelni vágyva már előre is

Saját neved s tisztos családodat,

Császári nőm leszen Lavinia,

Rómánk királyi hölgye, szivem hölgye,

S eljegyzem a szent Pantheonba'. Szólj,

Andronicus, helyesled-é e lépést?

TITUS. Helyeslem és e nászszal enmagam

Fönnen kitüntettetnek érezem

S itt Róma láttán szentelem neked,

Hazánk királya és vezérinek

S a nagy világ urának kardomat,

E foglyokat s e győzelemkocsit.

Rómánk urához illők e javak.

Fogadd el tartozó adóm gyanánt,

E hódolat jelvényit lábaidnál.

SATURNINUS. Köszönöm, jó Titus, éltem atyja! Rád

S ajándokidra mily kevély vagyok,

Meglátja Róma, és ha elfeledném

Nagy érdemidnek legkisebbikét,

Hűséged, óh nép, elfeledd te is!

TITUS (Tamorának). A császár foglya vagy most, asszo-

Azé, ki tisztod és rangod szerint [nyom!

Bánik kíséreteddel és veled.

SATURNINUS. Mi szép e hölgy! Valóban, hogyha még

Módomban állna, ezt választanám.

Derítsd ki, szép királynő, fellegid;

A harcz-esély így hozta sorsodat bár,

Rómába nem gúny tárgyaul jövővel,

Fejdelmileg fogadnak mindenütt.

Bizzál szavamban és reményeidben

Ne csüggedezzel; az vigasztal így,

Ki gót királynónél többé tehet.

Laviniám, nincs ellenedre ez?

LAVINIA. Oh! nincs, uram, hisz ez nemes kedélyed

S fejedelmi nyájasságodnak jele.

SATURNINUS. Köszönöm, Laviniám. Menjünk, barát-

Váltságtalan szabad minden fogoly. [tim.

Hirdesse dob s kürt e választatást.

BASSIANUS (Laviniát megragadja). Titus, bocsáss meg, e
[leány enyém!

TITUS. Hogyan? Komoly szó volt ez, hercegem?

BASSIANUS. Az volt, nemes Titus, s készen vagyok

Érvényesíteni e jogot s igényt.

MARCUS. Suum cuique! Róma jogszava;

A herceg öt joggal kívánja hát.

LUCIUS. S övé is lesz, ha Lucius megél!

TITUS. El! árulók! Hol a császári őrség?

Árulás! Elrabolják lányomat.

SATURNINUS. El? és ki az?

BASSIANUS. Az, a ki úgy hiszi,

Aráját legméltóbb jogen viszi.

(Marcus és Bassianus, Laviniával el.)

MUTIUS. Segítsetek, testvérim, hadd vigye,

Kardommal én az ajtót állom el.

(Lucius, Quintus és Martius el.)

TITUS. Kövess, uram, majd visszaszerzem én.

MUTIUS. Nem, itt nem mégy, atyám!

TITUS. Mit! gaz kölyök?

Rómában állod útam? (Megöli Mutiust.)

MUTIUS. Lucius!

Segíts, segíts.

Lucius visszajő.

LUCIUS. Atyám! igaztalan vagy,

Sőt több vagy annál, hogy vészes vitában

Ekkép öled meg tennengyermekeid.

TITUS. Ő nem fiam, s te sem! Hisz' fiaim

Meg nem gyaláztak volna így. Laviniát

Hozd vissza a császárnak, áruló!

LUCIUS. Holtan, ha tetszik; nőjeül soha!

Hisz őt régóta más jegyezte el. (El.)

SATURNINUS. Nem, Titus, a császár őt nem fogadja,

Sem őt, se' téged és senkit fajodból.

Nem bízom abban, a ki rászedett,

Benned s bős gyermekidben, nem, soha,

Kik így gyalázatomra jártatok.

Gúny tárgyaúl nem volt-e más Rómában,

Csupán Saturnin? Jó, Andronicus,

Ily tett való fenhéjazó szavadhoz,

Hogy trónomat kezedből koldulám.

TITUS. Oh szörnyűség! Miért e szemrehányás?

SATURNINUS. Csak rajta! Add eme könnyű személyt

Annak, ki érte karddal hősködék.

Bizony derék egy vöd lesz arra, hogy

Pöröljön féktelen fiaddal és

Nevelje Rómában a zürzavart.

TITUS. Sebhedt szívemnek e beszéd hegyes tör.

SATURNINUS. S azért, kedves Tamora, gót királyné,

Ki mint nymphái közt a karcsú Phœbe,

Felülragyagsz e hon szép hölgyein,

Ha gyors határozatom tetszik neked,

Aramul im téged választalak

S te lésszesz Róma császárnője is.

Helycsled-é, szólj, választásomat,

S itt esküszöm meg minden istenekre —

Mert a pap és a szent víz oly közel

S a fáklyafény lobog s Hymenæus

Számára minden elkészítve áll —

Hogy Róma utcáit nem köszöntöm újra

S nem térek innen csarnokomba, míg

Magammal nem viszem menyasszonyom.

TAMÓRA. S az ég előtt itt esküszöm Rómának,

A gót királynőt felvevén Saturnin,

Az vágyinak hű szolgánője lesz,

Ifjú korát dajkálható anya.

SATURNINUS. Föl most a Pantheonba, szép királynő!

Urak! kövessétek császártokat

S mennytől adott aráját, a kinek

Sorsát az ég bölcsen vezérelé;

Ott hajtsuk végre nászunk ünnepét.

(Saturninus és kísérete, Tamóra és fiai, Áron és a gótok el).

TITUS. Nászünnepeére engem nem hívott.

Titus, mikor maradtál így magadra,
Így meggyalázva s ennyi sérelemmel?

Marcus, Lucius, Quintus és Martius visszajönnek.

MARCUS. Oh, Titus, ime mit től! E gonosz

Vitán megölted egyik hős fiad!

TITUS. Nem, balga néptribún! Ő nem fiam,

Sem te, sem ők, e tett szövői, a mely

Egész családomat beszennyezé.

Hálátlan öcs! Hálátalan fiúk!

LUCIUS. De hagyd temessük illendően el;

Testvérihez hagyd tenni Mutiust.

TITUS. El, árulók! E sírban nem pihen.

Őt század óta áll fön már ez emlék

S én újra építém költségesen;

Csupán vitézek s Róma hívei

Nyugosznak itt dicsően s nem, kiket

Aljas czivodás ölt meg: bárhová

Temessétek, de nincsen itt helye.

MARTIUS. Ez kegytelenség benned, oh uram!

Mellette szólnak önnöntettei:

Testvéri mellé kell temetni őt. [szegődünk.

QUINTUS és MARCUS. S úgy lesz; különben társivá

TITUS. Úgy lesz? Melyik kölyök mondotta ezt?

QUINTUS. Ki bárhol állna e szóért, csak itt nem.

TITUS. Mit? Eltemetnéd ellenemre őt?

MARCUS. Nem, drága Titus! Csak bocsánatot

És sírhelyet kérünk mi Mutiusnak.

TITUS. Marcus, sisakbokrétámat te is

Megtépdeséd és megsebezted e

Fiúkkal együtt jó hirem, nevem!

Csak ellenemre jár mindnyájatok.

El tőlem, el! Ne háborítsatok.

MARCUS. Magán kívül van. Jertek, hagyjuk itt!

QUINTUS. Mig Mutius temetve nincs, nem én!

(Marcus és Titus fiai letérdepelnek.)

MARCUS. Testvér! E névvel a természet esd.
 QUINTUS. Atyám! E névvel a természet int.
 TITUS. Ne szólj te, hogyha más sikert ohajt.
 MARCUS. Dicső Titus, te több lelkem felénél!
 LUCIUS. Oh jó atyám, mindnyájunk lénye, lelke!
 MARCUS. Engedd, fivéred Marcus rejtse bé
 Itt az erény nyugalmas fészkebe
 Derék öcscsét, ki a becsület és
 Laviniánk ügyében hullá el.
 Barbar ne légy, — azért vagy római.
 Az öngyilkos Ajáxot a görög,
 Lásd, eltemette s bölcs Laërtides
 Sürgette gyöngéden gyászünnevét.
 Engedd azért kedvenczed Mutiust
 E helyre tenni!

TITUS. Kelj föl, Marce, kelj!
 Ez életem leggyászosb napja volt;
 Öngyermekim Rómában meggyaláztak!
 Tedd sírba hát s tégy mellé engem is.

(Mutiust sírba teszik.)

LUCIUS. Pihenj szeretteiddel, Mutius,
 Míg harczy dísz ékíti sirodat.
 MIND. Mutiusért ne ontsatok könyüt;
 Ki az erényért hal meg, hírben él.
 MARCUS. De bánatunkat hagyva, bátya, mondd,
 Mint van, hogy e ravasz fejedelmi nő
 Rómában ily hamar felboldogult?
 TITUS. Én nem tudom, de úgy van, azt tudom;
 Terv volt-e, vagy nem? ég mondhatja meg.
 S ne lenne ő adós annak, ki ily
 Kitűnő rangra messziről hozá?
 Adósa! És meg is hálálja majd.

*Harsonaszó. Egyik ajtón Saturninus és kísérete, Tamóra,
 Demetrius, Chiron és Áron, a másikon Bassianus,
 Lavinia és mások jönnek.*

SATURNINUS. Te nyerted a díjt, Bassián! Az ég
 Adjon szelid arádban örömet!
 BASSIANUS. Neked meg a tiédben. Többet én
 Nem mondok és kevesbet sem kívánok.

SATURNINUS. Törvény ha van Rómában, vagy nekem
Hatalmam, e rablásért, áruló!

Pártoddal együtt még lakolni fogsz.

BASSIANUS. Rablás-e, hogy sajátom elvivém,

Elgyűrűzött hivem s most hitvesem?

Am döntsenek Róma törvényei:

Azonban én birom sajátomat.

SATURNINUS. Jó, jó! Hiszen könnyen beszélsz velünk:

Ha élek, én is így teszek veled.

BASSIANUS. A mit tevék, uram, készen vagyok

Felelni érte, bár éltemmel is:

Csupán csak azt kell még kimondanom

Hazám iránti érzetimre, hogy

Az érdemes Titus megsérteték

Becsületében és jó híriben.

Laviniaért küzdve, legkisebb

Fiaát önönkezével ölte meg,

Buzogva melletted s szilaj dühben,

Hogy nyílt ajánlatát meggátolák.

Fogadd azért kegyedbe vissza őt;

Tettében úgy tűnt ő fel, mint apa

És mint barátja Rómának s neked.

TITUS. Tettem ne mentegesd, oh Bassián!

Te és ezek gyaláztatok meg így!

Legyen birám az ég és Róma, hogy

Saturnint mily szeretve tisztelém.

TAMÓRA. Kegyelmes úr! Ha fejdelmi szemedben

Tamóra némi kegyre érdemes,

El nem fogult szavam hallgasd meg és

Kértemre, kedves, a multat feledd.

SATURNINUS. Mit, asszonyom! Nyílt meggyaláztatást

Eltűrni gyáván, bosszulatlanul?

TAMÓRA. Nem úgy, nem úgy! Isten mentsen, hogy én

Törjek gyaláztatodra; ámde én

Becsületemmel is kezeskedem,

Hogy Titus e dologban büntelen.

Fájdalmiról nyilván beszél dühe;

Kérlek, tekints hát nyájasan reá,

Ne lökj gyanúra ily barátot el,

S szivét ne dulja zord tekinteted.

(Sugva.) Engedj nekem, légy úr magad fölött,
 Titkold a fájdalmat s neheztelést:
 Trónodra még csak most emeltenek;
 Ezért nehogy majd a tanács s a nép
 Méltó okon Titushoz álljanak
 S megdöntsenek hálátlanságodért,
 Melyet hazád gyűlölt vétkül tekint,
 Bocsáss meg és bízd a többit reám;
 Én őket egykor mind legyilkolom,
 Kiirtva pártjok és családjokat,
 A bős apát s áruló gyermekit,
 Kikhez fiamnak élteért könyörgék;
 Megértetem velök, mi az, hogy egy
 Királyi nő az utczán térdepelt
 S kegyelmökért hijába esdekelt.

(Fenn.) Jöjj, drága fejdelem! Andronicus, jöjj!
 Fogadd e jó aggot, szivét derítsd,
 Mely bős dühöd viharjában kihal.

SATURNINUS. Jövel tehát, Titus! Győzött királynőm.

TITUS. Hálám neki s felségednek. Belém

E szó s tekintet új éltet fuvalt.

TAMÓRA. Titus, Rómában im honos vagyok,

Most már egészen felvett római;

Javára kell a császárt intenem.

Haljon ki e napon minden viszály,

S legyen dicsőségem, hogy tégedet

Kibékítettelek barátaiddal. —

Éretted a császárnak, Bassián,

Szavammal álltam én jót, hogy jövőre

Szelidebb és fékezhetőbb leszesz.

S ne féljetek fiúk, Lavinia!

Hallgassatok rám! A császár előtt

Térdelve kérjetek bocsánatot.

LUCIUS. S itt esküszünk az égnek és neki,

Hogy tetteinkben czélunk volt csupán

A hűgunk s a magunk becsülete.

MARCUS. Becsületemmel állok érte jót.

SATURNINUS. El! el! Ne szólj, ne háboríts tovább.

TAMÓRA. Nem, édesem! barátokká legyünk;

Öcseseivel a tribún térdelve kér.

Ne tétovázz. Nézz vissza, kedvesem!

SATURNINUS. Marcus, teérted és testvéredért

S kedves Tamórámnak kérelmire,

Bocsánat e fiúk hibáinak.

Keljetek föl!

Bár könnyen elhagyál, Lavinia,

Találtam én barátnőt, s esküszöm,

A paptól nem jövök meg nőtlenül.

S ha két nászünnep udvaromba fér,

Barátaiddal jer hozzám te is.

Tamóra, ez szerelmi nap legyen.

TITUS. Holnap, ha tán fölségednek velem

Vadászni tetszik szarvast, párduczot,

Kürt és kopókkal üdvözlöm korán.

SATURNINUS. Köszönet érte, Titus; ám legyen.

(Harsonaszó. El mind.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott, a palota előtt.

Aron jő.

ÁRON. Olympus ormain hágdalsz, Tamóra,

A sorscsapástól mentve s ott fen ülsz,

Hová nem ér dörgő villám, tul a

Sápadt irigység rémvidékein.

Miként aranynapunk, ha a korányt

Köszönti s a tengerre fényt lövel,

Az állatkörben lángkocsin halad

S a legmagasb tetőkön áttekint:

Ép úgy Tamóra!

A földi rang meghódol lángeszének
 S tekintetétől reszket az erény.
 Vértézzed, Áron, szived s szellemed
 Királyi hölgyeddel föllengeni
 Magasra, mint ő, kit győzelmesen,
 Szerelmi lánczokon tartál rabúl
 S erősbén kötve e trón büvölő
 Szeméhez, mint a hogy' csatolva van
 A Kaukazushoz Prometheus.
 El, el, raböltöny s szolgagondolat!
 Gyöngy és arany fog tündökölni rajtam,
 Ez uj királynőt udvarolva. Mit?
 Nem udvarolni, sőt élvezni e
 Semiramist, ez istennőt, e nymphát,
 Eme syrént, ki Róma főnökét
 Elbűvölendi s veszni látja őt
 Honával együtt. — Hó! Mi zaj van itt?

Demetrius és Chiron czivódva jönnek.

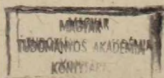
DEMETRIUS. Nincs ész korodban, nincs eszedben él,
 Tapintatod sincs, ott járván, hol én
 Már kegyben állok s tudtodon kívül
 Szerelmet is nyerék.

CHIRON. Demetrius,
 Szokásod a dicsekvés mindenütt
 S itt is, hogy azzal engem elriaszsz.
 Pár év különbség énnekem nem ád
 Kevesb kegyet, se több előnyt neked.
 Én, mint te, képes és ügyes vagyok
 Vívni s kivívni kedvesem kegyét.
 Laviniáért ég indulatom,
 Rajtad jelét kardommal adhatom.

ÁRON. Hohó! Pörölnek a szerelmesek.

DEMETRIUS. Tehát hogy oldaladra már anyánk
 Disztört kötött meggondolatlanúl,
 Ily vakmerőn kikötsz barátaiddal?
 Enyvezd fakardod hüvelyébe, menj,
 Mig véle bánni jobban megtanulsz.

CHIRON. Bármily csekély ügyességem, de hogy
 Mennyit merek, rögtön beláthatod.

DEMETRIUS. Így hősködöl, ficzkó? (Kardot vonnak.)

ÁRON. Hogyan, urak!

Itt a királyi lakhoz oly közel
S nyilvánosan indítani e vitát!
Alapját ennek én jól ismerem;
Kingshalmazért se' venném fel, ha róla
Az tudna, kit főképen érdekel,
S többért se', hogy derék anyátokat
Ilyen gyalázat érje udvarunknál.
Szégyen! Hüvelybe a karddal!

DEMETRIUS. Nem én,

Míg törömet szívébe nem verem
S torkába vissza nem fojtom czudar
Beszédét, melylyel itt rágalmazott.

CHIRON. Készen vagyok rá s elhatározott,
Szájhős vitéz, ki csak nyelvvel dörögsz,
De mit se mersz e karddal kezdeni.

ÁRON. El! Mondom, el!

A harczos gótok isteneire! e
Semmiskedés bennünket elveszit.
Hogyan, urak! nem tudjátok, mi vészes
Egy herczegnek jogába vágni? Vagy
Már oly szabad jószág Lavinia,
Hogy ily viszály kelhet szerelmeért,
Föl sem vevén a törvényt, a boszút?
Vigyázat! Mert, ha e viszály okát
Megtudja a császárnő, furcsa lesz.

CHIRON. Hadd tudja meg mind ő, mind a világ
Lavinia több nekem, mint e világ.

DEMETRIUS. Kissé szerényebben válaszszz, fiú,
Laviniát bátyád reméli már.

ÁRON. Örjögötök? Vagy nem tudjátok-e,
Az ember itt mi bösz és mily heves,
S vágytársakat nem tűr szerelmiben?
Halálotokra törtök, mondhatom,
Ez úton.

CHIRON. Áron, én ezer halált
Elszenvedek, ha őt megnyerhetem.

ÁRON. Megnyerni! Hogy'?

DEMETRIUS. Mért volna ez nehéz

Asszony, tehát megostromolható ;
 Asszony, tehát meg is hódítható ;
 Lavinia, tehát szeretni kell.

Hisz a zsilip mellett sok víz lefoly
 S nem tudja a molnár ; s könnyű dolog
 Szegett kenyérből lopni egy karajt.
 Habár a császár öcsese Bassián,
 Vulcán diszét* különb is hordta már.

ÁRON. Ugy van! S Saturnin is hordhatja hát.

DEMETRIUS. Mit kétkedik, ki szépelegni tud

Beszéd, tekintet s adományival?

Avvagy nem ejtél gyakran özet és

Nem vitted el titkon a csősz elől?

ÁRON. Jó lenne úgy-e a biztos segély,

Vagy alkalom?

CHIRON. Biz az segitene.

DEMETRIUS. Tudsz olyat, Áron?

ÁRON. Bár tudnál te is,

Bennünket ezzel úgy nem gyötrenél.

De hát mi dörék vagytok, e felett

Vitázni? Vajon nem leend-e roszt,

Ha mind a ketten czélhoz értek?

CHIRON. Oh! nem.

DEMETRIUS. Nekem sem ám, csak ott legyek.

ÁRON. Az egyesítsen, a miért pöröltök.

Hogy vágyatok beteljék, csel s eszély

Szükség ahhoz: határozátok el,

Hogy nem haladva tetszéstek szerint,

Végezni fogtok még erővel is.

Mert szüziebb Lucretia se' volt,

Mint Bassián neje, Lavinia.

Gyorsabb uton kell itt haladni, mint

E lassu ábránd, s én találtam ilyet.

Fényes vadászat készül, urfiak,

Ott lesznek együtt Róma szépei.

A rengeteg nagy messzeterjedő

És benne vannak járatlan helyek,

Ép ily merény s gonosz tethhez valók.

* A Vénus által rakott szarvakat.

Csaljátok ezt az őzeckét oda,
 S ha szó kevés, erőhöz nyuljatok;
 Csupán ez egy mód adhat itt reményt.
 Most a királynő áldott szellemével,
 Melyet boszú s büntettnek szentele,
 Jertek, tudassuk, a mit tervezénk.
 Tanácscsal élesíti fegyverünket,
 Nem tűri meg, hogy így czivódjatok,
 De vágyatok tetőpontjára juttat.
 Hir-templom itt a császár udvara,
 Szem és fül és nyelv tölti csarnokát:
 A rengeteg zord, néma, vak, süket;
 Ott szóljatok, ott célhoz értek és
 Az ég szemétől fedve, kedvtelön
 Dózsöljetek Lavinia kincsein.

CHIRON. Tanácsodat nem gyávaság szülé.

DEMETRIUS. Sit fas, aut nefas! Mig föl nem lelém
 E lázhűtő bájt s lángoltó habot,
 Per styga, per manes vehor. (El mind.)

II. SZÍN.

Erdő.

Kürtszó és ebcsaholás hallatszik. Titus Andronicus vadászokkal jó, Marcus, Lucius, Quintus és Martius.

TITUS ANDRONICUS. Vadászni föl! Kéklő, derűs a reg,
 Zöld lomb a fákon, illat a mezőkön.
 Szét a kopókkal! üssünk hajra! zajt,
 Ébreszszük a császárt s menyasszonyát
 S a hercezet: egész udvart vadász-
 Üdözletünk visszhangja töltse bé.
 Ügyeljete, miként én, gyermekim,
 Nagy gonddal a császár személyire;
 Rossz álmom volt ez éjjel, ámde a
 Kelő nap uj vigaszt öntött belém. (Kürtszó.)

*Saturninus, Tamóra, Bassianus, Lavinia,
Demetrius, Chiron s kíséret jönnek.*

TITUS ANDRONICUS. Sok jó reggelt, felség! szintoly
Szintolyan jót, királynő, néked is. [sokat
Igértem e vadászüdvözlést.

SATURNINUS. Harsányan is fujtátok azt, urak,
S az uj menyecskeknek kissé korán.

BASSIANUS. Ugy-e, Laviniam?

LAVINIA. Oh nem! hiszen

Egy pár órája már, hogy fenn vagyok.

SATURNINUS. Menjünk tehát! Kocsit, lovat hamar!
El a hajtásra! (Tamórához.) Nézz meg, asszonyom,
Rómában egy vadászatot.

MARCUS. Ebeim

A büszke párduczot megüzik és
Felkúsznak a magas tetőkre is.

TITUS ANDRONICUS. Lovam száguld, a merre utat ejt
A vad s a sikon fecskéként röpül.

DEMETRIUS. Vadászni, Chiron, nincs ebünk s lovunk,
De itt mi mégis özikét fogunk. (El mind.)

III. SZÍN.

Erdei magány.

Aron egy erszény arannyal jő.

ÁRON. Eszes lény azt hihetné, nincs eszem,
Hogy ennyi kincset árok egy fa-tőhöz,
S hogy ezt talán többé föl sem veszem;
Ki ily balul ítélne, tudja meg:
E kincs oly harci cselnek eszköze,
A mely jól végrehajtva, egy remek
Gonosztettet fog létesíteni.
Kincsem! nyugodj tehát, zaklatni, kik
Szük zsoldjokat királynénktől nyerik.

(Az aranyat elássa.)

Tamóra jő.

TAMÓRA. Szerelmem, Áron, mért vagy ily setét,

Mikor minden vidám derüt mutat!?

A bokrokon madár zeng; a kigyó

Gyűrűben a verőfényen hever;

A lombokat hűs szellő lengeti,

Reczés árnyékot szöve a gyepen.

Jer, Áron, ülünk a hűs árny alá

S míg az ebekkel a visszhang kötődik

S a harsogó kürtszóra visszazeng,

Ép mintha két vadászat volna: jer!

Üljünk le és hallgassuk e zsibajt

S pörlés után — minőnek, hír szerint

A vándor-fejdelem s Didó örült,

Hogy kedvező vihar ragadta el

S titokzatos barlang fedezte be —

Egymás ölére dölve, biztosan,

Arany-szendert élvezünk, míg ebek,

Kürtök, s bűvös zengelmű szárnyasok

Zúgnak körül, mint a kis gyermeket

Elszenderítő dajka éneke.

ÁRON. Érzelmeket Vénus vezérli bár,

Enyim felett Saturnus most az úr.

Vaj' mit jelent kiholt, merev szemem

És némaságom, bús ábrándom, és

E gyapjas hajfürt, a mely most kinyult,

Mint olykor elgurúl a vipera,

Hogy némi vészes támadást tegyen?

Nem, asszonyom! ez nem szerelmi jel!

Szívemben düh, kezemben meg halál,

Agyamban ah! vér és boszú zajong.

Halljad, Tamóra, urhölgy lelkemen,

Mely kívüléd más mennyet nem remél,

Ez a nap Bassián végnapja lesz,

Philomélája nyelvét vesztí ma,

Kifosztják nőérényét magzatid

S kezök mosója Bassián vére lesz.

Im itt van a levél! Vedd, kérlek, és

Nyuítsd a királynak e vészes lapot.

Ne kérdj tovább most; szemmel tartanak.
 Itt jó remélt zsákmányunk egyike.
 Nem sejtik ők, hogy végök ily közel.
 TAMÓRA. Ah! drága mór, drágább, mint életem.
 ÁRON. Ne többet, asszonyom; jó Bassián.
 Köss csak belé, elküldöm gyermekid
 Végezni a vitát, akármí lesz. (El.)

Bassianus s Lavinia jönnek.

BASSIANUS. Ki ez? Rómánk királyi hölgye-é,
 Illő kíséretétől ily külön?
 Vagy öltönyében tán Diána ez,
 Ki elhagyá szent berkeit, hogy itt
 Szemlélje a fényes vadászatot?
 TAMÓRA. Magán utam tolárd kémlője, bár
 Volnék hatalmas, mint Diána volt:
 Szarvat növesztnek homlokodra most,
 Mint Akteonnak és átváltozott
 Testedre rontanának a kutyák,
 Hogy így zavarsz bennünket, szemtelen!
 LAVINIA. Bocsánatoddal, szép császári nő!
 Mondják, a szarv növesztéséhez értesz,
 És mórod és te most bizonynyal azt
 Kisérelgetni váltatok külön.
 Kutyáitól ég óvja férjedet ma;
 Kár vón', ha szarvasnak tekintenék.
 BASSIANUS. Hidd el, királynő, barna czimmered
 Saját utálatos, tisztátalan
 Színét adandja jó hiedre is.
 Miért hagyád így el kíséreted?
 Hószin lovadról mért szálltál le és
 Miért bolyongtál e sötét helyig,
 Csak e vad mór követve léptedet,
 Ha nem bünös vágyad hozott ide?
 LAVINIA. S hogy kedvteléseden így meglepénk,
 Okod vagyon jó férjemet tolárd
 Névvvel gyalázni! Oh, kérlek, jövel!
 Hadd birja hollószín szerelmesét;
 Ily célra e völgy alkalmas nagyon.

BASSIANUS. Jelentsük ezt testvérem, a királynak.

LAVINIA. Ah! e baj itt már rég jelentkezik.

Mi szertelen megcsalnak, jó király!

TAMÓRA. Mért van türelmem elszenvedni mindezt?

Demetrius és Chiron jönnek.

DEMETRIUS. Oh! drága felség, jó anyánk, hogyan?

Felséged oly halvány, zavart! s miért?

TAMÓRA. Hát nincs okom rá, hogy halvány legyek?

E helyre im ők csaltak engemet.

E völgy, miként látjátok, zord, sivár;

Satnyúl a fa s kopár nyaranta is,

Borítva rút tövissel és mohval.

Itt nem süt a nap, itt mi sem tenyész,

Hanemha vészes holló és bagoly.

És megmutatván e rémes tanyát,

Beszélték, hogy borzalmas éjfelen

Száz ördög s ezer sziszegő kigyó

S pöffedt varangyok, mind megannyi szörny,

Oly rémitő zilált zajt ütnek itt,

Hogy földi ember ezt hallván, nyomon

Megőrül, hogyha meg nem halt előbb.

S alig beszélték e pokoli regét,

Azt esküvék, hogy megkötnének egy

Baljóslatú fenyőfa törzsihez

S szörnyű halálra ekkép hagynak itt.

Illettek aztán házasságtörő

És kéjvadász gót s más gonosz nevekkal

Miket fül ily esetben hallhatott,

S ha ép nem érkeztek csodásan, e

Boszút ki is viszik. Toroljátok meg,

Ha még anyátokat kedvelitek,

Vagy gyermekimnek sem tekintelek.

DEMETRIUS. Im a bizonyosság, hogy fiad vagyok!

(Leszúrja Bassianust.)

CHIRON. S im ez, hogy nékem is van még erőm.

(Szintén beleszúr.)

LAVINIA. Ah! te Semiramis! nem; vad Tamóra,

Mert rád nem illő más, csak önneved.

TAMÓRA. Add törödet! s nézd, mint boszulja meg
Anyád gyalázatát anyád keze.

DEMETRIUS. Nem úgy, anyám! itt több van hátra még:

A tűzre csak kicsévelt szalma kell.

E kis galambnak büszkesége volt

A házas eskü, hűség, tisztaság;

Ez ál-erény révén daczol veled:

S mindezt magával sirba zárja-e?

CHIRON. Erő-szegett volnék, ha azt tehetné.

Vigyük be férjét egy barlangba, és

Holtteste légyen ott kéjvánkosságunk.

TAMÓRA. De hogy ne csipjen, mézelés után

Ne hagyjátok életben e darázst.

CHIRON. Úgy lesz, anyám, arról kezeskedem.

Most, édesem, jövel, hadd tombolunk

Nagy gonddal óvott tisztaságodon.

LAVINIA. Tamóra, oh! te nőarczot viselsz —

TAMÓRA. Nem hallgatom beszédit: el vele!

LAVINIA. Csupán csak egy szót tőle, jó urak!

DEMETRIUS. Hallgasd, anyám! dicsőséged legyen

Szemlélni könnyeit, de rá szived

Kemény maradjon, mint esőn a szirt.

LAVINIA. Mikor tanítá a tigris fia?

Ne, oh! ne oktasd őtet a dühre,

Hisz arra ő tanítá téged is.

A tőle szitt tej márványnyá fagyott;

Már emlején is vérengző valál. (Chironhoz.)

Te kérd kiméletét egy nő iránt.

CHIRON. Mit? Azt akarnád, korcsfű legyek?

LAVINIA. Holló alatt, igaz, pacsirta nem kél.

De hallám — oh most teljesülne bár!

A szánalomra gyult arszlán türe,

Hogy elmessék királyi körmeit.

Holló is ápolt árva gyermeket,

Míg fészékben fiókja éhezett.

Oh! légy irántam, bár szived nem-et mond,

Ne ily szelid, csak kissé engeteg.

TAMÓRA. Mi czélja van, nem értem. El vele!

LAVINIA. Érts meg tehát: atyámért, a ki téged,

Megölhetett bár, életben hagyott,
Ne légy konok, nyisd meg siket füled.

TAMÓRA. Ha önmagad talán nem sértesz is ;

Könyörtelen lennék atyád miatt.

Hijába sirtam, tudjátok, fiúk,

Megmenteni vágyva jó testvértetek ;

Nem engedett a bösz Andronicus.

El! s bánjatok tetszés szerint vele :

Legjobb nekem, ki hozzá leggonosz.

LAVINIA. Tamóra, légy nemes királyi hölgy,

És tenkezzeddel ölj meg engem itt!

Nem éltemért könyörgök ily soká,

Mert Bassiánnal én is meghalék.

TAMÓRA. Mit kérsz tehát, jó asszony? Ejh, bocsáss!

LAVINIA. Csak gyors halált kérek s még egyet, a mit

A nőiség gátol kimondanom.

Oh! védj meg a gyilkosnál is vadabb

Szeszélyöktől s undok verembe dobj,

Hól testemet ne lássa férfiszem.

Tedd ezt, s te légy jószívü gyilkosom.

TAMÓRA. Így elrabolnám gyermekim jutalmát :

Nem én, bizony ; teljék kedvök veled.

DEMETRIUS. El! el! Sokáig is marasztasz itt.

LAVINIA. Se kegy? se nőiség? Ah! vad teremtmény!

Közös nemünk szennye s gyalázata!

Verjen meg a

CHIRON. Csitt! mert szád bétömöm.

(Lavinlát vonszolva.)

Hozzad te férjét; Áron mondta, hogy

Eme barlangba kell őt rejtenünk. (El.)

TAMÓRA. Csak menjete, vigyétek biztosan.

Ne érje szívemet vidám öröm,

Mig minden Andronic kiirtva nincs.

Most drága mórromhoz! s e hölgyet im

Hadd szennyezzék be virgoncz gyermekim. (El.)

IV. SZÍN.

Ugyanott.

Áron, Quintussal és Martiussal jö.

- ÁRON. Csak jertek, urfiak, mindjárt azon
Sötét üreghöz érünk, melyben én
Egy mélyen alvó párduczot lelék.
- QUINTUS. Nem t'om miért, ugy bágyad a szemem.
- MARTIUS. Enyém is, és ha nem szégyenleném,
Álomra dőlnek e vadászaton. (Martius verembe esik.)
- QUINTUS. Mit, hát elestél? Ez farkasverem;
Vadon bozóttal földve nyilata,
S a lombokon fris vércsöppek, miként
A reg virágra hullt harmatjai.
Ugy látom én, szerencsétlen hely ez.
Estedbe, szólj, nem sérültél-e meg?
- MARTIUS. Oh! szörnyü, szörnyü tárgytól, a minék
Láttával a szem gyötri a szívet.
- ÁRON (félre). Most a királyt hívom, hadd lelje itt
Őket, s gyanítsa rólok könnyedén,
Hogy ők veszitették testvérít el. (El.)
- MARTIUS. Nem bátoritasz, nem segíts ki e
Véráztatott s elátkozott veremből?
- QUINTUS. Szokatlan félelem fog el, hideg
Veríték futja reszkető tagom,
S többet gyanít szívem, mint lát szemem.
- MARTIUS. Hogy lásd, mi jól sejtő szived vagon
Tekints Áronnal ez üregbe; nézd
A vér s halál borzalmas képeit.
- QUINTUS. Áron tovább állt és szorult szívem
Nem enged azt szemmel tekinteni,
Mi mint sejtés is megremegteti.
Oh! mondd, mi az? Hisz eddig nem valék
Gyerek, hogy féljek, nem tudom, mitől.
- MARTIUS. Vérébe fúlva Bassián hever
Mint egy leölt bárány, ez átkozott,
Véres, sötét veremben.
- QUINTUS. Ha sötét,
Miről tudod, hogy ő.

MARTIUS. Egy drága gyűrű

Van véres ujján, az világol itt.

Mint mécs a sírűregben, ugy vet az

Sugárt a holtnak sápadt arczira

S mutatja e verem szörnyű terét.

Ily bágyadt fényt vetett Pyramusra is

A hold, midőn szüz vériben hevert.

Testvér! segíts gyöngült kezeddal is,

Ha félelem gyöngít, mint engemet,

E szörnyű gyilkos padlanból segíts ;

Rémes, mint a pokol gyász nyilata.

QUINTUS. Nyujtsd a kezed, hadd huzzalak ki hát!

Avagy, ha fölsegíteni nincs erőm,

Gyomrába hadd fogadjon engem is

E mély üreg, mely Bassiánt födi,

Nincs, nincs erőm, hogy partra vonjalak.

MARTIUS. Nekem se, hogy feljussak nélküled.

QUINTUS. Kezed még egyszer! Nem bocsátom el,

Mig fön leszesz, vagy én is ott alatt.

Te nem jöhetsz ; hozzád magam megyek. (Belé esik.)

Saturninus és Áron jönnek.

SATURNINUS. Elő! elő! Minő barlang ez itt,

S mi az, mi épen most szökött belé?

Hé! a ki most szálltál alá a föld

Ez ásitó mélyébe, mondd, ki vagy?

MARTIUS. Andronicus szerencsétlen fia,

Ki vészes órában juték ide,

Holtan találtam Bassián öcsédet.

SATURNINUS. Öcsém halott? Csak tréfa, úgy hiszem!

Vadászslakunkban vannak ő s neje

E kellemes táj éjszakoldalán.

Hogy ott hagyám, még egy órája sincs.

MARTIUS. Nem tudjuk azt, hol hagyta élve őt,

De jaj! mi már holtan találtuk itt.

Tamóra kísérettel, Titus Andronicus és Lucius jönnek.

TAMÓRA. Hol van uram, a császár?

SATURNINUS. Itt van, Tamóra, öldöklő keseryben.

TAMÓRA. És merre van testvéred, Bassián?

SATURNINUS. Sebem tüzét e szóval illetéd;

Mert Bassián gyilkoltan itt hever.

TAMÓRA. Későn hozom tehát e vészlapot,

(Átad egy levelet.)

E gyászesetnek cselszövényeit.

Csodálkozom, mint rejthet emberarcz

Vidám mosolyban ily gyilkos dühöt.

SATURNINUS (olvas). «Ha szépen el nem bánhatunk vele,

Tudnillik Bassiánnal, a szerelmes

Vadászszal, úgy csak ásd a sirt neki.

Czélunkat érted. Díjad megleled

A bodzafánál, a csalán között,

Mely ép azon verem száját födi,

Hová temetni Bassiánt határzók.

Tedd ezt s örök hálánkat megnyered.»

Ki halla ilyet? Oh Tamóra! nézd,

Ez a verem, s ez itt a bodzafa!

Kutassatok, ha föllelnétek a

Vadászt, ki Bassiánt meggyilkolá.

ÁRON. Kegyelmes úr! im egy erszény arany.

(Felmutatja.)

SATURNINUS (Titushoz). Két átkozott vérszomju fajzatod

Rablá el itt testvérem életét.

Börtönbe hát a barlangból velök!

Ott senyvedezzenek, míg gondolunk

Számukra hallatlan kinzásokat.

TAMÓRA. Mit? E veremben vannak? Oh, csoda!

A gyilkos ily hamar napfényre jó.

TITUS. Császári felség! gyöngé térdemen

Nehéz könyek között esdeklem én,

Hogy átkos gyermekim szörnyű bűnét,

Mert átkosak, ha ez rájok kisül . . .

SATURNINUS. Ha tán kisül? Hisz im világos az!

Ki lelte e levélt! Tamóra, te?

TAMÓRA. Andronicus vevé azt fel maga.

TITUS. Igen! — De értök hadd legyenek kezes;

Atyáim szent sirjára esküszöm,
Felséged úgy akarván, készek ők,
Éltökkel is lerázni e gyanút.

SATURNINUS. Kezes te értök nem lehetsz; kövess!

Hozzátok a holttestet s gyilkosít;
Vétkök világos, szót se szóljanak,
Mert hogyha a halálnál volna még
Kegyetlenebb vég, azt mérnök reájok.

TAMÓRA. Megkérlem a királyt, Andronicus;

Ne féltse őket, nem lesz nagy bajuk.

TITUS. Jőjj, Lucius, jőjj; hozzájok se szólj. (Külön-külön el.)

V. SZIN.

Ugyanott.

*Demetrius és Chiron jönnek a meggyalázott Laviniá-val,
kinek két keze lemetszve, nyelve kivágva.*

DEMETRIUS. Eredj s beszélj, ha nyelved szólni tud,
Ki bánta és nyelved ki vágta el.

CHIRON. Mit érzesz és mit gondolsz, ird le majd,
Firkálj, ha béna csontod engedi.

DEMETRIUS. Jelek- s intéssel még ni! mint dühöng.

CHIRON. Siess haza s kérj kézmosó vizet.

DEMETRIUS. Nincs nyelve kérni, mosni nincs keze.

Hadd vándoroljon csendes útain.

CHIRON. Ily állapotban felkötném magam!

DEMETRIUS. Ha volna kéz megkötni a kötélrt.

(Demetrius és Chiron el.)

Marcus a vadászatról jő.

MARCUS. Ki az? Hugom fut oly sietve itt?

Egy szót, hugocskám! férjed merre van?

Ha álom ez, mindent az ébredésért!

Ha éberlét, szakadjon rám az ég,

Hogy mindörökre szenderedjem el!

Mondd, szép hugom, mi vad, mi szörnyű kéz

Metszette, vágta és fosztotta le
 Testednek ágit, azt a ritka dísz,
 Melynek kerekded árnyiban királyok
 Ohajtozának szenderegni és
 Olyan nagy üdvöt nem nyertek soha,
 Mint fél-szerelmed? Mért nem szólsz nekem?
 Oh! a meleg vér bársony habja, mint
 A széltől zaklatott forrás vize,
 Kel és leszáll rózsás ajkid között
 S édes leheddel támad és enyész.
 Egy Téreus rabolt meg, úgy-e bár
 S hogy el ne áruld, nyelved vágta ki?
 Ah! Szégyenedben elfordítod arcod!
 És annyi vér-vesztés daczára is,
 Mely mint egy-egy szökőkútból ömöl,
 Orczád kigyúl, mint Titán arca, mely
 Pirúl, hogy egy fölleg borult reá.
 Szóljak helyetted? Mondjam-é, hogy úgy van?
 Csak értenélek! csak tudnám ki volt!
 Hogy átkoznám, könnyitni lelkemet.
 A rejtett kín, bezárt kemenczeként,
 A rejtő szívet hamvvá égeti.
 Szép Philoméla csak nyelvét veszíté
 S egy gyász szövetbe hímzé bánatát:
 Neked, hugocskám, ezt sem engedék,
 Irántad álnokabb volt Téreus;
 Lemetszte gyöngéd ujjaid, melyek
 Szebben himeztenek, mint Philomél.
 Ha látta volna, oh! a szörnyeteg,
 Végig reszketni e liljomkezet,
 Mint nyárlevélt, a lanton, mint örültek
 Az ezüst húrok, hogy csókolhaták:
 Önélteért sem érinté vala.
 S halotta vón' az égi zengeményt,
 A mely ez édes nyelvtől származék,
 Eldobja gyilkát s elszunyad, miként
 A trák dalos lábánál Cerberus.
 Jövel, menjünk! s vakítsd meg jó apád,
 Mert megvakúl ily képtől egy apa.
 Virányt elönt óranyi zápor is;

Mivé teendik majd apád szemét
 A könnyezés egész hónapjai?
 Oh! jer; mi együtt gyászolunk veled.
 Bár gyászunk enyhítné keservedet! (El mind.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Róma. Uteza.

Senatorok, tribunusok, bírák a megkötözött Martiussal és Quintussal jönnek a vesztőhely felé. Előttök Titus kegyelmet esdve.

TITUS. Atyák, tribúnok, ah! megálljatok!
 Agg éltemért, a melynek ifjusága
 Veszélyes harczokon tünt egykor el,
 Mig itt ti nyugton szenderegtek;
 Hazám csatáin omlott véremért;
 A főnvirasztott fagyos éjek és
 Ím e keserves könnyekért, miket
 Most láttok arczom agg redői közt:
 Kiméljétek elítélt gyermekim!
 Szivök nem oly rossz, mint sokan hiszik.
 Husz s két fiam meg nem sirattam én,
 Mert a dicsőség ágyán haltak el.
 De ezekért a porba rajzoló (Földre borúl.)
 Szűm mély keservét, lelkem bús könyűit.
 Könyűm a föld hév szomját oltsa el,
 Melyet vérök szégyenpírral borít.

(A senatorok, tribunusok stb. a foglyokkal el.)

Oh! föld, több esőt hintek én reád,
 Mely e két vén csatornából ömöl,
 Mint minden záporával a tavasz.
 Aszályos nyárban öntözlek s telen
 Meleg könyűkkel olvasztok havat

S örök tavaszt idézek arczaidra,
Csak gyermekimnek vérét meg ne idd.

Lucius kivont karddal jő.

Tisztos tribúnok, jámbor aggok, ah!
Oldozzátok fel őket, a halál-
Ítéletet vegyétek vissza és
Hadd mondjam én, ki nem sirtam soha,
Hogy könnyeim hatalmas szónokok.

LUCIUS. Ah! jó atyám, mind hasztalan jajongsz;
Nem hallnak a tribúnok, senki sincs itt
S keservid egy kőnek beszélgeted.

TITUS. Oh! hagyj, fiam, testvéridért könyörgnöm.
Komoly tribúnok, újra kérlek én.

LUCIUS. Nem hallja szódat a tribún, atyám!

TITUS. Mindegy, fiam; bár hallanának is,
Rám nem figyelnének, s ha tán igen,
Nem szánnának meg: én mégis könyörgök,
Bár hasztalan, nekik.

Keservimet köveknek mondom el;
Azok, ha búmra nem felelnek is,
De némileg jobbak, mint a tribún,
Mert nem szakasztják meg beszédemet. (Fölkél.)
Ha sírok is, lábamnál csendesen
Fogadják a könyűket és velem
Még együtt is könyezni látszanak,
S tisztos ruhába vonva, oly tribún
Nem lenne Rómában, minők ezek.
A kő viaszlagy, a tribún kőnél keményebb;
Kő hallgatag, sérelmet az nem ejt;
Tribúnok nyelve életet rabol.

De hát kivont karddal miért vagy itt?

LUCIUS. Öcséimet megmentni jöttem én,
S ezen merényért a birák reám
Örök száműzetést mondottanak.

TITUS. Oh! boldog ember! jót tőnek veled.
Hát, dőre Lucius, nem látod-é,
Hogy Róma tigrisek vadonja lett?
S a tigrisek zsákmányaúl csupán

Minket jelölt ki: mily szerencse hát,
 Hogy e falók közül száműzetél!
 De im, ki jó öcsém Marcussal itt?

Marcus és Lavinia jönnek.

MARCUS. Nemes szemed legyen kész sirni, Titus,
 Vagy megszakadni kész nemes szived.

Korodnak én emésztő bút hozok.

TITUS. Meg fog emésztetni? Hadd lássam tehát.

MARCUS. Ez volt leányod!

TITUS. Marce! most is az.

LUCIUS. Oh jaj! e pillanat megöl.

TITUS. Lágyszívü gyermek, bátorodj s tekints rá.

Lányom, beszélj, mi átkos kéz teve

Ilyen kezetlenné atyád előtt?

Tengerbe mely bolond hozott vizet,

Avagy szilánkot Trója lángihoz?

Mig nem jövé, színültig tölt keservem;

Most partjain, mint a Nilus, kitör.

Adj kardot! én is elvágom kezeim,

Hijába harcolának Rómaért,

S föntartva éltem, im e kint szerezték.

Könyörré hijába emeltem és

Szolgálatuknak semmi haszna sincs.

Már most csak azt kérem, hogy egyikök

Segítsen a mást majd lemetszeni.

Jó, hogy kezed nincsen, Lavinia;

Szolgálni Rómát, mit sem ér a kéz.

LUCIUS. Beszélj, hugom, ki marczangolt el így?

MARCUS. Oh! gondolatja pompás műszere,

Mely azt oly édesen rebegte, szép

Ures kalitjából kitépeték,

Honnan dalát, miként zengő madár,

Mindenkit elbűvölve, hangozá.

LUCIUS. Oh! mondd helyette, vaj' ki tetté ezt?

MARCUS. Én a vidéken járva, így lelém;

Magát elrejtni vágyott, mint az őz,

Mely orvosolhatlan sebet kapott.

TITUS. Ózecsém volt! s ki megsebezte őt,

Ölt volna meg, nem sértett volna így.
 Most úgy vagyok, mint a ki bérczen áll.
 Körítve tenger zord magányitól;
 Ki látja, hogy hullám hullámra nő,
 És várja mindig, a bős áradat
 Mikor sodorja sós örvényibe.
 Halálra itt menének gyermekim;
 Itt áll másik fiam, mint számüzött;
 Im itt öcsém, sirván keservimen.
 De a mi főleg szúrja lelkemet,
 Lelkemnél kedvesebb Laviniám.
 Ha festett képedet látnám is így,
 Megörülnék: de vajon mit tegyek most,
 Midőn így látom élő lényedet?
 Nincsen kezed, könyüdet törteni,
 Nyelved se', hogy kimondd, ki gyötre el.
 És halva férjed, és halálaért
 Kárhoztatott testvérid most ölik.
 Nézd, Marce! oh nézd, Lucius fiam!
 Arczán, midőn testvérit emlitém,
 Fris könnyek hulltak, mint mézharmatok
 Egy most szakasztott liliom fölé.

MARCUS. Azért sir tán, mert férjét ők ölék meg
 Vagy tudja tán, hogy ők ártatlanok.

TITUS. Ha ők ölék meg férjedet, csak örvendj;
 Megbünteté a törvény bűnüket.
 Nem, oh nem; ilyet nem tehettek ők,
 Hugok keserve arra a tanú.
 Hadd csókolom ajkad, Laviniám,
 Vagy add jelét, mikép enyhítselek.
 Leüljünk-é, testvéred, Lucius,
 Bátyád, te és én egy forrás körül
 S belé tekintve szemléljük, miként
 Torzult el arczunk, mint a rét, melyet
 Sáros iszappal önte bé az ár?
 S merengjünk a forráson oly soká,
 Míg tiszta jó izét elveszti és
 Keserves könnyeinktől sós leszen?
 Avagy kezünket elmessük mi is
 S nyelvünket elharapva, néma gyász-

Jelekkel éljük gyülölt napjainkat?
 Vaj' mit tegyünk? — Tovább hadd szőjjük a
 Nyomor játékit, kik nyelvvel birunk,
 Hogy bennünket esodáljon a jövő.

LUCIUS. Atyám, ne könnyezz; im szegény hugom
 Miként sir és zokog keserviden.

MARCUS. Nyugton, hugom! Titus, töröld szemed.

TITUS. Ah! Marce, Marce, jó öcsém, tudom,
 Kendődbe immár egy könyüm se fér;
 Mert a tiéiddel van az tele.

LUCIUS. Hadd törölöm arczodat, Laviniám.

TITUS. Nézd, Marce, nézd! jelzésit értem én;
 Ha nyelve volna, most azt mondaná
 Testvérinek, mit én mondék neked:
 Kendője, mit önkönnye áztatott,
 Mitsem segít bútéljes arczain.
 Szivünk ah! mily rokonkeservben ég,
 Segélytől messze, mint földtől az ég!

Aron jő.

ÁRON. Titus Andronicus, császárom és uram
 Uzente, hogyha kedvesek fiaid:
 Marcus, Lucius, avagy önmagad,
 Vágassa el kezét bármelyitek
 És küldje a királyhoz; ő ezért
 Életben adja vissza két fiad
 S ez lészen a váltságdíj vétkökért.

TITUS. Kegyelmes császár! kedves Áron, ah!
 Zengett-e holló így pacsirtaként,
 Mely bájosan a hajnalt hirdeti?
 Nagy szívesen elküldöm én kezem;
 Segítsz-e, jó Áron, levágni azt?

LUCIUS. Megállj, atyám! Azt a nemes kezet,
 Mely egykor annyi ellent sújta le,
 Ne küldjük el: im itt enyém! a vért
 Ifjú korom könnyebben vesztheti.
 Enyém hadd mentse meg testvérimet!

MARCUS. De Rómát melyitek nem védte és
 Nem forgatott kezében harci bárdot,

Az ellen várfalán vést írva fel?
 Nagy érdemű ah! mindkettőtöké.
 Hanyag csupán ez én kezem vala;
 Öcsémért váltságdíj az legyen,
 Így nem hijába tartogattam azt.
 ÁRON. Döntsétek el, kiét vigyem, nehogy
 Kegyelmezés előtt meghaljanak.

MARCUS. Az én kezem vidd.

LUCIUS. Azt az égre, nem!

TITUS. Hagyjátok abban! Ily hervadt növény
 Megért az elmetszésre; vidd el ezt.

LUCIUS. Atyám, atyám, ha még fiad vagyok,
 Hadd váltom én meg két testvéremet.

MARCUS. Atyánk s anyánkért most irántad ah!
 Testvérszerelmet hadd mutassak én.

TITUS. Egyeztetek ki: meghagyom kezem!

LUCIUS. Bárdot hozok tehát.

MARCUS. De hasznát én veszem.

(Lucius és Marcus el.)

TITUS. Jer, Áron, én mindkettőt megcsalom:
 Nyujtsd a kezed s vedd az enyémet el.

ÁRON. Ha ez csalás, becsületes leszek
 S míg élek, így senkit meg nem csalog.
 (Félre.) De máskép csallak én meg tégedet,
 Fél óra múlva majd megláthatod. (Titus kezét levágja.)

Lucius és Marcus visszajönnek.

TITUS. Szünjék vitátok: megvan, a mi kell.
 Jó Áron, add a felségnek kezem;
 Mondd meg, hogy őt e kéz ótalmazá
 Ezer veszélytől; kérd, temesse el;
 Bár többre méltó, ezt hadd nyerje meg.
 Mondd meg, hogy ugy tekintém gyermekim,
 Miként olcsón vett gyöngyöket, melyek
 Drágák nekem, mivel sajátjaim.
 ÁRON. Megyek, Titus, s kezed jutalmaul
 Mindjárt körötted lesznek gyermekid.
 (Félre.) Azaz fejk. Oh! e gonosz merény
 Csak úgy emel, ha jól rá gondolok.

Fehér s bolond esengje más kegyét,
Lelkem, miként arczom, legyen setét. (El.)

TITUS. Az égre nyujtom im ez egy kezét
S a föld felé ezt a kidúlt romot;
Ha bús könyűt szánó hatalma van,
Áhhoz kiáltok. — Térdelsz-é vélem! (Laviniaéhoz.)
Térdelj, szivem, s az ég meghallgatand,
Vagy gyászba vonja boltját sóhajunk
És ködbe a napot, mint föllegek,
Ha olvatag keblökbe rejtik azt.

MARCUS. Oh! bátya, csak lehetségest beszélj
S ne törj mélységes végletekre ki.

TITUS. Avvagy keservem nem fenéktelen mély?

Olyan legyen hát szenvedélyem is.

MARCUS. De józan ész vezesse jajszavad.

TITUS. Ha volna e kinokban józan ész,
Mérsékleném akkor keservimet.
Ha sír az ég, nem úszik-e a föld?
Ha zúg a szél, nem őrzöng-é a tenger,
Dagadt arczczal törvén az ég felé:
S te józan okra vársz e vészben is!
Tenger vagyok; halld, mint zúg sóhaja!
Ő a siró ég, én a föld vagyok.
Fölzajdul e sohajra tengerem
S örök könyétől földemet az ár
Elönti, elmeríti teljesen.
Keblem keservit el nem rejtheti,
De mint egy mámoros, kihányom azt;
Engedd, a vesztesek hadd csillapítsák
Keserű nyelvökkel önbensőjüket.

Hírnök jő két fejet s egy kezét hozva.

HÍRNÖK. Oh! érdemes Titus, rosszul viszonzák

A fejdelemhez küldött jó kezét:

Im itt van két nemes fiad feje

S itt visszaküldve gúnyosan kezéd.

Játék nekik búd és határzatod gúny.

Keservidet látnom keservesebb

Atyám halála bús emlékinél. (El.)

MARCUS. Hüljön ki hát Sicilia hő Aetnája
 S legyen szivem örök lángú pokol.
 Több már ez a kín, mint kibirható.
 Sirókkal együtt sírni enyhület,
 De e gunyolt keserv kettős halál.
 LUCIUS. Mi mély sebet vág ah! e látomány,
 S únt életünket még sem oltja ki!
 Hogy élet-czímet enged a halál,
 Hol csak lehellés már a lét csupán!

(Lavinia megcsókolja.)

MARCUS. Oh! árva szív! e csók vigasztalan,
 Mint a jeges víz géمبرült rovarnak.
 TITUS. E rémes álom véget ér-e már?
 MARCUS. El, hát hizelgés: halj meg, oh Titus!
 Nem álom ez: ím, két fiad feje;
 Harczos kezed s csonkított lányod itt;
 Im itt a másik számüzött fiad
 E bús látványra sápadt, szintelen,
 S testvéred én, merev, hideg szobor.
 Ah! nincs keservimben többé határ.
 Tépdeld ezüst hajfürtidet s fogaddal
 Marczongjad egyetlen kezed s nehéz
 Szemünket e szörnyű kép zárja be.
 Viharra föl most! Mért vagy hallgatag?

TITUS. Ha! ha! ha!

MARCUS. Miért kacagsz? Nem e perczhez való az!

TITUS. Mert nem maradt kisírni több könnyüm;

Aztán meg ellenségem e keserv
 S ha urkodnék nedves szemem fölött,
 Ha megvakítna kénytelen könnyükkel,
 Boszúm barlangját mint lelném fel így?
 Mert szólni látszik e két fő nekem,
 És integetni, hogy ne szünjek el,
 Mig vissza nem verem mind e csapást
 Azok torkába, kiktől származott.
 Lássuk tehát, mihez kell fogni most.
 Ti gyászoló nép, álljatok körül.
 Mindegyitekhez hadd fordúlok és
 Hadd esküszöm nektek lelkemre, hogy
 Boszút állandok szenvedésetekért.

Im, megfogadtam! — Végy egy főt, öcsém;
 E kézben én a másikat viszem.
 Te is segítesz itt, Lavinia!
 Kezem vidd, édesem, fogad között.
 Mi téged illet, távozzál, fiam,
 Menj a gótok közé, gyűjts ott hadat,
 S ha még talán szeretsz, mit gondolok,
 Csókolj meg és menj; itt sok a dolog.

(Titus, Marcus s Lavinia el.)

LUCIUS. Isten veled, atyám, Andronicus,
 Legszenvedőbb azok között, a kik
 Rómában éltek. Büszke Róma, most
 Isten veled! Mig Lucius visszatér,
 Itt hagyja élte drága zálogit.
 Isten veled hugom, Lavinia!
 Bár az lehetnél, a ki rég valál!
 De Lucius, miként Lavinia,
 Most csak feledség s gyöttrő búban él.
 Ha Lucius él, boszút áll kínodért
 És a kevély Saturnin s hölgye még
 Az ajtón koldul, mint Tarquin s neje.
 El a gótokhoz! Serget gyűjtök ott.
 Rómát s Saturnint érje majd boszúm! (El.)

II. SZÍN.

Szoba Titus házában. Lakoma.

Titus, Marcus, Lavinia s a gyermek Lucius jönnek.

TITUS. Igy! üljetek le, s többet ennetek
 Nem lesz szabad, mint a mi ép erőt
 Adand e kínokat megtorlanunk.
 E bükötött csomót, Marcus, te oldd fel!
 Nekem s hugodnak ime nincs kezünk
 És vissza nem adhatni összefont
 Karokkal e kint. Gyöngge jobbom is
 Mellem zsarolni van még meg csupán,
 S ha szívem e test pusztá börtönén
 Keservitől bősztitve földobog:

Így sujtom azt le! (Laviniahoz.)
 Te, bánatlap! jelekben szólva csak,
 Midőn szived szörnyen dobogva ver,
 Te nem tehetsz így, csillapítani azt.
 Sebezd sohajjal, öld el azt nyögéssel,
 Vagy egy picziny kést végy fogad közé,
 Vájj gödröt azzal, ép szived fölött,
 Hogy a szemedből hullatott könnyű
 Mind abba folyjon és ha elnyelé,
 Sós könnytengerbe fojtsa a bohót.

MARCUS. Ej! bátya, ej! ne biztasd, hogy kezét
 Ily sértve vesse gyöngéd testire.

TITUS. Hát tégedet megörjített a bú?

Marcus, ne légyen örült más, csak én.

Mint sértené testét kezével? Ah!

Miért hozád elő a kéz nevet?

Vagy Aeneas kétszer regélje el,

Mint ége Trója s ő mint bujdosott?

Ne késztesd a kézről beszélni,

Eszünkbe hozva, hogy nincs az nekünk.

Ej! hogy beszélek félre; mintha tán

Feledni tudnók, hogy nincsen kezünk,

Ha Marcus ezt a szót nem ejti ki! —

Üljünk le most! S egyél, szép gyermekem.

De nincs mit innunk. Halld csak, mit beszél;

Én kinjelét mind-mind értelmezem.

Azt mondja, csak könnyűt iszik, melyet

Bújával éget s arczain kever.

Szótlan kesergő! eszméid kikémlem

S e néma jelben oly jártas leszek,

Mint szent imáiban a szerzetes.

Midőn sohajtasz, ég felé tekintesz,

Bólintasz, intesz, jelt adsz, térdepelsz,

Ezekből én betűket alkotok

S folyvást tanulva, majd megértelek.

GYERMEK. Jó nagyszülém, hagyd e mély bánatot

S néném vidítani mondj egy szép regét.

MARCUS. A gyöngö gyermek ellágyulva sir,

Látván nagyatyja szenvedéseit.

TITUS. Csitt! gyöngé sarj; könyből fogantatál,
S a köny korán eloltja életedet.

(Marcus késével a tárgyára csap.)

Késeddel, Marce, mit csaptál meg ott?

MARCUS. A mit megöltem, bátya! egy legyet.

TITUS. El, gyilkos, el! Te szívem gyilkolod.

Elég vérengzést láta már szemem.

Az ártatlanra mért halálcsapás

Titusnak öcscséhez nem illik. Oh! menj;

Látom, te sem vagy énnekem való.

MARCUS. Ah! hisz csak egy legyet sujték agyon.

TITUS. De hátha annak apja s anyja van?

Gyöngéd arany szárnyin miként lebeg

S zizeg majd a légben fájó panaszt

Szegény, gyanútalan légy!

Zsongó dalával földérinteni

Repüle hozzánk és te ím megölted.

MARCUS. Bocsáss meg; oly rút barna volt e légy,

Valamint a mór, s azért sujtám agyon.

TITUS. Oh, oh, oh!

Akkor bocsánat, hogy korholtalak;

Mivel bizony jól tettél e szerint.

Add késedet, hadd zúzom össze még,

Képzelve, mintha a mór volna, ki

Csak engemet mérgezni jött ide.

Ne! ez neked; Tamorának meg ez!

Hah! gaz kölyök!

Mert azt hiszem, még addig nem vagyunk,

Hogy meg ne ölnénk egy legyet, mely a

Szénbarna mórhoz oly hasonlatos.

MARCUS. Szegényt a bú úgy megzavarta, hogy

Üres árnyat való lénynek veszen.

TITUS. Oszoljunk! Jer velem, Lavinia!

Szobádba menjünk, olvasok neked

A rég idők gyászos regéiből.

Jövel, fiú! Szemed világa jó;

S olvass, ha majd enyém homályosul. (El mind.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. Titus háza előtt.

Titus és Marcus, aztán a gyermek Lucius s utána sietve Lavinia jönnek.

GYERMEK. Jaj! nagyszülóm, ne hagyj! Néném Lavinia,

Nem t'om, miért, mindenhová követ.

Nézd, Marce bátya, mily sietve jő!

Ah! néne, szándokod nem érthetem.

MARCUS. Jer, Lucius, ne félj a nénitől.

TITUS. Jobban szeret, hogysen megbántana.

GYERMEK. Ugy volt, a mig atyám Rómában élt.

MARCUS. Laviniam, mit értesz e jelekkel?

TITUS. Ne félj, fiam! Valami célja van.

Nézd ime, nézd, előled elvonúl.

Talán akarja, hogy te menj vele.

Több gonddal oh! bizony Cornélia sem

Tanítá gyermekit, mint téged a

Költészet- és szónoklattanra ő.

Nem sejtéd-é, miért tesz így veled?

GYERMEK. Én nem tudom s nem sejthetem, hacsak

Kór avagy örület nem szállta meg.

Mert nagyszülém mondá gyakorta, hogy

Megtébolyíthat a tulvitt keserv;

S mint olvasám, bujában Hekuba

Megőrült: épen ettől féltem én;

Bár jól tudom, hogy néni engemet

Csak úgy szeret, mint egykor jó anyám,

S lázas hevében rémitett csupán,

Mig elvettem könyvem s elfuték,

Talán ok nélkül. Néni! megbocsáss;

Ha Marcus bátya szintén jön velem,

Szivesen kísérem asszonyságodat.

MARCUS. Megyek, Lucius.

(Lavinia a Lucius által elvetett könyveket szemlélgeti.)

TITUS. Hogyan, Lavinia? Marce, mit jelent ez?

E könyvek egyikét ohajtja látni.

De melyik az? . . Tárd rendre föl, fiam!

Jövel! hisz olvasottabb és eszesb vagy;

Vizsgáljad át egész könyvtáramat

S keservid így altasd el, míg az ég

Ez átkos tett szövőjét felfedi.

Melyik könyv az?

Fölváltva karját mért emelgeti?

MARCUS. Tán azt jelenti, hogy nem egy, de több

Szövetkezek e tetre. Több, igen;

Avagy boszúért nyujtja ég felé.

TITUS. Mondd, Lucius, mi könyvet bámul úgy?

GYERMEK. Ovidius Metamorphosisát;

Anyámtól kaptam azt.

MARCUS. Emlékeért

Választja tán a többiek közül.

TITUS. Ni! mily gyorsan forgatja lapjait!

Vaj' mit keres? Segítsetek neki.

Olvassam-é, Laviniam? Ez itt

A Philoméla gyász története

És Tereus rabló kalandjai.

Rablás okozta, félek, kínod is.

MARCUS. Nézd, bátya, mint vizsgálja lapjait.

TITUS. Mint Philomélát, úgy rohantak és

Gyaláztanak meg, úgy-e, kedvesem,

Erővel, uttalan, sötét magányban?

Nézd, nézd!

A hol vadásztunk, épen ily hely az!

Oh bár ne is vadásztunk volna ott!

Ép a minőt a költő rajzola,

Természettől is gyilkolásra és

Rablásra termett.

MARCUS. Ah! mért alkot a

Természet ily vadont, ha a bünös

Játékban itten kedvet nem talál?

TITUS. Adj jelt! hiszen barátid vannak itt,

Mely honfi vitte véghez e merényt?

Vagy nem Saturnin tűnt-e el, miként
 Lucrétia ágyán foltot ejteni
 A tábort elhagyó Tarquinius?

MARCUS. Szép húgom, ülj le; bátya, ülj te is.
 Apollo, Pallas, Mercur, Jupiter!
 Ihlessetek fölfednem a bűnöst.
 Nézd bátya! nézd, húgom, Lavinia!
 Sik e fövenytér; tégy csak úgy, ha tudsz
 Te is, miként én.

(Botjával leírja önnévét, a botot lábával és szájával vezetvén.)

Leírtam a nevem

Kezem segélye nélkül. Átkozott
 A szív, mely e játékra kényszerít!
 Irj, húgom, és jelentsd ki végre, mit
 Fedez fel isten bosszunk tárgyaul.
 Az ég vezesse tolladat, midőn
 Keservedet tolmácsolod, hogy ekkép
 Kitudjuk a vétkest és a valót.

(Lavinia szájába veszi a botot s béna karjával vezetvén, fr.)

TITUS. Oh! látod-é, öcsém, mit íra le?

Stuprum — Chiron — Demetrius.

MARCUS. Mit, mit? Tamóra kéjencz gyermeki
 Tették-e e sötét, véres merényt?

TITUS. Magni dominator poli,

Tam lentus audis scelera, tam lentus vides?

MARCUS. Oh! bátya, csendesülj; habár tudom,
 Elég van im e porban írva, hogy
 Lázt költsön a szelid eszmékben és
 Gyermekkedélyt is zajra fegyverezzen.

Térdeljetek, bátyám s Lavinia,

Te is, fiú, te a mi Hektorunk

Reménye! és esküdjetek velem,

Miként ama bemoeskolt szüzi hölgy

Bús férje- és apjával esküvék

Lucrétiaára Junius Brutus:

Vérbosszut állunk e gaz gótokon,

Vagy e gyalázatunkkal elhalunk.

TITUS. Igen jó lenne, csak tudnád, miként.

Üzvéen e medvekölyköket, vigyázz,

Fölebred anyjok és ha észre vesz!...

Az orozzlánnal szoros frigyben van ő,
Hátára fekvé játszadoz vele,
S midőn az alszik, úgy tesz, mint akar.

Ifjú vadász vagy, Marce; hadd el ezt!

Inkább jer! én egy érczlapot hozok

S aczéllal írom e szókat reá

És elteszem. Szétfujja a vihar

E port, miként Sybilla könyveit,

S mi lesz leczkéték úgy? Mit szólsz, fiam?

GYERMEK. Azt, hogy ha férfi volnék, anyjok alvó

Termét bizony nem biztosítaná

E Róma jármát hordó szolgáló nép.

MARCUS. Jól van, fiú! Apád gyakorta tőn

Hasonlag, háladatlan honjaért.

GYERMEK. Ha isten éltet, én is úgy teszek.

TITUS. Jer, Lucius, fegyvertáramba, jer.

Ott fölszerellek s tőlem a királynő

Mindkét fiához vígy ajándokot.

Jer, vidd e küldeményt. Avagy nem-e?

GYERMEK. Viszem s e tört szívökbe, nagyszülém.

TITUS. Nem úgy, fiú! más útat mondok én.

Laviniam, jer. Marce, menj szobámba,

Az udvarnál én s Lucius szereplünk;

Dicső dolog lesz; tetszést is nyerünk.

(Titus, Lavinia s a gyermek el).

MARCUS. Oh ég! egy jámbor agg nyögéseit

Hallod, s nem enyhited, nem szánod őt!

Marcus, ne hagy el őrzöngésiben.

Szívén több a bubánat sebhelye,

Mint hadviselt pajzsán a kardcsapás;

De oly jó, hogy boszút nem forral ő,

Andronicust az ég boszulja meg. (El.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Szoba a palotában.

Egyik ajtón Áron, Demetrius és Chiron jönnek, másikon a gyermek Lucius és egy fegyvernök, ki versekkel beírott fegyvercsomót hoz.

CHIRON. Demetrius! im Lucius fia
Számunkra némi küldeményt hozott.

ÁRON. A dőre aggtól dőre küldemény.

GYERMEK. Alázattal jelentem, oh urak,
Titus Andronicus üdvözlését!

(Félre.) Hogy verjenek meg Róma isteni!

DEMETRIUS. Köszönjük, édes Lucius! Mi ujság?

GYERMEK (félre). Ujság, hogy álcázatok lerántva már,
Rabló gazemberek. (Fenn.) Vigyázva küld
Néhány kitűnő fegyvert nagyszülém,
Rómánk reményét, ifjuságtokat
Diszítani azzal, s meghagyá nekem,
Hogy így beszéljek: én hát ugy tevék
S ajándokát ezennel átadom,
Hogy majd ha rá szükségetek leszen,
Jól fegyverezve készen álljatok,
S most távozom. (Félre.) Ti vérszopó gazok!

(Gyermek s fegyvernök el.)

DEMETRIUS. Mi ez? Ni! egy lap, még pedig beírva.
Lássuk!

Integer vitæ scelerisque purus

Non eget Mauri jaculis, nec arcu.

CHIRON. E vers Horáciban van, jól ismerem,
Az iskolában rég tanulgatám.

ÁRON. Ugy van, Horáczé a vers, jól találtad.

(Félre.) No lám! ez a szamar mit sem gyanít.

Nem tréfa ez; bűnükre jött az agg
S küld oly köriratú fegyvert nekik,
A mely szivig sért, bár nem sejtik is.
Csak szellemes királynőnk volna fen,
Tapsolna Titus elmés ötletén;
De hadd nyugodjék még a nyugtalan.
(Fenn.) Nos urfiak! nem jó csillag hozott

Idegenek, s mi több, rabok gyanánt,

Rómába ily szerencsés sors elé?

Oly jól esett kötődni a tribúnal

A vár előtt, testvére hallatára.

DEMETRIUS. Nekem még jobban az, hogy ily vitéz

Hizelgve küld nekünk ajándokot.

ÁRON. S nincs-e reá ok, oh Demetrius!

Nem nyájasan fogadtad-e leányát?

DEMETRIUS. Bár birtokunkba még egymás után

Ezer hölgyet juttatna ily fogás.

CHIRON. Mi jámbor és kegyteljes egy ohaj!

ÁRON. Anyátok kéne, áment zengni rá.

CHIRON. Rámondaná ő húsz ezerre is,

DEMETRIUS. Jertek, foháskodjunk az istenekhez,

Kedvelt anyánkért, a ki oly beteg.

ÁRON (félre). Az ördögökhöz szálljon a fohász;

Az istenek már felhagytak velünk. (Harsonaszó.)

DEMETRIUS. Mért szólnak így a császár harsonái?

CHIRON. Talán fiok lett és azon örül.

DEMETRIUS. Pszt! ki jön itt?

Dajka jó egy mór gyerekkel.

DAJKA. Urak, jó reggelt! Vajjon nincs-e itt

Áron, a mór?

ÁRON. Igen, vagy később; avagy semmi áron:

Im itt van a mór, hát mi a bajod?

DAJKA. Oh kedves Áron, végünk van, segíts,

Mivel különben végkép jaj neked.

ÁRON. Mi az? miféle macskanyávogás?

Mit rejtegetsz ott karjaid között?

DAJKA. Oh! bár az ég se látná meg: királynőnk

Nagy szégyenét, Rómánk gyalázatát.

Megszabadult, igen! megszabadult.

ÁRON. Mitől?

DAJKA. Ugy értem azt, hogy betegágyas.

ÁRON. Isten nyugoszsza! Nos mi a szülötte?

DAJKA. Egy ördög.

ÁRON. Úgy az ördög anyja; szép sarj!

DAJKA. Söt éktelen, rút, barna sarjadék.

- Itt a kölyök! Undok, mint a varangy,
 Éghajlatunk fehér szülötti közt.
 Elküldte, mint képmásod, bélyeged,
 S kér, hogy kereszteld meg töröd hegyével.
- ÁRON. El! szajha! Oly rút szín az a sötét?
 Te kis pofók! szép bimbó vagy, ne félj.
- DEMETRIUS. Gazember, mit tevé?
- ÁRON. A mit te nem tehetsz már semmivé.
- CHIRON. Megrontottad anyánkat.
- ÁRON. Inkább megépitém.
- DEMETRIUS. Ezzel rontád meg. Átok tettire!
 És aljas izlésére kárhozat!
 S ez ördög-fajzat légyen átkozott!
- CHIRON. Nem fog megélni.
- ARON. Nem fog meghalni.
- DAJKA. De meg kell, Áron; anyja hagyta úgy.
- ÁRON. Mit, dajka! meg kell? Úgy nem más, csak én
 Végzendem azt önhúsom s véremen.
- DEMETRIUS. Hadd szúrom e békát töröm hegyére!
 Csak addsa, dajka! rögtön vége lesz.
- ÁRON. Előbb kiontja e kard béledet.
- (A dajkától elveszi a gyermeket s kardot ránt.)
- Gaz gyilkosok! testvért ölnétek-é meg?
 A fényes ég boltjára esküszöm,
 Mely oly ragyogva tündökölt vala,
 Midőn ez a fiú fogantaték,
 Szablyám hegyére jut, ki bántaná
 Első szülöttem' és utódomat.
- Mondom, suhanczok! sem Enceladus,
 Typhon fajának szörnyü sergivel,
 Sem Hercules, sem a had istene
 Ki nem ragadja e zsákmányt soha
 Apja kezéből. — Mit, vérengező,
 Puhult szívü ficzkók, meszelt falak,
 Sörházi tarka czímerek! hiszen
 A szén-sötét különb a többi színnél,
 Mert ez magára más szint nem veszen.
 Az oceán minden vizébe sem lesz
 Fehér a hattyu barna lába, bár
 Hullámiban mosdatja szüntelen.

Mondd asszonyodnak, nagykorú vagyok
S védem sajátom; mentse ő magát.

DEMETRIUS. Igy árulod tehát urnódet el?

ÁRON. Urnóm csak urnóm: ez magam vagyok,

Ifjú korom képmása, kelleme;
Egész világnál kedvesb ő nekem;
Egész világ daczára védem őt:
Vagy érte itt omol ki véretek.

DEMETRIUS. Anyánkra ez örök szégyent borít.

CHIRON. E tévedésért Róma megveti.

DAJKA. Meg fogja ölni a császár dühe.

CHIRON. Pirulva látom e gyalázatot.

ÁRON. Imez tehát előny szépségeetekben!

Fuj! áruló szín, a mely fölfedi
Pírjával a szív titkos érzetét!
Ez más agyagból alkotott gyerek.
Ni! mint mosolyg apjára, mintha szólna:
Öreg ficzkó! én a tied vagyok.
Testvérték ő; azon vérből való,
Mely nektek egykor életet adott,
S azon kebelből jött világra, hol
Egykor ti is bezárva voltatok:
Legbiztosabb ágon testvérték ő,
Bár bélyegem van nyomva arczira.

DAJKA. Hát a királynőnek mit mondjak, Áron?

DEMETRIUS. Adj most tanácsot, Áron, mit tegyünk?

Mi elfogadjuk jó tanácsodat.
Fiaddal együtt ments meg minket is.

ÁRON. Üljünk le hát; tekintsünk jól körül,

Én és fiam biztos távolban itt.
Nos szóljatok menekvéstek felől. (Leülnek.)

DEMETRIUS. Hány asszony látta ezt a gyermeket?

ÁRON. Igy, urfiak! Ha így szövetkezünk,

Bárány vagyok: de ingereljetek csak!
A bérczi arszlán, a bős vadkan, a
Tenger se zajg ugy, mint Áron dühöng.
No mondd, hányan látták e gyermeket?

DAJKA. Cornélia az ápoló, meg én:

Más senki, csak királynénk önmaga.

ÁRON. Te és az ápoló, meg a királyné:

Kettő hallgat, ha nincs a harmadik.

Menj a királynőhöz ; mondd, azt üzentem. (Leszúrja.)

Kví! kví! sikolt a felnyársalt malacz.

DEMETRIUS. Mit gondolsz, Áron? Mért mivelted ezt?

ÁRON. Elővigyázat ténye volt csupán.

E hosszú nyelvű csacska éljen-e

Hibánkat elfecsegni? Nem! De most

Szándékomat halljátok teljesen.

Közel van itt földim Muléteus,

Csak tegnap estve szült az ő neje

Fehéret, mint ti; értekezzetek

Övéle; hölgyének pénzt adjatok

S fedeztetek föl mindent nékiek,

Hogy gyermekökre mily szerencse vár,

Hogy a király utódjává leszen

S enyim helyét pótolja, csillapítván

Az udvarnál e felzugott vibart,

S ringassa a császár, miként övét.

Im ennek én gyógyszert adtam, ti már

Csak eltemetni szorgoskodjatok. (A dajkára mutatva.)

Markos fiuk vagytok s a gyp közel;

Csak rajta hát! ne késsetek vele,

S az ápolót küldjétek majd elém.

Ha eltünend a dajka s ápoló,

Cseveghet akkor már a nő-világ.

CHIRON. Ugy látom, Áron, titkod nem bizod

A légre sem.

DEMETRIUS. Tamóra védletéért

Ő és mi sokkal tartozunk neked.

(Demetrius és Chiron a dajkát víve, el.)

ÁRON. A gótokhoz, mint tünde fecske most!

Ott biztosítani e kincset s királynénk

Barátait titkon üdvözleni.

Elviszlek, el! Jőjj, vastag ajku rab,

Mivel te vagy minden bajunk oka.

Gyökér- s bogyóval táplálgatlak én,

Tejet s tejfölt eszel, kecskét szopol,

Lakásod a barlang, s ha felnövendsz,

Leszen belőled harczfi, hadvezér. (El a gyermekkel.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Köztér.

*Titus jő, nyilbesszőket hozva, melyek hegyén levelek vannak ;
Marcus, Publius, a gyermek Lucius s más nemesek ijakkal.*

TITUS. Jőjj, Marce, jőjj! Barátim, itt az út!

Lássuk, fiu, miként ijáskodol :

Huzd föl keményen, akkor célra vág.

Terras Astræa reliquit :

Marcus, jegyezd meg, elment, elröpült.

Fegyverre hát, urak! Ti meg, öcséim,

Az óceánra hálót vessetek,

Ha föllelnétek őt a tengeren.

De nincs igazság már se ott, se itt ;

Nincs! — Publius s Sempronius, elő!

Ásóval és kapával ássatok,

Lefúrva a föld mély központjaig,

S ha majd Pluto honába értetek,

Ez iratot nyujtsátok át neki ;

Mondjátok el, hogy agg Andronicus

Kér tőle itt igazságot, segílyt,

Búval borítván hálátlan hazája.

Ah, Róma! ugy van ; én döntöttelek

Nyomorba, mert ép arra fordítám

A nép kegyét, ki most engem tipor. —

El hát, el, el! S kérlek, vigyázzatok,

Kutassatok ki jól minden hajót :

Ha elröpítné e gonosz király,

Üthetni aztán bottal a nyomát.

MARCUS. Oh, Publius! nemes bátyádat ily

Dult állapotban látni mily kinos!

PUBLIUS. Azért, uram, legfőbb gondunk legyen,

Hívén figyelni, éj s naponta rá

S elnézni nyájasan szeszélyeit,

Mig enyhe gyógyszer az idő hozand.

MARCUS. Keservein a gyógyszer nem segít.

A góttal egyesülve, bosszuló

Harcz törje meg Rómát, a hitszegőt,

S az áruló Saturnint vérboszú!

TITUS. No Publius, hogyan? Urak, hogyan?

Találkozátok-é velem?

PUBLIUS. Nem: ámde Plutó azt üzente, hogy

Az alvilág boszút álland, ha kell.

Az igazságnak oly sok a baja

Jupiternél mennyben, vagy más helyen,

Hogy arra még egy kissé várhatunk.

TITUS. Halasztgatása ellenemre van,

Leszálok én ama láng-tóba és

Sarkon vonom ki őt az Acheronból!

Bokrok vagyunk, öcsém, nem czédrusok,

Nem Cyclops-alkatú szál-emberek;

Aczélban, érczben, oh! Marcus, nyakig,

De több kinnal, mint mit nyakunk kibír.

Igazságot se föld, se pokol nem ad:

Az éghez esdjünk s kérjük isteneit.

Dologra hát! Ne, Marce, jó ijász. (Kiosztja a nyilvesszőket.)

Ad Jovem, ez tied, ez ad Apollinem;

Ad Martem, az enyém lesz:

Fiu! Pallashoz ez; Mercurhoz ez.

Saturnhoz, Cajus! nem Saturninushoz;

Az annyi, mint czél ellen lönötök.

Csak rajta! szómra pattantsátok el!

Higyétek el, vigyázva irogattam,

Kéretlenül egy isten sem maradt.

MARCUS. A várba löjjetek minden nyilat,

Hadd háborítsuk a gögös királyt.

TITUS. No, czél! (Lőnek.) Jó, Lucius! jól van, fiú!

A Szüz szívébe föl! Segélj, Minerva!

MARCUS. Enyém a holdon jóval túlhaladt,

Levelkéd Jupiternél van tehát.

TITUS. Hah! Publius, Publius mit tevé?

Im a Bikának egy szarvát lelőtted.

MARCUS. A tréfa ez: midőn lőtt Publius,

Ugy megdöfé a Kost a vad Bika,

Hogy szarva mindjárt az udvarba hullt;

Királynőnk czimborája lelte meg.

Mosolyogva mondta a mórnak, hogy azt

Urának adja át ajándokul.

TITUS. Helyén van ott! Örülhetsz rajta, felség.

Egy pór jó, kosárban két galambot hozva.

Hír, hír az égből! Marce, itt a hirnök.

No hát, mi ujság? Van nálad levél?

Lesz igazságom? mit mond Jupiter?

PÓR. Ahá! a hóhér Juh Péter? Hát azt mondja, hogy megint elbontja a bitót, mert az embert csak a jövő héten akasztják.

TITUS. Azt kérdem, hogy mit felelt Jupiter?

PÓR. Ah! uram, hisz Jupitert én nem ismerem; nem ittam még együtt vele.

TITUS. Hát, gaz kölyök, nem hirhozó vagy-e?

PÓR. Galambhozó vagyok, uram! s nem egyéb.

TITUS. Tehát nem az égből jöttél?

PÓR. Az égből? Hisz uram, oda még nem is mentem. Isten őrizzen, hogy ifju létemre az égbe merészeljek tolakodni. Csak a tribunalplebshez megyek galambjaimmal, kiegyenlítendő némi vizzályt nagybátyám s egy császári ember között.

MARCUS. Ej, bátya! hisz ez a legjobb alkalom kérelmed sikerére. Hadd vigye e galambokat nevedben a császárhoz.

TITUS. Mondd csak, át tudnál gratiával nyujtani egy kérelmet a császárnak?

PÓR. Nem biz én, uram! Mióta élek se tudtam elmondani a gratiast.*

TITUS. No jer, szolgám! ne cizfrázzuk tovább.

Vidd a királynak e galambokat;

Igazságot nyersz nála általam.

Fogadd azonban e pénzt údadért.

Tintát s tollat ide!

Benyujtasz-é szépen egy iratot?

PÓR. Be én, uram.

TITUS. Itt van hát számodra a kérelem. Ha előtte megjelenesz, először is borulj térdre; aztán csókold meg a lábát; add át a galambokat; aztán várd el jutalmadat. Közel leszek hozzád. Jól jársz el a dologban.

* A gratias agimus asztali imát gondolja, melyet ő soha sem tudott megtanulni.

PÓR. Jót állok érte, uram! Csak bizd reám.

TITUS. Vajon van-e kés nálad? Addsza csak!

Ne, Marce! göngyöld a levélbe, mert

Szegény kérelmezőként írtad azt.

Ha a királynak átadtad, kopogj

Ajtómon és mondd el, mit válaszolt.

PÓR. Isten veled, uram! Ugy teszek.

TITUS. Jer, Marce, menjünk; Publius, kövess. (El mind.)

IV. SZÍN.

Ugyanott, a palota előtt.

*Saturninus, Tamóra, Demetrius, Chiron, főemberek
s mások jönnek. Saturninus kezében a Titus által lödözött
nyilvesszők.*

SATURNINUS. Mily bántalom! Ki láta római

Fejdelmet így zaklatva, üldve és

Alázva, sőt megvetve, csak mivel

Igazságot hiven szolgáltatott?

Tudjátok és tudják az istenek,

Békénk dulói bármiként susognak

A nép fülébe, hogy minden csak a

Törvény szerint esett Andronicus

Vad gyermekin. S ha bús keserve már

Tuláradott eszén: leverjen-e

Bennünket is haragja és dühe,

Szeszélyes őrvjögése, bánata?

Imé! segélyért most az éghez ír:

Ez itt Jupiternek, Mercurnak ez,

Apollnak ez, ez a had istenének;

Rómát bejárni mily kedves lapok!

Gunyírat, és nem más, ez a tanácsra

S a jogtalanság nyílt kárhoztatása.

Jó tréfa, nemde? Mintha mondanák:

Rómában immár nincs többé igazság.

De hogyha élek, e gyalázatért

Nem védi őt meg álörülete;
Érezze majd, hogy mig Saturnin él,
Az igazság is él: s ha szendereg,
Ugy költi fel, hogy semmivé tegye
Dühében a leggögösb árulót.

TAMÓRA. Kegyelmes ur, kedves Saturninom,
Éltem ura, lelke parancsnoka,
Türd el nyugodtan agg Titus hibáját!
Hős gyermekin kesergve tette azt;
Szívét mélyen kinozza, sebzi vesztök.
S inkább vigasztald árva helyzetét,
Mintsem hogy üldj kicsinyet vagy nagyot
Ilyes hibáért. (Félre.) Igy! nyájas legyen
A fortélyos Tamóra bárkihez.
Téged, Titus, szíven sujtottalak,
S véred kifoly. Ha most Áron szemes,
Megmentve minden, révbe horgonyunk. (A pór jő.)
Nos, jó barátom, szólni vágysz velünk?

PÓR. Igen bizony, ha asszonyoságod is császári nő.

TAMÓRA. A császárné vagyok; a császár ott ül.

PÓR. Ő az? Isten és Szent-István adjon jó estét.
Levelt és egypár galambot hoztam.

(Saturninus olvassa a levelet.)

SATURNINUS. Vigyétek! dija legyen a bitó.

PÓR. Hát mennyi pénzt kapok?

TAMÓRA. Ered, jámbor, fölakasztanak.

PÓR. Felakasztanak! Szent asszonyunkra, így a nyakam nagyon szép véget ér. (Órizet alatt el.)

SATURNINUS. Gyalázatos, türhetlen bántalom!

Szenvedjem-é e szörnyü gaz merényt?

Tudom, mi volt e cselszövény forrása,

S eltúrjem-é? Miként ha gyermeki,

A kik öcsém meggyilkolásaért

Törvény szerint szenvedtenek halált,

Szavamra hulltak vón' el jogtalan!

Vonjátok azt a gazt hajon ide!

Ne védje őt többé se kor, se rang.

E büszke gúnyért hóhérod leszek,

Te színleg örült eb, te, a ki csak

Azért segítél nagygyá lenni, hogy
Magad vezesd Rómát és engemet.

Aemilius jő.

Mi hírt hoztál, Aemilius?

AEMILIUS. Fegyverre! Róma nem volt így soha.

Fölkelt a gót s merész határzatú
Vitézivel zsákmányra törve jő
S gyorsan nyomúl előre; fővezérök
Lucius, az agg Andronicus fia,
S rémít, hogy bosszút állva, azt teszi,
Mit Coriolanus egykoron teve.

SATURNINUS. A gót vezér a harczos Lucius?

Lesujt e hír, s lecsügged főm, miként
Viharsapott fű, dérütött virág.
Ah! gondjaink csak most közelgenek.
Kedvelli őt a köznép szerfölött:
Gyakorta hallám tőlök azt, midőn
Közöttök ismeretlenül forogtam,
Hogy jogtalanság volt száműzetése
S császárijokul is őt ohajtanák

TAMÓRA. Miért remegsz? Hisz városunk erős!

SATURNINUS. Igen, de a polgárok, Luciust

Kegyelve, tőlem hozzá állanak.

TAMÓRA. Szíved fejedelmi légyen, mint neved.

Sötét-e a nap egy szunyog miatt?

Dalolhat a sastól a kis madár?

Mi célja van, nem is gondol vele,

Jól tudja, hogy szárnylebbenésivel

Tetszés szerint némítja énekét.

E lenge néppel így tehetsz te is.

Légy hát nyugodtan. Tudd meg azt, hogy én

Elbűvölendem agg Andronicust,

Oly szóval, a mely édesb, vészesebb, mint

Csalétek hálnak és mézfű juhnak:

Amazt megsebzí a csalétek, ezt

Nyomban kiirtja a kövér falat.

SATURNINUS. De ő fiát értünk nem kérlelendi.

TAMÓRA. Ha majd Tamóra kéri, úgy igen.

Körülveszem, s betöltöm agg fülét

Arany reménnyel, hogy habár szive
 Áthatlan és süket mindkét füle,
 Fül és sziv mégis szóznak engedend.
 Te menj előre, légy te a követ. (Aemiliushoz.)
 Mondd, a király beszélni vágyik és
 Találkozást ohajt hős Luciussal,
 Bár atyja, Titus hajlokában is.

SATURNINUS. Csak teljesítsd e megbizást, Aemilius,
 S ha túszt kívánna biztosságaúl,
 Kérd, hogy nevezzen azt tetszés szerint.

AEMILIUS. Azonnal végezem parancstokat. (El.)

TAMÓRA. El most az agg Titushoz! Bármiként

Reáveszem, hogy elszakaszsa a
 Gótok mellől a büszke Luciust.
 Most, drága császár, újolag vidulj fel
 S temesd tervimbe aggodalmamat.

SATURNINUS. Kövessen a siker. Kérleld meg őt. (El mind.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Tér Róma közelében.

Lucius s a gótok egy csapatja jő dobbal és zászlókkal.

LUCIUS. Edzett vitézek, hű barátaim,
 Rómából érkezett hírek jelentik,
 Hogy a királyt miképen gyűlölik
 És mily ohajtva várnak minket ott.
 Legyetek hát, mint czímetek kívánja,
 Uralkodók s bántalmat nem tűrők,
 S ha mit Rómában eddig szenvedétek,
 Dúsan fizettessétek meg vele!

1. Gót. Andronicus hős sarja! a kinek
 Neved rémületünk volt, most bizalmunk,
 Kinek dicső hirét és tetteit

Rút megvetéssel díjazá honod,
 Légy általunk merész : vezess, megyünk,
 Mint hő napon fulánkos méheraj,
 Melyet vezére dús virányra visz,
 S büntessük azt az átkozott Tamórát.
 GÓTOK. Mindnyájan egyetértünk övele.
 LUCIUS. Hálám érette nektek és neki.
 De kit hoz itt ez a vasmarku gót?

Egy gót vezeti Áront, ki gyermekét ölében hozza.

2. GÓT. Hős Lucius! sergüinktől elcsapódtam,
 Egy zárda romját megtekinteni.
 S a mint az elpusztult épületen
 Merengének, egy fal mögül legott
 Gyermeksírás úté meg a fülem.
 A zaj felé közelgve, a siró
 Csecsemőt e szókkal csitítgaták:
 «Csitt! barna rab, te, fél-én, fél-anyád!
 Ha nem mutatná színed, hogy kié vagy
 S anyádnak arczát nyerted volna csak,
 Király lehettél volna, gazkölyök!
 De ám, hol tejfehér tehén s bika,
 Szénbarna borju ott sohsem lehet.
 Csitt, fattyu, csitt! — ekkép hurítgatá —
 Majd egy hű gótra bízlak, a ki ha
 Megtudja, hogy királynénk sarja vagy,
 Gondot visel reád anyád miatt.»
 Ekkor kivont karddal reá ütöttem,
 Nyakon ragadtam s elhozám ide,
 Hogy tedd, a mit jónak találsz, vele.
 LUCIUS. Derék vitéz! az ördög ez maga,
 Ki elrabolta Titus jobb kezét:
 Királyi nőtök kedvelt gyöngye ő
 S im itt égő hevök aljas gyümölcse!
 Üvegszemű rab! szólj, vajon kire
 Valál bizandó ördögarczod e
 Növekvő mását? Nos, hát nem felelsz?
 Siket vagy? Egy szót sem felelsz tehát?
 Kötélre véle! Függeszszétek őt
 E fára; mellé fattyu gyermekét.

ÁRON. Ne bánts d e gyermeket; királyi vér!

LUCIUS. Mivel hasonló hozzád, mit sem ér.

Kössétek ezt előbb fel; függni lássa

S apja szivét gyötörje látomása.

Hágésót tehát!

(Hágésót hoznak s Áront felhágni kényszerítik.)

ÁRON. Csak mentsd meg e fiut

És a királynéhoz vidd, Lucius!

Ha megteszed, csodákat mondok én,

Miknek tudása nagy hasznodra lesz.

Ha nem teszed, jó, nem bánom! tehát

Elhallgatok, de átok úgy reád.

LUCIUS. Beszélj! s ha tetszik, a miket beszélsz,

Fiad megél és fölneveltetem.

ÁRON. Ha tetszik-é? Légy bizton, Lucius,

Az én szavam gyötrendi lelkedet;

Rablást, öldöklést, gyilkolást beszélek,

Homályos éj borzalmas tetteit,

Gaz árulást, bünt, átkos terveket;

Gyász hallanod, de megtörténtenek.

S mindez velem száll sírba, hogyha nem

Adsz esküszót, hogy gyermekem megél.

LUCIUS. Nyíltan beszélj; mondom, fiad megél.

ÁRON. Adj esküszót rá, úgy hozzá fogok.

LUCIUS. Kire esküdjem? Istent nem hiszesz,

Igy hát az eskünek mikép hihetsz?

ÁRON. Ha nem hinnék is, a mint nem hiszek,

De mert magad vallásos vagy, tudom,

S lelkismeret névvel bensődbe száz

Papos czafranggal olyast rejtegetsz,

A mire, láttam, gondosan ügyelsz:

Azért kívánom esküd. (Félre.) Jól tudom,

Az együgyű istennek véli bábját,

S megtartja, a mit arra esküvék;

Ezért ösztönzöm őt. (Fenn.) Fogadd tehát

Azon istenre, bárki légyen az,

A kit imádsz, tisztelsz, hogy e fiút

Megmented és nevelve ápolod.

Fölfedni másként semmit sem fogok.

LUCIUS. No úgy lesz, istenemre esküszöm.

ÁRON. Tudd meg tehát először is, hogy a
Császári nő tőlem nemzette őt.

LUCIUS. Óh! kéjsóvár, telhetlen, bújá nő!

ÁRON. Csitt! Lucius, ez még jó tett vala

Ahhoz képest, mi most következik.

Két fia volt Bassián gyilkosa,

Húgod nyelvét ők metszették ki, ők!

És meggyalázzván, elvágta kezét

S mint láthatád, kicsipték csinosan.

LUCIUS. Óh szörnyü gaz! te csinnak mondod azt?

ÁRON. Levágni őt s kicsípni csinosan,

A csintevőknek csinos tréfa volt.

LUCIUS. Oly vad gazok, minő te vagy magad.

ÁRON. Őket valóban én oktatgatám,

De kéjencz indulatjok anyjoké,

A mily igaz, hogy a jó kártya nyer.

Tőlem vevék vérszomjukat, hiszem,

A mily igaz, hogy a jó eb harap.

S most érdememről tettek szóljanak:

Testvérid a barlanghoz én vezettem,

Hol Bassián holtteste nyugodott;

Én írtam a levélkét, a melyet

Atyád talált meg, és a kincset is

Én ástam el, szövetkezésben a

Királynővel s a két királyfival.

S mi történt, a mi bút hozott reád,

Hogy abban én ne vettem volna részt?

Atyád kezét ármánynyal elcsalám,

S a mint kinyertem, elhuzódtam és

Majd megszakadtam a kacaj miatt.

Egy falnyilatnál leskődtem, midőn

Kezéért kapta a fiúk fejét,

S néztem siralmát oly kaczagva, hogy

Szemem könyübe lábadt, mint övé.

S hogy e tréfát királynőnknek beszéltem,

Majd ájulásba ejté vig regém

S ujságimért száz csókkal díjazott.

GÓT. Ezt mondhatod s még csak nem is pirulsz?

ÁRON. No, hogyne? Épen ugy, mint a korom.

LUCIUS. S nem bánod-e a szörnyü tetteket?

ÁRON. Igen, hogy még ezernyi nem tevék.
 Sőt átkom arra napra (bár hiszem,
 Ez átokból igen kevésre jut),
 Melyen kiváló rosszat nem míveltem:
 Minő a gyilkolás, vagy gyilkos ármány,
 Lány-förtelem, vagy annak tervei,
 Ál-esküszó s ártatlanok vádlása,
 Viszály szövése két barát között,
 Vesztése a szegények barminak,
 Szinek s csürök gyújtása éjszaka,
 Hogy könnyel oltsa majd a birtokos.
 Kiástam a sirból a holtakat
 S barátjok ajtajához állítám,
 Midőn keservök már feledve volt,
 S bőrükre, mint fahéjra, római
 Betükkel írást föl késemmel ezt:
 «Bár elhalék, éljen keservetek!»
 Ugy, ugy! ezer rémtettet mívelék
 Oly könnyen, mint ki egy legyet megöl,
 S szívem valóban nem más vérzi, csak
 Hogy tizezerszer annyit nem tehettem.

LUCIUS. Vegyétek le ez ördögöt! halála
 Ne ily könnyű kötélhalál legyen.

ÁRON. Ha ördög van, lennék az ördög én,
 Örök tűzben hogy éljek égve és
 Társam te lennél a pokolba, hogy
 Mérges nyelvemmel ott gyötörjelek.

LUCIUS. Tömjétek a száját be, hogy ne szóljon.

Egy gót jő.

GÓT. Uram, Rómából hírnök érkezett,
 S kívánja, hogy eléd bocsássuk.

LUCIUS. Vezessétek be.

Aemilius jő.

Isten hozott, Aemilius! Mi ujság?

AEMILIUS. Hős Lucius, s ti gót főemberek!

Rómánk fejedelme általam köszönt,

S megtudva, hogy fegyverben álltok itt,
 Atyád házához értekezni hív.
 Ha erre nézve túszt ohajtotok,
 Azonnal kész kiszolgáltatni azt.

1. GÓT. Mit szól ehhez vezérünk?

LUCIUS. Hadd küldje a császár, Aemilius,
 Atyám s Marcus bátyámhoz a kezest.
 Mi ott leszünk. Távozzatok! (El mind.)

II. SZÍN.

Róma. Titus háza előtt.

Tamóra, Demetrius és Chiron álöltönyben jönnek.

TAMÓRA. Igy, e különcz, gyász öltönyben fogok
 Andronicussal összejöni és
 Azt mondom, a Boszú szellem vagyok,
 Az alvilágból küldve, hogy vele
 Együtt toroljam meg keserveit.
 Kopogjatok csak ajtaján, a hol
 Vad bosszuterveket koholva ül.
 Mondjátok, a Boszú jött, hogy vele
 Együtt boritson ellenire vést. (Kopognak.)

Titus magán szobája ajtaját kinyitja ott fenn.

TITUS. Ki háborítja tünődésemet?
 Vagy cselvetés, hogy ajtót tárva, majd
 Kiszálljanak sötétlő terveim?
 Csalatkoztok; mivel szándékomat
 Im e véres sorokba irtam és
 A mit leírtam, véghez is viszem.

TAMÓRA. Titus! veled beszélni jöttem én.

TITUS. Egy szót se! Mint beszélhessek hiven,
 Ha kézlejtéssel nem kísérhetem?
 Előnyben vagy felettem: szót se hát.

TAMÓRA. Ha ismernél, bizony szólnál velem.

TITUS. Nem örültem meg; jól ismerlek én:
 Tanúm e csonka törzs, tanúm e vérirat,

Tanúim e búgond-szülött redők,
 Tanúm a bús nap és a terhes éj,
 Minden keserv tanúm, hogy jól tudom,
 A büszke császárnő, Tamóra vagy.
 Nem a másik kezem kívánod-e?

TAMÓRA. Hidd, gyászos agg, én nem vagyok Tamóra;
 Ő ellened, míg jó barátod én.

Boszú vagyok s az alvilág bocsátott,
 Hogy szived ölyvét elriaszszam és
 Vérbosszut álljak ellenségiden.

Jer, szállj alá, köszönts a föld-szinen,
 Vészt és halált együtt forralj velem.

Nincs oly üres barlang, nincsen zugoly,

Rideg homály, sötét völgy, a hová

Remegve bujnak rablók, gyilkosok,

Hogy föl ne leljem és fülökbe ne

Susogjam ott is borzasztó nevem,

Melytől a dőre bűnös összereng.

TITUS. Boszú vagy? és hozzám küldöttek,
 Hogy elgyötörjed ellenségimet?

TAMÓRA. Én az vagyok: jőjj hát le s üdvözölj.

TITUS. De míg leszálnék, tégy meg egyet értem.

Melletted im a Rablás, Gyilkolás;

Mutasd, hogy a boszú vagy, öld le őket,

Avagy kocsid kerekéhez kötzd.

Akkor leszálok én hozzád kocsisnak

S a földtekét beszáguldodom veled.

Éjszínű két sebes lovat szerezz,

Gyorsan ragadni a boszú-szekért

S a gyilkosok bünbarlangjára ütni:

Ha a szekér fejökkel rakva lesz,

Lehágok és kocsid mellett gyalog

Csatlósodúl egész napon futok,

Midőn keletről jön Hypérion,

Míg a tengerbe sülyedend alá,

S e tisztemet naponkint végzem,

Csak öld meg a Rablást s a Gyilkolást.

TAMÓRA. Szolgáim ők, együtt járnak velem.

TITUS. Szolgáid ők? Ugyan mi a nevök?

- TAMÓRA. Nevök Rablás és Gyilkolás, mivel
Boszúlni szokták, a ki olyatén.
- TITUS. Szakasztott a királynő gyermeki,
S te a királynő: ámde itt a földön.
Szemünk hibás, bolondul tévedő.
Hozzád megyek tehát, édes Boszú,
S ha tán elég ölelni egy karom,
Öllek azzal rögtön át meg át. (Felülről el.)
- TAMÓRA. E társalgást kívánja tébolya:
Örületét tápláló terveimben
Segéljete beszéddel majd ti is.
Most már bizonynyal Boszúnak hiszen,
S mert e rögeszmében könnyenhivő,
Fiát fogom hivatni általa.
S míg őt a lakmánál tartóztatom,
Találok olyas csselfogást, mivel
Szétszórom e könnyelmű gótokat,
Vagy ellenségivé teszem neki.
Im itt jön ő; játékomhoz fogok.

Titus jő.

- TITUS. Régóta bolygok, és csupán miattad!
Üdv, bús lakomban, szörnyű Furia!
Üdv nektek is, ti Rablás, Gyilkolás!
Ti a királynő s a királyfiak
Képmásai, ép egy mór hijatok van.
Vagy a pokolnak sincs oly ördöge?
Mert a királynő, hogy ha jár, tudom,
Csupán e mór kíséretébe' jár;
S ha őt hiven előtüntetni vágysz,
Illő, hogy ilyen ördögöd legyen.
De így is üdvözöllek. Mit tegyünk?
- TAMÓRA. Andronicus, parancsolj, mit tegyünk?
- DEMETRIUS. Gyilkost mutass, hadd bánok el vele.
- CHIRON. Mutass rabló gazembert, én azért
Bocsáttatám, hogy rajta bosszut álljak.
- TAMÓRA. Mutass ezért, kik megbántottanak,
És bosszut állok én mindnyájokon.
- TITUS. Ez átkos utczákon tekints körül,

S ha egy hozzád hasonlatost találsz,
 Jó Gyilkolás, csak öld le: gyilkos az!
 Eredj vele! s ha alkalmad leend
 Találni más hozzád hasonlatost,
 Jó Rablás, öld le: rabló tolvaj az!
 Eredj velök! s a császár udvarában
 Van egy királynő egy mór oldalán,
 Megismerended önnön termetedről,
 Tetőtül talpig épen ilyen ő;
 Kérlek, bocsáss kínos halált reájok;
 Kínoztak engem s az enyémekeket.

TAMÓRA. Jól értesítél; akképen cselekszünk.

Légy hát szives, derék Andronicus,
 Hivatni Lucius vitéz fiad,
 Ki Róma ellen gót hadat vezet:
 Hadd jőne házadhoz lakmára, és
 Ha itt leend az ünnepélyen, én
 Elhívom a királynőt s gyermekit,
 Magát a császárt s minden ellened:
 Itt esdjenek térden kegyelmedért;
 Rajtok kitölthet'd bőszi indulatod.
 Mit mondasz e tervhez, Andronicus?

TITUS. Öcsém, Marcus, a bús Titus hivat.

Marcus jő.

Eredj, öcsém, keresd föl Luciust;
 Kérdezz felőle a gótok között.
 Kérd, jőjön el hozzám és hozzon el
 Nehányat a gót hercegek közül,
 De helytt maradjanak vitézei.
 Mondd, a király s királynő itt mulatnak,
 Mulasson ő is itt együtt velök.
 Tedd ezt meg értem: ő is megteszi,
 Ha apja élte kedves még neki.

MARCUS. Elvégezem s azonnal visszatérek. (El.)

TAMÓRA. No most sietve dolgozhoz fogok

S magammal elviszem szolgálóimat.

TITUS. Nem! a Rablás és Gyilkolás maradjon!

Másként öcsémet visszahívom és
 Csak Luciusra bízom a boszút.

TAMÓRA (félre). Nos hát fiuk, maradtok-é vele,
 Míg a császárnak elmondom, miként
 Intéztem e jól tervezett fogást?
 Szeszélyeit hagyjátok rá s vele
 Kimélve, nyájasan beszéljétek
 S mulassatok, míg vissza nem jövök.

TITUS (félre). Bolondnak hisznek ők; de ismerem
 S önönhálójokban fogom meg e
 Pokolszülött kölyökpárt s anyjokat.

DEMETRIUS. Bátran mehetsz, anyám; hagyj minket itt.

TAMÓRA. Isten veled hát; a Boszú siet,
 Hogy törbe csalja ellenségidet.

TITUS. Hiszem, kedves Boszú; Isten veled. (Tamóra el.)

CHIRON. Beszélj öreg, mihez fogjunk mi most?

TITUS. Csitt! nektek én elég munkát adok.
 Elő Valentin, Cajus, Publius!

Publius és mások jönnek.

PUBLIUS. Mit parancsolsz?

TITUS. Ismered e két embert?

PUBLIUS. A császárnő fiai, gondolom,
 Chiron s Demetrius.

TITUS. Tyű! Publius, szörnyen csalatkozol;

Rablás az egyik, másik Gyilkolás.

Azért kötözd meg őket, Publius.

Cajus, Valentin, rajta! — Mely után

Gyakran epedtem, itt az óra most.

Kössétek meg keményen s szájokat

Tömjétek be, ha tán kiáltanak.

Titus el. Publius s a többiek Chiront és Demetriust megragadják.

CHIRON. Odább! Mi a királyfiak vagyunk.

PUBLIUS. De a parancsot teljesítjük ám!

Betömd a szájokat, ne szóljanak.

Jól megkötéd-e? Jó szoros legyen.

Titus Andronicus visszajő *Lavinia*val, ez tálat,
az kést hozva.

TITUS. Jer, jer, Laviniam! Im ellenid
Kötözve vannak; szájokat be kell
Jól tömni, hogy hozzám ne szóljanak,
S hallgassák rémitő beszédemet.
Oh gaz fiak, Chiron s Demetrius!
A tiszta forrás íme itt vagyon,
Melyet iszappal fölzavartatok;
A szende nyár, mit téllé zordítatok.
Férjét ti öltétek le, és e gaz
Merényletért halt két fivére meg.
Vig tréfa volt karom levágnotok;
Két szép kezét, nyelvét, sőt a mi drágább
A kéz- vagy a nyelvnél, szüz tisztaságát,
Erővel elraboltátok, vadak!
Mit szólanátok most, ha szólni hagylak?
Szeméremből se' kérnétek kegyet.
Halljátok íme, mint tiporlak össze.
Van egy kezem, hogy torkon messelek,
Mig csonka karjain Lavinia
A tálat tartja bűnös véreteknek.
Anyátok itt mulat ma, s ő magát
Boszúnak mondja s örültnek hisz engem.
Hah; összezúzóom csontjaitokat
És véretekkel tésztává gyurom;
Abból fogok készíteni egy lepényt
S rút fejetekből két pástétomot,
Hogy szajha bűnanyátok, mint a föld,
Saját szülőtteit nyeldesse el.
Ily lakomára hívtam én meg őt,
Ez ünnepély az, melyet élvezend.
Leánnyommal vadabbul bántatok,
Mint Philoméllal bántak: én azért
Vadabb boszút állok, mint Prokne állt.
Torkotokat most! — Jer, Lavinia,
A vért te fogd fel, és ha elhalának,
Hadd zúzzam apró porrá csontjokat!
E gyűlölt nedvvel öntözöm meg és

E pépbe süljön meg gonosz fejök.
 Jer, jer, sűrögj ez ünnepély körül,
 Mely véresebb s irtóztatóbb legyen, mint
 A Centaurok lakomája volt. (Torkukat metszi.)
 Igy; most vigyed! Szakácsot játszom én,
 Hogy kész legyen, míg anyjok eljövend.

(El mind. A holttesteket kiviszik.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Terem.

Lucius, Marcus és gótok jönnek a fogoly Áronnal.

LUCIUS. Atyám ohajtván, Marce bátya, hogy
 Rómába visszatérjek, ám legyen.

1. GÓR. Bármint leend, belényugszunk mi is.

LUCIUS. Jó bátya, vidd a barbar mórt magaddal,

E bős tigris, ez átkos ördögöt.

Ápolni nem kell; kötve hadd legyen,

Mig eljutand a császárnő elé,

Tanújául borzalmas tetteinek.

Vigyázzatok, sergünk talpon legyen:

Félő, hogy a császár nem jót akar.

ÁRON. Ördög sugaljon átkokat fülembé

S készítse nyelvemet, hogy öntse ki

Felzajduló szívem mérges dühét!

LUCIUS. El, átkos eb! hitlen rabszolga, el!

Segitsetek bátyámnak, hadd vigye.

(A gótok Áronnal el. Harsonaszó.)

Közelg a császár, szól a harsona.

Saturnius és Tamóra jönnek, tribunusok, senatorok és másokkal.

SATURNINUS. Több nap van-é az égen, vagy csak egy?

LUCIUS. Mi haszna, napnak mondanod magad?

MARCUS. Hagyjátok abban, császárom s öcsém!

Ezt a vitát nyugodtan döntsük el.

A lakma kész, mit Titus gondosan,

Becsületes, jó végre rendezett
 Baráti béke s Róma üdvéért.
 Jertek közelbb, foglaljatok helyet.
 SATURNINUS. Legyen, Marcus.

(Obolyahang. A társaság asztalhoz ül.)

*Titus jó szakácsöltönyben; Lavinia fátyolosan; a gyermek
 Lucius és mások. Titus a tálakat asztalra rakja.*

TITUS. Üdv, jó uram! üdv, rémletes királynő!
 Ti harczos gótok! és te Lucius!
 Mindnyájatoknak üdv! Étkem szegény,
 De csak enni tessék, jóllaktok vele.

SATURNINUS. Mért öltözél te így, Andronicus?

TITUS. Mert azt ohajtom, hogy felséged és
 Királyi nője jól mulassanak.

TAMÓRA. Titus, neked mi sokkal tartozunk.

TITUS. Igen, ha felséged szivembe látna!
 Uram, császárom! dönts el azt nekem,
 Helyén tett-é a bösz Virginus,
 Hogy önkezével ölte meg leányát,
 Kit elraboltak s meggyaláztanak?

SATURNINUS. Helyén, Andronicus.

TITUS. Okod, hatalmas ur!

SATURNINUS. Mert a leányka tul nem élheté
 Gyalázatát s éltevel már csupán
 Apját sebezte volna szüntelen.

TITUS. Erős, hatalmas és tökélyes ok,
 Intés, előzmény és élő kezesség,
 Hogy én, nyomorult, épen úgy tegyek.
 Halj meg, Laviniam, gyalázatoddal
 S atyád keserve is haljon meg azzal.

(Megöli Laviniam.)

SATURNINUS. Mit mivelél, természetellenes szörny?

TITUS. Megöltem azt, kiért vakká tón a köny.

Oly bús vagyok, minő Virginus volt;
 S ezerszer több okom van, mint neki,
 Megtenni e csapást: most megtevém.

SATURNINUS. Hát meggyalázták? Szólj, kié e vétek?

TITUS. Nem tetszik enni? Felséged, itt az éték!

TAMÓRA. Miért ölted meg lányodat? Szegény!

TITUS. Chiron s Demetrius volt az, nem én;

Ők szennyezék be, nyelvét metszve ki,

Ők, ők szereztek mind e vést neki.

SATURNINUS. Hivjátok őket hát elénk sietve.

TITUS. Mindkettő itt van e tésztába sütvé;

Belőlök anyjok jóizűn evett,

Saját szülött-husát izelve meg.

Való, való; tanúm e kés hegye.

(Tamórárt megöli.)

SATURNINUS. Halj meg, vad örült, átkos tettedért.

(Titust megöli.)

LUCIUS. Mint nézze gyermek a szülői vért?

Szeget szeggel, halált halálért!

(Saturninust megöli. Nagy zűrszavár. A nép rendetlenül szétszóródik. Marcus,

Lucius és pártfeleik Titus háza előtt a lépcsőkre hágnak.)

MARCUS. Bús arczu nép, ti Róma gyermeki!

Szétszórva, mint az a madárcoport,

A melyet elzilált a vész s vihar:

Mondjátok, ah! miképen kössük egy

Csomóba a széthullt kalászokat,

S egy testbe újra a széttört tagot,

Hogy Róma meg ne rontsa önmagát,

S hogy ő, kinek országok hódolának,

Mint elvesztett, kétség'esett bűnös

Önéletét ne oltsa aljasan?

Ha tán korom redői s dérjele,

Igaz tapasztalás tanúi, nem

Buzditanak, hogy rám figyeljetek:

(Luciushoz.) Szólj, Róma hű barátja, mint ősünk,

Midőn komoly hangon regélte a

Szerelmi kórban búsan hallgató

Didó előtt ama tűzvészés éj

Történetét, melyen a meglepett

Priam királytól Trója városát

Elfoglalá a fortélyos görög.

Szólj, mely Sinon büvölte meg fülünk,

S a végzetes gépet ki hozta bé, mely

Polgársebet vág Trójánkon, Rómánkon?

Az én szívem nem kő- s aczélkemény,

Keserveinket el nem mondhatom ;
 Szónoklatom könyhullámokba fül,
 És megtörik hangom, talán midőn
 Irántam már figyelmet és szelid
 Részvétet fogna költni bennetek.
 Itt egy vezér! Ő hadd regélje el ;
 Ha ő beszél, dobog, sír szívetek.

LUCIUS. Legyen tudtadra hát, nemes gyülés !

Az átkos Chiron és Demetrius
 Valának Bassianus gyilkosi ;
 Hugunkat ők fertőztetéek meg és
 Miattok hullt le testvérink feje ;
 Atyánk könnyét kigúnyolák, csalárd
 Fogással elrabolták hív kezét,
 Mely győ tesen vitt Róma harczain
 És sírba dobta ellenségeit.
 Majd szívtelen száműztek engemet,
 Bezárolák utánam a kaput,
 És sírva kelle fordulnom, segélyt
 Keresni, Róma ellenségihez.
 Könyümbe fojták ők haragjokat
 S barátul zártak karjaik közé.
 S tudjátok meg, hogy én, a száműzött,
 A hon javát véremlen hordozám,
 És kebliről az ellen kardhegyét
 Levettem, dúlt testembe mártva azt.
 Ah! hisz dicsekvő nem vagyok, tudjátok ;
 E sebhelyek bár némák, a tanúk,
 Hogy a mit mondok, mind igaz s való.
 De cézomtól, bocsánat! messze ejt
 Ez önfelemlítés, mely ott való,
 A hol barátok nincsenek közel.

MARCUS. Most rajtam a sor. Ím nézzétek e

Kis gyermekeket ; Tamóra szülte ezt ;
 Az apja egy isten nélküli mór,
 Keserveink szerzője, fő oka.
 Még ott ül élve Titus hajlokában
 Tanúm gyanánt, hogy ez való s igaz.
 Itéljetekek, méltán torolta-é meg
 Titus e kint, mely mondhatlan s nagyobb,

Mint a mit egy élő ember kibír. —
 Most a valót hallván, mit szólatok?
 Tulozva tettünk? Szóljatok, miben?
 S e helyrül, melyen láttok állani,
 Az Andronic-család végsarjai,
 Kézfogva és hanyatt homlok bukunk le,
 Agyunkat zúzzuk a kemény kövön
 S törzsünknek így együtt véget vetünk.
 Oh! szóljatok; s ha mondjátok talán:
 Kézfogva omlunk mindketten alá.
 ÆMILIUS. Jer, jer, te Róma tisztelt embere,
 Vezesd szelíden a császárt karon.
 A császár Luciust, mert érzem én,
 Azzá kiáltja a közvélemény.
 MARCUS. Üdv, Lucius, Rómánk királyura!

Lucius és a többiek leszállnak.

(A kísérethez.) Titus gyász hajlokába menjetek,
 Hozzátok azt a hitlen mórt ide.
 A legkinosb, szörnyű halál reá!
 Förtelmes élte büntetéseül.
 Üdv, Lucius, kegyelmes fejedelem!
 LUCIUS. Köszönöm, hű Róma! Bár hegesztené
 A hon sebét uralkodásom és
 Bár törlené el mély keserveit!
 Csupán néhány perczet még, drága nép!
 A természet nehéz szerepre hív.
 El, távolabb! s te bátya, jöjj közel,
 E testre gyász könnyüket önteni.
 Jégajkaid vegyék hő csókomat
 (Titust megsókolja.)
 S vérfoltos arczid e bús cseppeket,
 Jámbor fiad végső adójaul.
 MARCUS. Könnyút könnyüre, csókra csókokat
 Hint ajkaidra Marcus, hű öcséd.
 Oh! volna bár azoknak öszvege
 Vég s szám nélküli, mégis megfizetném.
 LUCIUS. Jer, jer, fiú, te is; tölünk tanúlj
 Könyezni; mert hiszen jó nagyszüléd

Kedvelle téged, térdén ringatott,
 Dalolt álmidhoz, párnád keble volt.
 Előtted ő gyakran beszélgetett
 Kotodhoz illő s alkalmas regét.
 Hullass azért hű gyermekül szelíd
 Szemedből egynehány cseppet reá.
 Hisz a természet ily intelmet ad:
 Keservet, bút megoszt a jó barát.
 Áldás között kísérd el sirjaig,
 Tedd ezt meg érte, aztán végy bucsút.
 GYERMEK. Oh nagyszülém! örömmel szállanék
 Halálra, csak te élhetnél megint.
 Oh a sirástól szólni sem tudok,
 Elfojt a könny, ha ajkam felnyitom.

A kísérők Áronnal jönnek.

1. RÓMAL. Ne sirjatok, bús Andronicusok!
 E vad gonosz felett ítéljetek,
 Ki e szörnyű tettek szülője volt.
 LUCIUS. A földbe mellig! Éhen veszszen el;
 Őrjögve ott kiáltson tápszerért.
 Ki gyámolítja, vagy megszanja őt,
 Halál reá. Ez végítéletünk.
 ÁRON. Mért néma a düh s szótlan a harag?
 Nem! nem vagyok még báb, hitvány imával
 Bánkódni végbevitt gazságimon.
 Még tizezerszer rosszabbat mivelnék,
 Mint egykoron, ha tőlem függene.
 S ha életemben egy jót is tevék,
 Teljes szivemből szánom bánom azt.
 LUCIUS. Vigyék a császárt némely hívei
 S temessék őseinek sirjába majd.
 Aztán atyámat és Laviniát
 Családi sírboltunkba rejtsük el.
 A bős tigris Tamóra nem nyerend
 Végtisztességet és halotti gyászt;
 Ne zendüljön felette bús harang;
 Zsákmánya légyen vadnak és madárnak,
 S mint élte vad volt és könyörtelen,

Most a szerint ne leljen ő könyört.
S az átkos Áront érje büntetése,
Kitől e súlyos végzetünk eredt:
Aztán legyen gondunk a hon java,
Hogy ily veszély ne dülje föl soha.

(El mind.)

A MÁSODIK KÖTET TARTALMA.

	Lap
Troilus és Kressida	1
Athéni Timon	109
Coriolanus	183
Julius Cæsar	293
Antonius és Cleopatra	373
Titus Andronicus	483

